

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio Practica ...

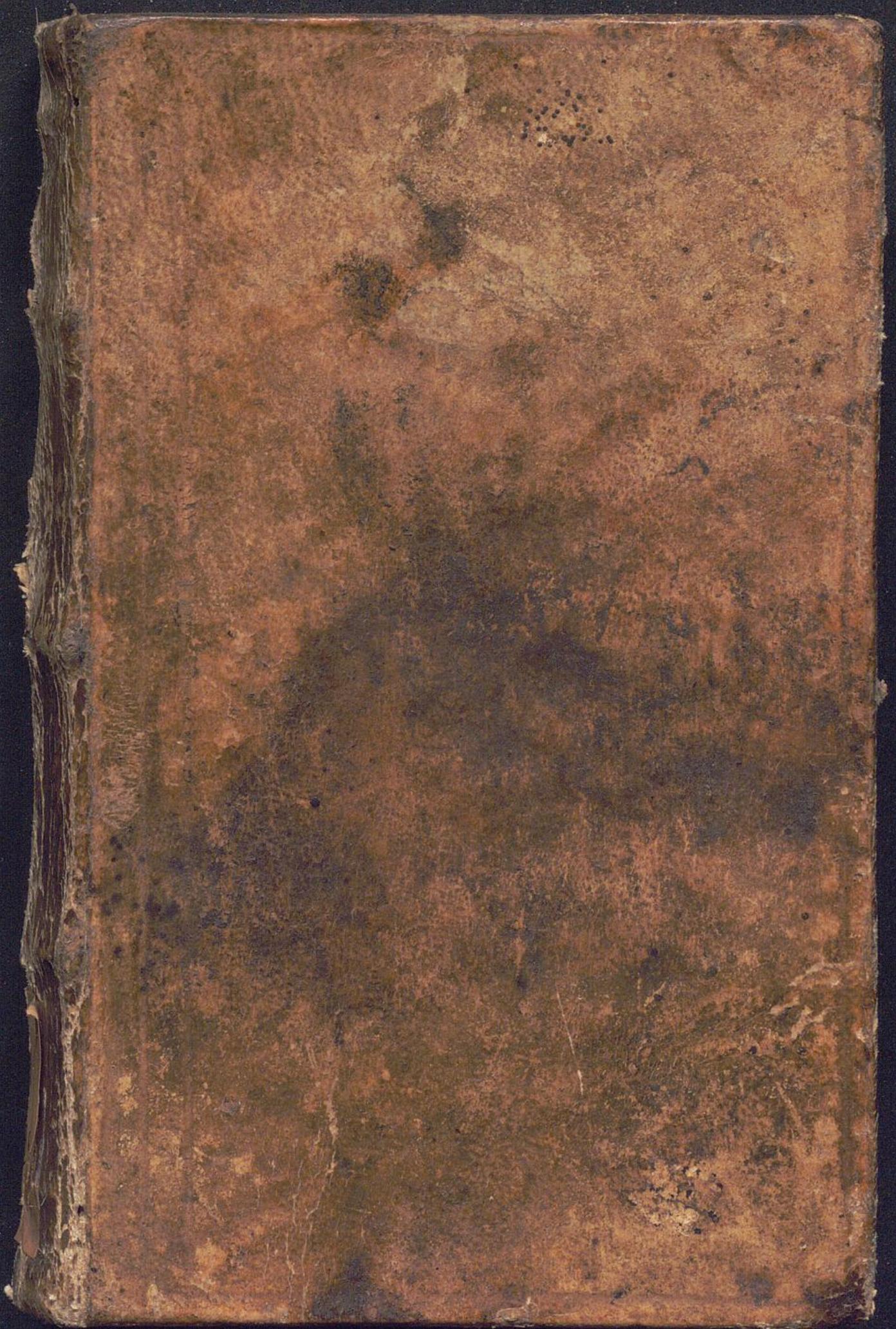
Unà cum Rubricis ejusdem Missæ brevibus Notis illustratis

De SS. Missæ Sacrificio Juxta Ritum Romanæ Ecclesiæ offerendo - Unà
cum Rubricis ejusdem Missæ brevibus Notis illustratis

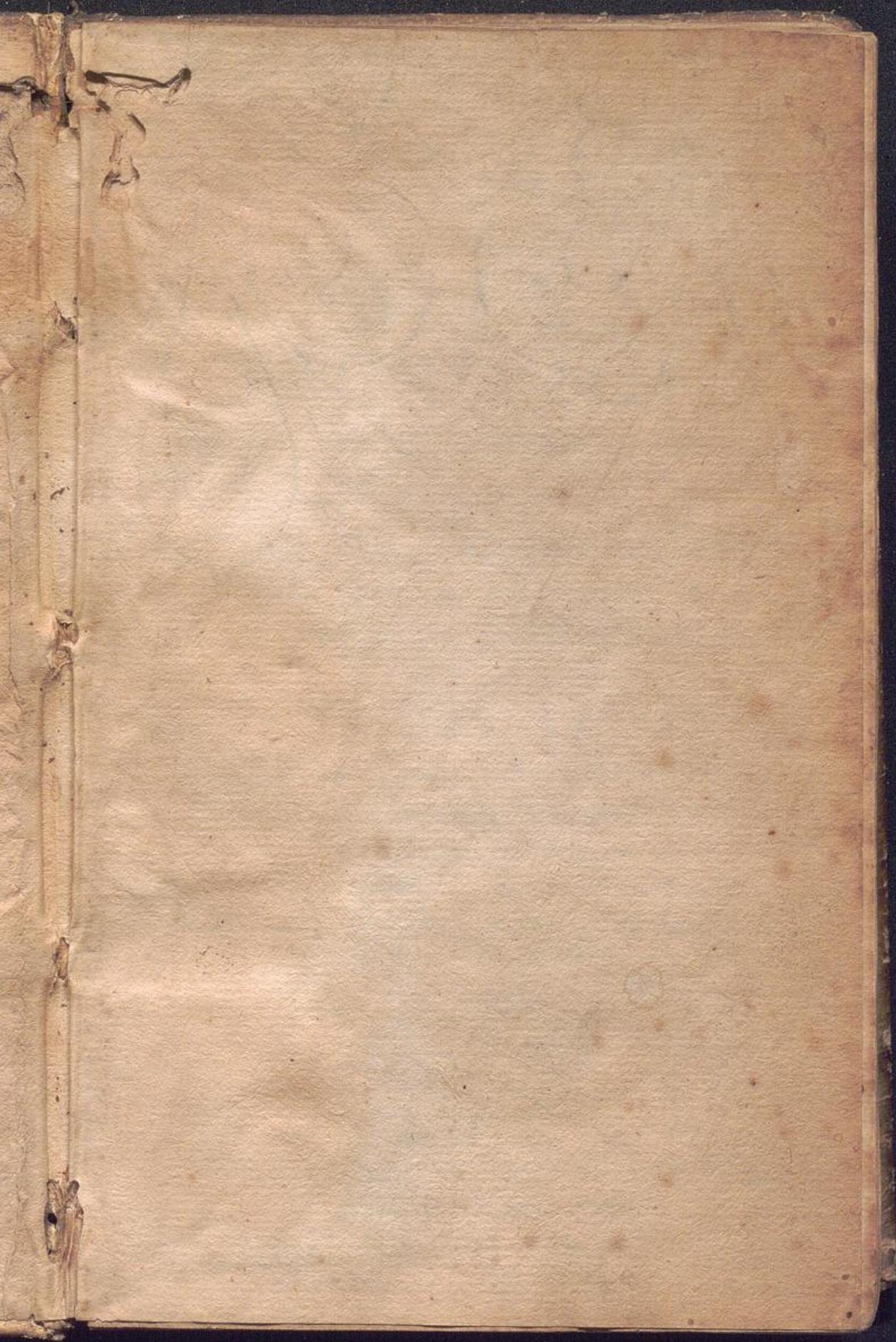
Lohner, Tobias

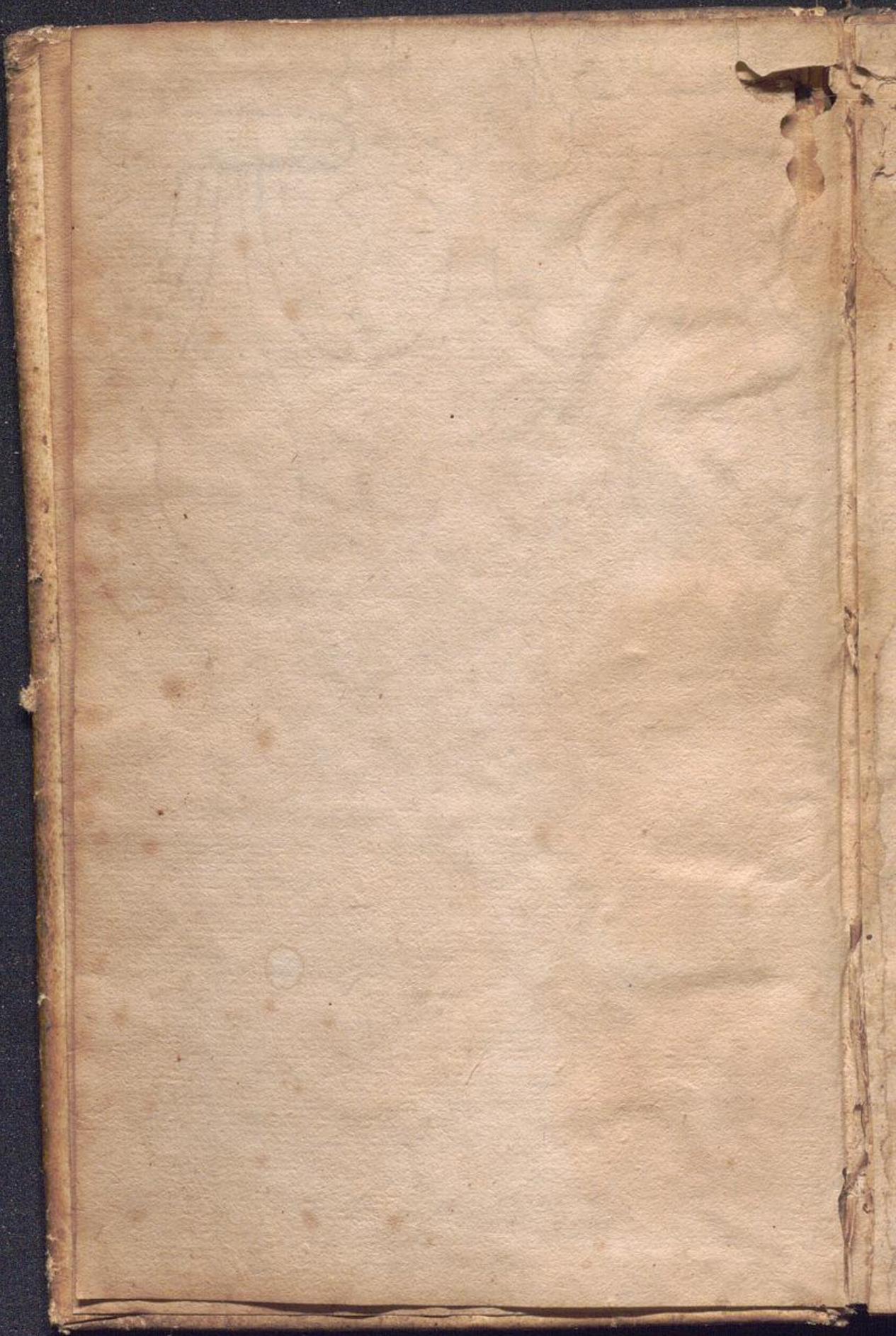
Dilingæ, 1676

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48307](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48307)

Th. 2829.

INSTRUCTIO
PRACTICA
PRIMA
DE
SS. MISSAE
SACRIFICIO
*Juxta Ritus Romanæ Ecclesiæ
offerendo.*

Unà cum Rubricis ejusdem Missæ bre-
vibus Notis illustratis.

AD FACILIOREM DISCENTIUM USUM
à

R. P. TOBIA LOHNER,
SOC. JESU SACERDOTE

Ex varijs Authoribus, & manuscriptis In-
structionibus collecta.

Editio quarta, & haud paulò auctior.

*Cum Gratia, & Privilegio Sacræ Cæs. Majestatis,
Et facultate Superiorum.*

Colla Sactis

Jesu Paderbornæ

D I L I N G Æ

Typis & Sumptibus JOANN. CASPARI BENCARD,
Bibliopolar Academici.

Per JOAN. MICHAËLEM SPÖRLIN.

Anno M. DC. LXXVI.

PRIVILEGIUM ET FACULTAS.

Cum Sacrae Cæsareæ Majestatis rescripto, omnibus & singulis Typographis, Bibliopolis, ac aliis, quamcunque librariam negotiationem exercentibus seriò, firmiterque inlibeatur, ne quamquam libros à Societatis IESV Patribus editos, vel impofterum editos, intra S. R. Imperij, Regnorum & Dominiorum suæ Cæsareæ Majestatis hæreditariorum fines, simili vel alio characteris generis, aut forma sive in toto, sive in parte recudere, vel aliò recudendo mittere, aut alibi jam impressos adducere, vendere, & distrahere clam seu palam, citra consensum ac testimonium supra dictorum Patrum audeat vel præsumat; Ideo Ego Benedictus Painter Societatis IESV per Superiorem Germaniam Præpositus Provincialis, juxta potestatem mihi ab Adm. Reverendo Patre nostro Ioanne Petri Oliva, ejusdem Societatis IESV Præposito Generali factam, Dom. Ioanni Casparo Bencard, Typographiæ Dilinganæ Possessori, & Bibliopolæ Academico, ejusque Hæredibus seu Successoribus, omnium prædictæ Typographiæ hæcenus concessas, & usurpatas facultates concedo, libros à Patribus nostræ Societatis conscriptos, singulariter R. P. Tobia Lohner Instructionem practicam primam de SS. Missæ Sacrificio celebrando.

Ejusdem Instructionem practicam secundam de Horis Canonicis juxta Rubricas Breviarii Romani ritè recitandis.

Ejusdem Instructionem tertiam de Conversatione privata.

Ejusdem Instructionem practicam quartam Pastorum, aliasque huc subsecuturas.

R. P. Emmanuelis Alvari Principia. Ejusdem Opus. Ejusdem Indicem, seu Rudimenta Grammatices. Et Syllabū Vocabulorū & Cæterosque omnes tam Scholasticos, quam non Scholasticos ante hac Dilingæ, cum simili Cæsareo Privilegio editos, & in futurum scribendos, cum Consensu Societatis IESV recudendi, vel de novo edendi, liberam potestatem facio. Eidemque & ipsius hæredibus Privilegium Cæsareum Societati nostræ concessum, eatenus indulgeo. Societate, & ipso invito, nemo supradictos libros recudere, nemo in Sacri Romani Imperij fines, & hæreditarias Sacrae Cæsareæ Majestatis Provincias importare, aut venum exponere audeat.

Et quia ex prædictis libris jam antea editis, aliquos sine licentia Societatis IESV, in grave nominatæ Typographiæ, & prædicti D. Ioanni Caspari Bencard præjudicium, & detrimentum, nonnulli recudendo præsumperunt; Eidem D. Ioanni Casparo Bencard de damnis illis querenti omnia hujus Generis Privilegia hæcenus illi Typographiæ competentia, & à prædecessore meo in ipsum collata, tribuo & commendo; Vt iisdem omni meliore modo, contra ante dictos, & quoscumque alios illius Cæsarei Privilegij Violatores utatur, & indemnitati consulat, in librorum ante memoratorum, aliorumque cum supra posita Societatis IESV consensu Dilingæ impressorū, ac imprimendorū distributione. In quorū omnium fidem, ac testimoniū, has meâ manu subscriptas, ac sigillo mei officij communivi. Dilingæ 22. Junij. Anno 1676.

BENEDICTVS PAINTER S.

*REVERENDISSIMO IN CHRISTO
PATRI, AC DOMINO,
DOMINO*

S T E P H A N O

EPISCOPO DOMITIOPOLITANO,

Reverendissimi, ac Celsissimi Episcopi
Herbipolensis Suffraganeo, & in Spiritualibus
Vicario Generali, Collegiatæ Ecclesiæ Novi Mona-
sterij ad S. Joannem Evangelistam Canonico Capitulari,
è Congregatione Clericorum sæcularium in
Commune viventium.

*REVERENDISSIMO IN CHRISTO
PATRI, AC DOMINO, DOMINO*

**JOANNI CASPARO
EPISCOPO CENTVRIENSI,**

Reverendissimi & Serenissimi Principis
& Episcopi Prisingensis Suffraganeo, Consilij
Ecclesiastici Directori, Collegiatæ ad S. Vitum ibi-
dem Decano Amplissimo, è Congregatione Clerico-
rum sæcularium in Commune viventium.

*ADMODUM REVERENDO, NOBILI, ET
MAGNIFICO VIRO, DOMINO*

MICHAËLI ROTTMAYR

SS. Canonum Licentiato,

Spectabilis Capituli Linzensis Decano, &
Congregationis Clericorum sæcularium
in Commune viventium

PRÆSIDI SUPREMO.

*AD MODVM REVERENDO, NOBILI,
ET MAGNIFICO DOMINO*

ANDREÆ BIRNBECK

J. U. DOCTORI, ET SS.
THEOLOGIÆ LICENTIATO,

Eminentissimi Archi-Præfulis Mogun-
tini Consiliario Ecclesiastico & Officiali, Almæ
Universitatis Moguntinæ Cancellario, & Congre-
gationis Clericorum sæcularium in Commune viven-
tium per Archi-Diœcesin Mogunt. Præfidi.

*AD MODVM REVERENDO, NOBILI,
ET CLARISSIMO DOMINO*

STEPHANO HOFER

SS. THEOLOGIÆ DOCTORI,

Reverendissimi & Celsissimi Episcopi
Herbipolensis Consiliario Ecclesiastico, Colle-
giatæ in Haugis Canonico Capitulari, & Congrega-
tionis Clericorum sæcularium in Commune viventium
per Diœcesin Herbipolensem Præfidi.

*AD MODVM REVERENDO, NOBILI,
ET CLARISSIMO DOMINO*

MATTHIÆ STARCK

SS. THEOLOGIÆ DOCTORI,

Eminentiss. Archi-Præfulis Moguntini
Consiliario, Imperial. Collegiatæ S. Bartholomæi
Francofurti Decano Amplissimo, & Electoralis
Seminarij Moguntinensis S. BONIFACII Regenti.

*ADMODUM REVERENDO, NOBILI,
ET CLARISSIMO DOMINO*
FRANCISCO POISSL
J. U. DOCTORI, SS. THEOLOGIAE
LICENTIATO,
Serenissimi Electoris Bavariae Consilia-
rio, nec non Ducalis Collegij Georgiani, &
Seminarij Cleric. saecul. in Commune vi-
vent. Ingolstadij Regenti.

*ADMODUM REVERENDO, NOBILI,
ET CLARISSIMO DOMINO*
ERHARDO FELDL
SS. Theologiae Licentiato,
Collegiatae Ecclesiae ad D. Petrum Dilingae Ca-
nonico, Curato ad S. Spiritum, Congregationis Cle-
ricorum saecularium in Commune viventium, per Dioccesin
Augustanam Praesidi, & Seminarij S. FRANCISCI
de SALES Regenti.

*ADMODUM REVERENDO, NOBILI,
ET CLARISSIMO DOMINO*
JOANNI APPELIO
SS. Theologiae Doctori,
Seminarij S. KILIANI Herbipoli
Regenti.

*DOMINIS MEIS GRATIOSIS,
& summè observandis.*

Biennium vix integrum elapsum est Reve-
rendissimi & Gratosissimi DD. ex quo In-
structio practica de SS. Missae Sacrificio juxta Ri-
tum

EPISTOLA

tum Romanæ Ecclesiæ celebrando, nec non Of-
 ficio divino juxta Rubricas Breviarij Romani
 recitando, unà cum Memoriali Sacerdotis boni
 munus brevi, facilique methodo complecten-
 te, sub Auspiciis & Patrocinio Vestro pro-
 dijt, felici adeò successu, & Typographi pro-
 ventu, ut ex bene multis, quæ typo subjecta
 fuerant, exemplaribus vix paucula ampliùs
 supersint. Quare ut multorum desiderio, vo-
 tisque non ipsas duntaxat doctrinas eâ Instru-
 ctione comprehensas, variarum materiarum,
 dubiorumque ^{relucidatione} augeri, sed etiam meliori typo,
 chartaque illas exprimi exoptantium desiderio
 facerem satis, denuo eandem Instructionem,
 cum Gratia & Privilegio S. Cæsareæ Majestatis,
 Superiorumque, & ipsius Authoris facultate præ-
 lo subijcere statui, non sub alio tamen, quàm
 Vestro iterum Patrocinio, & tanto quidem illu-
 striori, potentiorique, quantò plures, quàm sapien-
 tiæ, doctrinæque famâ illustres, quàm dignitatis,
 authoritatisque Eminentiam potentes Patroni,
 quorum singularem in me benevolentiam,
 gratiamque hætenus non sine singulari meo
 fructu, solatioque sum expertus, in ipsa li-
 belli fronte præfixi accesserunt; cui enim con-
 venientiùs hanc Instructionem Sanctissimi Sa-
 crificij Ritus explicantem consecrarem, quàm
 Vobis, quos tam sollicitè, accuratèq; omnes ejus-
 modi

DEDICATORIA.

modi Cæremonias observare adverte, ut vel hoc etiam Titulo Clericorum in Commune viventium nomine gloriari Vos posse jure dixerim, quòd Communes, id est, à Romana Ecclesia, velut cæterarum omnium Matrìce præscriptos Ritus tam studiosè observetis? Cui justius libellum hunc de præcipuo Sacerdotum Officio copiosè, ordinatèque differentem inscriberem, quàm Vobis, qui, sicut Clericorum in Commune viventium nomine, titulòque compellari voluistis, ita communi studio singulas ad perfectum, omnibùsque numeris absolutum Clericum requisitas dotes, ac virtutes usque ad eò in Vobis exprimere studetis, ut in publicum Exemplar aliis Clericis proponi jure meritissimo valeatis. Neque hæc tam ex proprio, quàm plurimum aliorum sensu, judiciòque assero. Testantur sanè hæc omnia mecum plures, celeberrimæque Universitates & Academiae, in quibus Alumnos vestros ad omnem virtutem ac doctrinam ita dirigitis ac impellitis, ut palmam, si non plerumque aliis præripiant, de ea certè eripienda non sine pulcherrima æmulatione decertent. Testantur Dioceses variae, in quibus Pastorum officium cum tanto Zelo, oviùmque Vestrarum profectu, solatiòque administratis, ut passim supremorum Præsulum benevolentiam, amorèmq; Vobis concilietis, beatòsque

E P I S T O L A.

rosque illi se putent, si Gregem suum curæ Vestræ committere, Vestrisque laboribus Pastorale suum, id est, gravissimum onus alleviare queant. Testantur libri tum de Instituti Vestri laudatissimi Constitutionibus & Exercitijs, tum de rebus ad Ascetismum pertinentibus à Vobis conscripti, saluberrimisque & sapientissimis doctrinis, legibusque referti. Testatur & ipse libelli Author, qui, cum in Sacerdotes bonos formando præcipuo studio, desiderioque feratur, Seminariorum Vestrorum Alumnos disciplinæ hujus avidissimos & capacissimos expertum se fuisse fatetur, atque adeò & mihi iudicio atque auctoritate sua non leves addidit stimulos, ut hoc Vobis præ alijs opusculum dedicarem. Testor denique & ego (si tamen Laudibus Vestris non inferius putari debeat testimonium meum) ut qui ædes Seminario Vestro propinquas incolens, usque adeò eorum, qui illud inhabitant, singulari Virtute, Religione, Modestia, Concordia, Sedulitate, ac Quiete recreatum me, ædificatumque sentio, ut vel hoc titulo ædes has multò veriùs, quàm olim alias suas, majori pretio æstimabiles dicere ausim, quòd *Vicinos* sortitæ sint tam Commendabiles & Bonos.

Ex quibus omnibus satis liquere nunc existimo, nec paucis, nec levibus rationibus inducendum me fuisse, ut sub Vestris potius, quàm alijs
auspi-

DEDICATORIA.

auspicijs libellum hunc in lucem publicam producerem ; neque aliud adeò superesse, quàm ut, sicut is à me singulari prorsus cum fiducia, reverentiâque Manibus Vestris Venerandis offertur, ita pari quoq; illum Vos Benevolentia, Humanitatêque accipiatis, ejusdemque usum & praxin sedulam omnibus, qui aut inclytæ Congregationi Vestræ adscripti, aut alio quocunque titulo Vobis specialiter addicti sunt, Authoritate Vestra, Consilióque persuadeatis. Interea, ut DEVS ter Optimus Maximus Congregationem Vestram pro Nominis sui, Ecclesiæque Exaltatione diutissimè salvam, & incolumem conservare, & quotidianis augere incrementis dignetur, ex animo voveo, precórque. Dilingæ in Festo Sanctorum Omnium. Anno 1676.

DD. VV.

Servus humillimus

JOAN: CASPARUS BENCARD,
Bibliopola Academicus.

P R Æ F A T I O
A V T H O R I S.

*Q*uod Fluviiis magno impetu ac velocitate ad mare velut nativum aquarum suarum fontem decurrentibus evenire quotidie cernimus, ut scilicet angustis à principio alveis conclusi, ipso suo progressu, aliorumque Fluminum accessione paulatim angeantur, & in amplissimos denique profundissimosque Amnes excrescant; hoc idem propemodum libello huic meo evenit. Prodierat scilicet & ipse anno hujus seculi septuagesimo, angusto alveo, id est, vix quatuor quaterniones complectens, sed, ubi paululum decurrere, plurimumque Lectorum manibus versari cepit, usque adeo variorum dubiorum & materiarum à variis propositorum accessione excrevit, ut ultra viginti nunc quartâ suâ editione quaterniones complectens dignus sit visus, qui separato ab aliis Instructionibus volumine ederetur, id, quod post tertiæ Editionis vix ante biennium vulgatæ Exemplaria distracta hoc demum anno perfectum est.

Ceterum quò major eidem Instructioni *Authoritas* concilietur, noverit benignus Lector, me nihil ferè ex proprio sensu allaturum, sed ex optimis quibusque, qui hac de materia scripserunt, *Authoribus* ea, quæ dixerò, selecturum, quales præcipuè sunt *Cæremoniale Episcoporum, Bartholomæus Gavantus, Claudius Arnau-*
dus

Præfatio Authoris.

us, Michaël Bauldrius, Bartholomæus Corsettus, Paulus Maria Quarti, Georgius Polacchus, & similes, quorum aliqui, quia Romæ vixerunt, & insuper Congregationis S. Rituum Consultores extiterunt, merito magnam in hac materia authoritatem habere debent. Quamvis neminem ita adstrictum velim his doctrinis, ut non potius adhorter ad consuetudines & Ceremonias in Ecclesia, cui quisque servit, legitimè introductas, studiosè observandas, quarum proinde si aliqua mihi occurrerint, non omittam earum suo loco mentionem facere.

Complectetur autem hæc Instructio sex potissimum partes, quarum prima ipsam Missæ definitionem & divisionem, & alia quædam ad eandem in genere spectatam pertinentia explicabit. Secunda Ritus in ipsa Celebratione observandos indicabit, & ita quidem, ut prius, quæ solemnibus & non solemnibus Missæ communia sunt, expositurus, subinde verò, quæ solemnibus propria sunt, cuius Titulo subjuncturus sim. Tertia, quæ à Ministris, Diacono & Subdiacono præcipuè in solemnibus Missa observari debent, declarabit; cum enim & hi sæpe Instructionem desiderent, neque tamen ad manum semper Missalia habeant; ex altera verò parte experientiâ compertum sit, memoriam non parùm adjuvari, si ea, quæ ad quodvis Officium pertinent, ab aliorum Officiorum functionibus separata sub unum aspectum ponantur, visum est omnino operæ pretium futurum, si Ritus ab ejusmodi Ministris in Missa observandi breviter, clarèque indicarentur. Quarta de Missis specialibus. Quinta de Processionibus & Benedictionibus, breviter tamen, cum pleraque circa has in Ritualibus Diæcesanis accuratè descripta habeantur, tractabit.

Præfatio Authoris.

bit. Sexta denique Ordinem Missæ Rubricas juxta
positas continentem, ideóque ad Ritus ipsos memoria fa-
ciliùs imprimendos peridoneum, cum ipsis etiam Notis
Musicis, ut Missalis loco servire queat, exhibebit.

Atque hic tandem præsentis opusculi scopus & di-
visio est; ad quem si tu quoque, Lector benevole, li-
bellum hunc perlegendo collimaveris, efficies, ut spero,
ut neque me scriptionis, neque te lectionis pœni-
teat. Fruere ergo labore meo, lege,
ac vale.

PARS I.

P A R S I.

DE MISSA IN GENERE.

De hac tria potissimum dicenda occurrunt :

1. Quid sit, & quotuplex.
2. Quid circa Ritus in communi sit observandum?
3. Quid circa Paramenta specialiter sit notandum?

TITULUS I.

QVID, ET QVOTVPLEX SIT
MISSA.

QUAE S T I O I. Quid sit Missa? Resp. Eam nihil aliud esse, quam *Verum & incruentum Sacrificium in nova Lege, ac Supremâ Coenâ, à Christo institutum, & DEO per legitimum Ministrum, cum certis Ritibus & Ceremoniis, tum ad delenda peccata, tum ad gratias pro beneficiis agendas, tum varias gratias obtinendas, tum ad supremum Ipsius Dominium profitendum, offerri solitum.* Etsi autem Baron. ad Annum 34. Christi num. 53. à voce Hebræa *Missach* Spontaneam oblationem significante, & primâ vice à S. Jacobo Apostolo usurpata dictam putet, rectius tamen Gavanus, Azor, & alij à Vulgo potius introductam, & ab ultimis verbis: *Ite, Missa est*, scilicet *Hostia vel Oblatio nostra ad DEVM*, desumptam esse censent.

Quæstio 2. Quotuplex sit Missa? Resp. Eam communiter in varias species dividi. 1. In Missam *Solemne* & *Non solemne*. Illa est, in qua nihil omittitur, quod ad solemnitatem spectat, atque adeò Ministri Sacri, incensatio, Pacis osculum adhibentur. Ista est, in qua omnia ista, aut pleraque certè omittuntur. Gav. tit. 2. n. 5. Verùm hæc definitio nonnullis stricta nimis videtur, quia ex ea sequeretur, in

Instruct. I.

A

pluri-

2 *Pars I. De Missa in genere.*

plurimis Ecclesiis, ubi toto anno nulli Ministri parati, aut osculum Pacis adhibetur, nunquam Missam solemnem cantatum iri; quare putant, Missam solemnem eam dicendam, quæ ordinariè cantatur in Ecclesiis; nō solemne verò, quæ legitur tantum; & hanc opinionem colligunt ex eo, quòd, teste Michaële Bauldrio p. 3. c. 12. olim nullo modo licuerit Sacerdotibus Missas privatas ante Tertiam Horam celebrare, ne Populus à Missa solemni distraheretur, cum tamen non sit credibile, Missam hanc solemnem, quæ quotidie tunc celebrabatur, semper cum Diaconis & Incensationibus peractam esse, sed solummodo cantatam, sicuti de facto in multis Ecclesiis fieri solet, & ad distinctionem Missarum non solemniū seu privatarū solemne Officiū, seu nostro idiomate das Hochampft vocatur. Prior tamen sententia magis ferè apud Authores, utpote qui Gavantum sequuntur, recepta est. 2. Dividitur in *conventualem seu publicam*, & *privatam*. Illa est, quæ immediatè post Horas diurnas in Summo Altari dicitur; Ista, quæ alio quocunque tempore à Personis privatis pro arbitrio legitur. Bauldrius p. 3. c. 1. n. 5. 3. Dividitur in *Missam de Tempore seu Die*, ut alij vocant, & *Votivam*. Illa est, quæ juxta Calendarij Ecclesiastici Universalis vel Particularis à certis Ecclesiis confecti præscriptum celebratur: Ista est, quæ pro voto, id est, arbitrio rationabili Sacerdotis aut aliorum, non secundum Calendarij ordinationem legitur. Gavant. p. 1. tit. 4. litt. N.

TITULUS II.

QVID CIRCA RITVS IN COMMUNI
SIT OBSERVANDVM?

Tria præcipuè scienda & observanda sunt illi, qui Solidam atque perfectam in Ritibus addiscendis & exercendis praxin obtinere cupit. 1. Quid & quotuplices sint Ritus. 2. Quid de Rubricis, à quibus ejusmodi Ritus præscribuntur, sit sentiendum? 3. Quis modus in talibus Ritibus addiscendis sit observandus, quæ singula seorsim sequentibus §§. breviter pro instituto explicabuntur.

§. I. Quid

Quid, & quotuplices sint Ritus Missæ?

I. **Q**UÆSTIO I. Quid sit Ritus, seu, ut alij vocant, Cæremonia Missæ? *R.* Esse actionem quandam externam seu sensibilem ad Sacrificium Missæ religiosè ac decen-ter offerendum institutam, uti Canisius c. 4. §. 8. definit, ubi etiam rectè addit, ejusmodi cæremonias ob triplicem potissimum finem ab Ecclesia institutas esse. 1. Ut sint signa, testimonia & exercitia cultus interioris, quem DEVS inprimis requirit. 2. Ut, quemadmodum Concilium Tridentinum *Sess. 22. c. 5.* loquitur, Majestas tanti Sacrificij commendetur, & mentes Fidelium per hæc visibilia religionis & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitentur. 3. Ut, quæ ad cultum divinum promovendum, & ad disciplinam, concordiamque publicam conservandam pertinent, honestè ac decenti quodam ordine, sicut Apostolus jubet, in Ecclesia peragantur.

II. *Q. 2. Quotuplices sint Ritus in Missa adhiberi soliti?* *R.* Si strictiùs sumantur pro actionibus ab ipso Sacerdote exerceri solitis (prout hîc accipimus) & non etiam pro instrumentis & vestibus in Missa usurpari solitis, ad quatuor ferè genera eos revocari posse, scilicet ad corporis inflexiones, manuum dispositionem, vocis formationem, & oculorum directionem.

III. *Q. 3. Quot sint corporis inflexiones?* *R.* Quatuor præcipuè speciales corporis inflexiones (nam *Stationem* & *Sessionem* utpote nimis generales hoc loco non numeramus) in Missa usurpari solitas. 1. *Solius Capitis*, & hæc minima vocari potest. 2. *Humerorum*, quæ media appellatur, & fieri debet, quotiescunque in Rubricis habentur hæc aut similia verba: *Inclinet se, inclinatus, aliquantulum inclinatus.* Bauldrius p. 3. c. 5. n. 2. 3. *Corporis*, quæ profunda vocatur. 4. Denique *Genuum*, quæ interdum uno, interdum utroque genu peragitur, & profundissima reverentia dici potest.

IV. *Q. 4. Quot sint Manuum dispositiones?* *R.* Septem diversas ejusmodi dispositiones adhiberi. Prima est, ut *extensa in aère gerantur*; & tunc ita teneri debent, ut una palma

4 *Pars I. De Missa in genere.*

alteram respiciat, digitique omnes simul jungantur, quorum summitas Humerorum altitudinem, distantiamque non excedat. Gavant. & Rubrica Miss. tit. 5.

Secunda, *ut extensa super Altare ponantur*; quo in casu attendendum est, ut ante consecrationem super ipsum Altare, post illam verò supra Corporale ponantur. Bauldrius p. 3. c. 4. n. 12.

Tertia est, *ut iuncta utraque in aëre ante faciem vel pectus suspensa teneatur*; & tunc ante Consecrationem, & post ablutioem sumptam pollex dexter super sinistrum ponendus; post Consecrationem verò, quia pollex & index juncti tenentur, ipsi etiam pollices & indices inter se juncti tenendi sunt. Gavant. & Rubric. tit. 3. n. 1.

Quarta, *ut iuncta utraq; super Altare teneatur*, & tunc idem, quod circa situm pollicum paulò antè dictum est, observandū erit; ipsæ verò manus ita Altari applicandæ sunt, ut digiti parvi duntaxat frontem anterioris tabulæ seu mensæ Altaris tangant, residuo manuum inter Altare & se retento, quod quidem non tantum ante, sed etiam post Consecrationem observandum est. Rubr. tit. 4. n. 1. Unde non sunt imitandi, qui post consecrationem totas manus, atque ipsos etiam parvos digitos supra corporale ponunt, ut, si quæ fortè particula Sacerdotis è manibus excideret, non in terram, sed super corporale caderet; nam hæc nimis scrupulosa diligentia expressè Rubricis contraria est, quæ tit. 14. n. 1. ubi manus ita supra Altare ponendas dixit, ut parvi digiti frontem Altaris tangant, hæc verba addit: *qua omnia semper observantur, cum manus iuncta super Altare ponuntur. Gavant. p. 2. tit. 9. lit. a. NB.*

Quinta, *ut iuncta & extensa super oblata teneantur*; uti semel duntaxat paulò antè consecrationem contingit; & tunc quidem Gavantus tit. 8. p. 2. lit. T. cum Diana ibidem citato putat, pollices supra manus jungi debere; alij tamen communiùs & commodiùs infra manus eisdem conjungere solent; id quod ipse etiam Arnaudus p. 2. tit. 8. n. 9. etsi in alijs plerumque Gavantium sequatur, faciendum censet, atque ex actis Ecclesiæ Mediolanensis constare ait.

Sexta, *ut simul extendantur, & eleventur*; & tunc cavendum est, ne manus extensæ priùs deprimantur, & quasi ex pro-

Pars I. De Missa in genere.

§

profundo eleventur, sed immediatè à loco junctionis usque ad humeros, & intra distantiam eorundem extollantur. Rubric. tit. 4. n. 3.

Septima, *Vt una manus in Cruce formanda, vel alio quopiam opere faciendo occupetur, & altera quiesca teneatur: & tunc generalis est regula, ut, si celebrans seipsum aut alios signo Crucis signet, sinistram infra pectus, supra cingulum, & extra terminos Crucis ponat; si verò aliquid in Altari benedicat, aut aliud quid agat, v. g. folia vertat, nunquam altera manus in aère suspensa, sed semper in Altari posita teneatur, nisi fortè & ipsa in re aliqua tenenda occupetur, ob quam causam Rubricæ tit. 3. n. 5. postquam dixerunt, manum in tali casu super Altare ponendam, addunt, nisi aliter notetur. Sed & illud in Benedictionibus hisce observandum est, ut, dum seipsum Sacerdos signat, palmam manus dextræ ad se vertat; dum verò alia benedicit, digitum parvum ei, cui benedicit, obvertat, sicque totam manum dextram extensis pariter & junctis digitis extendat. Rubric. tit. 3. n. 5.*

V. Q. 5. *Quot vocis formationes in Missa adhibeantur?*
R. Tres potissimùm adhiberi, *altam scilicet, mediam, & submissam*; ex quibus ad mediam potissimùm attendendum est; nam reliquæ duæ, quando adhibendæ sint, ex praxi quotidiana solemnium Officiorum facilè constat.

VI. Q. 6. *Qualis Oculorum directio in Missa usurpanda sit?*
R. Duplicem potissimùm, *Elevationem scilicet & eorundem depressionem*. Quando autem tam hæc, quam aliæ suprâ enumeratæ cæremoniæ actu ipso exercendæ sint, in compendio cæremoniarum circa finem partis secundæ hujus libelli afferendo apertiùs dicetur.

§. II.

Quid, & quotuplices Rubricæ sint?

I. **Q**UÆSTIO I. *Quid sint Rubricæ?* R. Eas nihil aliud esse, quàm Leges & directiones in Missali vel Breviario ad ritè celebrandam Missam, vel Officium divinum recitandum præscriptas, & sic dictas, quia rubeus color in Titulis & Capitibus ordinariè (saltem olim) adhibebatur.
Gavant. p. 1. litt. A.

II. Q. 2. Quotuplices sint Rubricæ? R. Duplices esse, nam aliæ sunt *Præceptivæ*, aliæ *Directivæ*. Illæ obligant ad mortale ex genere suo, nisi parvitas materiæ aut inadvertentia excuset, (ut sentit communis sententia contra Fagundez de præc. Eccles. præc. 1. l. 3. c. 21. n. 9. asserentem, eas non obligare ad mortale, nisi ratione contemptus) hæ, cum sint de consilio, non obligant sub mortali, imò neque sub veniali juxta Tamburinum & alios apud P. Georg. Gobat in Alph. Sacrif. Tract. 3. n. 737. Etsi verò aliqui hanc exceptionem addant: *nisi ex contemptu omittantur*: rectè tamen idem P. Gobat n. 739. post Tambur. Sotum, Laymann. notat, neque tunc semper mortaliter peccari. Si enim contemptus in eo consistat, ut dicas: *Hanc parvi momenti cæremoniam non magnifacio*; Vel, *Hæc cæremonia est tam parvi momenti, ut non sit opus propter eam negligere meam privatam commoditatem*: non apparet, cur peccetur mortaliter: secus, si negligeretur ex Superioris vel Pontificis contemptu. Porro ut facilius cognoscatur, quænam Rubricæ sint præceptivæ, quæ directivæ duntaxat, seu quæ graviter obligent, quæ non, sequentes ab Authoribus regulæ assignantur.

I. Quandocunque tam multæ Cæremoniæ negliguntur, ut morali hominum judicio censeatur observari ritus alius, quàm sit in Missali præscriptus, mortaliter peccatur; quia agitur contra expressam Ordinationem Pij V. in Bulla Missali præfixa in virtute S. Obedientiæ mandantis, ut Missæ juxta Ritus & Cæremonias sui Missalis celebrentur; quod ipsum etiam Concilium Tridentinum Sess. 22. post Canones præcipit. Ita P. Gobat. n. 740. & 746. cum Suarez. d. 84. s. 2.

II. Quando in Rubricis habetur hæc vox: *gravissimè* vel *graviter* peccat, certissimum est, peccatum mortale committi illas transgrediendo, seclusâ ignorantia inculpabili, aut inadvertentiâ. Septies autem habetur, cum de defectibus Missæ agitur. 1. Si non in azymo conficiatur in Ecclesia Latina. 2. Si vinum cœperit acescere vel corrumpi, vel fuerit aliquantum acre, vel mustum de uvis tunc expressum, vel si sine aqua, aut cum aqua non naturali fiat Sacrificium. 3. Si in forma addatur aliquid, quod significationem mutat. 4. Si celebret suspensus, excommunicatus, degradatus, irregularis, vel quomodocunque Canonicè impeditus. 5. Si cele-

celebret in peccato habens copiam Confessarij. 6. Si non habens Copiam Confessarij, sine Contritione in peccato mortali celebret. 7. Si integra Sacramenta non sumpserit extra casus in Rubrica Missalis concessos. Ita Gav. p. 3. tit. I. n. 1.

III. Quando materia Rubricæ pertinet ad integritatem Sacramenti, seu Sacrificij, ejus omissio peccatum mortale continet. Ejusmodi sunt, quæ de pane, vino, aquâ, intentione, forma, sumptione utriusque speciei sunt præscripta. In forma quoque particula *enim* non potest sine peccato mortali voluntariè omitti. Idem l. c. n. 2.

IV. Etiam illæ Rubricæ sunt Præceptivæ, in quibus concordant Doctores, eas esse de re gravi, ut de loco celebrandi non prohibito, de ara consecrata, de lumine, de hora celebrandi, de dispositione Animæ & corporis, jejunio scilicet à peccato, & à cibo, de Ministro, de Missali, Calice, Patena, Corporali, Pallâ, de Canone integrè & secretè recitando, de prima Purificatione cum vino, de numero, munditia, integritate, & Benedictione vestium Sacerdotalium. Idem n. 3.

V. Rubricæ quædam sunt strictioris juris in Missis Conventualibus Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum, quia æquiparantur Horis Canonicis, imò sunt quasi finis Horarum, ad quem diriguntur. Ejusmodi est Rubrica de concordia Missæ Conventualis cum Officio; ad hanc enim Collegiatæ Ecclesiæ Sæculares (nam Regulares Collegiatæ tantum vi Regulæ & Consuetudinis Regulas interpretantis obligantur) tenentur ex stipendio suo. Gavant. num. 4.

VI. Propè præceptivæ sunt eæ Rubricæ, de quibus disputant Doctores, an obligent sub mortali, cujusmodi sunt de Matutino & Laudibus ante Missam dicendis, de Mappis tribus, de Luminaribus cereis, quæ, licet sint controversa inter Doctores, Pontifices tamen Pius V. & Clemens VIII. ea tanquam tutiora approbârunt, teste Gavant. l. c. n. 5.

VII. Dubiæ sunt reliquæ, nempe de principio Auroræ, sive Meridiei, de Cruce in Altari, de pedibus calceandis, de veste Talari, de Pileoli usu extra Canonem, de Orationibus ante Missam, ad vestes, & post Missam, de Missa non approbata, nisi pro quibusdam Ecclesiis, vel de Requiem in Festo

8 *Pars I. De Missa in genere.*

Duplici, & diebus alijs prohibitis, de Orationibus additis secretò dicendis ex devotione Celebrantis, in quibus casibus utrinque Doctores disputant, an peccetur. Licet rectè & prudenter moneat Gavantus n. 6. semper, quantum fieri potest, Rubricis adhærendum esse.

VIII. Qui prævidit, se non posse facere Sacrum nisi Cæremoniis aliquot omissis, debet perpendere gravitatem eorundem, & causæ impellentis ad celebrandum, atque ex hac consideratione & comparatione judicare, sive consultius, sine his sacrificare, quàm ob earum servandarum impossibilitatem aut difficultatem omittere rem divinam. Suarez. d. 85. s. 2. Tambur. l. . . c. 5. §. 2. n. 28. apud & cum P. Gobat in Alph. Sacrif. seu Tract. 3. n. 743.

§. III.

Quis modus in discendis Ritibus & Rubricis sit observandus?

I. **N**ihil æquè conducit ad quasvis doctrinas facilè discendas, firmiterque retinendas, quàm si solidè & ordinatè proponantur, incipiendo à Fundamentis, quæ in unaquaque Scientia vel Arte tanquam prima principia supponuntur. Quare & in nostra materia proderit solidum & ordinatum modum in discendis Rubricis observare, qui quidem ferè in sequentibus consistit.

II. Magnificat futurus Sacerdos notitiam & praxin horum Rituum, tantòque accuratius eos addiscere studeat, quantò magis eorum observatio tum ad publicam ædificationem, & auctoritatem Ecclesiæ conciliandam, tum ad devotionis sensum in seipso excitandum conducit. Itaque non differat hunc laborem discendi usque ad ultimos dies ipsam primæ Hostiæ oblationem antecedentes, sed aliquot mensibus, aut certè hebdomadis priùs se ab aliquo perito instrui curet, ut tum proprio exercitio, tum aliorum Sacerdotum observatione dexteritatem quandam, facilitatèmq; in talibus Ritibus observandis acquirere possit.

III. Dum actu se ad discendos hos Ritus applicat, ante omnia integrum Missale percurrat, & quæ Missæ, aut partes ad Missam pertinentes quovis loco notentur, accuratè discere stu-

re stu-

re studeat, ut suo tempore quidvis, si opus fuerit, citò invenire possit. Reperiet autem totum Missale in undecim partes distribui posse, quarum 1. Calendarium. 2. Rubricas Missæ. 3. Missas de Tempore ab Adventu usque ad Pascha. 4. Ordinem Missæ. 5. Missas de Tempore à Paschate usque ad Adventum. 6. Missas proprias Sanctorum. 7. Missas communes Sanctorum. 8. Missas votivas. 9. Orationes ad libitum dicendas. 10. Missas pro Defunctis. 11. Benedictiones varias complectitur.

IV. Ubi hanc notitiam acquisierit, studeat generalia principia circa Ritus Missæ addiscere, ea præcipuè, quæ §. 1. n. 2. de diversitate Rituum explicata sunt, atque eorum perfectam intelligentiam acquirere conetur.

V. Bene perceptis hisce principijs incipiat ipsum Ordinem Missæ obiter percurrere, & quo Ordine partes se mutuò subsequantur, accuratè intelligere studeat, id quod perfacile illi erit, si ordinem Titulorum in sequenti parte ponendorum inspiciat; nam eodem prorsus ordine ponentur, quò mutuò se in ipsa Celebratione sequuntur.

VI. Tum, quas Cæremonias quælibet pars requirat, ex Lectione Rubricarum & privata Instructoris explicatione addiscere conabitur, quem in finem non parùm proderit Titulus postremus ultimæ partis, qui ex una parte Ordinem Missæ, ex altera parte Rubricas ad eum pertinentes continet. Cavendum tamen est, ne totam statim Missam addiscere quis velit, sed potiùs unam partem post aliam sumat, ut tantò accuratiùs partes ad illam pertinentes addiscere, atque in memoria retinere valeat.

VII. Ubi totam Missam didicerit, non omitat percurrere Compendium Cæremoniarum infrà assignandum, in quo omnes Ritus ejusdem rationis ad unum titulum revocantur, id enim non parùm juvabit ad hoc, ut, quo loco quivis Ritus adhiberi debeat, firmiùs memoriæ imprimatur.

VIII. Denique frequenter coram uno perito Instructore in fictitia Celebratione se exerceat, & alios etiam Celebrantes, si fieri possit, observet, ita tamen, ut non quidvis statim imitandum credat, aut erroris damnet, sed, si quid diversum ab eo, quod ipse doctus est, aut in Rubricis legit, advertat, ex suo Instructore aut alijs intelligere studeat, an non fortè per

Consuetudinem in illo loco diversus talis Ritus sit introdu-
ctus, sicut infra circa ingressum ad Altare in simili casu vide-
bimus.

TITULUS III.

QUID CIRCA PARAMENTA OB- SERVANDVM SIT.

TRiplicis potissimum generis Paramenta ad Missam re-
quiruntur. 1. Altare convenienter ornatum. 2. Ve-
stes debito modo preparatae. 3. Calix ritè instructus, de
quibus in sequentibus §§. seorsim claritatis gratia agendum.

§. I. De Altari.

I. QUAESTIO I. *Quid sit Altare?* R. Esse superficiem
planam ad Sacrificium Missae offerendum *immedia-*
tè deputatam; per hoc enim distinguitur à templo, quod *me-*
diatè tantum ad dictum finem ordinatur. Porro pro intelli-
gendis melius Rubricis interdum *Ara* vocabulo utentibus
notandum est, *Altare* ab *Ara* in hoc distingui, quòd Altare
significet ordinariè totam structuram, quam Altare solemus
appellare: *Ara* verò eam tantum lapideam partem significet,
quae ipsum Calicem sustentat, uti clarè videntur indicare Ru-
bricae Missalis §. 20. dicentes: *Altare, in quo SS. Missa Sacri-*
ficiu celebrandum est, debet esse Lapidèum, & ab Episcopo con-
secratum; vel saltem Ara lapideà similiter ab Episcopo conse-
crata, in eo inserta, qua tam ampla sit, ut Hostiam & maio-
rem partem Calicis sustentet.

II. Q. 2. *Quotuplex sit Altare?* R. Duplex, *Immobile*
scilicet, seu *fixum*, & *Portatile*, sic dictum, quia ab uno loco
in alium portari potest; quod interdum in Jure etiam *Viati-*
cum vocari solet, eò quòd Viatoribus in usu sit.

III. Q. 3. *Quid in Altari praecipuè considerandum sit?*
R. Tria. 1. Substantia. 2. Ornatus necessarius. 3. Ornatus
accidentalis.

IV. Q. 4. *Quid circa Substantiam Altaris observandum?*
R. Itidem tria. 1. *Qualitas*: ut scilicet *Lapidèum* sit (aut,
ut Dicastil. Layman. & alij apud P. Gobat *tr. 3. cas. 9. n. 269.*

con-

concedunt, ex opere lateritio vel gypso constructum) saltem secundum eam partem, quâ calicem sustentat, uti fit in Altari portatili, quod plerumque ligneis asseribus inclusum est. 2. *Capacitas*: ut scilicet tam magnum sit, ut Hostiam & majorem partem Calicis tempore Consecrationis tenere possit. Ita Gavant. 1. p. tit. 20. 3. *Sanctitas*, ut scilicet ab Episcopo, aut certè, ut Pasqualigo decis. moral. 44. & alij apud eundem P. Gobat n. 279. & seq. volunt, per celebrationem Missæ bonâ vel malâ fide factam sit consecratum. Etsi verò aliqui pro sanctitate hac etiam Reliquias Sanctorum necessarias esse putent, Suarez tamen d. 81. l. 5. docet, ex usu receptissimo patere, præceptum illud prorsus cessavisse, utpote occasione Hæreticorum duntaxat, qui honorem Reliquiis exhiberi solitum oppugnabant, latum.

V. Q. 5. *Quid ad ornatum necessarium Altaris pertineat?*
 R. Tria præcipuè. 1. *Mappa*, quæ in necessitate simplex, & non benedicta esse potest, uti Tann. d. 5. q. 10. n. 48. Suar. Azor. Tamburinus & alij apud P. Gobat n. 289. docent: extra necessitatem verò triplex, aut certè una duplicata & benedicta esse debet. 2. *Crux*, quæ saltem secundum communio-rem sententiam necessaria est, licet Vasquez d. 233. n. 26. absque peccato etiam veniali sine ea celebrari posse putet, quod etiam P. Gobat n. 269. approbat, si nequeat facile haberi, etiam si quis ex devotione tantum celebrare velit. Multò minùs verò Sacerdos scrupulum habere debet, si nudam Crucem sine Crucifixi imagine habeat, quia hanc sufficere Suar. Vasq. Dicastillo, & plures alij contra Layman. Gavant. & ipsum Cæremoniale Episcoporum docent, eò quòd Missale de sola Cruce loquatur, & Sacerdoti Caravacæ Celebranti Crucem sine imagine Angeli attulerint. Imò Tamburinus l. 1. c. 6. etiam Cruce vel Crucifixo in pariete aut tabula ad latus depicto contentus est. Dignior quæstio est, an in Altari, in quo Ven. Sacramentum asservatur, Crucifixus collocari debeat? quæ quidem quæstio dupliciter formari potest; vel enim Sacramentum in Arca clausum tenetur, & tunc rectè probat Gavantus p. 1. tit. 20. litt. V. in Altari ponendam esse Crucem, tum ob alias rationes ab ipso allatas, tum vel maximè ob Rubricas Missalis, in quibus tit. 4. n. 6. in Missa solemnè celebratâ in loco, ubi Sacramentum asservatur,

varatur, jubetur Sacerdos ter Crucem incensare, adeoque supponunt Rubricæ Crucem adesse. Vel publicè expositum prostat, & tunc rectius dicitur cum Jordane, Tamburino & aliis abesse debere Crucem, uti consuetudo etiam Ecclesiæ Lateranensis probat, quemadmodum citati Authores testantur. Unde malè citatur à Neoterico quodam Authore pro Sententia Crucem adesse debere asserente Gavantus l. supra cit. cum in illo loco tantùm de Ven. Sacramento clauso loquatur; quando prostat verò, expressè p. 2. tit. 14. n. 6. dicat, abesse Crucem debere 3. *Lumen*: sine quo, teste Suarez d. 81. f. 6. omnes Theologi sentiunt, non licitum esse sacrificare; atque adeò, si ante Consecrationem lumen extingueretur, & aliud haberi non posset, Missam continuari absque peccato mortali non posse, etiamsi Viaticum pro moribundo consecrandum foret, uti expressè docent Fagund. p. 22. c. 22. & Quintanaduenn. apud Busenbaum l. 6. c. 3. du. 3. n. 11. Licet autem Rubrica duo Candelabra cum candelis accensis præscribat, non desunt tamen probati Authores, ut Dicastillo, Tamburinus, Layman, Azor & alij, qui in necessitate unicum lumen ex oleo vel sebo sufficere contendunt.

VI. Q. 6. *Quid ad Ornatum accidentalem Altaris pertineat?* R. sequentia ferè. 1. *Pallium*, sive *Antependium*, ut vulgò vocatur, quod etsi ex lino, serico, vel alia simili materia esse conveniat, usus tamen approbat, ob paupertatem vel aliam justam causam posse tolerari etiam ex pictis asseribus, aut aliâ communi materiâ factum, teste P. Gobat n. 290. Imò Gavantus tit. 20. litt. T. etiam sine eo celebrari posse asserit, si Altare Auro, vel Lapide pretioso sit ornatum. 2. *Candelabra* aliquot, quorum in Solemnibus Missis, si haberi commodè possint, regulariter sex adhiberi debent, etsi non prohibitum sit plura in Altari collocari, ut ex Rubricis p. 2. tit. 4. n. 5. colligitur. In privatis tamen Missis, nisi aliud ratio Festi exigat, non ultra duas candelas adhibendas esse, etiamsi Vicarij Generales celebrent, S. Congregatio Rituum 7. Aug. anno 1627. decrevit. 3. *Missale* super pulpito aut cussino collocatum, & si fieri possit, etiam tegumento coloris Missæ convenienti ad majorem decorem & reverentiam saltem in majoribus Festis involutum; & Missale quidem Bonacina & alij communiter sub gravi peccato adhiberi de-

bere

bere volunt, contrarium tamen non improbabiler docent Lugo, Dian. Laym. & alij apud Busenb. l. c. n. 5. modò Sacerdos moraliter certus sit, se non erraturum, aut ad hunc ipsum finem Missam in charta descriptam ante se habeat.

4. *Tabella Secretarum*, parva campanula, ampullæ vitreæ vini & aquæ (quas tamen usus probat, ex alia materia fieri posse) cum pelvicula & manutergio mundo.

§. II.

De Vestibus Celebrantis.

I. **Q**UÆSTIO I. *Qua Vestes requirantur ad celebratum Sacerdotem vestiendum?* R. Sex potissimum, scilicet *Humeralis seu Amictus, Alba seu Tunica, Cingulum, Manipulus, Stola, Planeta.* Ex quibus quidem Alba & Planeta sine peccato gravi omitti non possunt unquam, nisi in gravissimo periculo vitæ propriæ, aut salutis alienæ. amittendæ; sine una tamen alterave ex reliquis celebrari posse, vel ad vitandum murmur populi, vel Infirmum communicandum, vel etiam fervorem devotionis, necessitatem audiendi sacri die Festo, acquisitionem stipendij, si non sit dives Sacerdos, probabiliter docent Tamburinus l. c. c. 3. §. 3. q. 5. & alij plures apud P. Gobat n. 351. cc. qui n. 353. addit, posse Sacerdotem in Cinguli defectu ligamina Casulæ, vel ipsam Stolam accipere, quæ etiam pro Manipulo, uti hic vicissim pro Stola, servire potest.

II. **Q.** 2. *Quid in his vestibus præcipuè observandum sit?* R. Tria præcipuè. 1. *Color*, quem Missæ convenientem oportet esse; de quo P. Gobat n. 382. sic loquitur: Rubricæ tit. 18. n. 1. Verbo *Debet* utuntur; sed hoc Verbum non capiunt pauperes Ecclesiæ; nec facile comittetur peccatum grave non parendo huic Rubricæ, nisi scandalum adsit, sicut si die Resurrectionis neglectis, quæ habentur, aut albis, aut rubris Casulis, nigræ adhiberentur. Sed utique quocunque die satius est facere Sacrum in quocunque colore, quàm omittere; nec damno eum, qui adhibet Velum Calicis discolor à Casula. Ita ille. Illud tamen adhuc quæri potest hoc loco, quando mutatio Paramentorum facienda sit? & responderetur, eam in primis Vesperis faciendam esse. Si autem Vesperæ

non

non dicuntur integræ de aliquo, tum initio Vesperarum is color adhibendus est, qui Festo, de quo Capitulum dicitur, congruit. Quòd si Officium & Missa discordant, color Altaris officium sequi debet; vestium autem Sacerdotalium color, Missæ respondere; quæ diversitas in Feria tertia Rogationum, & in Vigilijs infra Octavas occurrentibus accidere solet. Pro Missa verò solenni convenit, ut Pallium Altaris cum colore Paramentorum Missæ concordet. 2. *Mundities*: quam adeò necessariam Gordanus l. 4. tit. 1. n. 278 & alij Authores apud P. Gobat n. 204. cc. esse volunt, ut Sacrificæ Præfectos peccati mortalis damnare audeant, si eorum culpâ fiat, ut vestes & paramenta valde immunda non mudentur, priusquam in ijs sacrificetur. Celebrantem tamen, qui, si alia haberi non queant, utitur talibus paramentis, non peccare Suar. f. 81. t. 3. asserit. 3. *Benedictio*: quæ adeò necessaria est, ut teste P. Gobat n. 198. omnes peccati mortalis damnent illum, qui utitur non benedictis, excepto cingulo, de quo miriùs loquuntur Fagund. præc. 1. l. 3. n. 12. Diana p. 2. tr. 14. ref. 68. & plures alij ab eodem num. 199. relati.

§. III.

De Calice.

I. **Q**UÆSTIO I. *Quid potissimum in Calice spectari debeat?* R. Tria præcipuè. 1. Materia. 2. Ornatus. 3. Consecratio.

II. Q. 2. *Quid circa materiam observandum?* R. Ut, quantum fieri potest, Calix aureus vel argenteus sit, aut Cuppam saltem argenteam, & intus inauratam habeat. Tannerus tamen d. 5. q. 10. n. 52. & alij passim volunt sufficere, si stanneus sit, quemadmodum usus in multis locis probat. Lugo d. 20. n. 90. etiam cupreum intus inauratum permittit, asserens Romæ innumeros esse tales: Imò nec plumbeum in necessitate, vel magna paupertate repudiant Theologi, teste P. Gobat n. 306. qui etiam addit ex communi sensu, & usu, non esse necessariam interiorem deurationem, si argenteus vel stanneus sit.

III. Q. 3. *Quid circa Ornatum observandum sit?* R. I. Ad hunc Ornatum requiri *Purificatorium*, in cujus medio, vel

vel angulis Crux acu formetur, ut ab alijs linteis dignosca-
tur, quod tamen necessariò benedictum esse non debet, uti
Gavantus p. 2. tit. 1. litt. I. cum Suar. p. 3. d. 81. f. 8. docet,
Hinc ejus defectum, mundum aliud Strophium supplere
potest; sed ad profanos usus deinceps non adhibendum. 2.
Patenam, quæ ordinariè ex eadem, quâ Calix, materia con-
fici debet, & pariter etiam cum illo consecrari. 3. *Pallam*
& *Corporale*, quæ saltem secundùm eam partem, quâ Cali-
cem tangunt, ex lino esse deberent, ut Rubricæ volunt, licet
ex Cannabe confecta approbet usus, etiam à Gavanto p. 1.
tit. 1. litt. P. non improbat. In eorum extrema parte seri-
cum & aurum addere non est prohibitum. 4. *Velum & Bur-
sam* ejusdem, si fieri commodè potest, coloris cum Sacerdo-
tis vestibus. Bursa autem Calici sic imponi debet, ut pars
aperta portantem, non autem dextram illius respiciat Ga-
vant. l. c. litt. N. Qui tamen in casu aliquo absque his, id est,
Velo & Bursa, celebraret, non videtur ullius culpæ reus; sicut
nec gravis peccati damnandus est, teste P. Gobat n. 314. qui
sine Purificatorio aut mundo strophio celebraret, si facilè
haberi non possit.

IV. Q. 4. *Quid circa Consecrationem Calicis notandum
sit?* R. Duo præcipuè, quomodo scilicet ea *obtainetur*, &
amittatur, ex quibus prior, scilicet obtentio Consecratio-
nis, retinet commune nomen, & *Consecratio* vocatur, poste-
rior verò *Execratio* seu *Resecratio* appellatur. Et *Consecra-
tionem* quidem quod attinet, etsi Diana p. 5. tr. 13. ref. 60.
cum alijs pluribus non improbabiler sentiat, etiam tunc
consecrari Calicem, quando in eo sive bona, sive mala fide
celebratur, quia tamen Lugo d. 20. de Euch. n. 62. Dicastillo
& alij non immeritò negant ejusmodi contactum Sacri San-
guinis sufficere ad Consecrationem (alioqui enim & Barba
Sacerdotis, aut pannus, in quem ex casu effusus esset sacer
Sanguis, consecrati censerent, quod nemo facilè con-
cesserit) ideo rectiùs faciet Sacerdos, si etiam talem Calicem
ab Episcopo aut alio potestatem habente consecrari curet,
etsi prior sententia ob suam probabilitatem ei saltem in casu
necessitatis servire possit. 2. *Execratio* Calicis tunc solùm
facta censerit debet, si ita frangatur, ut inutilis ad usum Sacri-
ficij effectus sit. Unde licet Suarez putet; Calicem, si denuò
inam-

inauretur, execratum censeri debere, idemque alij iudicent, si eodem Hæretici aut alij mali homines impiè abusi sint, rectius tamen de utroque casu id negant Lugo, Laym. & alij apud & cum P. Gobat n. 310. qui rectè monet n. 312. tum omnibus, tum præsertim Sacerdotibus ab Episcopi seu Suffraganei residentia remotis imbibendam, & sæpe practicandam esse doctrinam communem *ex cap. 1. de Sacr. non iter.* desumptam, videlicet non esse facilè iteranda illa Sacramenta aut consecrationes, quæ de jure communi & per se solum semel fieri solent. Addunt tamen plerique supra citati Authores, in ejusmodi casibus decere, ut saltem aquâ benedictâ abluatur Calix; quam ablutionem P. Gobat n. 311. ab Episcopo, aut saltem ex commissione illius fieri debere putat, alij tamen Authores plerique hoc non exigunt.

P A R S II.

DE RITIBVS IN IPSA MISSA OBSERVANDIS.

IN his indicandis hic ferè ordo observabitur, ut prius ea quæ tam solemni, quàm non solemni Missæ communia sunt, explicentur; & tum demum ea, quæ solemni Missæ propria sunt, separatim exponantur. Quamquam neque hæc etiam omnia in hac parte, sed ea tantùm, quæ à Celebrante observari debent, sint referenda; nam quæ ad alios Ministros pertinent, rectius in tertiam partem differuntur.

TITULUS I.

DE PRÆPARATIONE SACERDOTIS CELEBRATURI.

I. QUÆSTIO I. *Qualis preparatio à sacerdote celebraturo sit adhibenda?* R. Duplicem potissimùm internam & externam. Prior in tribus consistit. 1. In puritate conscientiae per confessionem vel contritionem procuranda. 2. In optimæ intentionis formatione, fervorisque ac propositi Sancta sanctè tractandi instauratione. 3. In

pijsimam

pijsimo ac sublimissimo sensu erga hoc SS. Sacramentum acquirendo, desiderioque ad Christum dignissime suscipiendum excitando. Posterior itidem in tribus consistit. 1. In Precibus certis præmittendis. 2. In manibus lavandis. 3. In vestibus sacris induendis.

II. Q. 2. *Quales preces præmittenda sint?* R. Triplices potissimum assignari. 1. *Matutinum & Laudes*, ad quas præmittendas Celebrantem sub mortali obligari ultra 30. Authores apud Dian. p. 2. tr. 14. 20. 41. contendunt, quorum tamen sententiam P. Gobat n. 388. vix probabilem esse ait, cum nullam etiam sub veniali tantum ad eas dicendas obligationem agnoscat Suar. to. 2. l. 4. c. 24. Tambur. & plerique hodie RR. 2. *Preces in Missali posita* pro Sacerdotis Celebraturi præparatione; ad quas tamen recitandas neminem obligari, sed, ut ipsum Missale dicit, pro opportunitate & arbitrio cuiusque dici posse, Ferd. de Castro p. 1. c. 7. §. 1. n. 1. Tambur. & plerique Theologi tradunt. 3. *Preces illa*, quibus Gregorius XII. 50. annorum indulgentias annexuit, atque adeo à multis Sacerdotibus tantæ gratiæ obtinendæ causa laudabiliter præmittuntur, suntque istæ: *Ego volo celebrare Missam, & conficere Corpus & Sanguinem Domini nostri IESU Christi iuxta Ritus S. Romana Ecclesiæ, ad Laudem Omnipotentis DEI, totiusque Curia triumphantis: ad utilitatem quoque meam, totiusque Curia militantis, pro omnibus, qui se commendaverunt Orationibus meis in genere & in specie, & pro felici statu S. Romana Ecclesiæ. Amen. Gaudium cum Pace, emendationem vitæ, spatium veræ poenitentia, gratiam & consolationem S. Spiritus, perseverantiam in bonis operibus tribuat nobis Omnipotens & misericors Dominus. Amen.*

III. Q. 3. *Quid circa lotionem manuum observandum sit?* R. Id unum, ut, quemadmodum propter reverentiam Sacramenti instituta est, ita non facile omittatur, maxime cum ad eam sub veniali peccato obligari Celebrantem, multi AA. apud Dian. p. 10. tr. 12. n. 19. doceant: minorem scrupulum, imò nullum habere debere ipsum, si prælectionem Missæ, quam Rubrica manuum lotioni præmittendam ait, omittat, sentiunt plerique AA. & verò etiam praxis ipsa probat, apud eos maxime Sacerdotes, qui aut alios Celebrantes sequuntur, atque adeo omnia ab illis legitime disposita credunt,

Instruēt. I.

B

dunt,

dunt, aut certè alioqui ob Festi solemnitatem unicâ oratione, quæ per signacula pridie disposita facilè reperiatur, opus esse sciunt. Meminisse tamen convenit temporum, quibus contingit mutationem fieri in Orationibus, eò quòd plures omnino similes concurrant; in tali enim casu expedit prævidere Missam, ut talis mutatio rectè instituat.

IV. Q. 4. *Quid circa vestes induendas maximè notandum sit?* R. Tria præcipuè. 1. *Locus*, ut scilicet Paramenta non in Altari, in quo Missa facienda est, absque necessitate ponantur (hoc enim pro solis Episcopis & Cardinalibus fieri debere, S. Rituum Congregatio 5. Julij, 1612. decrevit) sed potius deficiente Sacristia in mensa separata collocentur, Quòd si autem in casu necessitatis in Altari ponendæ sint, nunquam in medio illius, sed in cornu Evangelij ponantur. Gavant. p. 2. tit. 1. n. 2. 2. *Praxis*, ut scilicet, dum Amictum accipit, & in medio, ubi Crux est, osculatur, non cum eo Crucem faciat, sed id, si velit, ante receptionem præstet. Multò minùs verò genuflectat, ut aliqui solent, nisi fortè utroque genu flexus Orationem præmittere velit: Ut, dum Albam accipit, caput junctis manibus submittat, quod idem quoad manuum junctionem etiam in Planeta accipienda faciendum: Ut, dum Manipulum brachio adaptat, eum osculetur, & interea se vertat, ut Minister Albam faciliùs adaptari queat; ipsum verò Manipulum, si chordulas habeat, non supra cubitum, nec longiùs à manu ligandum putat Gavantus, p. 2. tit. 1. litt. L. sed quia Manipuli plerumque non sunt ita parati, ut infra cubitum firmari possint; & præterea, si tali modo induantur, Celebrantem in actionibus suis circa Calicem tangendum versantibus impediunt, ideo poterit Sacerdos in tali casu communem praxin retinere, eosque brachio supra cubitum applicare. Ut Stolum ita collo accommodet, ut ex h umeris extremæ partes post decussationem ante pectus (ita, ut sinistra pars dextræ subjaceat) æqualiter dependant, & crux in stolæ medio signata, colli quoque medium occupet; Ut Planetam bene attrahat, ne indecorè à tergo perdat, & Albam videndam objiciat; quem ob finem ab acceratoribus Sacristis vincula linea vel serica, quibus Corpus Planeta firmiter adstringatur, eidem inferi solent. Ita Gavant. Arnaud. Bauldr. 3. *Preces*, dum vestes assumit, juxta

Missam

Missalis præscriptum recitandæ; ad quas et si Azor & alij sub mortali, P. Gobat n. 387. & Scortia sub veniali, Tamburinus l. 1. c. 7. §. 1. & Fagundez sub nullo peccato (modò alias preces substituatur) Celebrantem obligari doceant, semper tamen suadendum est, ut eas Celebraturus Sacerdos non facillè omittat, cum pulchros, atque ad Sacrificium dignius offerendum perquam idoneos affectus contineant. Caveat tamen, ut eadem clariore, & ab alijs intelligibili voce cum audientium offensione dicat.

TITULUS II.

DE RITU SEU DEVOTIONE PER TOTAM MISSAM OB- SERVANDO.

PER RITUM hunc generalem intellige varias praxes, quas passim Ascetæ suggerunt, ad solidæ devotionis sensum, dum Sacrificium hoc offertur, excitandum, ex quibus quivis eam eligere poterit, quam Genio suo ad dictum finem obtinendum aptissimam experienciâ Magistrâ probaverit; mihi quidem ea præ reliquis eligenda est visa, quæ affectibus, quos ipsæ Orationes in Missali præscriptæ suggerunt, excitandis affectuosè insitit; de reliquo verò sicut Celebrans Christum in ipso Sacrificio offerendo repræsentat, ita optimè quoque facturum credo, si in modo quoque offerendi illum imitari conetur. Itaque

I. Sicut ille prius valedixit S. Matri suæ, & alijs Amicis, ita & Sacerdos antè, quàm ad Altare accedat, valedicat omnibus negotijs & Amicis suis, omnem de ijs cogitationem & sollicitudinem, præterquam sub *Memento* deponens.

II. Sicut Christus prius judicatus & accusatus est, ita & Celebrans seipsum tum per Confessionem suo tempore præmissam, tum per eam, quæ in ingressu post Psalmum *Judica* peragitur, coram DEO accuset, & illius judicio submittat.

III. Sicut Christus tribus clavis Cruci affixus fuit, ita Celebrans Altari per tres potentias, memoriam videlicet, intellectum & voluntatem ita se affigere studeat, ut nulla alia in re, quàm in ijs, quæ ad Sacrificium hoc ritè offerendum pertinent, occupetur.

IV. Sicut Christus in Cruce memor fuit quadruplicis generis Personarum, scilicet Inimicorum, Peccatorum in Latrone, Amicorum in sua Matre, & S. Joanne, & sui ipsius, ac pro his omnibus non solum oravit, sed incredibili zelo (quem verbo *Sitio* indicavit) salutem eorum Patri aeterno commendavit, ita Celebrans quoque cogitet hunc zelum sibi imitandum, & pro dictis Personis sub *Memento* ardentem & affectuosè orandum esse.

V. Sicut Christus irrisiones astantium & transeuntium non curavit, neque propter eos de Cruce, ut ipsi irrisoriè pecebant, descendit; ita & Celebrans, licet ij, qui Missam audiunt, moræ impatientes, querantur, optentque ipsum ab Altari recedere, Missam abbreviare, & nisi faciat, calumnientur, & irascantur, constanter in Altari perseveret, & agat, quod agit, salvâ tamen semper discretionem & publicam ædificationem.

VI. Sicut Christus omnia, quæ de Sacrificio suo in Cruce offerendo in Scriptura Sacra prædicta erant, plenissimè consummavit; ita & Celebrans omnes Rubricas & Cæremonias, quæ pro Sacrificio Missæ præscribuntur, exactè observare studeat, ut & ipse finito sacro dicere possit: *Consummatum est.*

VII. Sicut Christus post Spiritum suum in manus Patris commendatum in Limbum & Purgatorium descendit, & ex utroque Animas ibi detentas liberavit, ita Sacerdos quoque post Consecrationem sub *Memento* pro Defunctis ad Animas purgantes mente descendat, & quotquot potest, per applicationem Sacrificij inde extrahere studeat.

Atque hic modus vel ex eo capite videretur solidior & præferendus, quòd nec multâ reflexione indigeat, nec aliam ferè industriam, quàm quæ ab ipsa Sacrificij excellentia jure exigitur, requirat, aliunde verò propter conformitatem cum modo à Christo in Cruce adhibito, meritò & ipsi, & Patri aeterno gratior futurus credatur.

TITU

TITULUS III.

DE EGRESSU EX SACRISTIA.

Ritus Communis.

I. **U**bi omnibus Paramentis indutus fuerit, Birretum accipit, eoque caput tegit; tum arripit manu sinistra Calicem (quem si remotus satis fuerit, antè, quàm Planetam accipiat, ex loco suo auferat, & propiùs ante se in loco Paramentorum ponat, ne, si post Planetam acceptam id faciat, eandem affricando corrumpat) & Bursam manu dextra tenens, ante pectus elevatum portat. Rubric.

II. Antè, quàm à loco Paramentorum discedat, facit Cruci vel Imagini reverentiam, capite cooperto, & quidem *profundam*, uti rectè Gavant. p. 2. tit. 2. litt. A. & Bauldrius p. 3. c. 5. n. 5. advertunt.

III. Sequitur Ministrum præeuntem oculis demissis, incessu gravi, erecto corpore, capite cooperto.

Ritus Solemnis.

I. Antequam exeat è Sacristia cum Ministris, imponit capite aperto incensum in thuribulum, ministrante Diacono naviculam, & Thuriferario thuribulum, dicítque solitam benedictionem. Arnaudustract. 1. p. 2. tit. 2. n. 13.

II. Tum descendit de gradu, & capite detecto (quia tunc Calicem non portat) Cruci profundam reverentiam facit, deinde se vertens cooperto capite Ministris transeuntibus & reverentiam illi facientibus, pro gradu respondet. Bauldr. l. c. & Ritus Rom.

TITULUS IV.

DE TRANSITU CORAM ALTARIBVS.

Ritus Communis.

I. **A**nte triplicis generis Altaria transire potest Celebrans. 1. Ante Altare majus, & tunc genuflectere debet, si Venerabile Sacramentum ibidem asservetur, vel certè, si non asservetur, profundam reverentiam facere, &

quidem cooperto capite, ut vult Rubrica tit. 2. n. 1. Sed quia in aliquibus locis consuetudo introducta est, ut ob majorem Populi ædificationem talis reverentia (utraque scilicet præcedens) fiat detecto capite: rectè faciet Celebrans, si eidem se in tali casu accommodet; maximè si Venerabile Sacramentum publicè in Altari sit expositum; tunc enim semper caput detegendum esse, rectè monet Arnaudus tr. 1. p. 2. tit. 2. Monent tamen Gavantus, Arnaudus, & Bauldrius, ne idcirco longiùs procedat nudo capite, ut aliqui titulo reverentiæ faciunt, sed minùs cautè ob Calicem, quem manu gestant. Si tamen & hæc consuetudo alicubi vigeat, (uti Romæ vigere audio) ut scilicet, quamdiu per Chorum, ubi Venerabile Sacramentum asservatur, vel expositum est, incedit, caput detectum retineat; poterit & ipse eandem sequi.

II. Transire potest ante Altare laterale, in quo SS. Sacramentum vel actu consecratur & elevatur, vel certè adhuc in Altari consecratum manet, & tum si eleveretur, utrumque genuflectendum; post elevationem verò unum inclinandum, semperque caput detegendum est. Rubr.

III. Ante Altare, in quo Reliquiæ insignes alicujus Sancti, de quo ibidem sit Festum, stant expositæ, transire potest, & tunc apertum caput eidem profundè inclinare decet. In alijs verò Reliquiarum casibus habeatur ratio Altaris tantum, puta si SS. Sacramentum ibi reperiatur, alioqui enim nulla ante alia Altaria reverentia facienda est, cum Rubricæ solius summi Altaris meminerint. Gavant. p. 2. tit. 2.

IV. Si coram alio Sacerdote ad Sacristiam redeunte transeat, nullam ei faciat reverentiam, nec caput aperiat. Si ante Magnatem vel Principem, solùm capite aliquantulum inclinato ipsdem reverentiam faciendam esse Bauldr. n. 3. et Gavanto tradit, sed rectiùs se locorum consuetudini quoad hoc & alia similia puncta accommodat.

Ritus Solemnis.

I. In solemnibus Officijs cum Calicem non portet Celebrans semper caput aperire debet, si fortè in Altari aliquo inferiori celebraturus ante Altare majus transeat.

II. Si transit per medium Chori, ubi est Clerus, Bauldr. p. 3. c. 13. n. 5. cum Gavanto putat, ipsum inclinatum, sed tunc caput

capite esse salutandum, cum idem Episcopus in Cæremoniali Episcoporum facere jubeatur.

TITULUS V.

DE ACCESSU AD ALTARE.

Ritus Communis.

I. **C**um pervenerit ad Altare, stans in plano ante infimum gradum, caput detegit, Birretum Ministro porrigit, & Altari profundè se inclinat, aut omnino genuflectit, si in eo sit SS. Sacramentum. Rubric.

II. Dum Corporale extendit, ita id facit, ut Ora ejusdem Oram Altaris tangat, ut manus post Consecrationem intra Corporale commodiùs contineantur. Gav. hïc lit. I.

III. Collocat Calicem super Altare, & velo ita tegit, ut in anteriori parte totus lateat. Gav. litt. L.

IV. Antè, quàm ad librum aperiendum accedat, facit Cruci profundam reverentiam juxta Gav. Castaldum, & Bauldrium p. 3. c. 5. n. 6. ubi universaliter ait, profundam ei reverentiam faciendam, quoties accedit, vel recedit à medio Altaris, etiamsi id specialiter non annotetur in Rubricis; videturque id probari posse ex alia Rubrica; quæ jubet in tali casu Venerabili exposito genuflexionem fieri, ergo Cruci expositæ saltem profunda inclinatio fieri debet.

V. Redit ad medium Altaris, iterùmque Cruci profundam reverentiam faciens, descendit ad infimum gradum, vertens se ad Cornu Epistolæ. Rubr.

Ritus Solemnis.

In Missa Solemni, ubi ad gradum Altaris venerit, ac reverentiam convenientem fecerit, non ascendit ad Altare, sed in plano consistit, donec à Cæremoniarario moneatur de principio Missæ faciendò.

TITULUS VI.

DE ASPERSIONE AQVÆ BENEDICTÆ.

Ritus Solemnis.

I. **D**E hac tria potissimùm scienda sunt, nimirum *quando, à quo, & quomodo* faciendà sit.

II. Ad primam ergo quæstionem quod attinet, debet hæc aspersio fieri omnibus diebus Dominicis, etiam Paschatis & Pentecostes (nisi Episcopus solemniter celebret, tunc enim omitti debet, ut in Cæremoniali Episcoporum l. 2. c. 31. præscribitur) & quidem ante omnes alias benedictiones v. g. Cereorum, Palmarum &c. Arnaud. p. 4. tit. 19.

III. Circa secundam quæstionem, à quo facienda sit, decrevit S. Rituum Congregatio Anno 1630. semper hanc aspersionem ab ipso Celebrante, etiam si primæ dignitatis sit, faciendam esse. Unde si fortè Neomystra quispiam tali die primam DEO hostiam offerret, prius Antiphonam cum Oratione de S. Spiritu canere, & post illas, dictam aspersionem facere deberet, nisi alia fortè alicubi consuetudo sit recepta.

IV. *Modus* in sequentibus consistit. 1. Accipit à Diacono, vel, si hic non adest, à Cæremoniaro Asperforium, genuflectit, & *Asperges*, vel *Vidi aquam* genuflexus, etiam tempore Paschali, canit. 2. Aspergit gradum Altaris in medio, in latere Evangelij, & Epistolæ, tum seipsum adhuc flectens. 3. Surgit, ac primò Diaconum ac Subdiaconum flectentes, ac postea alios Ministros pariter flectentes aspergit, & tandem factâ reverentiâ ad aspergendum populum procedit, incipiendo ab ijs, qui à Cornu Epistolæ sunt. 4. Comitantur ipsum Ministri, cum quibus submissa voce Psalmum *Miserere* recitat, uti Rubrica in fine Missalis de hac benedictione loquens indicat, & Gavantus p. 4. tit. 19. litt. L. ubi addit, Diaconum à dextris simbriam Pluvialis attollere debere. Quando autem in Cæremoniali Episcoporum jubetur, ut Diaconus & Subdiaconus in suo loco stantes Celebrantem operiantur, id putat Gavantus tantum fieri ob reverentiam Episcopi præsentis, ut coram eo minori Pompa Celebrans procedat. Verùm ego judico id potius fieri, quia tunc ob dictam reverentiam Episcopi, ne solus in sua Sede relinquantur, omittitur tota Processio, quæ cum Ministris & Cantoribus sub aspersione Aquæ benedictæ institui plerumque solet in Ecclesijs, solusque Celebrans cum Cæremoniaro Pluviale à dextris elevante, & alio Ministro à sinistris vasculum Aquæ benedictæ portante aspersionem peragit. Unde si alicubi consuetudo habet, ut nunquam similis Processio cum Ministris instituat, nec Diaconus & Subdiaconus comitantur

mitari cum debent, sed soli duo Ministri, de quibus paulò antè dictum.

V. Cùm ad Altare redierit, factâ reverentiâ stans in plano, junctis manibus dicit Versum *Ostende* addens Alleluja tempore Paschali, non autem ad *Domine exaudi*. Subjungit *Dominus vobiscum* & Orationem, & post eam Manipulum & Planetam assumit. 6. Si adsit Episcopus, post Altare tertia vice aspersum, ad locum Episcopi accedit, eique aspersorium osculo priùs honoratum porrigit, & postquam Episcopus seipsum primò, postea Celebrantem asperferit, ab eo aspersorium recipit, manumque illius primò, deinde aspersorium osculatur. Tum rediens ad Diaconum & Subdiaconum, eos & alios Ministros, ut dictum, aspergit. Quòd si Episcopus innuat, ut Celebrans ipsum aspergat, ante & post profundam ei reverentiam faciet. 7. Si proster Venerabile Sacramentum, nullo modo Altare est aspergendum, neque Diaconus osculari debet manum Celebrantis, aut Aspersorium. Gav. p. 4. tit. 19. n. 13.

TITULUS VII.

DE PRINCIPIO MISSÆ.

Ritus Communis.

I. CUM descenderit ad infimum gradum, factâ profundâ Cruci reverentiâ, aut genuflexione, si adsit SS. Sacramentum, erectus incipit Missam. Aliqui præter genuflexionem etiam Cruci se inclinant, sed sufficit genuflexio, teste Bauldrio p. 3. tit. 3. n. 1. ubi etiam bene addit, genuflexionem fieri non debere, si Sacramentum in Cornu Evangelij extra Altare asserveretur.

II. Psalmus *Judica* semper dicitur, præterquam in Missa pro Defunctis, & à Dominica Passionis usque ad Pascha. Si tamen extra hoc tempus votiva de Passione, vel Cruce, aut infra idem tempus prædictæ votivæ & aliæ quævis, aut Missa de Festo dicatur, omitti non debet. Gav. p. 2. tit. 3. n. 6. & Gerlacus Vinitor. p. 1. tit. 9. §. 8.

III. Cùm dicit *Gloria Patri*, caput, non corpus Cruci inclinatur ad versum *Adintorium*, se Cruce signat. Rubr.

IV. Cùm dicit Confessionem, profundè se inclinatur.

autem addat nomen Patroni aut alterius Sancti sine Papæ licentia, quia id Pius V. prohibuit teste Bauldrio. p. 3. tit. 3. nisi consuetudo Diœcesis aut Ordinis id exigat. Non etiam se convertat ad Ministrum, si illa Verba: *Vobis fratres*: pronuntiat.

V. Ad *DEVS tu conversus*, humerorum inclinationem facit, manetque sic inclinatus etiam, dum *Oremus* dicit. Quo dicto ad Altare ascendit, non tamen prius genuflectit (ut aliqui perperam faciunt) etiam si Venerabile Sacramentum in Altari sit clausum, vel publicè in eo expositum; cum Rubrica non præcipiat ejusmodi reverentiam; & præterea eandem mox facturum sit, ubi ad ipsum Altare venerit. Neque obstat, quòd, quando ab Altari ad principium Missæ faciendum, descendit, bis reverentiam facere jubeatur, semel scilicet, quando ab Altari recedit; & iterum quando in plano consistens ad Altare se vertit; nam cum in nostro casu conversio ad Altare nova non fiat, meritò reverentia quoque nova exigi non debet.

VI. Quando post Ascensum ad Altare Orationem *Oremus te Domine* dicit, ad verba illa: *Quorum Reliquia hæc sunt*: Altare in medio, non ad latus osculatur. Si autem nullæ Reliquiæ adessent (quo in casu prædicta verba omitenda sunt secundum Gerlacum p. 2. tit. 3. §. ex Gavanto) tunc ad verba: *ut indulgere digneris*: osculum illud figendum foret, non tamen prius signum Crucis pollice super Altare formandum. Gavant. p. 2. tit. 4.

Ritus Solemnis.

I. Quando Sacerdos coram Episcopo celebrat, stans ex Cornu Evangelij expectat, donec signum ab Episcopo detur, & tunc profundè se illi inclinans, Missam incipit. Arnaud. p. 2. tit. 3. n. 2.

II. Cùm dicit: *Vobis Fratres*: paululum versùs Diaconum & Subdiaconum se convertit. Quòd si verò Episcopus loci adsit, ad illum se vertit, & loco: *Vobis Fratres*: dicit; *Tibi Pater* (non addendo titulum *Reverendissime*: cùm neque Rubricæ, neque Cæremoniale hunc titulum præscribant) & postea iterum: *Te Pater*: atque profundam illi in utroque casu reverentiam facit.

III. Post

III. Postquam Celebrans dixit *Misereatur*, aliqui iterum ad Episcopum, factâ conversione & reverentiâ absolutionem petendam & accipiendam esse volunt; sed neque Cæremoniale Episcoporum, nec Rubricæ Missalis in hoc casu id exigunt; quare poterit se quisque consuetudini loci accommodare.

TITULUS VIII.

DE INCENSATIONE.

Ritus Solemnis.

I. **Q**UÆSTIO I. *Quid in Incensatione præcipuè observandum sit?* R. Quinque potissimum. 1. Impositio thuris. 2. Ipsa Thurificatio. 3. Ordo in thurificando observandus. 4. Numerus ductuum, qui respectu diversarum Personarum, aut rerum diversus etiam adhibendus est. 5. Persona thurificans.

II. Q. 2. *Quid circa impositionem Thuris sit notandum?* R. Triapræcipuè. 1. *Situs imponentis*, qui semper stare debet, etiam si coram Venerabili Sacramento exposito thus imponendum sit. 2. *Modus imponendi*, qui in eo consistit, ut, cum facienda est incensatio, Celebrans accipiat cochlear à Diacono, & manu sinistra pectori admotâ, ter ex navicula sumptum thus imponat in thuribulum, atque ad primam impositionem dicat: *Ab illo benedicaris*; ad secundam, *in cuius honorem*; ad tertiam, *cremaberis. Amen.* & tunc primum post restitutum cochlear Diacono signum Crucis super thuribulum adhuc apertum ducat. Hanc tamen benedictionem omittit, si *Solum* Venerabile incensare debeat, quia tunc adest ipse Author benedictionis. Si autem cum Venerabili etiam Altare incensandum sit, tum thus semper benedicitur, exceptâ Feriâ sextâ Parasceves, ubi non benedicitur, licet Altare incensetur. Bauldrius p. 2. c. 4. n. 3. cum Gav. & alijs. Si Episcopus sit præsens, & in folio suo ex parte Evangelij sedeat, Diaconus post Ascensum Celebrantis ad Altare, cum Cæremoniaro & Thuriferario ad Episcopum accedit, & profundam inclinationem faciens, socijs duobus genuflectenti-

bus, stans eidem cum solitis osculis thus imponendum & benedicendum in thuribulo offert, ac cochlear ei offerendo dicit: *Benedicite, Reverendissime Pater*: iterumque reddens naviculam Thuriferario, factâ Episcopo reverentiâ ad Sacerdotem celebrantem accedat. 3. *Locus*, in quo stare debet thus imponens; circa quem non omnes conveniunt, saltem quando Venerabile Sacramentum publicè expositum est; nam aliqui in tali casu putant, eum per cornu Epistolæ in planum descendere, & facie ad Populum conversâ incensum imponere debere, idque ob reverentiam Sacramenti; ob quam eandem causam etiam, quando incensatur Celebrans, dicto modo in planum descendere debet, ut infra ex Gavanto & alijs dicemus. Alij etiam in tali casu more solito apud Altare faciendam ejusmodi impositionem censent, eò quòd & cæremoniale Episcoporum, & Gavantus, aliique Rubricistæ *de more* imponendum thus dicant. Unde optimè faciet, qui Ecclesiæ, in qua versatur, consuetudinem fuerit imitatus.

III. Q. 3. *Quis modus in ipsa Thurificatione sit observandus?* R. Sicut duplex est thurificatio, altera Altaris solius, altera Venerabilis Sacramenti, ita diversos quoque ritus in iisdem observandos esse. Thurificatio ergo Altaris solius sic peragenda. Dum Diaconus thuribulum offert, accipit Celebrans dextrâ catenulas simul junctas propè operculum, ut decentiùs & commodiùs illud ducere possit; sinistrâ verò catenularum summitatem propè manubrium, quam in ipsa incensatione pectori admovet. Tum ad Altare conversus, factâ Cruci profundâ reverentiâ, ter eam incensat, & factâ iterum reverentiâ incensat à cornu Evangelij Reliquias, si adsint; bino ductu simplici, non duplicato, ut multi faciunt, & mox iterum faciens reverentiam Cruci simili modo Reliquias ex Epistolæ cornu. Quibus peractis, factâ iterum Cruci reverentiâ, Altare, prout distribuuntur, Candelabra ter incensat usq; ad cornu Epistolæ, ubi demissâ manu thurificat illius partem postremam inferiorem, mox superiorem, bis ducto thuribulo: & conversus ad Altare, elevans manum, incensat ejus planitiem seu mensam in anteriori parte, reducens thuribulum linea transversali quasi per semicirculos usque

usque ad medium : ubi factâ Cruci reverentiâ , thurificat aliud latus Altaris eodem modo, quo priùs, nisi quòd incensando Altare per semicirculos non procedat ad medium, sed in cornu Evangelij consistens, peractâ Altaris incensatione, ejus frontem anteriorem triplici ductu ad medium usque incensat, ubi factâ iterum Cruci reverentiâ reliquam partem frontis triplici ductu incensat usque ad cornu Epistolæ, ibiq; consistens se à Diacono incensari permittit. Notandum verò, quod etiamsi pauciora forent aut plura, quàm tria candelabra, adhuc tamen triplici ductu Altare incensandum foret.

Thurificatio Venerabilis Sacramenti sequenti modo facienda est. Si Sacramentum super Altari expositum sit, tum stans, & paululum recedens ad cornu Evangelij; facie tamen versa ad cornu Epistolæ ponit incensum in thuribulo cum solita benedictione (quia etiam Altare incensat) & mox genuflexus in supremo gradu, accepto thuribulo à Ministris sibi porrecto, factâque priùs profundâ reverentiâ, triplici ductu SS. Sacramentum graviter & morosè incensat, & postea factâ iterum profunda inclinatione surgit, & facta genuflexione reliquas incensationes peragit, ita tamen, ut, ubi Cruci profundam alioqui reverentiam fecisset, tunc genuflexionem faciat, & quando Diacono thuribulum reddit, descendat in planum Capellæ, & facie versa ad Populum ab eodem Diacono se incensari permittat, advertens tamen, ne, dum se vertit, tergum Sacramento obvertat. Si Ven. Sacramentum in Altari clausum asservatur, tum antè, quàm incipiat incensationem, genuflexionem facit (& in hoc casu non inclinat caput Cruci) quam etiam facit, quando transit ante medium Altaris. Ita Gavant. p. 2. tit. 4. litt. G. Arnaudus eod. tit. n. 8. Denique & id, quod Cæremoniale Episcoporum circa modum utriusque hujus Incensationis l. 1. c. 21. monet, bene observandum est, ut scilicet, dum thurificationem Altaris actu peragit Celebrans aut alius, se in ea graviter & decorè gerat, non Personam aut caput, dum thuribulum ducit, reducitque, movens, sinistram, quæ summitatem Catenularum retinet, firmam, stabilémque retinens, dextram verò manum ac brachium commodè ac tractim cum thuribulo movens, ita, ut, cum thuribulum ad se retrahit, illud sub

sub brachio leviter & competenti modo reducat, & dum procedit thurificando Altare eundo, & redeundo, semper illum pedem prius moveat, qui proximior est Altari, totque omnino passus faciat, quot thuribili tractus, ut manus, pedesque in motu decenter concordent.

IV. Q. 4. *Quis Ordo in thurificatione observandus sit?*
 R. Sequentem præscribi à Cæremoniali Episcoporum. Primò & ante omnes thurificandus est ipse Celebrans; post eum verò Archiepiscopus aut Episcopus Provinciæ si adsit. Post hunc immediatè Presbyter Assistens & duo Diaconi Assistentes, nisi adsint Personæ majores Episcopo, aut Episcopo non fiat Assistentia; in hoc enim casu Assistens quidem in Pluviali, ut qui dignior Cetero esse, & omnes alios Ministros Celebranti inservientes præcedere debet (ut Bartholomæus Corsetus p. 1. c. 5. n. 9. sibi Venetijs à Viris fide dignis & sapientibus responsum fuisse testatur contra Piscaram volentem, etiam Assistentem post Chorum esse thurificandum, ejus sententia tunc fortè faciliùs practicari posset, quando Assistens est de communibus Sacerdotibus, ut in Primitijs Neomystrarum contingit, Chorus verò ex Canonicis aut alijs Personis Assistente longè dignioribus constat) Diaconus verò & Subdiaconus post Chorum, ut suo loco in Officio Diaconi & Subdiaconi videbimus. Post Assistentem Princeps Magnus, si quidem non recognoscens Superiorem (nec tamen Imperatoris aut Regis dignitate præfulgens; hi enim ante Episcopum incensandi sunt, id est, statim post Celebrantem) aut Prorex vel Gubernator Provinciæ aut Regni adsit; tum Dignitates, Canonici, Magistratus Civitatum (nisi sint de Majoribus & Perpetuis, tunc enim ante Canonicos, si quidem hi parati non sint, incensandi forent) & post hos Barones & Domicelli sine titulo incensantur. Denique Chorus, & post Chorum incensatum Diaconus & Subdiaconus (nisi Diaconus, ut in Missa fieri debet, ipse incenset, tunc enim ipsè priùs Subdiaconum incensat, & postea primùm à Thuriferario Diaconus, reddito à se eidem thuribulo, incensatur) ac reliqui Clerici Celebranti inservientes secundùm Ordinem dignitatis, ac tandem ipse etiam Populus incensatur.

V. Q. 5. *Quis in ductibus Thurificationis Numerus sit observandus?* R. Eum, qui in Cæremoniali Episcoporum hisce

Verbis

Verbis præscribitur: Sanctissimum Sacramentum, Crux Thuriferarius, Episcopus vel Archiepiscopus thurificatur triplici ductu: Celebrans, Dignitates, & Canonici duplici, inferiores uno. Si adesset Legatus, vel alij Cardinales, ipsi ter, Episcopus & Celebrans bis, Dignitates & Canonici semel, ceteri sine mora. Si verò adsit Dominus loci Laicus, vel alius Princeps Maximus (aut Superior supremus in dignitate constitutus) ter, ut Episcopus, reliqui, ut supra dictum, incensantur. Ita Cæremoniale. Ex quo colligitur, si nullus Episcopus aut Princeps Maximus, aut his Superior adsit, Celebrantem ter, Chorum, Diaconum, & Subdiaconum bis, reliquos Clericos ac Populum uno ductu incensandum esse. Etsi verò Thuriferarius consueto more Populum incensans triplici ductu id faciat, uno scilicet in medio, altero ad dexteram, tertio ad sinistram Populi, hoc tamen non ideo facit, quasi Populum trina incensatione, atque adeò magis, quam alios præcedentes honorare velit, sed quòd eundem quasi in tres partes ob multitudinem dividat, & quamlibet earum uno ductu thurificet. Pro quorum omnium meliori intellectu & praxi notandum obiter est, ea, quæ hæcenus de numero ductuum diximus, de simplici ductu seu vibratione thuribuli intelligi debere, & non, ut multi hodie faciunt, binâ, eâque æquali vibratione in altum intelligenda esse; sic enim, qui ter incensari debet, sex ductibus utpote tribus duplicatis incensaretur. Potest tamen hæc consuetudo fortè tolerari, si prior vibratio non fiat in æqualem altitudinem cum altera, sed infra quasi per modum semicirculi peracta tanquam libratio ad posteriorem adhibeatur.

VI. Q. 6. Quis thurificationem peragere debeat? R. In Missa omnes thurificationes usque ad Subdiaconum inclusivè à Diacono, reliquas verò à Thuriferario peragendas esse, uti clarè in Missali §. 8. de Ritu Missæ. indicatur. In Vesperis autem Celebrans & Episcopus, si intersit, aut alius, quos supra triplici ductu incensandos esse diximus, à primo Assistente, reliqui verò ab aliquo Acolytha (quem Thuriferarium esse convenit) juxta cæremoniale Episcoporum civ. c. 20. p. 1. incensandi sunt. Si tamen in aliquibus locis consuetudo introducta sit, ut etiam in Vesperis primus Assistens Chorum incenset, poterit ea illo in loco retineri.

VII. Etsi

VII. Etsi verò hæc incensatio, si, quæ hæctenus dicta sunt, bene considerentur, nullam videatur difficultatem continere, quia tamen Tirones plerumque similes cæremonias facilius capiunt, si picto quodam vel sensibili schemate ipsorum phantasia juvetur, poterit illis hunc in finem sequens schema prodesse, utpote in quo ordo ductuum in incensatione faciendorum per numeros indicatur.

TITULUS IX.

DE INTROITU.

Ritus Communis.

I. **D**icitur semper Introitus, præterquam in Sabbato sancto.

II. Ad initium signum Crucis manu à fronte ad pectus producit Celebrans, & subinde junctis manibus Introitum prosequitur. In Missa tamen pro Defunctis non se, sed librum Cruce per manum in aëre formata signat.

III. *Gloria Patri*, ad quod caput versùs Crucem inclinatur, semper dicitur, exceptis Missis pro Defunctis (ubi *Requiem* illius loco dicitur) & à Dominica Passionis usque ad Pascha, si de Dominica aut Feria dicatur Missa. In Missis enim de Festis (& votivis de Passione & Cruce, sive extra, sive intra tempus Passionis lectis) non omittitur. Arnaud. tr. 1. p. 4. tit. 17. n. 4.

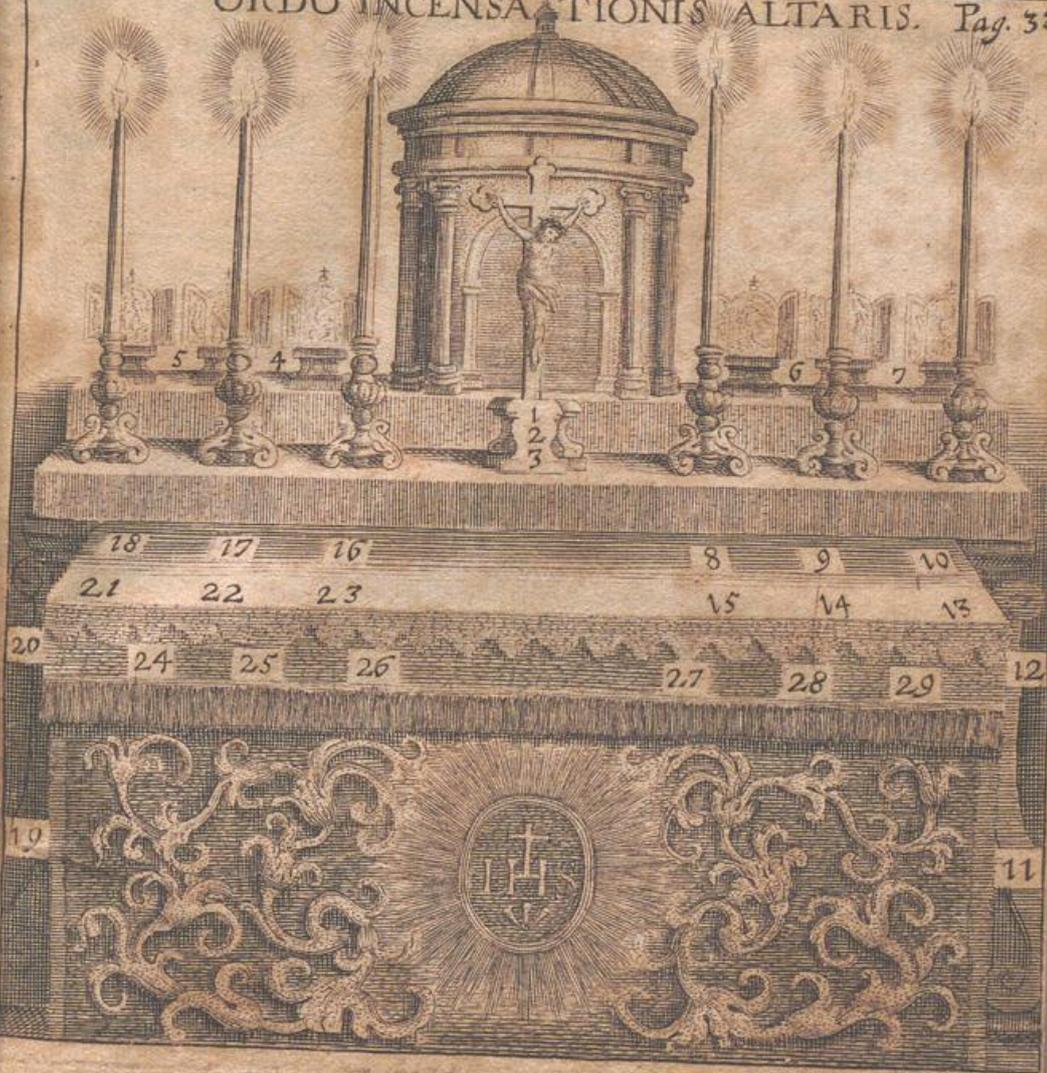
IV. Tempore Paschali ante Versum duplex Alleluja additur.

V. Post dictum Introitum ad medium accedit, & facta Cruci reverentiâ profundâ, novies *Kyrie & Christe eleison* alternatim cum Ministro dicit. Caveat tamen, ne non laudabilem quorundam morem secutus in ipso ad medium accessu hæc verba recitet, sed exspectet, donec in medio firmus constiterit, ipsique Cruci reverentiam fecerit.

Ritus Solemnis.

I. Ubi dixerit Introitum, non accedit ad medium, sed eodem loco apud librum consistens dicta *Kyrie eleison* alternatim cum Ministris dicit. Quod etiam tunc observandum

ORDO INCENSATIONIS ALTARIS. Pag. 32

funt,
ntine-
s faci-
orum
hema
acien-

abbato
pectus
oitum
ibrum

incli-
ubi Re
sque ad
Missi
tra, si v
d. tr. 1

uja ad

& fact
e eleis
on lau
ium ac
edio fi

n, fed
on alte
van dur
Bau

LIBRARIUS

I
fi
fa
m
B
vo
ha
di
fi
va
no
pr
tur
br
Mi
bar
sta
nor
de
Off
faci
Sab
jor
leg

Bauldrius p. 3. c. 21. n. 9. & Corfettus c. 13. n. 3. ajunt, quando sine Diacono & Subdiacono Missa cantatur.

II. Dictis *Kyrie*, si tempus & ratio Missæ patiatur (nam exposito Venerabili sedere non convenit, nisi specialis ratio aut consuetudo id exigat) factâ Cruci reverentiâ, breviori viâ descendit ad sedem, accipit à Diacono Birretum, tegit, & manibus super genua modestè expansis sedet.

TITULUS X.

DE HYMNO ANGELICO.

Ritus Communis.

I. **D**icitur hic Hymnus, quotiescunque in Officio (si cum Missa hoc respondeat) dictus est Hymnus Ambrosianus, excipe Missam Feriæ 5. Cœnæ Domini, & Sabbati sancti, ibi enim dicitur, licet in Officio non sit dictus Hymnus Ambrosianus.

II. Dicitur præterea in Missis votivis SS. Angelorum, & B. MARIÆ in Sabbato, omni & Solo (in alijs enim Missis votivis ejusdem extra Sabbatum non dicitur, nisi Templum habeat speciale Privilegium, ut Laurentiana ædes) sive de ea dictum sit Officium (uti aliquoties intra annum contingit) sive non. An verò hæc Missa B. MARIÆ in Sabbato votiva dicenda sit, disputant Rubricistæ, quæ tamen lis est de nomine tantum, facileque decidi potest, si Missæ votivæ propria appellatio attendatur; cum enim hæc propriè ea dicatur, quæ ad arbitrium Sacerdotis, & non ex præscripto Rubricarum dicitur (uti suo loco videbimus) rectè infertur, Missam eam, quæ ex præscripto Rubricæ de B. MARIA in Sabbato dicitur, propriè votivam dici non debere. Neque obstat, quod in Adventu cum Officio non concordet, hoc enim non esse signum Missæ votivæ ex eo patet, quòd etiam Missa de Vigilia infra Octavam occurrente non concordet cum Officio, nec tamen propterea votiva dicatur. Quia tamen facile contingere potest, ut aliquis ob gravem causam in Sabbato, in quo Festum novem Lectionum, aut Feria Major, cui cedit B. MARIA in Sabbato, Missam de B. Virgine legere velit, in tali casu, cum non ex præscripto Ecclesiæ, sed

Instruct. I.

C

pro

proprio Celebrantis arbitrio Missa talis dicatur, rectè votiva dici potest ac debet, atque ideo fortè etiam inter votivas numeratur in Rubricis. Dicitur tamen in hoc etiam casu Hymnus Angelicus, eò quòd Rubricæ absolutè dicant, in Missa de B. MARIA in Sabbato dicendum esse, adeoque hoc privilegium Sabbato perinde, ac nonnunquam certis Ecclesijs concessum videatur. P. Gobat *tr.* 3. n. 722.

III. Dicitur etiam de Sancto, qui eo die obiit, aut qui Titulus est Altaris, licet non sit de his Officium dictum. Arnaud. p. 1. tit. 8. & tit. 9. n. 10.

IV. Dicitur denique in Missa votiva pro re gravi & publica causa (si in tali Missa paramenta violacea non adhibeantur) qualis est, pro qua Clerus cum Episcopo, ubi hic sedem habet, convenire solet, ut si dicatur Missa pro gravi malo publico avertendo, aut magno bono publico impetrando, aut in solemnem gratiarum actionem pro communi beneficio. Gavant. p. 1. tit. 8. litt. B. P. Gobat n. 708. & seq. Et hinc infra tit. 17. n. 5.

V. Dum dicit *Gloria in excelsis*, non elevat oculos, sed manus tantum usque ad humeros, & quando dicit DEO, iterum jungit, & caput inclinat Cruci, quàm inclinationem etiam ad verba: *Adoramus, Gratias agimus, Suscipe deprecationem*, & ad SS. *Nomen I E S U* facit. Cum verò dicit *cum Spiritu*, manu signum Crucis super seipsum format, & dum *Amen* dicit, manus iterum jungit, uti Gavantus & Bauldricus monent, licet de hac junctioe manuum Rubrica nihil dicatur, unde ab aliquibus sine scrupulo omittitur.

Ritus Solemnis.

I. Ubi Celebrans Hymnum Angelicum absolverit, Cruci reverentiam facit, & per breviorè viam ex latere Epistolæ ad paratam Sedem descendit. Quòd si verò Sacramentum in Altari sit clausum, tum omnino prius genuflectit, cum hinc penitus ab Altari discedat, quo in casu genuflexionem facere oportet, uti colligitur ex ipsis Rubricis.

II. Si sub isto Hymno sedet, diligenter attendat, ut ad supradicta verba Cæremoniarius signum dederit, caput aperiat, & versùs Crucem profundè inclinè. Quod tamè

dum facit, caveat, ne oram circularem Birreti ex sudore capitis quandoque sordidam Casulæ imponat, & sic pretiosa Paramenta destruat; sed potius non procul à Casula in aëre teneat.

III. Circa finem Hymni dato signo surgit, Birretum Diacono porrigit, & post Ministros per longiorem viam ad Altare procedens, ante medium in plano convenientem reverentiam facit, atque ad Altare ascendit.

IV. Etsi Tamburinus l. 2. c. 5. §. 6. & Pellizarius à P. Gobat n. 392. citati putent, non esse necessarium, ut Hymnus Angelicus, qui à Choro cantatur, etiam ab ipso Celebrante submissè dicatur; contrarium tamen, & communis praxis, & ratio probat, quia licet Hymnus talis (idem etiam de Symbolo & Prophetijs in Sabbato sancto sentiendum) canatur ab alijs, canitur tamen à non Ordinatis ad hoc munus, atque adeò, quatenus ab his cantatur, non est pars Sacri, sicut Epistola & Evangelium, quæ à Levitis cantantur.

V. Dubitant nonnulli, an licitum sit eo tempore, quo Hymnus iste aut Symbolum cantatur à Choro, parvas Horas aut alias Preces recitare; ad quod quidem dubium Tamburinus l. 2. c. 5. §. 3. n. 2. respondet, id sine peccato veniali fieri non posse; sed tamen id licitum esse, æquè probabiliter Tannerus q. 10. n. 15. apud & cum P. Gobat l. c. docet, cum nulla lex id vetet, & constet passim viros Religiosos ante summptionem Hostiæ vota sua renovare, aut alias similes preces recitare, quod licitè fieri suo tempore ostendam.

TITULUS XI.

DE ORATIONIBVS.

Ritus Communis.

I. **N**E fortè quis in errorem aut dubium incidat, si apud Authores vel in Rubricis collectæ mentionem fieri advertat, noverit idem per Collectam, quod per orationem indicari, hâsque Orationes in Missa dici solitas interdum Collectas vocari, vel quia Sacerdos omnium quasi Preces colligit, vel quia supra collectam plebem fiunt, uti Gavantus ex varijs Authoribus ostendit. p. 1. tit. 9.

II. Semper dicitur una vel plures Orationes, ita tamen, ut Celebrans prius in medio Altare osculatus ad Populum se vertat, ac extensis, ac mox iterum junctis manibus, oculisque demissis *Dominus vobiscum* dicat, & accedens ad cornu Epistolæ, iterum extensis & junctis manibus, capitæque versùs Crucem inclinato (quod semper in simili casu observat) *Oremus* Orationi præmittat.

III. Si plures sint dicendæ Orationes, ordinariè prima tantùm & ultima per ordinarias clausulas concluduntur, exceptâ Missâ Feriali in Quadragesima, in qua post ordinarias Orationes in fine Missæ dictas adjicitur nova præmissis verbis: *Humiliate capita vestra DEO*, caputque ad dicta verba versùs Crucem inclinatur.

IV. Orationes omnes, quæ dici solent, in tres Classes dividi possunt. Prima est earum, quæ in Officio ratione Festi aut Feriæ occurrentis sunt dicendæ, & hæ primum locum habent. Secunda Classis est earum, quæ in Rubricis vel Missali secundo & tertio loco assignantur, & hæ tantùm Orationibus *specialibus* Officij cedunt. Tertia Classis est earum, quæ ad libitum Sacerdotis, vel pro devotione petentium assumuntur, & hæ omnibus alijs cedunt. Arnaud. tr. 1. tit. 7. n. 6.

V. In Festis Duplicibus & diebus Octavis, nisi aliud *specialis* Commemorationes occurrentium Festorum requirant, dicitur una tantùm Oratio. In Missis quoque votivis solemnibus pro re gravi unica dicitur, nullâ factâ Festi occurrentis commemoratione: unitas enim orationis dicit, & significat solemnitatem. Gavant. p. 1. tit. 9. n. 6. & alij. Missa tamen pro gratiarum actione duas Orationes admittit in Missali præscriptas, quæ quidem in Missa solemnè, in qua unica tantùm Oratio dici debet, sub una clausula dici debent, uti ex tit. 9. Rubr. n. 14. colligit Gavantus, & alij. An verò etiam in Missa privata pro gratiarum actione eadem Orationes sub una clausula dicendæ sint, non conveniunt Rubricistæ. Gavantus p. 1. tit. 7. lit. N. putat sub diversis clausulis dicendas, eò quòd Ritus Orationum plurium sub una prima clausula sit Missarum solemnium proprius; atque adeò id, quod in oppositum ex Missali Romæ anno 1621 edito dicitur, ait, sine facultate Superiorum additum fuisse, uti ipse post diligentem indagacionem comperit. Verùm

hoc non obstante, Paulus Maria Quarti p. 1. tit. 7. dub. 4. toto, omnino etiam in talibus Missis censet, illas duas Orationes sub una clausula dicendas, idque ob tres rationes. 1. quia Rubrica Missalis recogniti sine distinctione dicit, primæ Orationi, aliam pro gratiarum actione jungendam esse; neque credibile est, Rubricam talem in recognitione Missalis, quæ jussu Majorum tam accuratè facta est, sine eorum præscitu & facultate fuisse insertam. 2. Quia, cum Missa propria gratiarum actionis, Orationem quoque propriam requirat, id est, pro gratiarum actione (semper enim prima Oratio respondet Missæ propriæ) meritò utraq; Oratio de Trinitate v. g. & gratiarum actione (tanquam unica Oratio primo loco recitanda) dicitur sub unica conclusione; secus enim prima Oratio gratiarum actionem non continebit. 3. Quia sic distinguitur Missa propria gratiarum actionis ab alijs Missis, quæ etiam pro gratiarum actione de Sanctis in eorum honorem dici solent, quibus addi potest (si non solemniter celebrentur) sub diversa conclusione, loco juxta Rubricas communes debito, Collecta simplex pro gratiarum actione, nempe prima de Sancto, secunda de Officio, tertia pro gratiarum actione. Mihi in hac controversia, Gavanti sententia conformior Rubricis videtur, ut quæ cit. tit. 9. n. 14. habent hæc formalia verba: *In Missis votivis, quando solemniter dicuntur pro re gravi, vel pro publica Ecclesia causa, dicitur tantùm una Oratio, sed in Missa pro gratiarum actione additur alia Oratio, ut in proprio loco notatur. In alijs autem (intellige, quæ non solemniter dicuntur) dicuntur plures, ut in Festis Simplicibus.* Unde quando Rubrica in loco proprio, scilicet de Missis votivis, sine discrimine dicit, addendam esse in Missa pro gratiarum actione aliam Orationem, explicanda est juxta præcedentem Rubricam, id quod sæpe etiam aliàs fieri debet, ut scilicet una Rubrica per aliam explicetur, quemadmodum infra tit. 21. & tit. 27. ostendam. Nec obstat, quòd Oratio prima Missæ respondere debeat; nam cum in ejusmodi Missa pro gratiarum actione Missa de SS. Trinitate, vel de Spiritu Sancto, vel de B. Virgine legi jubeatur, verè dici potest primam Orationem Missæ respondere, cum prima Oratio vel de SS. Trinitate, vel de Spiritu Sancto, vel de B. Virgine legatur, de quibus etiam ipsa tota Missa dicitur

citur. Certè, si de alijs interdum Sanctis Missam in gratiarum actionem pro accepto quopiam beneficio legimus, frequenter eam etiam pro gratiarum actione vocitamus, nec tamen propterea juxta ipsos etiam Adversarios Oratio pro gratiarum actione primæ Orationi jungi debet. Optimè tamen faciet, qui sese consuetudini receptæ in loco, in quo versatur, accommodat. Hoc unum adhuc addo, mirum nemini videri debere, si in Missa saltem solemnè duæ Orationes primæ per unam clausulam claudantur, cùm Gavanto teste l. c. id ipsum fieri debeat in Collatione Ordinum, Consecratione Episcoporum, Virginum, Ecclesiarum, Altarium, & benedictione Abbatum, Cœmeterij &c.

VI. In Festis Semiduplicibus, etiam tempore Passionis, dicuntur ordinariè tres Orationes, & non plures, nisi aliud speciales Commemorationes exigant. Dixi *Ordinariè*: quia si tempore Passionis, infra Octavam Paschæ & Pentecostes occurrat Commemoratio de Simplicibus, in Missa de Tempore aut die infra Octavam, tertia Oratio non dicitur; sicut nec in Dominicis infra Octavas occurrentibus alia communiter, quàm Octavæ fit Commemoratio. Arnaud. p. 1. tit. 8. num. 5. & 6.

VII. In Simplicibus dicuntur tres, quinque aut septem Orationes, modò impares sint, & septenis non plures. Quart. tit. 9. p. 1. n. 12. Excipe tamen Feras infra Dominicam Passionis aut Palmarum occurrentes, in quibus duæ tantùm dicuntur, prima de Feria, secunda de occurrente Festo simpliciter tantùm. In Missis verò votivis, si quæ fiunt per illas Feras & Octavas supra dictas n. 6. (etiam si de Cruce aut Passione fiant) dicuntur tres Orationes aut plures, modò impares, ut proximè dictum, quia non sunt Missæ de Tempore, sed Votivæ. Gerlac. p. 1. tit. 9. §. 5. & p. 2. tit. 3. §. 13.

VIII. Etsi Rubricæ plures præscribant Regulas ad cognoscendum, quas Orationes in Semiduplicibus & Simplicibus dicere oporteat, omnes tamen videntur ad tres sequentes revocari posse. Prima est. In omnibus Missis, quæ sub Rubrica Semiduplicis vel Simplicis de B. Virgino *explicitè* (ut fit in Octavis illius, & in Sabbato) vel *implicitè* (uti fit in Vigiliis & infra Octavam Omnium Sanctorum) celebrantur, secunda Oratio de S. Spiritu, tertia Ecclesiæ vel pro Papa dicenda est.

subintellige, tam in hac, quàm posterioribus Regulis, nisi specialis aliqua Commemoratio alicujus Sancti vel Ferie occurrentis facienda sit, tum enim illa secundo, Oratio de S. Spiritu tertio loco dicenda erit, nisi hæc quoque per secundam Commemorationem faciendam extrudatur. Secunda Regula est: In omnibus Vigilijs & Semiduplicibus infra Octavas aliorum Sanctorum occurrentibus dicitur secundo loco Oratio de S. MARIA, tertio *Ecclesia* vel pro Papa. Tertia est: In omnibus Semiduplicibus & Simplicibus, quæ non continentur in prioribus duabus Regulis, secundo & tertio loco dicendæ sunt Orationes, quæ secundo & tertio loco in Dominicis de Tempore dici solent; quòd si verò specialis Commemoratio occurrat, tum hæc secundo, & quæ alioqui secundo loco dici debuisset, tertio dicenda erit. Excipe votivas de SS. Petro & Paulo legendas eo tempore, quo in Dominicis secundo loco Oratio *A cunctis* dicitur; tunc enim, ne bis fiat explicita mentio SS. Apostolorum, secundo loco pro Oratione *A cunctis*, Oratio *Concede*, quæ est prima inter Orationes ad Libitum, dicenda est.

IX. Cùm dicuntur plures Orationes, & una est eadem cum alia ibidem dicenda, commutatur earum altera cum diversa vel ex Proprio, vel ex Communi. Exemplum commutationis ex Proprio est casus Dominicæ Septuagesimæ occurrentis ante Festum Purificationis, nam quia Secreta ejus Dominicæ eadem est cum Secreta de B. Virgine tunc dici solita, & quia B. Virgo plures habet Secretas proprias, commutatur hæc posterior cum alia Secreta propria ejusdem B. Virginis; videlicet cum *Tua Domine* ex votiva ejusdem Missa, uti expressè in Missali post Dominicæ Septuagesimæ Secretam monetur. Exemplum verò commutationis ex Communi est casus Festi SS. Quadraginta Martyrum occurrentis in Feria quinta Cinerum; & Festi S. Martini occurrentis in Dominica 22. post Pentecosten; in utroque enim casu isto Secretæ de Festis sunt eadem cum Secretis de Feria & Dominica: commutabuntur itaque in utroque casu Secretæ de Festis cum alijs Secretis ex Communi desumptis, qui est planus sensus Rubricæ. Quòd idem fit in alijs Orationibus vel initio, vel in fine dicendis, si idem contingat, ita, ut nunquam debeat commutatio unius Dominicæ aut Ferie cum Oratione

propria alterius sequentis Dominicæ aut Feriæ, uti Gavantus & alij opinantur; maximè cum Orationes Dominicis & Ferijs plerumque ita congruant, ut valde inconvenienter alijs accommodarentur. Ita Quarti p. 1. tit. 7. dub. 5. In Orationibus verò ad libitum providi Sacerdotis erit eas seligere, quæ ejusmodi mutationi non sunt obnoxia. Tametsi autem in his posterioribus duobus exemplis videatur prima Oratio cedere secundæ contra prærogativam primæ Orationi debitam, juxta quam prima Oratio non debet excludi è loco suo, id tamen non obstat; cum enim Orationes de Festo five ex propria Missa sumantur, five ex Comuni, sint formaliter idem, quia ad eundem cultum ejusdem Sancti spectant, & tantummodo materialiter sint diversæ, facilè apparet per ejusmodi commutationem nihil fieri *formaliter* contra prærogativam primæ Orationis, ut rectè Paulus Maria Quarti l. c. advertit. Sed quæri adhuc potest hoc loco, quid faciendum sit, si v. g. dies infra Octavam Dedicationis propriæ Ecclesiæ cum Dedicatione alterius Ecclesiæ, v. g. Salvatoris aut Cathedralis Ecclesiæ Diocesanæ occurrat. Ratio dubitandi est, quia una tantum habetur Missa & Oratio pro Dedicatione, atque adeò non apparet, unde pro alterius Dedicationis Commemoratione Oratio sumenda sit. Sed responderi debet, etsi propria Oratio pro annua Dedicatione una tantum adsit, adesse tamen Orationem pro prima Dedicatione, eam proinde demptis ijs, quæ primæ Dedicationi propria sunt, pro Commemoratione secundæ Dedicationis assumendam esse, uti de facto practicatur.

X. In Missa de Patrono, qui nominatur in Oratione *A cunctis* in littera N. convenit illius loco alium nominare. Gavant. tit. 9. litt. H. In eadem Oratione, si Patronus sit dignior Apostolis v. g. S. Michaël, aut S. Joannes Baptista, ante ipsos ponendus est. Gavant. p. 4. tr. 17. n. 19.

XI. In Missa de Sancto, qui titulus est Altaris, de quo tamen non recitatur Officium, sed Missa tantum ad ejusdem Altare in die ejus Festo (quia non debet omitti Oratio illius, de quo fit Officium) convenit, ut tertia sit Oratio, quæ tunc temporis secundo loco dicenda foret; est enim hæc Missa ex votiva (quia discordat ab Officio) & ex festiva, quia eo die obiit Sanctus, aut alia ex causa tunc celebratur ejus memoria

ria)

ria) mixta. Ita Gavantus p. 1. tit. 9. lit. 1. Cujus doctrina quidem secundum se vera est; ratio tamen, quo probat ex votiva mixtam esse, non placet, quia supra jam ostendi, non hoc ipso, quod Missa aliqua discordet ab Officio, votivam esse. Rectius ergo tota Missa festiva dicitur, sed Simplicis tantum ritu celebranda, quia majorem solemnitatem Ecclesia talibus Sanctis non concessit.

XII. Oratio pro seipso ad libitum non est dicenda, cum Episcopus, vel alius Major Sacerdote adest, quia ob reverentiam potius pro ipsis orandum esset. Gavant. l. c. n. 30.

TITULUS XII.

DE COMMEMORATIONIBVS SPECIALIBVS.

Ritus Communis.

I. **E**t si Commemorationis nomine interdum in Rubricis etiam sola recordatio & commendatio alicujus v. g. Defuncti intelligatur, ordinariè tamen per illam *Collecta* seu Oratio in Missa & Breviario dicenda intelligitur, uti satis clarè ex Tit. de Commem. & ex cap. Placuit 23. q. 5. colligitur. Porro sicut in Officio Divino aliqua reperuntur Commemorationes *communes*, quæ Suffragia vocantur, & sæpiùs intra annum dicuntur; aliæ verò *speciales*, quæ tantum ratione Festi occurrentis dicuntur; ita simili modo etiam in Missa communes & speciales fieri solent. Et communes quidem quomodo faciendæ sint, patet tum ex ipsis Missis de Tempore, ubi diligenter notantur; tum ex ijs, quæ in præcedenti titulo sunt dicta. Quando verò speciales dicendæ sint, hoc in titulo explicandum erit.

II. Ex tribus ergo Regulis potissimum cognosci potest, quando specialis Commemoratio faciendæ sit. Prima est: Quotiescunque in Laudibus fit Commemoratio de aliquo Sancto, etiam in Missis privatis faciendæ est, exceptâ Dominica Palmarum & Vigilia Pentecostes, in quibus nulla in Missa fit Commemoratio, licet facta fuerit in Officio Commemoratio Festi Simplicis occurrentis. Arnaudus p. 1. tit. 7. n. 1. & 2. Secunda est: De omni Feria majore & Vigilia fit

Commemoratio, si Missa dicenda est de Festo illis diebus occurrente, excipe Festa primæ Classis, in quibus nihil dicitur de Vigilia. Tertia est: Quotiescunque Missa de Sancto, qui est Titulus Altaris, in ejus Festo & Altari dicenda est, semper fieri debet Commemoratio illius, de quo Officium aut Commemoratio est facta.

III. Si plures sunt Commemorationes faciendæ, tum si sunt ejusdem Classis, servanda est dignitas Orationum, ita ut de B. Virgine ante Angelos, de his ante Apostolos, & sic deinceps fiat Commemoratio. Si duo simplicia occurrunt, quorum unum sit commune toti Ecclesiæ, alterum particulari duntaxat, tum illius ante hoc facienda est Commemoratio; sicut & Commemoratio pro Defunctis penultimo loco fieri debet.

Ritus Solemnis.

I. Quando in Festo secundæ Classis Festum aliquod Simplex occurrit, nulla in Missa solemniter de eo Commemoratio est facienda, etiamsi ea in Laudibus Officij sit facta Rubric.

II. Si Missa votiva quæcunque solemniter cantetur pro re gravi, nulla in eo etiam Festi occurrentis Commemoratio est facienda: Neque in Missa pro gratiarum actione, quæ unitas Orationis spectat ad solemnitatem.

TITULUS XIII.

DE EPISTOLA.

Ritus Communis.

I. **S**emper dicitur, voce alta, & manibus super librum, vel super Altare positus, ita tamen ut palmæ librum tangant. Rubr.

Ritus Solemnis.

I. Etsi Tamburinus l. 2. c. 5. §. 2. & Sanchez l. 2. conf. 2. tr. 13. apud P. Gobat n. 759. putent præstare, ut Epistola audiatur, quàm legatur, & Dian. p. 2. tr. 14. reg. 43. negent Celebrantem ulla lege ad eam legendam obligari, maxime cum nec Cæremoniale Episcoporum Epistolam legi jubeat.

sed solum Graduale, & alia, quæ sequuntur, recitari præcipiat; quia tamen ipsæ Rubricæ o. 2. tit. 6. n. 4. expressè mo-
nent, ut Celebrans eam legat, & id ipsum etiam consuetudo
recepta confirmat, rectius facturus videtur Celebrans, si tali
consuetudini se conformet, maximè si Episcopus aut Præla-
tus non sit.

II. Lectâ Epistolâ, & alijs, quæ sequuntur, expectat, do-
nec Subdiaconus veniat, cui flectenti manum deosculandam
super librum offert, & postea benedictionem impertitur. O-
mittitur tamen hæc benedictio in Defunctorum Missis; non
tamen in Missa coram Ven. Sacramento exposito legenda, in
qua manus Celebrantis osculanda est, licet alioqui in tali
Missa oscula manûs omitti jubeantur. Ita Gavant. p. 2. tit. 14.
num. 10.

III. Quando Celebrans cantat Missam sine Diacono &
Subdiacono, Epistolam cantat aliquis Lector superpelliceo
indutus, qui in fine non osculatur manum Celebrantis, nec
benedictionem petit, uti Barth. Corsetus p. 1. f. 6. notat.

TITULUS XIV.

DE GRADUALI.

Ritus Communis.

I. **S**emper dicitur, præterquam in Sabbato ante Domini-
scam in Albis, & reliquo tempore Paschali, cujus loco
tunc dicuntur duo Versus cum suis *Alleluia*, ut habetur in
Rubricis p. 1. tit. 10. n. 2.

II. In Missis de Ferijs in Adventu omittitur *Alleluia* cum
suo Versu, sed non in Votivis, quæ dicuntur eo tempore. Ga-
vant. p. 4. tit. 17. n. 11.

III. Si infra Octavam Paschæ dicitur Votiva privata,
vel solemnis pro re gravi, non debet in ea dici Graduale, quia
hoc tantum illi Octavæ convenit. Debent ergo dici duo Ver-
sus cum *Alleluia*, sicut reliquo tempore Paschali. Gavant. l. c.
num. 12.

IV. Tractus non dicitur in Feriali Missa à Septuagesima
usque ad Quadragesimam, quando repetitur Missa Domini-
cæ; dicitur tamen in Votivis, quæ eo tempore dicuntur. Ar-
naud. Tract. 1. p. Tit. 10. n. 2.

TITULUS XV.

DE EVANGELIO.

Ritus Communis.

I. **D**um ante Evangelium dicit *Munda cor meum*, meminerit oculos sursum levare, & manus ante pectus junctas, non in Altari positas tenere. Dicat etiam Domine, non *Domne*, quia non ab homine, sed à DEO petit benedictionem. Bauldrius p. 3. tit. 6. n. 1. & expressè id ipsum insinuant Rubricæ Missalis §. 7. n. 2. licet in ordine Missæ per errorem Typographi dicere jubeatur: *Iube Domne benedicere*.

II. Dum signatur Cruce liber super principio Evangelij, quod legendum erit, sinistra manus libro apponi debet, quia non est benedictio libri, sed signatio tantum: hinc etiam tantum libri, quàm Celebrantis in fronte, ore, & pectore signatio fit pollice tantum, & non primis duobus digitis, ut multi faciunt. Gavant. p. 2. tit. 6. lit. O.

III. Finito Evangelio, Sacerdos elevato parumper libro osculatur principium Evangelij, quod lectum est, & dicit *Per Evangelica dicta* &c. In Missa Defunctorum omittitur osculum libri, & verba prædicta.

IV. Ad nomina JESU, MARIÆ, aut Sancti, de quo est Officium, aut Commemoratio, caput versùs librum inclinatur, sicut & genuflectit versùs librum, si in Evangelio genuflectendum est.

V. Evangelium respondens Officio, vel legendum est nobiliori loco, vel omnino omittendum. Idcirco in votivis semper dicitur Evangelium S. Joannis. Gavant. p. 1. tit. 13. lit. V. Etiam si contingat die Dominica votivam dici.

Ritus Solemnis.

I. Etiam in solemnibus Missis à Celebrante Evangelium submissè dici convenit, uti expressè iterum Rubricæ p. 2. tit. 6. n. 5. monent, nec quoad hoc Cæremoniale Episcoporum dissentit, licet Authores tit. 13. n. 1. citati iterum putent rectè id audiri, quàm legi.

II. Postquam dixit *Munda cor meum*, accedit ad cornu Evangelij, ibique Evangelium legit, in fine tamen non osculatur

latur librum, nec dicit: *Per Evangelica dicta*, si quidem Diaconus & Subdiaconus adsint. Lecto Evangelio redit ad medium Altaris, &, ubi Diaconus cochlear pro thure imponendo porrigit, imponit thus, & more solito benedicit. Postquam verò Diaconus benedictionem petijt, conversus ad illum dicit manibus junctis: *Dominus sit in corde*, & cum dicit, *in nomine Patris*, sinistra pectori admoda, signum Crucis dextrâ super Diaconum facit, eandemque super librum extensam deosculandam porrigit, etiamsi Ven. Sacramentum in Altari sit expositum, ut supra tit. 3. de Epistola ex Gavanto dictum est. Inde ad medium reversus, postquam Diaconus cantavit *Dominus vobiscum*, factâ Cruci reverentiâ, ad cornu Epistolæ se retrahit, & ad Diaconum vertit, signans se Cruce cum eodem in fronte, ore, ac pectore; & quando cantatur nomen JESUS, profundè versùs Crûcem; si verò nomen MARIAE, aut Sancti, de quo Officium celebratur, aut Commemoratio facta est, versùs librum se inclinat. Quòd si flectendum sit ratione Evangelij, ipse versùs Altare flectit. Post Evangelium ubi Subdiaconus librum apportaverit, ipse ambabus manibus eum contrectans, aliquantulum inclinat, osculatur, & dicit: *Per Evangelica dicta*, seque incensari à Diacono permittit, quod tamen utrumque non fit in Missa pro Defunctis, nec quando unus vel plures Prælati Missæ intersunt, tunc enim vel ipsi Prælato, si solus sit; vel si plures & æquales fuerint, nulli osculandus offertur, nec quisquam incensatur ex illis. Bauld. p. 4. tit. 6. n. 3. Dubitârunt tamen hoc loco nonnulli, an non Venerabili exposito perinde ad incensationem Celebrans in planum descendere debeat, sicut ab initio ante Introitum descendit. Sed respondendum videtur, non debere eum descendere, eò quòd hîc aliàs osculari debeat librum à Subdiacono oblatum, adeoque statim etiam in eodem loco consistens incensationem admittere possit, uti communis praxis habet, & ipsi Rubricistæ satis confirmare videntur, qui nullam de simili descensu mentionem faciunt.

* * *

TITU-

TITULUS XVI.
DE CONCIONE.

Ritus Solemnis.

I. **C**oncio regulariter habenda esset statim post Evangelium, Celebrante incensato, si quidem tunc incensatio facienda sit, aut saltem post *Credo*, si dicendum sit, uti plurium Ecclesiarum usus habet. Potest tamen ob Ecclesie vel Populi commoditatem ante vel post Missam, non autem post oblata haberi, cum hoc sit expressè contra Rubricas Missalis. Bauldrius p. 1. c. 15.

II. Si Celebrans ipse concionatur, sedeat in cornu Evangelij super sede parata, depositâ casulâ & Manipulo; si autem hoc fieri commodè non possit, depositâ Planetâ & Manipulo ad Cathedram sine Ministris procedat. Gav. p. 1. tit. 6. n. 6.

III. Si coram Episcopo in loco suæ Jurisdictionis *sub Missa* (nam extra illam petere non debet) eum concionari contingat, circa initium Evangelij ad eum cum debita reverentia accedat, & genuflexus benedictionem petat dicens: *Iube Domne benedicere*, osculata prius manu ejus. Tum Cathedram ascendens, Prælato profundam, alijs capitis inclinationem faciat. Bauldrius p. 1. c. 10. n. 9.

IV. Si SS. Sacramentum sit expositum, Concionator durante Concione, nudo capite stare debet, nisi velum obducere velit Sacramento. *Ibid. n. 4.* quod tamen rectè aliqui intelligendum ajunt, si Concionator intra Chorum, in quo SS. Sacramentum expositum prostat, concionetur; secus verò, si Cathedra in navi templi seu infra Chorum sit erecta.

V. Si SS. nominum JESU vel MARIÆ fiat mentio, caput discooperire debet; si tamen sæpe sint repetenda, utatur potius nomine Christi, Redemptoris, Dominæ nostræ, Cælestis Reginae aut similibus. *Ibid. n. 5.*

TITULUS XVII.
DE SYMBOLO.

Ritus Communis.

I. **Q**uando dicatur Symbolum, conati sunt aliqui tribus hisce verbis, *MVC non credit*, exprimere: indicatum enim per hoc voluerunt, Symbolum nunquam dici in Festo

ullius *Martyris* per litteram *M.* indicati: neque *Virginis*, aut *Vidua*, alteriusve *non Virginis*) per litteram *V.* (excepta *S. Maria Magdalena*) nec *Confessoris*, per litteram *C.* representati (si non sit *Doctor Ecclesie*) nisi ejusmodi *Sancti*, & *Sanctæ* sint *Patroni*, aut *Titulares Ecclesie totius* (non *Capellæ tantum* in eadem *Ecclesia*) aut in *Dominicis*, & *infra Octavas Festorum Symbolum* habentium occurrant, sicut constanter occurrunt, *S. Joannes Baptista*, *S. Laurentius*, *S. Stephanus*: & non constanter, plures alij: aut de iisdem approbata quædam insignis *Reliquia* (qualis juxta *Quarti p. 1. tit. 11. dub. 3.* non est manus, vel pes, vel aliud frustum, sed caput, brachium, crus, aut pars illa, in qua passus est *Martyr*, modò integra sit, & non parva) habeatur. *Gavant. p. 1. tit. 11. litt. H.* Censebitur autem adhuc *integra pars*, caput v. g. tametsi ex pluribus fragmentis constet per artificialem unionem conjunctis: modò adsint omnia frustra, seu fragmenta, quæ requiruntur ad integritatem ejusdem membri, & ita aptè simul conglutinentur, ut appareat integrum caput, brachium &c. *Quarti p. 1. tit. 1. dub. 4.*

II. Ex dictis porrò colligitur, *Symbolum* dicendum esse, in omnibus *Festis SS. TRINITATIS*, sive in *Communi* (quò spectant omnes *Dominicæ*, præcipuè *TRINITATIS*) sive in *specie* (uti sunt omnia *Festa Christi*, etiam de *Inventione*, *Exaltatione Crucis illius*, & ob paritatem rationis, de *Spinea Corona*, aut *Festo Armorum illius*, *Transfiguratione*, & *Cœna in Feria quinta S. Hebdomadæ*, & *Dedicatione S. Salvatoris*. Item *Festa S. Spiritûs*, nempe *Pentecostes*. In *Festis quoque B. Virginis*, *Angelorum*, *Evangelistarum*, & *Apostolorum*; tam in *Festis proprijs*, quàm alia cujusque *memoria*. Reducuntur quoque ad *Festivitates Apostolorum*, *solemnitates*, quæ fiunt in *creatione*, & *coronatione Summi Pontificis*; in *electione* & *consecratione Episcopi*, qui sunt *Successores Apostolorum*: quò etiam spectant, ob eandem causam, *Festa Doctorum Ecclesie*. *Quarti p. 10. tit. 11. in litt.*

III. His accedunt *Dedicatio*, quotiescunq; præscripta est in *Missali*, *Consecratio Ecclesie* aut *Altaris*, *Anniversarius quoque Dedicacionis Ecclesie propriæ*, & *Cathedralis*, per *Dioecesin*, etiam à *Regularibus* (ex congruentia) sed sine

Octa-

Octava, tamen pro Festo primæ Classis, observandus. Gavant. 10. 2. sect. 8. c. 5. n. 5. In Festo etiam SS. Omnium Symbolum dicitur, quod apud Gavant. p. 1. tit. 11. ad Dedicacionem ab Innocentio refertur.

IV. Dicitur Symbolum per omnes Octavas Festorum præcedentium, quæ cum Octava celebrantur.

V. Symbolum quoque dicitur in Festo Patroni, Titularis, & in Festis principalibus Ordinum, & per eorum Octavas in Ecclesijs illis tantum, in quibus hæc Festa celebrantur. Ubi dubitarunt nonnulli, an si v. g. alij, qui ad Ecclesiam illam vel Ordinem non pertinent, ibidem celebrent, sub ritu duplicis primæ Classis, an verò sub ritu communi Missam dicere, adeoque *Credo* omittere debeant, si alioqui nullum et Missa habeat; ad quod dubium respondendum videtur, posse omnino quemque sub eodem ritu, quo Ecclesia illa tale Festum celebrat, licet non teneatur; si enim potest Peregrinus Legibus loci, per quem transit, se accommodare, cur non & is, qui in Ecclesia aliena celebrat, ritum illius Ecclesiæ observare queat? Symbolum quoque dicitur in Festis principalibus Ordinum, & per eorum Octavas, in Ecclesijs eorum Ordinum tantum. Et denique in Missa solemni, pro re gravi vel publica Ecclesiæ causa; qualem neutram facit solum Populi concursus. Gavant. p. 1. tit. 11. litt. N. in fine. Causa autem, ob quas res pro gravi habenda sit, suprâ sunt positæ tit. 10. n. 4. Publica verò Ecclesiæ causa dicitur, ob quam Oratio fit solemnis, decem, vel quadraginta horarum, & quando fiunt Comitæ generalia, vel provincialia Regulæ rium &c. Gerlac. p. 1. tit. 11. §. 6.

VI. An verò in Translatione Sanctorum Symbolum dicatur, quæstio est. Gavantus p. 1. tit. 11. litt. H. dicitur putat, si Officium sit Duplex, quod Translationi principalis tantum Patroni concedere solet sacra Rituum Congregatio Gerlac. autem p. 1. tit. 11. §. 2. Si Festum, inquit, Translationis sit alicujus Sancti, qui requirat Symbolum in Festo proprio, v. g. si sit Doctor Ecclesiæ, vel Apostolus &c. videtur dicendum etiam Symbolum, licet Festum sit tantum Semiduplex. Hinc porrò infert, in Ecclesijs, in quibus Festum quinta, aut in Sabbato Officium fit de SS. Sacramento, aut B. Virgine, sub Ritu Semiduplici, Symbolum dicendum esse

sicut dicitur in Dominicis, quæ tantum sunt Semiduplicia. Sed hæc opinio videtur contra communem Ecclesiæ praxin, quæ nulli Semiduplici Symbolum assignare consuevit, nisi sit dies Dominica, aut dies infra Octavam. Unde omnino sententia Gavanti præferenda videtur.

VII. In Missis privatis, ad verba *Incarnatus est*, etiam in Festo Annuntiationis, & tribus Missis in Nativitate Domini, Celebrans non flectit utroque genu, sed uno tantum, ut facilius surgat, juxta usum communissimum, ait Gavant. p. 1. tit. 17. ad finem. Cum dicit, *IESVM Christum, &, adoratur*, caput inclinat.

Ritus Solemnis.

I. Finito Evangelio aut Concione, datoque signo à Cæremoniario, extendens & elevans manus, *Credo* cantat. & dum dicit *in Vnum*, easdem conjungit, & caput Cruci inclinat prosequendo Symbolum privatim. Ad verba *Incarnatus est*, genuflectit, ut supra dictum est num. 7. & ad *IESVM Christum*, & ad *adoratur* caput inclinat. Cum dicit *Et vitam venturi sæculi* Cruce majori sese signat, & factâ Cruci debitâ reverentiâ, per viam breviorẽ ad sedem suam descendit, ubi ad verba supradicta caput, & ad *Incarnatus est* profundè se inclinat; si non sedet, genuflectit, ut n. seq. in fine.

II. In Festo Nativitatis Domini & Annuntiationis surgit à sede, & super infimo gradu in cornu Epistolæ flectit genua, facie ad cornu Evangelij conversâ, & quando canitur, *Homo factus est*: caput inclinat: aut si non sedet, in superiori Altaris gradu genuflectit, & ad dicta verba caput profundè inclinat.

III. Cum Diaconus antè, quàm ad credentiam vadat, profundè se inclinat ante Celebrantem, ipse quoque modica capitis cooperti inclinatione eidem responder.

IV. Circa finem Symboli dato signo surgit, & ad Altare credit, sicut supra de fine ad *Gloria in Excelsis* dictum.

TITULUS XVIII.

DE OFFERTORIO.

Ritus Communis.

Offertorium semper dicitur, excepto Sabbato sa-

Instruct. I.

D

II. Tem-

II. Tempore Paschali *Allcluia* additur, nisi jam antè fuerit additum.

III. Dum Calix denudatur (quod adhuc fit super Corporale) velum non est ponendum super Corporali (quia super hoc nihil poni debet, nisi quod Corpus & Sanguinem Christi tangere aut tegere solet) sed juxta Corporale, ut Pala super illud poni, & faciliùs apprehendi queat. Ita Gavanto p. 2. tit. 7. & Bauldrius p. 3. tit. 7.

IV. Dum aquam affundit vino, meminerit effati à Gavanto p. 2. tit. 7. n. 2. ex Rudolpho allati: *Quantò paucior, tantò potior.* Ne tamen nimium anxius sit, timeatque, ne nimium affundat, recordetur pariter, Synodum Tiburiensem approbasse factum illius, qui tertiam partem aquæ in Calice miscuit, teste P. Gobat tract. 3. n. 61. ubi ipse quoque consentit, si vinum tam robustum sit, ut tertiâ parte aquæ affusa retineat adhuc substantiam & nomen vini. Sed neque de guttis per Calicem dispersis nimium sit sollicitus; nam et rectè Gavantus & alij moneant, easdem aut Purificatorio abstergendas, aut circumacto Calice reliquis vini & aquæ partibus uniendas esse, si ante Consecrationem videantur; si tamen id ipsum non fiat, nullum committi peccatum Tamburinus l. 2. de Sacrif. c. 1. §. 3. n. 29. docet, addens, non expedire, ut illa absterfio fiat immediatè ante Consecrationem Calicis & verba: *Simili modo*: omnino autem malè fieri, post Consecrationem abstergantur.

V. Sub Offertorio Calix ita tenendus est elevatus, ut ipsa cuppa oculos non excedat, neque sit infra os, ad differentiam Calicis elevati. Signum Crucis cum Calice fit ambabus manibus. Bauldrius l. c. n. 2.

VI. Si fuerint plures Hostiæ offerendæ, discooperiat eas antè, quàm accipiat Patenam, &, si spatium patitur, inter Calicem & secretarum tabulam eas collocet; non tamen debet elevare pyxidem sub prætextu oblationis, sed sufficit, intentionem ad eam dirigat. Gavant. l. c. litt. Y. Quòd verò contingat, ut Sacristanum quidem Hostias Ciborio inclusas Altari imponentem pro Consecratione viderit, sed tamen ipse eas aut aperire ad oblationem, aut corporali Alare admove re oblitus sit, non repetat ampliùs oblationem, cum Laymannus tr. 4. c. 2. n. 15. testetur, esse intentionem

praxin Ecclesiæ, ut in tali casu particulæ tales, si forma Consecrationis super eas prolata sit, consecratæ censeantur.

VII. Dum Cruces super Hostiam & Calicem format, non faciat id descendendo ad Hostiam, sed æquali tractu & transversè super oram anteriorem Pallæ, quæ Calicem tegit. Gav. l. c. litt. P. Ubi addit, juxta peritiores Romæ à se consultos in formandis Crucibus ejusmodi hanc Regulam servandam esse, ut duæ duntaxat lineæ, non quatuor formentur, eæque mensuram palmi communis manus non excedant. Item ut transversa pars Crucis fiat manu quoque transversa, seu paululum incurvatâ. Ego uti neminem in hac re, de qua Rubricæ nihil expressè dicunt, nimis scrupulosum esse velim, ita maximè suadeo, ut decentia, gravitasque studiosè observetur, ita ut nec tardè nimis, nec etiam nimis celeriter fiant ejusmodi Cruces, simulque etiam distinctio inter Crucem, quæ super utraque oblata, & quæ super unum duntaxat fieri præcipitur, appareat, quod fiet, si Crucis illius, quæ super utrumque oblatum formatur linea recta initium sumat ab extremitate anterioris partis Pallæ, producatûrque paululum ultra Hostiam, transversa verò linea post extremitatem posterioris partis ejusdem Pallæ ducatur; illius verò Crucis, quæ super solum Calicem formatur, linea recta ab una extremitate ad alteram, linea verò transversa per medium Pallæ pariter ab una extremitate ad alteram ducatur. Et illa tandem Crux, quæ super solam Hostiam formatur, paululum ante Hostiam inchoetur, paululumque post illam producatur.

VIII. Psalmus *Lavabo* dici potest, dum ad medium reditur, modò ad *Gloria Patri* caput inclinetur. Omittitur hic Versus in Missis Defunctorum, & de Tempore à Dominica Passionis usque ad Sabbatum sanctum exclusivè. In Festis autem hoc tempore occurrentibus & Missis votivis, etiam de Passione, & Cruce, hoc tempore lectis, non omittitur. Gerlac. p. 2. tit. 3. §. 13.

Ritus Solemnis.

I. Dicto Offertorio, accipit à Diacono Patenam, & more consueto offert. Deinde dicto à Subdiacono: *Benedicite, Pater Reverende*, benedicit aquam more consueto, & acceptum

ptum à Diacono Calicem offert, ut aliàs, non tamen pallè regit ipsemet, sed Diaconus.

II. Post Orationem *Veni Omnipotens* thus in thuribulum ter imponit, interea Orationem *Per intercessionem* ita dispensans, ut ad Verbum *benedicere* absolverit tertiam impositionem, illudque per signum Crucis benedicere queat.

III. Tum arrepto thuribulo ter ducit illud super Calicem & Hostiam simul in modum Crucis, non veluti per quatuor puncta, sed quasi per lineas rectas eam formando, & interea verba illa *Incensum istud à te benedictum, àscendat ad te Domine*, † dicendo. Post quæ ter circum Calicem, bis à dextra ad sinistram suam, & semel à sinistra ad dextram ducit, & ad primum ductum verba *descendat super nos*, ad secundum *misericordia*, ad tertium *tua* pronuntiat. Et tandem Altare more solito incensat, non omittens tamen interea Preces in Missali præscriptas recitare, quas aliqui ita dividunt, ut singulis propè ductibus singula verba respondeant, alij tamen non sunt tam scrupulosi, sed singulos sensus continuatos pronuntiant, & inter incensationes distribuunt. Peractâ incensatione reddit Thuribulum Diacono, & stans in loco ab illo incensatur.

TITULUS XIX.

DE SECRETIS ORATIONIBVS.

Ritus Communis.

I. **A**D Orationes secretas, semper omittitur *Dominus vobiscum*, & *Oremus*.

II. Cùm plures dicuntur, non tantùm ultima, sed etiam prima Oratio integrè terminatur cum tota conclusione: in quo non pauci errant, existimantes, primæ Orationis conclusionem abruptam esse, omittendo verba illa *Per omnia secula seculorum, Amen*. perperam intelligentes Rubricam; quæ, cùm dicit, *Orationes dicuntur secretò, usque ad illa verba in conclusione, Per omnia secula seculorum*, plus non vult, quàm in conclusione ultimæ Orationis verba illa, non secretò, sed clarâ voce dicenda esse. Gerlac. p. 12. §. 2.

TITU

TITULUS XX.

DE PRÆFATIONE.

Ritus Communis.

I. Dicitur semper Præfatio, præmissis Versibus notatis, inter quos diligenter attendendum est, ut ad *Gratias agamus* jungat manus, & ad *DEO nostro*, elevet oculos, caputque inclinet. NB.

II. Si infra Octavam Festi habentis propriam Præfationem occurrat Festum ex Majoribus non habens propriam, dicitur Octavæ Præfatio, licet de eâ nulla fiat Commemoratio.

III. Infra Octavam Nativitatis Domini, de Festo occurrente, ut puta S. Joannis Apostoli & Evangelistæ, non dicitur alia Præfatio, quàm de Nativitate. Hinc si infra eandem Octavam, Missa votiva vel privata, vel solemnis pro re gravi dicatur, Præfatio quoque de Nativitate dicenda erit, etsi alioqui Votiva propriam Præfationem habeat; in alijs autem Octavis propria Votivæ Præfatio præferenda erit, quod idem etiam dicendum est de alijs Missis propriam Præfationem habentibus.

IV. Si infra Octavam, quæ habet Præfationem propriam, dicenda sit Missa de Feria Privilegiata v. g. Quatuor Temporum aut Vigiliarum, non dicitur alia Præfatio, quàm Communis. Excipe Vigilias Paschæ, Ascensionis, Pentecostes, & Missam Litaniarum, majorum & minorum, in quibus Præfatio Paschalis vel Pentecostes dicitur. Arnaudus p. 1. tit. 12. u. 2. & 4.

V. In Festo Conceptionis B. Virginis, cum Ecclesia permittat modò in partibus Aug. Imperatori subjectis Festum Immaculatae Conceptionis cum Octava celebrari, addi potest in Præfatione: *Et te in Immaculata Conceptione B. MARIE &c.* uti Diœceses aliquæ in suis Directorijs monent.

Ritus Solemnis.

I. Absoluta Præfatione expectat, donec Diaconus & Subdiaconus ad utrumque illius latus accesserint, & cum iisdem, ad mediâ tantùm voce *Sanctus* pronuntiat.

II. Verba illa: *Benedictus, qui venit &c.* non cantari deberent à Choro, nisi post elevationem Calicis, etiam in Defunctorum Missis, uti in Capella Papali observari testatur Corfettus *tr. 2. p. 1. s. 1. n. 3. & ex Carem. Episc. l. 2. c. 3. colligitur*, licet hoc à paucis observetur.

III. Quando Missa votiva pro re gravi aut publica Ecclesiæ causa celebratur, dicitur Præfatio in Tono solemniori. Arnaudus *tr. 1. p. 1. n. 12.*

TITULUS XXI.

DE CANONE.

I. **S**emper dicitur Canon, & quidem tanta cum obligatione, ut teste Suar. *d. 83. a. 3.* non desint, qui putent peccare mortaliter eum, qui vel unicum verbum culpabiliter omittit: etsi verò ipse cum Filiis, & alijs communiter id neget, omnes tamen fatentur, facilius in hac parte, quàm in alijs peccari per omissionem. Et ideo fortè *Canon*, id est, regula conficiendi Sacrificij per Antonomastiam est dictus. Vocatur etiam *Actio*, eò quòd in hac actione sit legitimus Ordo & Regula stabilis ad Sacramentum hoc conficiendum comprehensus. In ordine ad praxin Tamburinus post S. Gregorium apud & cum P. Gobat *n. 751.* eum ad initium Orationis Dominicæ finiri putat. Tannerus autem *q. 10. n. 94. in maiorem & minorem* dividi solere ait, & per minorem quidem intelligi ea, quæ ab Offertorio usque ad Consecrationem fiunt; per majorem verò ea, quæ à Consecratione usque ad Communionem peraguntur.

II. Caput etiam hic ad nomen Papæ inclinatur, quia in Rubrica de Oratione, ubi id fieri præcipitur, non est addita particula *tantum*.

III. Quando nominandus est Episcopus, nominari debet Episcopus loci, in quo celebratur, non Celebrantis. Arnaud. *tit. 8. n. 3.* & Rubrica §. 8. de Canone. Quòd si tamen aut hic, aut Papa sit mortuus, omitti debent verba illa: *cum Famulo tuo*, aut *cum Antistite nostro*.

IV. In *Memento* pro Vivis vocem non altè proferat, ne oculos eleveret, sed demissos modestè teneat, caputque modicè

modicè inclinēt, & manus junctas ante pectus (sub utroque *Memento*) ad faciem usque elevet.

V. In Commendatione Vivorum faciēda, poterit secundū S. Thomam p. 3. q. 79. a. 4. quatuor observare. 1. Ut intendat omni meliori modo prodesse ijs, quorum Ecclesia expressè in Canone meminit, quibus DEVS distribuat portionem Sacrificij generalem pro eorum capacitate ac mensura. 2. Ut provideat sibi ipsi de portione debita, quam solus DEVS novit, quanta sit. *Quantacunque* tamen sit, certum est esse majorem, quàm referat is, qui Sacrificium tale fieri jubet. Unde S. Thomas ait, Celebrantem magis profuturum alijs, si hunc fructum, in quantum satisfactorius est, offerat, quàm si simpliciter pro illis celebraret. 3. Ut suffragari intendat, quanto potest affectu ijs, quibus sive ex Obedientia, sive ex titulo Beneficij, Legati, Contractūs rationabilis, promissionis, voti, eleëmofynæ acceptæ aut promissæ prodesse per hoc Sacrificium tenetur, & ea ratione, quâ obligatur. Si verò ij non egeant, aut sint incapaces, substituat alios per secundariam intentionem. 4. Ut alijs etiam prodesse intendat sine prædictorum præjudicio, eo ordine & quantitate fructūs, quo DEVS scit ipsum teneri, & eos specialiter nominatos DEO commendet, sive ad pœnarum remissionem, sive ad variarum gratiarum impetrationem. Quæ omnia cum proportione etiam in Commendatione Defunctorum post Consecrationem observet.

VI. Si Festum habet proprium *Communicantes*, & Præfationem, & infra Octavam illius dicatur alia Missa habens etiam propriam Præfationem, propter quam Præfatio Octavæ omitti debeat, non hoc ipso etiam *Communicantes* Octavæ omittendum est; & sic contingit, si Festum SS. Apostolorum Philippi & Jacobi infra Octavam Ascensionis occurrat. Arnaud. p. 1. tit. 12. n. 6.

VII. *Communicantes* & *Hanc igitur*, Propria Festorum, non dicuntur in Missis Defunctorum intra quascunque Octavas fortè dicendis. Gerlac. p. 1. tit. 12. n. 6. Sub ipsa Consecratione non nimium se inclinēt (cū Rubrica tantum caput inclinari jubeat) nec unum pedem supra alterum ponat, aut ad singula verba caput moveat, aut illa cum violentia aut grandi aspiratione extrudat, aut Calicem, dum

consecrat, super Hostiam teneat. Bauldrius p. 3. tit. 8. num. 2. & 3.

VIII. Dum adorat Hostiam, unico genu id faciat, cubitis extra Altare positis, & manibus super extremitate Altaris retentis, ut commodè usque ad terram genuflectere queat. Non autem diu elevatam teneat, & in Elevatione digitos extentos jungat, uti & imas partes manuum, ut solidius & decentius eam elevet. *Ibid. n. 4.*

IX. Verba illa *Hac quotiescunque* proferat genuflectendo, antequam Calicem in altum elevet. Non autem elevet Hostiam aut Calicem extra Corporale, aut supra caput, nec nimis altè, nec nimis lentè, nec manum aut Hostiam osculetur. Elevatâ autem Hostiâ, eam adoret prius, quàm Calicem detegat. Et sub utraque Elevatione oculos in id, quod elevat, intentos habeat. Restituto autem Calice prius eam pallâ cooperiat, quàm genuflectat.

X. Ad *Memento* pro Defunctis non jungat manus, antequam dixerit verba illa *in somno pacis*, memineritque ad *per Christum Dominum* caput inclinare.

XI. Cùm ad illas voces *Nobis quoque peccatoribus* pectus percutit, tribus digitis ultimis id faciat, ne pollex & index juncti Planetam tangant; sinistram verò super Corporale non super pectus teneat. Meminerit quoque illa verba voce media dicenda esse.

XII. Quando ad illa verba *Per ipsum* ter signum Crucis cum Hostia facit inter labia Calicis, ipsam Hostiam aliquantulum infra medium oræ apprehendat, ut dictas Cruces facilius formare possit intra Calicem. Bauldrius l. c. n. 3.

TITULUS XXII.

DE ORATIONE DOMINICA ET ADIVINCTIS.

Ritus Communis.

I. **S**emper dicitur Oratio Dominica, etiam in Officio Parasceves.

II. In fine non dicit *Sed libera nos* secreto, sed Ministrum dicendum relinquit, ipse verò *Amen* dicit.

III. Dum

III. Dum dicit Orationem *Libera nos*, Patenam aliquantulum Purificatorio extergens, eamque inter indicem & medium digitum accipiens super Altare erectam tenet, sinistrâ super Corporale posita.

IV. Dum Hostiam frangit, incipiat à Superiori parte, particulam verò in Calicem immittendam, ab inferiori parte in manu sinistra relicta præcidat. Gavant. p. 2. tit. 10. litt. Y.

Ritus Solemnis.

I. Finitâ Oratione Dominica Patenam à Diacono accipit, eamque, ut in privata Missa super Altari erectam tenet.

II. Quando vult genuflectere post verba illa *ab omni perturbatione securi* non ipse pallam detrahit, sed Diacono id faciendum relinquit, qui & eadem pallâ iterum cooperit Calicem, postquam particulam Calici Celebrans immerferit.

TITULUS XXIII.

DE AGNUS DEI.

Ritus Communis.

I. **S**emper dicitur *Agnus DEI*, præterquam in Sabbato sancto.

II. Quando dicit bis *Miserere nobis*, & tertiâ vice: *domine nobis pacem*: percutit tribus ultimis dextræ digitis pectus, manu sinistra interim super Altare positâ; quin etiam dextrâ post primum & secundum pectoris pulsum, nisi tam citò dicat illa verba, ut quiescere manus non possit. Deinde junctis super Altare manibus dicit tres Orationes consuetas cum humerorum inclinatione, quia licet Rubrica dicat, *Agnus DEI* inclinato capite dicendum, ipse tamen Ordo Missæ jubet, ut inclinator (per quam vocem, teste Bauldrio, humerorum inclinatio indicatur) illud pronuntiet, atque adeò priorem Rubricam explicat.

TITULUS XXIV.

DE PACE DANDA.

Ritus Communis.

I. **I**N Missis privatis non datur Pax, nisi quando Prælatus aut Princeps interest. Bauldrius tit. 10.

D 5

II. In

II. In Missa pro Defunctis neque Pax datur, neque Oratio pro Pace dicitur.

III. Quando Celebrans in Missa privata ante Prælatum (intelligendo per hunc non Ecclesiasticos tantum aut Religiosos Antistites, sed etiam sæculares Principes) Orationem pro Pace dixit, & Altare in medio osculatus est, osculatur pariter instrumentum à Ministro oblatum, manibus ante pectus junctis, & iterum ad Altare se convertens, solitas Orationes profequitur. Bauldrius p. 3. c. 10.

Ritus Solemnis

I. Si in Missa solemnī Diacono daturus est pacem, post dictam Orationem osculatur Altare in medio, & sinistrā genā eidem Diacono appropinquans, eumque ita amplectens ut brachia bina super humeros illius ponat (ut Arnaudus tit. 10. n. 26. & Ordo Romanus præscribit) dicit ad eum: *Pax tecum*. Si tamen alicubi consuetudo habeat, ut, qui dat pacem, solam manum dextram super sinistrum humerum accipientis, sinistram verò sub axillis ponat, poterit & illa retineri.

II. Aliqui antè, quàm Diacono pacem offerant, prius Ven. Sacramento genuflectunt, idque iterum faciunt, quando se ad Sacramentum convertunt; sed quia Rubricæ & Authores solùm jubent genuflectere, quando accedit vel recedit à medio Altaris, in quo SS. Sacramentum expositum prostat, neque ullius talis genuflexionis mentionem faciunt, ideo rectius videtur omitti.

III. Si in hac Missa etiam Prælato alicui pax danda est, tum Diaconus sub prima Oratione *Domine IESU Christe* dextram Celebrantis progressus accipit instrumentum, seu tabellam pacis, genuflectit, finita Oratione surgit, & primo cum Celebrante Altare osculatur, postea appositè porrigit tabellam osculandam Celebranti, qui solus eam osculatur dicens: *Pax tecum*, cui Diaconus respondet: *Et cum Spiritu tuo*, & mox facta genuflexione vadit ad Prælatum, eique porrigens instrumentum pariter dicit: *Pax tecum*. tum ad Subdiaconum vadens, ei quoque instrumentum (nisi alicubi consuetudo habeat, ut per amplexum fiat) osculandum ob-

fert, & pacem precatur; Subdiaconus verò Cæremoniario per amplexum pacem defert. Gavant. tit. 10. n. 8.

IV. Qui pacem dat, antè nulli se inclinatur, sed post tantum. Dum verò instrumentum porrigit, prius reverentiæ causa, illud quasi osculaturus decenter ad os suum retrahit, & tunc primùm osculandum offert. Idem.

TITULUS XXV.

DE SUMPTIONE HOSTIÆ ET CALICIS.

Ritus Communis.

I. **D**um dicit: *Domine, non sum dignus*, non imponat Altari sinistrum cubitum, sed inter pectus & Calicem suspensum teneat, quia Rubrica jubet, ut postea primùm cubitis super Altare positus Corpus Christi sumat; sed nec corpus profundè inclinatur, dum eadem verba recitat, quia Rubricæ parvam tantum inclinationem præcipiunt. Neque teneat Hostiam elevatam ad latus, ut à Populo videatur, neque corpus contorqueat, aut unum pedem alteri imponat. Aliqui, dum Hostiam in manu tenent, manum decenter aræ imponendam esse contendunt, ne libera diu in aère hæreat; sed hi minùs conformiter Rubricis agunt, utpote quæ nihil dicit de manu Altari imponenda, quod tamen aliàs diligenter facit. Neque inconveniens est, manum in aère suspensam teneri, si in aliqua re tenenda occupetur. Poterit tamen & hîc quisque communiore consuetudini se accommodare. Bauldrius tit. 10. num. 9. ad illa verba. NB.

II. Aliqui ante Sumptionem Hostiæ Meditationem instituunt, aut varios actus virtutum, ut humilitatis, contritionis, amoris, &c. exercent, aut vota sua (si Religiosi sunt) renovant, in quos Dicastillo d. 4. dub. 13. n. 269. tanquam nimis devotos insurgit; sed eorum Patrocinium suscipit P. Gobat num. 756. dicens: Puto, non venisse ulli Pontifici in mentem, prohibere moram in his actibus, utpote qui sint & multis consulendi, illis scilicet, qui cum conscientia certa aut dubia peccati mortalis inchoaverunt sacrum, vel eo jam

inchoato recordantur admissi, & longè plurimis perquam pijs animis quodammodo naturales: & sicuti hodie frequentantur à permultis, nemine Superiorum reprehendente, ita etiam haud dubiè fuerint à totidem ante Rubricas editas frequentari, non solùm sine ulla per se indecentia, sed etiam admodum congruè & consentaneè tanto mysterio. Censeo igitur, cavendam saltem in publico longam moram, permittendam brevem, scilicet tantam, quanta impenditur recitationi unius *Pater & Ave*, dicendumque, consuetudinem manifestam adeò multorum sufficienter interpretari, Rubricis non repugnare, quos nimis devotos nuncupat devotionis laude celebratus P. Dicastillo. Sanè dum Rubricæ permittunt brevem Meditationem post Sumptionem Corporis Christi, videntur etiam permittere aliquam immediatè antè, quia de similibus est simile iudicium ferendum. Ita citatus Author. Poterit ergo quivis eam sententiam sequi, quam sua devotioni & scopo magis opportunam judicaverit. Certè S. Franciscus Xaverius, ut in ejus vita habetur, Orationem bene longam pro Peccatoribus ante Communionem recitavit.

III. Dum cum Hostia signat seipsum, Crux non egrediatur limites Patenæ, ne fragmenta cadant extra illam. Dum verò Calicem sumit, dextrâ illum duntaxat movere debet, Patenâ & manu sinistra super Altare retenta, donec sumere Sanguinem incipiat. Accipiat autem Calicem infra nodum, ut Rubrica dicit, neque Gavantum aut Bauldrium torcè Rubricam de ipsa nodi acceptione explicantes sequatur.

IV. Quod si particula sacræ Hostiæ in Calicem immissa in fundo ejus hæserit; vel digito ad labium Calicis attrahenda erit, ut sumi queat: vel infundendum vinum, ut cum eo sumatur. Rubr.

V. Si pyxis aut aliud vas, in quo Hostiæ distributæ afferabantur, purificanda sint, Gavantus p. 2. tit. 10. n. 7. ait, eam Purificationem ante Calicis Purificationem sic faciendam, ut collecta in fundo pyxidis fragmenta indice dextræ manus sumantur, vinoque affuso penitus purificentur; alij tamen faciliorem putant esse praxin, si particulæ supra Patenam colligantur, & eodem indice parùm per anhelitum humefacto sumantur; cavendum tamen est in hoc casu, ne hic digitus nimis madescat, particulæque illæ humori permixtæ

Patent

Patenz tenaciùs adhærentes non nisi cum gravi difficultate ac violentia avelli possint. Quæ omnia tamen ipsa praxis meliùs docebit.

TITULUS XXVI.

DE LAICORUM COMMUNIONE.

Ritus Communis.

I. **R**egulariter facienda est, postquam Celebrans SS. Sanguinem sumpsit. Quia tamen multis permolestum est finem Communionis expectare, maximè, si multi communicandi sint, tolerari potest, ut fiat post Missam. Gavant. p. 2. tit. 10. litt. D.

II. Non debet sine lumine fieri; hinc Suar. d. 72. s. 4. illum, qui sine lumine distribueret Eucharistiam, gravis peccati damnat; quod intelligendum est de omni lumine, nam licet soleat sub Sacrificio pro Communicantibus peculiare lumen accendi, ejus tamen omissio per se non continet ullam culpam, teste P. Gobat n, 167.

III. Postquam Minister Confessionem generalem dixit, Calicem in parte sinistra Corporalis ponat, & pallâ cooperiat. Tum facta genuflexione ponat particulas consecratas in pyxide, vel, si pauci sunt communicandi, in Patena; aut si priùs jam in simili vase positæ fuerint, detegat illud, & iterum genuflectens, manibusque junctis se ad cornu Evangelij retrahens, atque ad Populum communicandum vertens, dicat *Misereatur vestri, & Indulgentiam, absolutionem, & remissionem peccatorum vestrorum, &c.* (etiamsi unica tantùm Persona sit communicanda) & manu dextra Crucem super eum faciat. Postea genuflectens accipit manu sinistra pyxidem vel Patenam cum Sacramento, dextrâ verò unam particulam, quàm inter pollicem & indicem tenet, ac aliquantulum super pyxidem aut Patenam elevans ad communicandos se convertit, dicitque: *Ecce Agnus DEI, ecce, qui tollit peccata mundi.* Deinde dicit: *Domine* (non addens *IESU Christe*, ut aliqui interdum faciunt) *non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantùm dic verbo, & sanabitur anima mea.* Quibus verbis tertio repetitis accedit ad latus Epistolæ, & tribus

tribus digitis posterioribus inflexis, & quasi intra manum plicatis (ut Bauldrius p. 3. c. 8. notat) pollice & indice apprehensâ particulâ Crucem super pyxidem vel Patenam faciat simul dicens: *Corpus Domini nostri IESU Christi custodiat animam tuam in vitam eternam. Amen.* Nec addat Cruce iterum facta: *Pax tecum*: nisi specialiter id alicubi à Diœcesano Rituali exigatur. Omnibus Communicatis revertatur ad Altare, nihil dicens, nec dans eis benedictionem, utpote quam in fine Missæ, quando repositurus est Ciborium in Sacrarium, dabit. Aliqui dum Communionem peragunt, Purificatorium nodo Calicis circumdant, ut, si fortè (ut non raro contingit) digiti particulam tenentes à Sumentium ore madefacti essent, eosdem Purificatorio applicatos detergerent possent; sed hæc praxis videtur minùs decens, cum Purificatorio ad Sacrum Christi Sanguinem, aut certè vinum cum emissum abstergendum deputato non deceat profanorum hominum salivam abstergere; & præterea cum frequens admodum esse possit ejusmodi madefactio, in magna præsertim Communione, Purificatorium tale nimis madefieret: rectius ergo eum in finem aliud linteum, quale in aliquibus Templis pro Purificatione digitorum in Altari cum aqua collocari solet, assumitur aut alio modo incommodum hoc cavetur. Sed & illa quorundam praxis, qui, quando est major Communicantium copia, Casulam & Manipulum deponunt, non est omnino Romano Rituali conveniens, utpote quod de Evangelicæ Sacramenti distribuendo agens, expressè ait: Si contingat absolutâ Missâ statim aliquos communicare, tunc Sacerdos adhuc *Planetâ* indutus Sacram Communionem eodem modo, quo suprà dictum est, ministrabit. Sed licebit hinc quoque receptam locorum consuetudinem sequi, & Planetam cum Manipulo deponere, maximè, si pretiosior fuerit, & ponderosior: ne vel affricu per communicandum lædatur, vel gratis Sacerdotem oneret, & impediat, præcipuè æstatis tempore, in labore per se non facili, quando major scilicet est Communicantium copia. Nam quia etiam Rituale aliquotantum dicit, videtur de paucioribus loqui, ut de magno numero nihil statuisse putandum sit. Pauciores autem communicantur, ut præscribitur.

IV. Si multi valde sunt communicandi, & difficile vi-

deatur

deatur grandiusculum Ciborium pollice & indice sinistrae manus tenere, eos disjungere poterit, modò priùs eisdem aquâ abluat, aut certè ore lambendo purget. Rituale Augustinum. c. 12. n. 5.

V. Si Communio faciendâ sit extra Missam, Romanum Rituale præcipit, ut Sacerdos Superpelliceo & Stola indutus coloris officio illius diei convenientis accedat ad Altare, parùm oret, & tum extracto Venerabili reliqua de more peragat. Ubi verò omnes communicaverint, reversus ad Altare dicere poterit Antiphonam: *O Sacrum Convivium cum Verbus: Panem de calo &c. Domine exaudi &c. Dominus vobiscum &c.* & Oratione: *DEVS, qui nobis sub Sacramento mirabili &c.* quæ tamen Preces à paucis, saltem clarâ voce, recitantur.

VI. Denique quia non rarò evenit, ut Sacerdos post peractam Communionem Reliquias aliquas ex particulis distributis relictas reperiat, & propterea non pauci turbantur, nescientes, quid cum iisdem incipere debeant, ideo ut in hoc etiam casu sciat Sacerdos se citò resolvere, sequentes tres Regulae à bonis Authoribus traditæ ei servire poterunt. Prima Regula: *Quoties Reliquia sive parva, sive magna ex eodem Sacro relictæ deprehenduntur, etiam post ablutionem sumi possunt:* Ita Rubr. §. 8. de defect. Miss. n. 2. quia pertinent ad idem Sacrificium. Secunda Regula: *Quoties particula commode asservari non possunt, licitè sumuntur non tantùm in Altari post ablutionem, aut Communionem etiam bene longam finito primùm Sacro factam, sed etiam post regressum in Sacristiam, vestesque Sacras exutas, sive ex eodem, sive ex diversis Sacris sint relictæ.* Ita idem P. Gobat loc. cit. n. 422. cum Lugone, Suar. Palao. Bonac. & alijs. Quia in tali casu præceptum de irreverentia cavenda præferendum est præcepto de Eucharistia à jejuno sumenda. Tertia Regula: *Quoties Reliquia ex alieno Sacro sunt relictæ, & sine periculo irreverentia asservari possunt, rectiùs asservantur:* Ita Suar. Tannerus & alij apud P. Gobat l. c. licet ibidem Palao & Bonc. doceant; consultum quidem, non tamen necessarium esse, ut hoc fiat.

VII. Quæres, quid faciendum sit, si particula, uti non semel contingit, in terram, linteum substratum, vel etiam inter vestes

vestes mulierum cadat? R. Si solummodo in terram vel lin-
teum cadant eæ particulæ, tum reverenter tollendæ, locuf-
que Strophio aut aliâ re regendus, & postea abluendus est,
aquâ in piscinam Sacram effusâ. Si verò in barbam, vel ve-
stem, aut etiam intra vestem, ut cum feminis accidere potest,
cecidit fragmentum Sacræ Hostiæ (par videtur esse ratio cum
integra particula, quæ Communicantibus dari solet) tum re-
verenter quidem manu Sacerdotis, quoadusque per honesta-
tem & decentiam licebit, tollendum, quod cecidit: aut si
gravis perturbatio Communicantis, maximè feminæ, & of-
fensio aut scandalum adstantium timeatur, manu ipsius quo-
que Communicantis, sive viri sive feminæ reponendum in
Ciborio, quod ex casu receptum est. Si neutrum fieri possit,
relinquatur; & si per accidens particula, quæ cecidit, deper-
datur, DEO & Angelis commendetur, inquit Tamburinus
apud P. Gobat n. 799. maximè, si parvi fragmenti casus, &
soli Sacerdoti cognitus, videatur sine prædictis incom-
modis (quæ certè regulariter accidunt) emendari non posse,
committi DEO res debet, & nihil fieri. Postquam verò viri
vel feminæ, in casu prædicto, sacram particulam sive to-
tam, sive ejus fragmentum qualecunque, manu atrectave-
runt, reposuerintque suo loco, digitos ad id genus Ministerij
adhibitos abluent, & ablutio in sacram piscinam mittenda
erit: vestis autem, aut barbæ ablutio minimè præcipienda,
uti cum P. Simone Felice, Tambur. & alijs docet P. Gobat
n. 798. meliùs enim est, iuquit Tambur. l. 2. c. 8. §. 8. vitare
turbationem Fidelium, quàm Rubricarum apicem ejusmodi
cautelâs præcipientem observare.

Ritus Solemnis.

I. Post Sumptum à Celebrante Sanguinem, Diaconus
Calicem versus cornu Evangelij collocatum cooperit, & factus
cum Subdiacono genuflexione ipse ad cornu Epistolæ, Sub-
diaconus verò ad cornu Evangelij vadit, ibique in infimo
gradu vel plano consistunt.

II. Dum Diaconus profundè inclinatus, stans tamen, in
tono præscripto *Confiteor* cantat. Celebrans ad cornu Evan-
gelij se retrahens, & facie ad eundem Diaconum versa consi-
stens.

stans, post finitam Confessionem *Misereatur & Indulgentiam* dicit, Subdiacono à tergo ipsius etiam stante.

III. Dicto à Celebrante *Indulgentiam* Diaconus respondet *Amen*, & mox vadit ad dextram, sicut Subdiaconus ad sinistram Celebrantis, factâque genuflexione Ciborium aperit, & coram Celebrante ponit, móxque facta iterum genuflexione mutat locum cum Subdiacono, & acceptâ secum Patenâ (si ejus sit usus futurus sub Communione) ad dexteram Celebrantis se sistit, & dum Celebrans alios communicat, Patenam mento supponit, si ita consuetudo, ferat; alioqui enim Gavantus *l. c.* ait, hanc Cæremoniam utpote Episcopo tantum convenientem non usurpandam esse.

IV. Etsi verò Rubrica dicat, ablutionem Clericis à Diacono dandam, hoc tamen passim non observatur, sed ea ab Acolythis datur, ut Diaconus Celebranti assistere possit.

V. Finita Communione, Diaconus cooperit Ciborium, illudque in loco constituto cum genuflexione ante & post facta reponit. Postea ad sinistram Celebrantis redit, eique de libro ministrat.

TITULUS XXVII.

DE PURIFICATIONE ET ABLUTIONE.

Ritus Communis.

I. Purificationem distingui ab Ablutione rectè notat Tambur. *l. 3. c. 9.* apud & cum P. Gobat *n. 852.* quia *Purificatio* ad Calicis & Celebrantis elutionem spectat, atque adeò absque peccato non potest fieri per solam aquam (nisi in casu, quo tam parùm vini adesset, ut sufficeret pro sola consecratione) cum Rubrica expressè dicat: *Infundit parùm vini, quo se purificat: Ablutio* verò ad digitorum ablutionem pertinet, & juxta Rubricas vino simul & aquâ facienda est; sic enim illæ loquuntur *tit. 10. n. 5. Super Altare porrigit (Celebrans) Calicem Ministro, quo vinum fundente se purificat: deinde vino & aquâ abluit pollices & indices.* Unde licet infra in ordine Missæ Rubrica simpliciter dicat abluendos digitos, non exprimens, quòd aquâ & vino fieri debeat; & inde Neotericus quidam Theologus contendat sine piaculo aquam in

Instruct. l.

E

digi-

digitorum ablutione omitti posse; hæc tamen posterior Rubrica per priorem explicanda est; atque adeò, sicut citatus Author asserit in prima infusione vini & aquæ in Calicem aquam omitti non posse, eò quòd Rubrica clarè præcipiat, vinum & aquam infundi; ita cum pari modo eadem Rubrica cit. tit. 10. expressè dicat, ablutionem digitorum vino aqua faciendam esse, meritò quoque negatur, aquæ affusionem pro libitu Celebrantis omitti posse.

II. Dum Purificationem & Ablutionem sumit, si non infudit quantitatem æqualem speciebus, saltem circumagat vinum in Calice; neque extra Altare demittat Calicem (nisi Ministri parva statura id exigat) neque ad infusionem pro purificatione digitis labia Calicis, aut oris sui detergat, (id quod aliqui imperitè faciunt, cum pollicem & indicem ut pote adhuc conjunctos ante ablutionem nunquam disjungere oporteat, nisi cum sacra Hostia tangenda est) neque digitos lambat, uti Gavant. p. 2. tit. 10. litt. Y. ex literis Pij V. fieri non debere ostendit, ubi etiam addit, Ablutionem per eandem viam, quâ haustus est Sanguis, sumendam esse, & pro Sanguine quidem sumendo Calicem non sæpiùs quàm ter pro Purificatione verò & Ablutione non sæpiùs quàm bis (ut singulis) ori admovendum esse.

TITULUS XXVIII.

DE COMMUNIONE ET POST- COMMUNIONE.

Ritus Communis.

- I. Dicuntur semper Communio & Postcommunio, excepto Sabbato sancto, ubi Vesperæ illarum loco cantantur.
- II. Peractâ Communionem propriâ & Populi, si opus sit Calicem ita vestit, & in Altari collocat, ut in anteriori parte totus tegatur, bursæque pars aperta ipsum Celebrantem respiciat, uti ab initio Missæ factum est, eò quòd hæc dispositio non careat suo mysterio; nam sicut ad Offertorium velatum removetur à Calice, ut Calix videatur à Populo, qui tunc manifestè Passio Christi repræsentatur; ita finitâ hujus repræsentatione rursus velandus est Calix, ne videatur, sic

ante Offertorium factum est, uti rectè Gavant. p. 2. tit. 10.
¶ 16. Bauldrius & alij monent contra Gerlacum & alios nonnullos.

III. Dum Corporale complicat, Gavantus *l. c. litt. B.* ait, Calicem in cornu Epistolæ collocandum, ut Bursa, quæ est ex parte Evangelij commodius accipiat, quod idem etiam Corfettus & Bauldrius monent; verum quia Rubricæ de hoc situ nihil præscribunt, & plerique Sacerdotes illum ex parte Evangelij ponunt, poterit quivis in hac parte facere, quod ipsi commodius videtur.

IV. Antequam à medio ad Cornu Epistolæ accedit, non omittit solitam Cruci reverentiam facere; tum legat Communionem, & reliqua more consueto peragat. Bauldrius p. 3. c. 5. n. 5.

V. Quando claudendus est liber, facit id dextra manu, ut pars clausa Calicem respiciat. Gavant. *litt. F.* Si verò necessarius est liber pro ultimo Evangelio legendo, eo finito, ita claudendus erit, ut pars clausa respiciat cornu Evangelij, non Calicem, quod conformiter principijs Gavanti monet quidem Corfett. *Tract. 2. p. 1. sect. 1. n. 34.* Sed quia de neutro claudendi librum modo Rubrica quidquam statuit, dari aliquid iterum poterit consuetudini receptæ: maximè quia ordinariè, quocumque modo claudatur, dextræ quoque, quam ad hoc Officium Gavantus requirit, ministerium concurrat.

VI. Non tamen claudendus est liber, nisi finitâ Conclusionem ultimæ Orationis. Hinc errant, qui indecorè properantes librum claudunt ante finem Conclusionis, eamque accedendo ad medium Altaris absolvunt. Gerlac. p. 2. tit. 11. §. 1.

Ritus Solemnis.

I. Post sumptam ablutionem non purgat ipse Calicem, nec vestit, sed Subdiacono id Officium relinquit.

II. Etiam librum post dictas omnes Orationes non ipse claudit, sed Cæremoniarium id facere finit.

TITULUS XXIX.
DE BENEDICTIONE.

Ritus Communis.

I. **S**emper datur Benedictio, præterquam in Missis Defunctorum.

II. Cùm dat Benedictionem, simplicem Crucem super Populum stans in medio Altaris facit, etiam si à latere & à tergo aliqui circumstarent, aut flecterent. Gavant. tit. 12. lit. Y.

III. Si Venerabile Sacramentum sit expositum, dicto *Omnipotens DEVS*; flectit genu, & postquam à latere Evangelij benedixit, non redit ad medium Altaris, sed in eodem latere se ad Altare vertit. Gavant, tit. 14. n. 15. Arnaudus in appendic. n. 11. Bauldrius p. 4. c. 26. n. 12. Corfettus p. 1. c. 15. n. 12. Gerlacus Vinitor p. 4. tit. 4. n. 18. quia cùm tantùm ideo non perficere circulum debeat (uti in communi Missa fieri solet) ne terga Sacramento obvertat; hæc autem tergi obversio satis caveatur, si dicto modo se in latere dextro vertat, non apparet ulla ratio aut necessitas, cur ad medium redeat & genuflectat; uti nonnulli faciunt Arnaudi pro se auctoritatem citantes, qui tr. 1. p. 4. tit. 8. n. 8. habet hæc verba: *In fine dat benedictionem à latere Evangelij, neque perficit circulum, sed revertitur ad medium, ne terga vertat Sacramento*: Sed hic textus neutiquam obstat, quia imprimis non dicit, in medio genuflexionem faciendam esse; deinde verò in appendice cit. ubi ex instituto de hac materia agit, seipsum declarans hæc verba habet: *In Benedictione Populo danda dicto Omnipotens DEVS genuflectit Celebrans, & in latere Evangelij benedicit: non perficit circulum, neque in medio genuflectit, sed in eodem latere conversus statim ad Altare signat librum seu tabellam Evangelij ultimi, non Altare.*

TITULUS XXX.
DE EVANGELIO VLTIMO.

Ritus Communis.

I. **S**emper dicitur; & quidem plerumque S. Joannis, nisi Dominica aut Feria major à Festo, cui illa cedere debet.

impe-

Impedita occurrat (excipe Dominicam quartam Adventus, si Vigilia Nativitatis in eam cadat, Palmarum, & Vigilias in Quadragesima & Quatuor Temporibus occurrentes) aut pro primo Evangelio id sit dictum, uti in tertia Missa Nativitatis Domini contingit.

II. Si in Dominica aut Feria Majori Missa votiva pro re gravi dicitur, semper dicitur Evangelium S. Joannis, omisso Evangelio Dominicæ aut Feriæ. Rubrica hinc n. 2.

III. Si libro non utatur, Altare signat ad *Initium Evangelij*: sed hoc non facere debet, si Venerabile Sacramentum sit expositum, tunc enim non decet Altare (secus est de libro aut tabella sentiendum) quod ipse Auctor Benedictionis ei insistens benedicit, ab homine benedici. Gavant. tit. 14. num. 15.

IV. Si Venerabile Sacramentum proster, aliqui Arnau- dum tit. 12. n. 9. & Bauldrium p. 3. c. 26. n. 12. secuti, ad illa verba: *Et Verbum Caro factum est*: parum ad illud con- versi genuflectunt; sed cum neque Rubricæ in Feria V. Cœ- næ Domini (ubi diligenter Cæremonias in Missa coram Ve- nerab. Sacramento celebranda adhibendas explicant) neque Gavantus, qui & ipse easdem Cæremonias toto titulo XIV. accuratè explicavit; hujus conversicnis meminerint, poterit ea cum multis sine scrupulo omitti.

TITULUS XXXI.

DE REGRESSU AD SACRISTIAM.

Ritus Communis.

I. **N**on extinguendæ sunt Candelæ ante finitum Evan- gelium, & tum initium fieri debet ab ijs, quæ ad cor- nu Evangelij sunt accensæ. Arnaud. tit. 12. n. 4. Bauldrius tit. 12. n. 6.

II. Quando redit ad medium Altaris, finito Evangelio, facit Cruci reverentiam, antequam descendat ad planum; in ipso verò plano facit iterum reverentiam convenientem Al- tari vel Sacramento.

III. In recitatione Hymni trium Puerorum Antiphona duplicatur in Duplicibus, & ijs Missis, quæ ritu Duplici, id est,

est, sub una Oratione celebrantur, ut sunt Missæ vel votivæ solemnes, vel pro re gravi, &c. tempore Paschali insuper *Alleluia* additur. Gavant. p. 2. tit. 12. litt. I. & tit. 1. lit. C. In Missis quoque Defunctorum sub una Oratione dictis Antiphona duplicatur, & *Alleluia* additur tempore Paschali: quia hoc sequitur Officium, non Missam. Gerlac. p. 2. tit. 1. §. 9.

IV. Ubi ad Sacristiam redierit, facit iterum Cruci reverentiam; & vestes retrogrado ordine exuit, osculando omnes, quas, dum induebat, osculatus est, ut vult Gavantus p. 2. tit. 12. litt. L. Perquam autem studiosè caveat, ne, morem secutus quorundam valde indecorum, solvere incipiat ligamina Casulæ adhuc in itu ad locum, in quo sacras vestes deponat.

Ritus Solemnis.

I. Quando post Missam solemnem redit ad Sacristiam facit ibi *ante gradum* profundam reverentiam Cruci. Ordo Roman. & Bauldrius p. 3. de ritu vel. tit. 12. n. 6.

TITULUS XXXII.

Compendium supra dictarum Cæremoniarum.

HActenus plerasque Cæremonias tam in solemni, quam privata Missa adhiberi solitas explicavimus. Quæ verò experientia docuit, non parùm memoriam ad eas retinendas juvari, si, quæ ejusdem sunt Classis, sub uno titulo præsententur, placuit & hoc subsidio Tirones non fraudari. Cùm autem ad quatuor ferè genera omnes Cæremoniæ revocari possint, scilicet ad Corporis inclinationes, ad manuum, & ad oculorum situm, & tandem ad vocis inflexionem, hic ipse quoque ordo in ijs enumerandis hoc loco retinendus est visus.

§. I.

De Corporis Inclinationibus.

Quadruplex est inclinatio Corporis, quæ in Missa adhiberi solet, scilicet Genuflexio: Profunda (perquam modicum corpus inclinatur) & Humerorum, & Capitis inclinatio.

Ge

Genuflexio facienda est.

1. Quando transit, vel accedit, vel recedit ab Altari, ubi as-
servatur Venerabile Sacramentum.
2. Antè, quàm dicat ingressum in Altari, ubi est SS. Sacra-
mentum.
3. Quotiescunque in Epistola, Tractu, aut Evangelio ad
marginem imperatur genuflexio.
4. In Symbolo ad *Incaratus est.*
5. Quoties ab Elevatione movet Hostiam aut Calicem, ante
& post facit genuflexionem.
6. In fine Evangelij S. Joannis ad *Verbum Caro factum est.*
7. Quando accedit vel recedit à medio Altaris, ubi expositum
est SS. Sacramentum.
8. Quando transit Altare, ubi Consecratio, non tamen sum-
ptio peracta est.
9. Ad *Flectamus genua* in Missis Quatuor Temporum priva-
tis; si enim adest Diaconus, hic, & non Sacerdos genu-
flectit.

*Profunda, seu medij Corporis inclinatio fa-
cienda est.*

1. Quando à loco Paramentorum recedit.
2. Quando ad Altare quodcunque accedit, vel recedit, vel
ante Altare majus, aut in quo est insignis Reliquia San-
cti, de quo Festum celebratur, transit, si non sit in tali-
bus Altaribus SS. Sacramentum.
3. Quando à medio Altaris ad librum accedit in cornu Epi-
stolæ aperiendum. Ita Gavant. p. 2. tit. 2. litt. R. Baul-
drius p. 3. c. 5. n. 5.
4. Quando inde iterum ad medium rediens ad infimum gra-
dum descendit.
5. Antè, quàm principium Missæ dicit ad infimum gradum
Altaris, ubi non est SS. Sacramentum.
6. Ad *Confiteor.*
7. Ad *Munda cor meum.*
8. Quando ad cornu Epistolæ vinum & aquam in Calicem
infusus, aut manus lavaturus accedit, iterumque ad
medium redit.
9. Ad *Te igitur Clementissime Pater.*

10. Ad *Supplices te rogamus* post elevationem. NB.
11. Ad Sumptionem Corporis Christi.
12. Quando post Sumptionem Specierum à medio accedit ad cornu Epistolæ pro Communione dicenda.
13. Quando post ultimum Evangelium ad medium accedit ad planum descensurus.
14. Quando ab illo plano recedit.
15. Quando in Sacristiam ad locum Paramentorum redit.

Humerorum inclinatio facienda est.

1. Ad *DEVS tu conversus*.
2. Ad *Adoramus te Domine per merita*.
3. Ad *In spiritu humilitatis &c.*
4. Ad *Suscipe SS. TRINITAS*.
5. Ad *Sanctus* usque ad *Benedictus* exclusivè.
6. Ad *Agnus DEI* juxta Ordinem Missæ. *Et orationes sequentes.*
7. Ad *Domine, non sum dignus*.

Capitis inclinatio facienda est.

1. Ad *Gloria Patri*, in Psalmo *Judica*.
2. Ad *Gloria Patri* in Introitu; Sed hæc inclinatio versus Crucem fit.
3. Ad *Gloria in excelsis*, cum dicit *DEO, Adoramus, Gratias agimus*, ad *IESU Christe, Suscipe deprecationem*.
4. Quotiescunque dicit *Oremus*, inclinat caput versus Crucem, nisi jam antè habeat inclinatum; quod idem fit, quando S. Nomen *JESU* pronuntiat extra Evangelium; ibi enim si proferatur, versus librum Evangelij fit inclinatio.
5. Cum profertur Nomen *MARIA*, aut Sancti, de quo celebratur Missa, aut fit specialis Commemoratio, aut Papæ.
6. Ad *Credo*, cum dicit *in Vnum DEVM, IESVM Christum, Adoratur*.
7. Ad *Gloria Patri* in Psalmo *Lavabo*; quæ inclinatio etiam fit versus Crucem.
8. Ad *DEO nostro*, cum dicit ante Præfationem *Gratias agamus*. NB.
9. Dum facit Memento pro Vivis. NB.

10. Ad

10. Ad *Tibi gratias agens* ante Consecrationem panis & vini; item sub ipsa Consecratione utriusque.
11. Ad *per Christum Dominum nostrum*, post Memento pro Defunctis. NB.
12. Ad *Humiliare capita vestra DEO* in Quadragesima.
13. Ad *Placeat*, & Benedictionem, cum dicit: *Omnipotens DEVS.*

Ne in his inclinationibus enarrandis contra Rubricas me peccasse quis suspicetur, dum v. g. ad *Agnus DEI* illæ dicunt, *caput* tantum inclinandum, ego verò inter Humerorum inclinationes eam posui. Item ad *Supplices Te rogamus* tantum *inclinatum* volunt esse Celebrantem, cum tamen ego profundam inclinationem exigam; meminerit non ad unam me Rubricam attendisse, sed plures, quarum una explicet aliam; hinc quia Ordo Missæ jubet Celebrantem inclinatum *Agnus DEI* dicere, & ad *Supplices Te rogamus* profundè *inclinatum* esse, hoc autem fieri non posset, si verba Rubricarum cit. ut jacent, intelligerentur, rectè posterior Rubricarum in Ordine Missæ positarum sensus priorem explicare dicitur. Simili modo cum in Consecratione utriusque speciei Celebrans *capite tantum inclinato* verba Consecrationis proferre jubetur, intelligitur hoc, si Altare sit tam altum, ut Celebrans cubitos simul Altari imponere, & tamen non nisi inclinato capite stare possit. Si enim Altare tam humile sit (uti plerumque contingit) ut Celebrans non possit cubitis se Altari inclinare, quin humeros, vel totum corpus inflectat, per accidens eam Cæremoniam mutare cogitur.

§. II.

De Manuum Cæremoniis.

HArum diversi motus & situs in Sacrificio adhibentur; nam quandoque Celebrans iisdem Crucem supra se facit, quandoque supra alia, quandoque pectus percutit, quandoque extensas, junctas supra Altare, ante faciem tenet, uti ex dicendis apparebit.

Seipsum Cruce signat.

1. Ad initium Missæ, dicens *Adiutorium, Indulgentiam.*
2. Ad Introitum extra Missam Defunctorum; in hac enim manu supra librum facit in aëre Crucem.

3. Ad finem Hymni Angelici.
4. Ad initium utriusque Evangelij signat se, & librum, vel si hic non adfit, tabellam aut Altare minore Cruce, quæ tamen Crux minor super Altare non formatur, quando in ea prostat Venerabile Sacramentum.
5. Ad finem Symboli.
6. Ad *Benedictus, qui venit.*
7. Ad *Supplices Te rogamus*, quando dicit, *Omni benedictione repleamur.*
8. Ad *Libera nos*, quando dicit: *Da propitius pacem.*
9. Ad Sumptionem Corporis & Sanguinis signat se Hostiâ & Calice.

Calicem & Hostiam signat.

1. Ad *Veni Sanctificator.*
2. Ad initium Canonis, cum dicit: *Hæc dona.*
3. Ad *Qui pridie*, cum dicit: *Benedixit.* Item cum eandem vocem paulò post ante Consecrationem Calicis repetit.
4. Post Consecrationem, dum dicit: *Hostiam puram.*
5. Ad *Supplices Te rogamus*, cum dicit: *Corpus & Sanguinem.*
6. Ad *per quem hæc omnia*, dum dicit: *Sanctificas.*

Manus junctæ tenentur.

1. Quando accedit ad librum aperiendum, & recedit.
2. Quando descendit ad gradum infimum.
3. Quando dicit ingressum, & eo dicto ascendit ad Altare.
4. Dum à medio Altaris ad cornu Epistolæ accedit & recedit.
5. Dum dicit *Kyrie* & Hymnum Angelicum.
6. Dum vertit se ad dicendum *Oremus.*
7. Ad *Munda cor meum.*
8. Quando dicit Evangelium, Symbolum, Offertorium.
9. Ad *in Spiritu humilitatis, & Suscipe SS. TRINITAS.*
10. Ad *Sanctus* & utrumque *Memento.*
11. Ad *Supplices Te rogamus.*
12. Ad *Oremus* ante Orationem Dominicam usque ad hujus initium.
13. Ad *Agnus DEI* in Missis Defunctorum.
14. Ad Orationes ante Communionem.
15. Ad pausam post sumptionem Hostiæ.
16. Ad Communionem.

17. Ad *Placeat* & ultimum Evangelium.
18. Ad *Per Dominum nostrum* in omnibus Collectis.
19. Antequam alios, vel Hostiam, aut Calicem benedicat, nisi altera manus in tenenda Hostia aut Calice sit occupata. NB.

Manus extensas tenet.

1. Ad Collectas omnes per Missam.
2. Ad *Sursum corda*, & *Verè dignum* &c.
3. Ad Canonem usque ad *Hanc igitur oblationem*, excepto Memento.
4. Post Consecrationem usque ad *Per quem hac omnia*, excepto Memento pro Defunctis, & *Supplices Te rogamus*.
5. Ad Orationem Dominicam.

Manus elevat, & jungit.

1. Ad *Gloria in excelsis*, & *Credo*.
2. Ad *Veni Sanctificator*.
3. Ad *Sursum corda* & *Gratias agamus*, in Præfatione.
4. Ad initium Canonis.
5. Ad Memento utrumque. NB.
6. Ad Benedictionem Populi.

Manus sine Elevatione jungit.

1. Quoties dicit *Oremus*.
2. Quando ad Populum dicit *Dominus vobiscum*.
3. Ad Clausulam *Per Dominum*, vel, *Per Christum Dominum*. vel; Si Oratio claudatur per *Qui vivis aut vivit*, cum dicit *in Vnitate*.
4. Ad *Orate Fratres*, & *Sanctus*.
5. Post Consecrationem, quando dicit *De tuis donis*.
6. Ad *Supplices Te rogamus*, & quando dicit: *Sacrosanctum Filii tui corpus*.

Manus junctas super Altare tenet.

1. Ad *Oramus te Domini per merita*.
2. Ad *In Spiritu humilitatis*.
3. Ad *Suscipe SS. TRINITAS*.
4. Ad initium Canonis.

5. Ad *Supplices Te rogamus.*
6. Ad *Orationes ante Communionem.*
7. Ad *Placeat tibi SS. TRINITAS.*

Manus extensas super Altare ponit.

1. Quoties osculatur Altare.
2. Ad *Per omnia secula seculorum* ante *Præfationem* & *Orationem Dominicam.*
3. Quando legit *Epistolam* ex *Missali*, & manum libro non applicat.

Manum sinistram super Altare ponit.

1. Quoties super *Calicem* aut *Hostiam* *Cruces* manu dextra facit, & sinistra *Calicem* aut *Hostiam* tenere non debet.
2. Ad *Libera nos quasumus.*
3. Ad *Agnus DEI*, dum altera manu *pectus* percutit.
4. Dum porrigit *Calicem* ad *infundendum vinum.*
5. Dum facit *Crucem* super *Altare* ad *initium Evangelij S. Joannis.* NB.

Manum sinistram pectori admovet.

1. Quoties seipsum signat *Cruce.*
2. Quoties alijs *benedictionem* impertit.
3. Quando sub *Confiteor* ad *mea culpa* *pectus* percutit.

Manu pectus percutit.

1. Ad *Mea culpa* sub *Confiteor.*
2. Ad *Nobis quoque peccatoribus.*
3. Ad *Agnus DEI*, extra *Missam Defunctorum.*
4. Ad *Domine non sum dignus.*

§. III.

De Oculorum Cæremoniis.

ET horum diversæ sunt Cæremoniæ in *Missâ* adhiberi solitæ; quandoque enim *elevari*, quandoque *deprimi*, quandoque in *Cruce* aut *Hostia* *defigi* debent.

Oculi elevandi sunt.

1. Ad *Munda cor meum.* NB.
2. Ad *Veni Sanctificator.*

3. Ad

3. Ad Oblationem Hostiæ & Calicis, sed cum hoc discrimine, ut in oblatione Hostiæ Celebrans mox demittat oculos, in oblatione Calicis ad DEVM erectos teneat. NB.
4. Ad *Suscipe SS. TRINITAS.*
5. Ad *Te igitur Clementissime.*
6. Ad *Gratias agamus*, dum dicit *DEO nostro.* NB.
7. Ad *Qui pridie*, dum dicit *& elevatis oculis.*
8. Quando Hostiam & Calicem elevat: nam hîc erectos tenet, donec Hostiam & Calicem deponat iterum. NB.
9. Ad *Benedicat vos Omnipotens.*

Oculos demissos tenet.

1. Dum ex Sacristia procedit ad Altare, & iterum regreditur.
2. Quando dicit ad Populum *Dominus vobiscum*, ac *Orate fratres.*
3. Quando Hostiam offert.
4. Quando facit Memento pro Vivis. NB.
5. Quando recitat Orationes post Consecrationem, aut facit Memento pro Defunctis, tunc enim oculi ad Hostiam convertendi sunt, nisi ex libro Preces recitet.
6. Quando dat Benedictionem Populo in fine Missæ.

§. IV.

De Vocis Elevatione.

TRiplex in Missa vox adhibetur, Alta, Media, Submissa.

Alta voce dicuntur.

1. Ingressus, Introitus, *Kyrie*, *Gloria in Excelsis.*
2. *Dominus vobiscum*, *Oremus*, *Collectæ*, *Epistola*, *Graduale*.
3. *Evangelium*, *Symbolum*, *Offertorium*, *Præfatio.*
4. *Oratio Dominica*, & *per omnia secula seculorum præcedens & subsequens*, *Pax Domini.*
5. *Agnus DEI*, *Communio*, *Postcommunio*, *Ita Missa est*, *Benedictio & Evangelium S. Joannis.*

Media

Media voce dicuntur.

1. *Orate Fratres.*
2. *Sanctus*, & quæ sequuntur usque ad Canonem.
3. *Nobis quoque peccatoribus.*
4. *Domine, non sum dignus.*

Submissa voce dicuntur.

I. Omnia, quæ vel altâ, vel mediâ voce non dicuntur.

II. In Missa solemni omnia, quæ non cantantur, & alioqui in Missa privata altâ voce dicuntur, uti Rubrica p. I. tit. 16. n. 3. expressè monet.

Memoriter dicenda sunt.

In rigore sequentia duntaxat.

1. Preces ad vestium assumptionem, ac manuum lotionem recitandæ.
 2. Psalmus *Judica* cum reliquis Precibus ad initium Missæ dicendis.
 3. Preces, quæ pro benedictione thuris, & sub incensatione dicendæ sunt.
 4. Benedictio supra Diaconum faciendâ.
 5. *Per Evangelica dicta &c.* post Evangelium.
 6. Canticum *Benedicite* post sacrum pro gratiarum actione dicendum cum subsequenter precibus. Reliqua enim absolutè loquendo possunt ex Missali aut Tabellis in Altari poni solitis legi. Rectius tamen faciet Sacerdos, si pro majori in Cæremonijs exercendis libertate & facilitate, etiam sequentia memoriter discat.
1. *Munda cor meum.*
 2. *DEVS, qui humana substantia &c.*
 3. Psalmum *Lavabo.*
 4. *Sanctus* usque ad *Benedictus* inclusivè.
 5. *Agnus DEI.*
 6. *Domine, non sum dignus.*
 7. *Corpus Domini nostri.*

8. Quid

8. *Quid retribuam.*
9. *Sanguis Domini nostri.*
10. *Quod ore sumpsimus.*
11. *Corpus tuum Domine.*

TITULUS XXXIII.

DE TONO MISSARUM.

I. Cùm nihil ferè magis cordi habeat Ecclesia, quàm ut uniformitas in Cæremoniis observetur, ijs maximè, quæ publicè exercentur, & in Oculos ac Aures præsentium cadunt, ideo meritò non certos tantùm pro Sacrificio, aliisque Officiis divinis Ritus, sed similes etiam pro tono & cantu moderando formas præscripsit; quæ quidem accuratè plerumque in Ritualibus Diocesanis, aliisque ejusmodi libris describuntur; quia tamen juniores Clerici & Sacerdotes ejusmodi libros non semper ad manum habent, ideo in eorum gratiam ea saltem, quæ circa ejusmodi Tonos tum generaliter, tum specialiter in Missis Solemnibus observanda sunt, breviter etiam hoc loco indicabo.

II. Primò itaque sciendum, quòd TONI nomine hæc aliud nihil intelligatur, quàm *sonora & articulata vocis efformatio*, quæ, quia duplici modo, simplici scilicet, & modulato fieri potest; ideo Tonus quoque in genere spectatus in Simplicem & Modulatum dividitur.

Simplex dicitur, qui sine morosa vocis tractione perficitur, ita, ut omnes quodammodo soni syllabarum inter se distincti, & nullo vinculo connexi videantur; & talis in Missis privatis circa ea, quæ alta voce dicenda sunt, adhibetur, de quo proin rectè Rubrica p. 1. tit. 16. num. 2. monet, Sacerdoti maximè curandum, ut ea, quæ clara voce dicenda sunt, distinctè & appositè proferat, non admodum festinanter, ut advertere possit, quæ legit; nec nimis morosè, ne audientes tædio afficiat; neque etiam voce nimis elata, ne perturbet alios, qui in eadem forsasse Ecclesia tunc temporis celebrant; neque tam sub-

missa,

missa, ut à Circumstantibus audiri non possit; sed mediocri & gravi, quæ & devotionem moveat, & audientibus ita sit accommodata, ut, quæ leguntur, intelligant. Quæ verò Secreta dicenda sunt, ita pronunciet, ut ipsemet se audiat, & à Circumstantibus non audiat.

Modulatus est, qui variâ vocis inflexione & tractione constat, ita, ut soni syllabarum uno quasi vinculo inter se colligati videantur; & hic in Choralem & Figuratum subdividitur. Choralis est, qui uniformem in suis Notis mensuram servat. Figuratus est, qui diversam figurarum quantitatem juxta varia præscripta signa exprimit; atque hic ad Musicos præcipuè spectat, ille solus à Sacerdotibus, aliisque Ministris in solemnibus quocunque Officio Ministrantibus usurpatur, de quo proin etiam solo, hoc loco nobis sermo erit.

III. Secundò sciendum est, tres plerumque in Cantu Ecclesiastico Notas adhiberi.

Prima brevis vocatur, & hanc figurâ exprimitur cui subjecta syllaba ita profertur, ut in canendo tempus unum infumatur.

Secunda semibrevis dicitur, & sic figuratur unde & syllaba ei subjecta celerius est percurrenda, ut dimidium unius temporis impendatur.

Tertia longa est, quæ sic exprimitur, & paulò tardiùs profertur, ita ut in Cantu unum tempus & dimidium infumatur. His notatis,

IV. Primus Tonus in Missa solemnibus observandus est ille, qui in Hymno Angelico seu *Gloria in excelsis* observari debet, de quo tamen, quia accuratè in Missali expressus est, & in quinta parte etiam breviter indicabitur, nihil speciale hoc loco notandum occurrit.

V. Secundus est, qui in Orationibus adhibetur, & juxta Cæremoniale Episcoporum l. 1. c. 27. in Solemni seu Festivo, & Simplicem seu Feriale dividitur. Festivus est,

est, qui duas habet variationes, quarum prima fit per duas Notas descendendo, & redeundo ad eundem Tonum, ut in adjectis lineis patet.

fa mi re fa

Et hæc variatio, quæ in antiquis Directoriis Punctum principale vocatur, in medio circiter Orationis, seu illa periodo, quæ gemino puncto clauditur: & præterea in clausula Orationis, cum canuntur illa verba: *in Vnitate Spiritus Sancti DEVS*: adhibetur. Secunda variatio Semipunctum in memoratis Directoriis appellatur, & fit per unam Notam descendendo, uti pariter in adjecta scala videre est.

fa mi

Et hæc variatio adhibetur, quando post primam variationem Orationis sequitur alia, quæ constat duobus Punctis, vel Puncto & Commate, ut Cæremoniale l. c. habet: vel certè duobus Commatis, quorum primum perfectè absolutum sensum habeat, uti Rituale Augustanum f. 558. practico exemplo docet. Utraque hæc variatio in adjecto schemate clariùs patebit.

DEUS, qui inter cæ te ra po ten ti æ

Instruct. I.

F

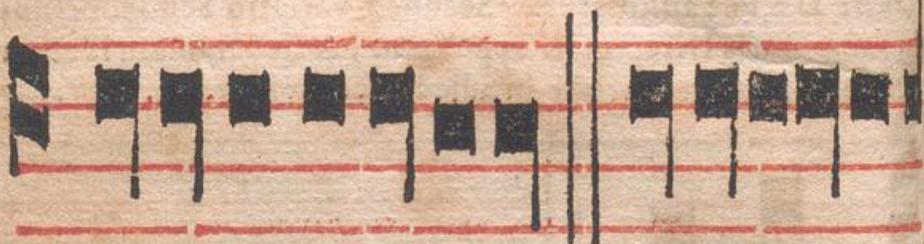
tua

tu a mi ra cula eti am in sexu fragili

vi cto ri am mar ty ri j con tu li sti

con ce de pro pi ti us , ut qui bea tæ

Ca tha ri næ Vir gi nis & Mar ty ris tu æ

na ta li ti a co li mus per ejus ad te

exem

exempla gradi a mur. per Dominū nostrū

JESUM Christum Filium tuum, qui

tecum vivit & regnat in u ni ta te

Spiritus sancti DEUS per omni a

sæ cu la sæ cu lo rum.

Quòd si verò Oratio ita brevis sit, ut post Punctum principale non nisi unica constructio sequatur, tunc hoc Semipunctum omnino omittitur, uti apparet in Oratione de S. Callisto 14. Octobris. Quòd si verò interdum bis duo Puncta in Orationis medio ante Semipunctum ponantur, uti in Oratione de SS. Dionysio & Socijs 9. Octob. videre est, tunc in posteriori primùm geminato puncto fit prima Variatio. Quòd si verò post Semipunctum diversæ constructiones plures sequantur, non fit propterea nova etiam variatio, sed duntaxat in quavis Oratione variationes ad summum ante clausulam adhibentur.

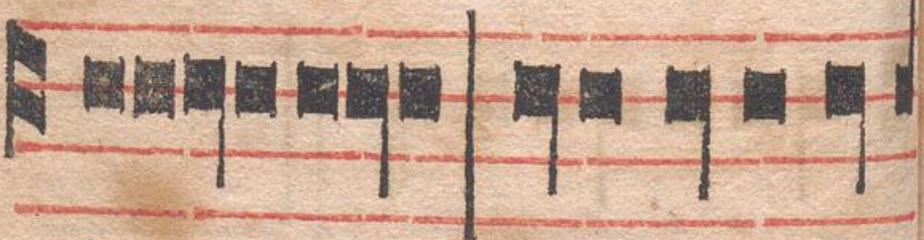
Ferialis Tonus est, qui nullam habet variationem, sed tam in ipsis Orationibus, quàm in clausula earundem uniformi voce perficitur, uti patet in sequenti exemplo.

DEUS qui inter Apostolicos Sacerdotes

famulum tuum Pontificali fecisti

dignitate vigere præsta quæ sumus,

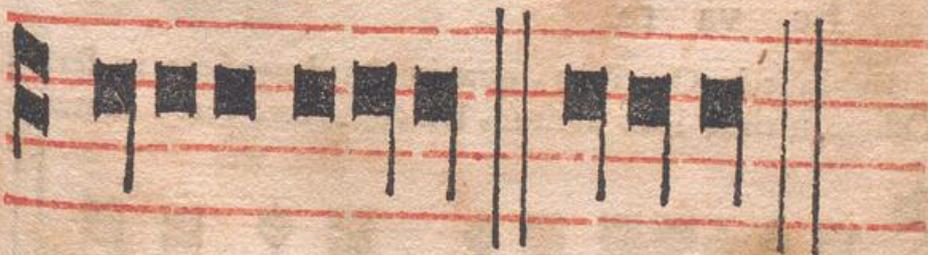

ut eorum quoque perpetuo aggreg-

gentur confor ti o.

Porro circa geminum hunc Tonum sequentes Regulæ observandæ sunt. Prima est, quòd in utroque hoc Tono Orationes, voce gravi, ac competente interposita mora in fine cujuslibet clausulæ, & præsertim in clausula finali, cum decoro ac gravitate recitari debeant, uti Cæremoniale Episcoporum l. c. monet. Secunda Regula est, quòd Tonus festivus in solis Duplicibus & Semiduplicibus. Ferialis verò in Simplicibus, & pro Defunctis in Missa habetur, ita tamen ut semper Versiculus: *Dominus vobiscum*: & vox: *Oremus*: præmittantur in hoc Tono.

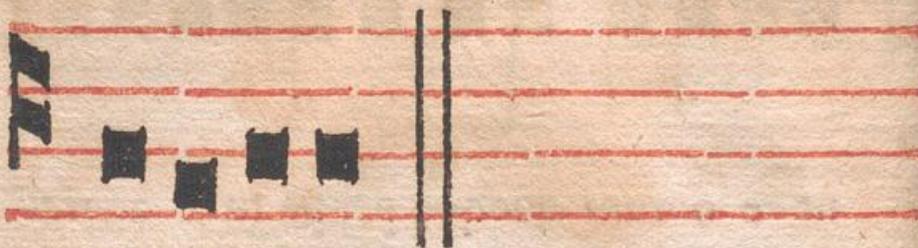

Dominus vobiscum. Oremus.

E 3

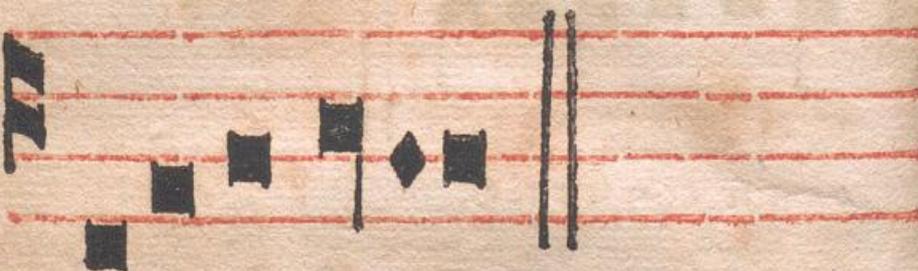
Ante

Ante Orationem verò, quæ Prophetiam præcedit, Sacerdos quidem vocem *Oremus* cantet hoc modo:

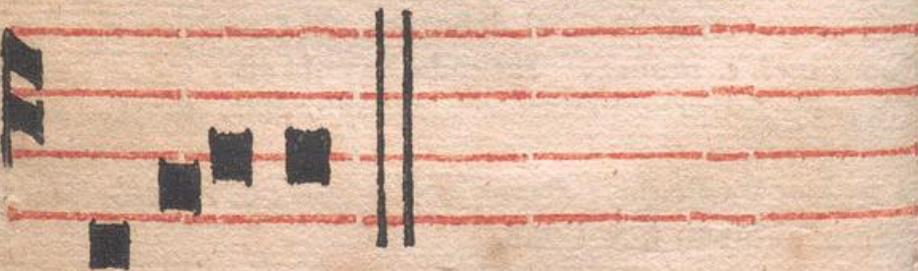
O remus.

Et Diaconus subijciat:

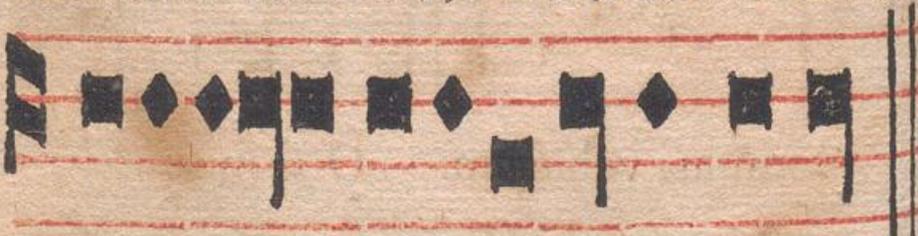
Flectamus genua.

Subdiaconus verò respondeat:

Levate.

Denique in Oratione, quæ in Quadragesima in feriali Officio ultimo loco dicitur, Diaconus hæc verba cantet:

Humilia te capita vestra DEO.

Excipi-

Excipiuntur tamen ab hac Regula Orationes & Versiculi, qui pro Defunctis extra Missam v. g. pro absolutione cantantur; in his enim vox per tertiam deprimitur in ultimis Syllabis, ut pariter in adjecto exemplo patet.

Pater noster Et ne nos in du cas in

ten ta ti o nem A porta in feri

V. Tertius Tonus in Missa adhibendus est ille, qui Epistolæ convenit, qui tribus ferè Regulis constat. Prima est, ut, quemadmodum bene Rituale Augustanum fol. 560. monet, Tonus hic lentè, graviter, ac tractim secundùm Accentum pronuncietur. Secunda est, ut, si interrogativum occurrerit, sequens Tonus interrogativi serveretur.

Quis est hîc, & lau da bi mus e um?

Tertia est, ut reliqua in eodem ferè Tono canantur, sine ulla vocis depressione aut elevatione, etiam si in fine periodi monosyllabum, vel Accentus Acutus occurrat. Ultima tamen verba nonnihil longiùs produci convenit, uti adjectum sekema demonstrat.

F 4

Lectio

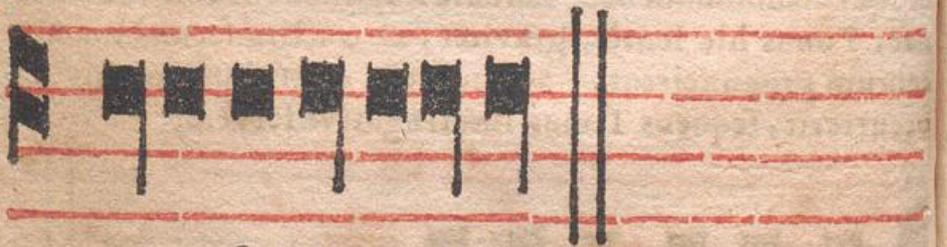
Lectio Libri Sapien ti æ, Dile ctus

DEO & hominibus , cujus me mo ri a

in benedi cti o ne est, &c. Et le gena

vita & disci plinæ.

VI. Quartus Tonus in Evangelio adhibendus priores duas Regulas cum Epistola communes habet. Tertiam autem hanc propriam habet, ut, ubicunque Punctum aliquod reperitur, ibi quarta syllaba ante Punctum, vel, si illa syllaba brevis sit, quinta per tertiam deprimatur, & in fine Evangelij sexta vel septima simili modo deprimatur, & paulatim elevetur, ut in adjectis paradigmatis videre est.

Domi-

Dominus vobiscum. Sequentia

sancti Evangelii secundum Matthæum.

In illo tempore dixit Simon Petrus

ad JESUM quid ergo erit nobis?

& vitam æternam possidebit.

F 5

Aliud,

A L I U D,

In quo quinta Syllaba deprimitur.

In il lo tempore dixit JESUS dis-

ci pu lis suis.

VII. Quintus, sextus, & septimus Tonus Symbolo Apostolorum, Præfationi, & Orationi Dominicæ convenientes nihil speciale habent, sed eo modo dici debent, quo in Ordine Missæ sunt notati.

VIII. Octavus Tonus, qui à Diacono, quando sub Missa solemni Communio generalis instituitur, usurpandus est, sequentibus Notis continetur.

Confiteor DEO omnipoten ti Be a tæ

Mariz

Mariæ semper Virgini Beato Michaëli

Archangelo Beato Joanni Baptistæ

Sanctis Apostolis Petro & Paulo O-

mnibus Sanctis & tibi Pater quia peccavi

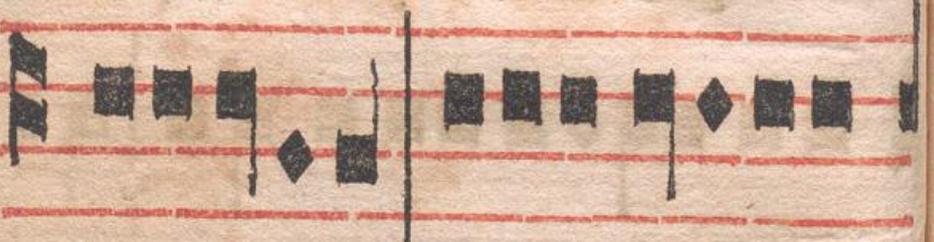
nimis cogitatione verbo & opere

mea culpa mea culpa mea maxima

culpa Ideo precor Beatam Mariam

semper Virginem Beatum Michaëlem

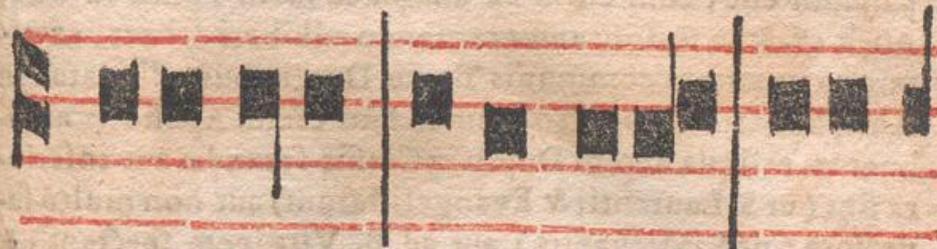

Archangelum Beatum Joannem Baptistam

sanctos Apostolos Petrum & Paulum

omnes

omnes Sanctos & te Pa ter o ra-

re pro me ad Dominum Deum nostrum.

IX. Nonus Tonus, qui in *Ite, Missa est, & Benedicamus*, vel *Requiescant in pace* adhibendus est, distinctè quidem in Ordine Missæ exprimitur; verùm quia peculiaris ibi Tonus pro Festis Solemnibus, & alius pro Festis Duplicibus assignatur, dubium non leve oritur, quid per Festa Solemnia ibidem intelligatur; non enim per illa videntur sola Duplicita primæ Classis designari, cum utique Festum Circumcisionis, & SS. Trinitatis, quæ sunt secundæ Classis, etiam inter Solemnia numeranda sint; sed neque utraque Festa primæ & secundæ Classis pro Solemnibus habenda sunt, tum quia Evangelistarum Festa utique Solemnia non sunt dicenda; tum quia in Antiphonario, quando Versus *Benedicamus* in Vesperis cantandus est, expressè idem Tonus pro Apostolis (quorum Festa sunt secundæ Classis) assignatur, qui in Ordine Missæ Duplicibus pro *Ite, Missa est* assignatus est. Ego, qui nihil hac de quæstione apud Rubricistas determinatum invenio, salvo meliori iudicio, & consuetudine locorum, cui meritò se quisque accommodat, censeo, omnia inprimis Festa primæ Classis pro Solemnibus (prout hîc sumuntur) habenda esse; deinde etiam Festum SS. Trinitatis & Circumcisionis, quia Festa Domini sunt, & tam in Choro, quàm foro solemniter celebrantur, iisdem annumeranda; de reliquis verò communem Tonum Duplicibus assignatum usurpan-

pandum esse; cùm enim ex una parte idem Tonus in *Missa est*, & in *Benedicamus* cantando adhiberi debeat; ex altera parte autem communis Tonus Duplicibus assignatus in Antiphonario recognito & emendato etiam Apostolis attribuat, reliqua autem Duplicita Classis secundæ aut inferiora sint (ut S. Laurentij & Evangelistarum) aut non multò superiora (ut S. Michaëlis) aut ad B. Virginem spectent, & proprium Tonum habeant, meritò de illis quoque communis hic Tonus usurpandus est. Excipiendum tamen videtur Festum SS. Petri & Pauli, quod primæ Classis est, atque adeò in cirato Antiphonarij loco nomine Apostolorum non venit, sicut in Tabula Festorum initio Breviarij posita inter Duplicita secundæ Classis ponuntur Natalitia XII. Apostolorum, & tamen hoc nomine Festum SS. Apostolorum Petri & Pauli non intelligitur, utpote quod inter Festa primæ Classis positum est.

TITULUS XXXIV.

DE ORGANI PULSATIONE.

I. Cùm Cantui frequenter etiam Organi pulsatio misceri consueverit; nec præter Cæremoniale Episcoporum (quod pauci ad manus habent) facilè in libris reperiatur, quando prædictum Organum pulsari debeat, operæ pretium visum est, ut hoc loco breviter inseratur, quod in prædicto Cæremoniali de ejusdem Organi usu præscribitur. Tria autem præcipuè sunt, quæ de eo considerari possunt, scilicet
 1. Quibus diebus adhibendum sit. 2. Ad quas partes Missæ vel Officij divini sit pulsandum. 3. Quid in tali pulsatione observandum sit.

II. Primò itaque tempus & dies quod attinet, pulsandum est juxta Cæremoniale Episcoporum l. 1. c. 28. Organum.
 1. In omnibus diebus Dominicis & Festis per annum occurrentibus, in quibus Populus à servilibus operibus abstinet (etiam si in Adventu aut Quadragesima ejusmodi Festa occurrant) à Dominicis tamen excipiuntur omnes Dominicæ Adventûs (præter Tertiam quæ incipit *Gaudete*; & Quadragesimæ (præter Quartam, quæ incipit *Lætare*.) 2. In Feria quinta Ccenæ Domini, & in Sabbato sancto. 3. Quotiescunque Missa solemniter, & pro re gravi cum lætitia celebrat.

lebratur, v. g. pro gratiarum actione, pro felici auspicio, pro benedictione nuptiarum aut templi.

III. In Missa solemniter pulsatur Organum. 1. Cum Celebrans ex Sacristia cum Ministris exit. 2. Alternatim in Introitu Missæ (nisi ob figuratum Cantum continuo adhibeatur, quod etiam de posterioribus intelligendum est.) 3. Ad *Kyrie eleison*. 4. Ad Hymnum Angelicum. 5. *Loos* Gradualis post Epistolam. 6. Ad Offertorium. 7. Ad *Sanctus*. 8. Ad elevationem Hostiæ & Calicis, ubi tamen graviolem & dulciorlem sonum adhibendum monet Cæremoniale. 9. Ad *Agnus DEI*. 10. Ad Postcommunionem. 11. Post *Ite Missa est*, aut *Benedicamus*.

IV. In Officio divino adhiberi decet Organum. 1. Ad Hymnum Ambrosianum. 2. In Vesperis solemnibus in fine cujuslibet Psalmi, & alternatim in Versiculis Hymni, & Cantici *Magnificat*; ita tamen, ut primus Versus illorum, semper à Choro cantetur, uti & Versus *Gloria Patri* (licet immediate præcedens Versiculus pariter fuerit à Choro cantatus) & illi Versus Hymnorum, in quibus genuflectendum est (ut sunt Versiculus: *Te ergo quasumus*, & *Tantum ergo Sacramentum* (si Venerabile publice expositum est) item ultimi Versus Hymnorum. In reliquis Horis non deberet adhiberi Organum, nisi consuetudo aliud habeat, tunc enim retineri potest. In nocte tamen Nativitatis statim à principio Matutini Organum adhiberi posse, monet ipsum Cæremoniale loc. cit.

V. Caveri autem debet, inquit Cæremoniale l. c. ne sonus Organi sit lascivus, impurus: aut ne cum eo proferantur Cantus, qui ad Officium, quod agitur, non spectent. Et ne vocum Harmonia, quæ ad pietatem augendam ordinata est, aliquid levitatis ac lasciviæ præferat, & audientium animos à rei divinæ contemplatione avocet, sed potius sit devota, distincta, & intelligibilis.

VI. In Missis Defunctorum juxta Cæremoniale, nec Organum, nec figurata Musica adhiberi deberet; si tamen utrumque ex consuetudine adhibeatur, saltem curandum est, ut remissiori, & ad luctum composito Tono omnia peragantur.

TITULUS XXXV.

DE QVIBVSDAM DEFECTIBVS IN
CELEBRATIONE MISSÆ OCCVR-
RENTIBVS CORRIGENDIS.

I. **N**ON est hîc animus fusiùs de hac materia discurrere, sed paucos duntaxat casus frequentius occurrentes breviter recensere, & quomodo in ijsdem defectus occurrentes ex mente Rubricarum & probatorum Authorum corrigendi sint, obiter indicare.

II. Regula prima: *Semper curandum est, ut integritas Sacrificij vel ab uno, vel à pluribus Sacerdotibus procuretur.* Hinc primò sequitur, Celebrantem, si advertat, se legitimam materiam non consecrâsse, debere aliam (si potest sine scandalo) procurare, & consecrare juxta Rubricas p. 3. tit. 4. Sequitur secundò, Si Celebrans consecrata unâ specie, vel etiam duabus ita infirmetur, ut perficere, sumeréque Sacrificium non possit, ab alio (etiam non jejuno, si necessitas exigat) id perfici debere, uti eadem Rubricæ tit. 9. n. 3. præscribunt. Sequitur tertio, Si post Hostiam consecratam advertatur aquam pro vino appositam esse, posse & debere novum vinum cum aqua admixta consecrari, etiam si ob aquam priorem in Calice deglutitam non amplius jejunus sit Celebrans. Sequitur quartò, In eodem casu, quo aqua pro vino consecrata est, non esse necessariò iterum consecrandam Hostiam (licet possit id facere ob autoritatem S. Thomæ id exigentis, cum prior Hostia sufficiat ad integrum Sacrificium cum novo vino consecrato faciendum juxta Scotum, Navarr. Suar. Coninck. & alios apud P. Gobat in Alph. Sacrif. n. 399. licet ipse in loco privato Hostiam apponendam esse putet. Sequitur quintò, Si post discessum ab Altari advertatur defectus substantialis in præterito Sacrificio commissus, non esse supplendum hunc defectum juxta probabiliorem eorundem Authorum, Suarij nempe & Coninck, quibus etiam Tamburinus apud & cum P. Gobat n. 401. adstipulatur, sententiam, licet contrariam sententiam idem Author improbabilitatis damnare non audeat. Sequitur sextò, Si defe-

ctus materiae legitime v. g. vini notatus est, expectandum quidem aliquantulum esse, donec afferatur; si tamen aut diu nimis expectandum foret, aut sine scandalo afferri non posset, pergendum esse in Sacrificio, ceteraque absolvenda, omiſſis ijs, quæ ad deficientem speciem pertinent, uti eadem Rubricæ tit. 4. n. 8. movent, & etiam Azor ac Bonac. apud P. Gobat n. 400. de Sacrif. docent, si per medias turbas talis species cum scandalo afferenda foret.

III. Regula secunda: *In dubio de essentialibus partibus adhibitis, rectius semper opinio securior & probabilior tenetur; secus ordinariè sentiendum, si de partibus non essentialibus oritur dubium.* Hinc sequitur primò. Si valde probabiliter dubitet (id est, magis aut æquè propendat in eam partem, quæ cum aliquid essentialiale omiſſisse persuadet) de defectu essentiali commisso, consecrationem sub conditione iterandam esse, uti Rubricæ tit. 5. n. 2. movent. Sequitur secundò. Si magis propendat in partem negantem, se aliquid essentialiale omiſſisse, nihil repetere quidem debere juxta Nugnum apud & cum P. Gobat n. 409.; securius tamen etiam in hoc casu consecrationem conditionatam adhibere, cum adhuc maneat probabilitas contrariæ opinionis, atque adeò reverentia Sacramento debita suadeat, ut illam potius, quàm oppositam, licet probabilioſam sententiam sequamur. Sequitur tertio. Si probabiliter dubitet, se aliquid de non essentialibus omiſſisse, non esse quidem aliquid repetendum, immutando Ordinem Sacrificij, sed ulterius progrediendum, uti S. Thomas q. 83. a. 6. ad 5. & Dicast. apud P. Gobat num. 403. docent; securius tamen & consultius esse, ut si defectus adhuc gravis sit (v. g. si panis fermentatus, vinum acetosum, aqua vino non apposita notetur) ut ante consecrationem vel oblationem corrigatur, uti Tannerus q. 10. n. 112. docet, ubi etiam addit, si levis sit defectus, & exigua mora intercesserit, ita ut facilè corrigi possit, haud dubiè corrigendum videri; quod de privato Sacro, & ijs, quæ secretò dicuntur, etiam P. Gobat n. c. sentit, atque adeò repetendum putat, si quis post *Dominus vobiscum* recorderetur, se Hymnum Angelicum, aut Symbolum omiſſisse; sed & secretam Orationem dicendam, si quis notaret, se ante Epistolam Collectam aliquam omiſſisse; secus si ad Postcommunionem primùm adverteret errorem.

Instruēt. I.

G

rem.

rem. Sequitur quartò. Si quis non recordetur, se aliquid dixisse, aut fecisse, non ideo turbari debere, quia, ut S. Thomas l. c. prudenter advertit, is, qui multa dicit, & facit, non potest recordari omnium, quæ dixit, aut fecit, adeoque nihil repetere debet propter eam solam causam, quòd non recordetur, an fecerit, vel dixerit. Sequitur quintò. Si Hostia per inadvertentiam aut alium casum in Calicem cadat, totaque madefiat, nihil esse iterandum juxta Rubricas tit. 10. n. 9. nec extrahendam, sed omnia, ut aliàs, dicenda; omissis tamen signis, quæ circa Hostiam exercenda erant; &, dum sumitur Sanguis, dicendo: *Corpus & Sanguis Domini nostri &c.* Sequitur sextò. Rarissimè, ut loquitur P. Gobat n. 406. consecrationem ob defectum intentionis irritam esse, cum hoc ipso, quòd Sacerdos liberè vestes Sacerdotales induat, atque in Altari recitet, quæ in Missali præscribuntur, habeat virtualem seu implicitam intentionem sacrificandi, quam omnes Doctores sufficere post S. Thomam q. 64. a. 8. d. 3. pronuntiant.

IV. Regula tertia: *Omnis industria, quæ ad irreverentiam Sacramenti cavendam necessaria apparet, studiosè est adhibenda*: Hinc sequitur primò. Si species consecratæ sumi non possint, vel quia veneno infectæ, vel à muribus corrosæ, vel à vernibus infectæ, aut à sumente evomitæ nauseam parient, eas honestè asservari debere, donec corrumpantur, & tunc in Sacrarium, seu Piscinam Sacram conijciendas esse, uti Rubricæ tit. 10. n. 7. præscribunt. Sequitur secundò. Si species consecratæ vini, absq; periculo vitæ, aut irreverentiæ Sacramento exhibendæ sumi non queant, in alio primitivo Calice aut vase ponendas, tum in stuppa vel panno lineo asservandas, donec exsiccentur; & tunc demum stuppam aut pannum comburenda, cineresque in Sacrarium conijciendas esse juxta easdem Rubricas. Sequitur tertio. Si Sacra Hostia aut Sanguis in locum non sacrum cadat, imprimis, quantum fieri potest, digitis Canonicis tollendum; deinde locum illum superinjecto strophio tegendum, & postea radendum ac abluendum esse; si tamen ejusmodi species in barbam vel vestes alicujus sæcularis cadant, sufficere putant, si tollantur, nec opus esse racione vel ablutione, tradunt P. Simon Felix & Tamburinus apud P. Gobat n. 412. quorum sententiam ipse ibidem

ibidem tutam, ac in praxi securam vocat. Sequitur quartò. Si Particula vel Hostia reperiatur, de qua prudenter dubitari potest, num consecrata sit, adorandam esse sub conditione, reservandam in corporali aut tabernaculo, & in proxima vel eadem Missa ante ablutionis sumptionem à Sacerdote sumendam esse.

P A R S III.

DE MINISTRO RUM
OFFICIIS.

ET si ea, quæ ad Officium Diaconi & Subdiaconi pertinent, satis clarè in Rubricis Missalis explicata habeantur, quia tamen ex una parte hæ ipsæ illorum functiones cum functionibus Celebrantis permixtæ ibidem indicantur; ex altera verò parte negari non potest, plurimum memoriam in eiusmodi actionibus discendis & retinendis juvari, si ea, quæ ad quodvis Officium pertinent, ab alijs functionibus separata sub unum aspectum ponantur; & præterea etiam plerumque talibus Tironibus Missalia ad manum non sunt, visum est omnino è re fore, si hoc quoque subsidium dictis Tironibus non negaretur, id quod in hac parte breviter præstabitur.

TITULUS I.

DE OFFICIO DIACONI.

§. I.

Quid ab egressu usque ad Offertorium ei sit observandum.

I. Paratis omnibus rebus ad Sacrificium necessarijs, induit se Diaconus paramentis, & ad hoc juvatur à Ministris, ipse verò postea Celebrantem in paramentis induendis juvat, dumque amictum & stolam porrigit, easdem prope Crucem prius osculatur. Quod idem osculum etiam figit, quando

ipse pro se eas vestes & Manipulum accipit. Stolam verò dum induit, eam à lævo latere supra humeros ad dextram ducit, & sub brachio dextro cingulo connectit.

II. Dato ad exeundum signo Naviculam à Thuriferario accipit, & Celebranti cochlear porrigit, ita tamen ut tam hîc, quàm aliàs, quando id porrigit, semper & ipsum cochlear, & manum Celebrantis osculetur.

III. Postea faciens Cruci & Celebranti profundam reverentiam, junctis ante pectus manibus, capite cooperto ante Sacerdotem egreditur ad Altare. Si Celebrans pluviali utatur, ipse fimbrias ejusdem apprehendens Celebrantem à dextris comitatur.

IV. Ubi ad aram ventum est, suum birretum substituto porrigit, & à Celebrante quoque birretum cum Osculo accipit, ac Cæremoniario tradit, quæ tamen Oscula semper omittit in Officio Defunctorum, ac quando Venerabile Sacramentum prostat. Tum profundam Cruci reverentiam facit, aut si adsit Venerabile in Altari, omnino genuflectit.

V. Si asperio Aquæ benedictæ facienda sit, à Substituto asperforium accipit, illudque & manum Celebrantis osculans eidem Celebranti porrigit; si tamen Venerabile Sacramentum proftet, utrumque osculum omittendum est, quod idem etiam in aliarum rerum porrectione observandum erit.

VI. Quando Celebrans inchoat Psalmum *Judica*, ipse se quoque signo Crucis signat, & respondet Celebranti. Eodem modo se Cruce signat ad Versum *Adiutorium*, & ad *Indulgentiam*. Ad *Gloria Patri* verò caput inclinat. Cùm dicit *Confiteor* profundè se inclinat, & ad illa verba: *Et tibi Pater*: parùm se versùs Celebrantem convertit. Dum autem dicit *mea culpa*, dextrâ ter pectus percutit, sinistra infra pectus positâ. Ad *DEVS tu conversus* inclinat se cum Celebrante quoad humeros, non tamen ad Orationem deducit manus; quas semper, quando ijs ad Crucem aut percussione pectoris non utitur, moderatè erectas, & ita conjunctas, ut, quantum fieri potest, Dalmaticam non tangant, gerere debet.

VII. Dum Celebrans ad Altare ascendit, ipse ejus vestem anteriorem & albam attollit, & ubi is Altare osculatur, ipse Diaconus manibus junctis ante pectus, non super Altare positus genuflectit, & naviculam à Substituto accipit, parùmque
incli-

inclinatus versùs Celebrantem dicit stans: *Benedicite Pater Reverende*: simulque cochlear porrigit, & iterum post incensum impositum accipit, semper & illud, & manum Celebrantis osculans. Subinde naviculam Thuriferario reddit, & ab eo thuribulum accipit, & osculans extremitatem catenæ & manum Celebrantis ita illud offert, ut catenæ summitas in manu sinistra, altera verò pars prope ipsum vas constituta in dextra Celebrantis collocetur. Dato Thuribulo stat aliquantulum post Celebrantem, & posteriorem partem Planetæ parùm elevat prope humeros, & quoties Celebrans ante mediũ Altaris transiens reverentiam facit, ipse genuflectit; dum verò Reliquias incensans Cruci priùs reverentiam facit, ipse quoque Diaconus solùm profundam reverentiam facit, cum Rubricæ p. 2. tit. 4. n. 7. solùm dicant, eum genuflectere debere, quando transit ante Crucem. Finitâ incensatione stans à latere Epistolæ in secundo gradu accipit thuribulum cum osculo manus & catenulæ à Celebrante, & recedens paululùm ab Altari Celebrantem incensat, factâ antè & post profundâ reverentiâ, & tunc thuribulũ Cæremoniario reddit.

VIII. Post incensationem accedit ad dextram Celebrantis super secundum gradum, & ibi stat junctis ante pectus manibus. Signat autem se perinde ut Celebrans ad Introitum signo Crucis, & ad *Gloria Patri* caput versùs Crucem inclinat. Cum autem Celebrans in eodem loco *Kyrie eleison* dicit, ipse alternatim respondet, & statim post Subdiaconum, factâ priùs Cruci reverentiâ ad locum pro sessione deputatum accedit, ibique birretum Celebranti cum osculo illius & manus Celebrantis porrigit, & Casulam illius elevat ad sessionem commodiùs peragendam. Si verò non sedendum sit, tunc post introitum collocat se post Celebrantem iu secundo gradu.

IX. Quando Celebrans dicit Hymnum *Gloria*, ipse ad Altare ascendit, & stans à dextris, & manibus junctis ante pectus cum eodem Hymnum recitat, & caput ad *Adoramus, gratias, Domine I E S V, suscipe* perinde ut Celebrans inclinat, & in fine Cruce se signat. Tum iterum factâ genuflexione per breviorẽ viam ad sedem accedit, ibique manibus super genua extensis, & digitis junctis, capitèque cooperto sedet, quod tamen nudat, & inclinat, quoties supradicta verba à Choro canuntur. Si verò Celebrans non sedeat ad Hymnum

(uti fieri deberet Venerabili exposito) tum manet in eodem loco stans à dextris Celebrantis, donec Hymnus à Choro absolvatur, sic Gavantus p. 2. tit. 4. lit. N. asserens ita communio-riorem usum Romanum habere. Quia tamen Rubrica tit. 4. n. 7. quotiescunque Diaconus & Subdiaconus nihil cum Celebrante dicendum aut agendum habent, præcipit, ut unus post alterum stet à tergo Celebrantis, ideo alij, saltem in nostris partibus, plerumque etiam hunc modum servant, quos proin, ubi consuetudo sic habet, imitari licebit.

X. Prodeunte Cæremoniario ad finem Hymni & signo ad surgendum dante, surgit, posito birreto suo, ipse à Celebrante cum debitis osculis birretum accipit, & in illius sede collocat, sicque per longiorem viam iterum ante Celebrantem ad Altaris infimum gradum accedit, & transeunti Celebranti caput inclinât. Postquam verò Celebrans ad Altare ascendens *Dominus vobiscum* cantat, ipse post illum in secundo gradu stans cum eodem ad cornu Epistolæ accedit, ibique manibus junctis post eum iterum consistens, finitis Orationibus ad ipsum factâ genuflexione accedit, & stans à dextris illius, folia, si opus sit, vertit, *DEO gratias* in fine Epistolæ respondet, & se in genuflectendo, capite inclinando &c. conformât, ibique manet, donec veniat Subdiaconus.

XI. Dum Celebrans incipit Evangelium, accipit ipse librum Evangelij de manibus Cæremoniarj, & solus procedens ad medium Altaris, ante pectus elevatum gerens, & in infimo gradu genuflectens, collocat illum quasi jacentem super medium Altaris, ibique genu flexo stat in secundo gradu quasi medius inter Celebrantem, & Subdiaconum usque ad finem Evangelij. Finito Evangelio accedit ad partem Epistolæ, ibique per gradus ascendens ad Celebrantem, ministrat ei naviculam & cochlear more solito pro incenso benedicendo, quâ benedictione peracta, naviculâque Substituto restituta, genuflectens in supremo gradu Altaris, manibus junctis, & inclinato capite dicit: *Mundus cor meum* &c. eoque finito surgit, & ambabus manibus librum de Altari accipiens, flectit iterum in supremo gradu, & conversus ad Celebrantem dicit: *Iube Domne benedicere*, & dum Celebrans manum super librum extendit, eandem osculatur. Acceptâ postea benedictione descendit in planum, fa-

ctaque

Etâque genuflexione, ad locum Evangelij extra Cancellos procedit, librum ante pectus portans, Subdiacono à sinistris comitante. Postea è regione Subdiaconi stans librum apertum ei in manus tradit, & finito cantu in Choro, junctis ante pectus manibus *Dominus vobiscum* canit: dum canit *Sequentia*, signat pollice dextro initium Evangelij in libro, sinistrâ super librum positâ, reliquis digitis explicatis. Postea se ipsum in fronte, ore & pectore, eodem modo signat, sinistrâ pectori admotâ. Dum cantatur à Choro *Gloria tibi Domine*, ipse de manu Thuriferarij Thuribulum accipiens incensat librum in medio, deinde à parte dextra libri, suâ autem sinistrâ, & tandem à parte sinistra libri, suâ autem dextrâ, tribus ductibus, redditoque thuribulo, manibus junctis prosequitur Evangelium, caput versùs librum inclinans, quoties Nomen JESUS aut MARIA aut Sancti illius diei canit. Finito Evangelio redit ad medium Altaris, ibique Thuribulum accipiens ter incensat Celebrantem, antè & post profundè se inclinans, redditque Thuribulum, quam tamen incensationem in Missa solemnè pro Defuncto non facit, uti nec benedictionem perit.

XII. Si Concio sit futura, primò juvat, si opus sit, Cæremoniarij in Casula Celebranti detrahenda, tum ipse Dalmaticam deponit, & dicto à Concionatore Evangelio cum Celebrante ad sedem præparatam accedit. Concione finitâ iterum ad Altare rediens, Dalmaticâ resumptâ, stat post Celebrantem, ac cantato *Credo*, ad Altare accedit, & cum eo Symbolum prosequitur inclinans caput, & genuflectens, quoties Sacerdos id facit, ac postea ad sedem accedens omnia observat, sicut ad *Gloria in excelsis* supra dictum est.

XIII. Cùm verò in Symbolo *Et incarnatus est*, cantatum fuerit, surgit, birretum ponit supra sedem, & profundè se inclinans Celebranti vadit ad Credentiam, accipit à Cæremoniario bursam ambabus manibus veluti jacentem, & illam usque ad faciem elevatam, parte aperta ad se conversa, solus sine comite per planum defert ad Altare, factâ in transitu Celebranti reverentiâ, & ante infimum gradum genuflexione ascendit, ibique ex bursa, quam in latere Evangelij ita collocat, ne impediatur, Corporale depromit, & explicat, ita ut ora Corporalis oram mensæ Altaris contingat, & pars

Cruce signata sit in medio, ubi Celebrans eam osculari debet; denique genuflectens, manibus ante pectus junctis, per breviorē viam descendit, & factā Celebranti debitā reverentiā sedet, tegitque.

§. II.

Quid ab Offertorio usque ad finem observandum.

I. **P**ostquam Symbolo cantato Celebrans ad medium Altaris accessit, Diaconus stans post ipsum expectat, donec Offertorium dicat, tum ad ipsum ascendens, & à dextris stans junctis manibus, de manu Subdiaconi Calicem accipit, detegit, pallam removet, eamque prope Corporale collocat, ita ut facile prehendi possit: deinde Patenam cum Hostia arripens, prius Patenam (tum etiam manum Celebrantis) osculatur, & porrigit. Post hæc Calicem à Subdiacono accipiens, & ampullam vini à Ceroferario, vinum infundit, ac postquam Subdiaconus parum aquæ infuderit, Calicem sinistrâ elevans, & dextrâ pedem tenens cum debitis osculis Celebranti porrigit, & brachium ejus sustentans dicit cum illo *Offerimus*, deinde positum more solito in Altari Calicem pallâ tegit. Subdiacono autem adhuc in cornu Epistolæ stanti Patenam Purificatorio inferius involutam ponit in manu dextra, eamque cooperit extremitate veli superhumeralis, quam tamen traditionem Patenæ in Missa solemnī Defunctorum non facit. Ubi autem Celebrans reliquas Orationes absolverit, ipse sicut in principio Missæ cochlear & naviculam eidem subministrat, & dum is oblata incensat, Calicis pedem tenet, & sinistrâ manu Casulam elevat; dum verò Crucem incensat, Calicem à medio ad latus Epistolæ removet, non tamen extra Corporale, iterumque postea reponit. Quando per medium Altaris transit, cum Celebrante genuflexionem facit, postquam autem hic incensationem absolverit, thuribulum ab eo accipiens, ipsum ter more solito incensat, & dum ille lavat manus, ipse cum Thuriferario ad planum in cornu Epistolæ vadit, ibique facta genuflexione incensat primò astantes in Choro, tum Subdiaconum, & postremò à Cæremoniario incensatur. Cùm dicitur Præfatio, stat retrò post Cele-

Celebrantem, & paulò antè, quàm dicatur *Sanctus*, ad Altare accedit, & cum Celebrante id media voce, & parùm inclinatus dicit, indèque iterum ad *Benedictus* se erigens, crucèque signans, factâ genuflexione ad sinistrum Celebrantis latus se confert, iterùmque genuflectens, de libro servit manus habens in eodem libro sustentando occupatas.

II. Quando Celebrans dicit: *Quam oblationem*, ipse factâ genuflexione transit ad dextram Celebrantis, ubi iterum in superiore gradu Altaris genuflectit, & cum elevatur SS. Sacramentum, fimbrias Planetæ sinistrâ elevat, dextrâ pectus pulsatur, & quando opus est, se erigens, Calicem discooperit, vel tegit, & cum Celebrante genuflectit. Quando verò Celebrans Calicem consecrat, non genuflectit, sed ad latus paululum retrò Celebrantem adstat, uti non multos ante annos Alexander VII. decrevit, ob memoriam & imitationem S. Laurentij, qui S. Xysto Pontifici Sanguinem offerenti adstitisse legitur. Peractâ Consecratione iterum flectit, & post oblatum Calicem, eundem cooperit, & factâ genuflexione ad sinistram Celebrantis transit, eique, ut antea, ministrat. Deinde iterum transit ad sinistram Celebrantis, eique ut antea ministrat. Dum Celebrans dicit *Nobis quoque peccatoribus*, pectus cum ipso percutit, sicut & Cruce se signat, quando Celebrans illa verba: *Omni benedictione*: pronuntiat. Quando ad verba: *per quem hac omnia*: ventum est, iterum factâ genuflexione ad dextram redit, & novâ genuflexione præmissâ Calicem detegit, genuflectit, surgit, & stans Calicis pedem, dum Celebrans super Calicem Crucem format, duobus digitis tenet, & Hostiâ à Celebrante depositâ, iterum genuflectit, & Calicem cooperit.

III. Dum Celebrans Præfationem (ut Gavantus loquitur) ad *Pater noster* canit, ipse factâ genuflexione vadit post Celebrantem, ibique stat usque ad verba: *Et dimitte &c.* his enim cantatis genuflectens per breviorè viam ad Celebrantis dextram ascendit, & acceptam à Subdiacono Patenam illi porrigit, prius tamen Purificatorio abstersam, osculisque præmissis. Quando autem Celebrans se Cruce signat, & genuflectit, ipse quoque hæc facit, simulque Calicem pro Hostia dividenda detegit, iterùmque cooperit, semper genuflectens. Factâ divisione Hostiæ, cum Celebrante dicit *Agnus*

DEI pariter inclinatus, & pectus percutiens; tum genuflectit usque ad finem Orationis *pro Pace*, quâ finitâ surgit, & extra Corporale Altare osculatur, non tamen ponens manus super eo: postea pacem accipit à Celebrante, ita eundem complexus, ut utramque manum sub humerum ejusdem ponat, dicentique *Pax tecum*, respondeat, *Et cum Spiritu tuo*, caputque ante & post complexum inclinet. Acceptâ pace mox genuflectit, descendit ad infimum gradum, & similiter pacem Subdiacono dat, ita ut ipse manum utramque super humeros ejus ponat, genâque finistrâ finistræ ejusdem genæ appropinquet. Tum faciens iterum genuflexionem accedit ad librum, & Celebranti assistit; cùm verò hic dicit: *Domine, non sum dignus*: pectus percutit, & Sacramentum adorat, ipse idem facit, profundè, dum Celebrans se communicat, versùs Altare inclinatus.

IV. Ubi Celebrans ablutionem accipit, librum ipse clausum cum Cussino accipit, & facta cum Subdiacono genuflexione defert ad cornu Epistolæ, transeundo per secundum gradum. Inde cum Celebrante ad librum accedens, vel ad medium rediens, & à tergo stans, postquam is finitis Orationibus *Dominus vobiscum* cecinit, ipse genuflectit, & vertens sese: *Ite Missa est* (vel sine versione *Benedicamus* aut *Requiescant*) cantat, quo absoluto iterum vertit se ad aram, & in secundo gradu à dextris Celebrantis flectit, caput profundè inclinat, & Cruce se signat, dum Celebrans Populum benedicit. Tum surgens ad cornu Evangelij vadit, & Celebranti Evangelium legenti assistit, & in fine, si Evangelium ex libro dicatur, librum claudit.

V. Finito Evangelio redit cum Celebrante ad medium Altaris, factâque Cruci reverentiâ ad planum descendit, ubi repetitâ reverentiâ debitâ, dat Celebranti birretum, & suum ipse à Cæremoniario accipit, sicque ordine, quo egressus est, redit, ita tamen, ut, ubi ad Sacristiam venerit, expectet stans cum alijs in recta linea, donec Celebrans, cui reverentiam facit, transiverit, tunc enim ipse sequitur, & in Sacristiam ubi venerit, primùm Cruci, postea Celebranti reverentiâ factâ, eundem in vestibus exuendis juvat, & tum demum suas exuit.

TITULUS II.

DE OFFICIO SVBDIACONI.

I. **A**nte egressum induit se ipse ante Celebrantem, iuuantibus Substituto & Acolythis, ipse verò iuvat Celebrantem, Manipulum cum osculo propè Crucem offerendo. Tum sonantibus omnibus campanis, facta Cruci debitâ reverentiâ, & postea Celebranti, egreditur ante Diaconum (nisi Celebrans pluviali sit indutus, tum enim ipse à sinistris fimbriam pluvialis tenens eum comitatur) cooperto capite, iunctis & erectis manibus. NB.

II. Ubi ventum est ad aram, stans proximo Acolythis birretum porrigit, genuflectit cum alijs, etsi non adsit Venerabile Sacramentum, & factâ Cruce cum Celebrante incipit Psalmum *Iudica*, ita iungens manus, ut, quantum fieri potest, Dalmaticam non tangant. Dum autem hunc alternatim cum Celebrante recitat, inclinat caput, humeros, aut corpus, aut Crucem facit, quoties Celebrans id facit, exceptâ Confessione illius. Dum verò Confessionem ipse cum Diacono facit, profundè se inclinat, & ad verbum *tibi Pater*, *te Patrem* se parùm ad Celebrantem convertit, ad verba *mea culpa &c.* ter pectus percutit, sinistrâ pectori admotâ.

III. Facta Confessione sine genuflexione cum Celebrante ad Altaris medium ascendit, vestem illius anteriorem & albam manu dextrâ attollens, alterâ manu pectori admotâ. Ubi verò ad Altare venerit, manibus iunctis, non super Altare positus genuflexionem facit.

IV. Ad initium incensationis dextrâ planetam circa humeros Celebrantis attollens eundem comitatur, sinistrâ pectori admotâ, & cum ipso ante Reliquiarum incensationem profundè se inclinans, vel, cum per medium transit, aut ab eo recedit, omnino genuflectens. Peractâ incensatione descendit cum Diacono in planum Epistolæ, nullâ factâ Altari reverentiâ, & stans à sinistris ejus expectat, donec Celebrantem incensaverit. Tum accedens ad Celebrantem, & stans ad dextram Diaconi facit cum Celebrante Crucem ad initium Introitus, & ad *Gloria Patri* caput Cruci inclinat. Postea verò alternatim cum eo *Kyrie eleison* dicens, factâ Cruci

reverentiâ per breviorẽ viam ad Sedilia ante Diaconum accedit, ibique Celebrantem ad sedendum per casulæ elevationem juvat. Si verò non sedendum sit, tum post introitum collocat se in plano post tergum Diaconi super secundo gradu in medio stantis.

V. Dum Celebrans *Gloria in excelsis* canit, ipse facta genuflexione ad Altare ascendit, & à sinistris Celebrantis stans, junctis manibus cum eo Hymnum illum recitat inclinans caput ad *Adoramus, Gratiâs, IESV Christe, Suscipe*, & Crucis signum ad verba *cum sancto Spiritu* faciens. Inde si sedendum, facta genuflexione iterum per breviorẽ viam ad sedilia accedit, ut priùs, ibique caput inclinat, quoties supra dicta verba canuntur. Circa finem Hymni, dato signo à Cæremoniaro surgit, ponit birretum in sede, & ad planum Altaris accedit, genuflectit, & iterum in medio post tergum Celebrantis se collocat, quæ omnia etiam simili modo, quando ad *Kyrie eleison* & *Credo* sedetur, facere debet.

VI. Quando Celebrans dicto *Dominus vobiscum* ad cornu Epistolæ accedit. ipse quoque cum eodem pari passu e vadit, & in linea recta post Diaconum stat facie ad aram conversa, caputque inclinat ad verba *Oremus, Per Dominum* & similia, non tamen respondet. *Amen.*

VII. Circa finem Orationis ultimæ accipit à Substituto (vel, ut vult Cæremoniale fol. 224. à Cæremoniaro) librum Epistolarum ambabus manibus, & elevatum ante pectus deferens, factâ Altari in medio genuflexione, vadit ad partem Epistolæ contra Altare in plano Presbyterij, vel (si non est capax locus) extra cancellos, remotus duos minimùm passus, sine nova genuflexione Epistolam cantat, ipse sibi librum tenens, quâ finitâ claudit librum, redit cum Socio ad medium Altaris, & si non sit Officium Defunctorum (in hoc enim omittit hanc Cæremoniam) facta genuflexione accedit ad Celebrantem, ferens ambabus manibus, ut priùs, librum, cujus superiorem partem in supremo gradu genuflectens versus Celebrantem parùm inclinat, & manum illius super librum extensam osculatur. Tum surgit, tradit librum Cæremoniaro, & Missale clausum cum Cussino supra pectus ad cornu Evangelij portat, ibique Celebranti Evangelium legenti in secundo gradu ad sinistram assistit, conformans se eidem

eidem in formando signo Crucis, capitisque inclinatione, & tam in principio, quam fine respondens, & Missale propius ad locum Corporalis pro Celebrantis usu collocans.

VIII. Finito Evangelio, quando Diaconus ad Celebrantem ascendit, ipse in plano stans expectat, donec Diaconus iterum descendat, & tum cum eodem genuflectens, & à sinistris comitans procedit ad locum Evangelij extra Cancellos, duos minimum passus distans ab illis, ibique faciem nec totam ad Altare, nec totam ad Populum, sed ferè ad eum modum, quo liber in Altari ponitur, ad Evangelium legendum vertit, librúmque apertum à Diacono accipit, & ad commoditatem cantantis elevatum tenet, nunquam se cum alijs inclinans, aut genuflectens. Finito Evangelio, nullâ Altari factâ genuflexione, vel reverentiâ aliâ, et si proster Venerabile, portat librum apertum & elevatum ad Celebrantem, & indice manus dextræ initium Evangelij monstrat, nullam ei reverentiam in accessu faciens; quando tamen is librum osculatus est, ipse claudens librum profundè eidem se inclinat, & sine alia genuflexione per viam breviorē ad planum descendit, librúmque Cæremoniario reddit.

IX. Si Concio habenda sit, accedens ad Celebrantem, cum in Manipulo & Casula detrahenda juvat, ipse verò Dalmaticam & Manipulum exuens Thuriferario præbet, & expectans cum Celebrante, donec Evangelium finiatur, eo finito, cum ipso ad sedilia præparata, factâ prius debitâ reverentiâ procedit, iterúmque finita concione redit, & vestes reassumit.

X. Quando Celebrans *Credo* canit, ipse, ut in *Gloria in excelsis*, ascendit, & cum illo Symbolum recitat, in omnibus inclinationibus se eidem conformans, uti etiam in fine formando Crucis signo. Tum factâ reverentiâ, uti prius ad sedilia accedit, & recedit. Post *Et incarnatus est*, dum Diaconus bursam ad Altare portat, ipse cum eodem surgit, & manu biretum tenens, ac in loco consistens expectat, donec Diaconus ad suam sedem revertatur, tum iterum sedet, donec à Cæremoniario signum recedendi detur.

XI. Dum Celebrans dicit *Dominus vobiscum*, ipse post Diaconum stans in medio, ubi Celebrans ad Altare reversus *Oremus* canit, genua flectens per planum ad Credentiam, vadit,

vadit, ubi à Substituto velum longum super humeros, ita ut in latere dextro longius dependeat, accipit, & relicto super Credentiam parvo velo Calicis, sinistrâ manu nudâ Calicem per nodum accipit, & dextram extensam ponit super pallam velo superhumerali tectam, & sic eum per viam breviorē sine genuflexione ad cornu Epistolæ portat, & in Altari ponit, amotôque velo detegit. Quo factô Calicem Purificatorio extergit, quod circumvoluit nodo Calicis, sicque Calicem in manus Diaconi tradit, mox ampullam vini à Ceroferario traditam eidem Diacono porrigit, & statim ab altero Ceroferario ampullam aquæ accipit, dextrâque parùm ipsam elevans, & Celebranti ostendens, versùs eum inclinatus dicit: *Benedicite Pater Reverende*: & tum parùm aquæ in Calicem infundit, & expectat, donec Diaconus Patenam in manu ponat, veloque tegat, quam ipse ita gestans, ut pars interior ipsum respiciat, sine genuflexione descendit in medium planum Altaris, ibique facta genuflexione stans tenet eam ante faciem usque ad finem Orationis Dominicæ, sinistrâ manu brachium dextrum sustentans, neque cum Celebrante, aut Diacono genuflectit, nisi in casibus infrâ exprimendis. Quando Diaconus ipsum incensare vult, se versùs ipsum sistit, & ante ac post incensationem eidem se inclinat. Dum verò Celebrans dicit: *Orate Fratres*: ipse *Suscipiat* sine capitis inclinatione respondet.

XII. Ad Præfationem dum Celebrans canit *DEO nostro*, caput & ipse inclinat; finita autem præfatione ascendit ad sinistram Celebrantis, factâ priùs genuflexione, & cum eo *Sandus* inclinatus dicit, ad *Benedictus* se iterum erigens, & facta genuflexione ad medium planum redit.

XIII. Dum Celebrans dicit *Quam oblationem*, cum Diacono super infimum gradum Altaris genuflectit à tergo Celebrantis, in Officio Defunctorum autem ad cornu Epistolæ accedit, ibique flectens Hostiam & Calicem levatum ter incensat. Post Elevationem surgit, & rediens ad suum locum ibidem stat, usque dum Celebrans in Oratione Dominica canit: *Et dimitte nobis*, tunc enim facta genuflexione per breviorē viam ascendit cum Diacono ad Celebrantem, & ad Diaconi dextram se sistit, ac Patenam nondum detectam Diacono porrigit, velum in manibus Substituti relinquit, &

facta

facta genuflexione ad suum locum revertitur, statque à tergo Celebrantis.

XIV. Dum canitur à Celebrante *Pax Domini*, factâ genuflexione ad Celebrantis sinistram ascendit, & cum eodem *Agnus DEI* inclinatus, pectusque ter percutiens dicit, iterumque facta genuflexione ad suum locum revertitur, & ibi stat, donec Diaconus ad ipsum descendat, & Pacem det; quam ipse quoque statim dat Cæremoniaro, sed cum hoc discrimine, ut, dum eam à Diacono accipit, manum utramque supponat humeris; dum verò eam dat Cæremoniaro, super eisdem ponat. Post datam pacem genuflectit, & ascendit ad dextram Celebrantis: detegit, cum opus est, Calicem: adorat cum Celebrante, & cum dicit: *Domine non sum dignus*, inclinatus cum eodem pectus percutit. Dum Celebrans sumit Hostiam vel Sanguinem, profundè se inclinat versùs Altare; sumpto autem Sanguine, cum debita reverentia & ampullæ osculo vinum pro purificatione Celebranti infundit, uti & pro ablutione vinum & aquam; tum accepto parvo velo Calicis genuflectit, & per infimum gradum ad partem Evangelij vadit, Calicem mundat, aptat cum Purificatorio, Patenâ & pallâ cooperit, plicat Corporale, reponit in bursam, & ipsam super Calicem priùs à se velo coopertum ponit, & per gradus anteriores transiens, facta in medio genuflexione, portat ad Credentiam sine comite. Accedit ad medium, sequitur Celebrantem ad librum accedentem vel recedentem, flectit ad benedictionem cum Diacono in secundo gradu (nisi aliud Evangelium legendum sit, tunc enim portat librum facta post Diaconum in medio genuflexione) & caput profundè inclinans signo Crucis se signat, & ad cornu Evangelij cum Diacono se conferens assistit, Celebranti se in omnibus inclinationibus & Crucis formatione conformans ut ad primum Evangelium. Finito Evangelio dicit: *DEO gratias*: redit cum Celebrante ad medium Altaris, facit Cruci reverentiam, & mox in planum descendit, ibique factâ iterum reverentiâ, birretum à Substituto accipit, & ante Diaconum capite tecto in Sacristiam regreditur, ita tamen, ut, ubi ad Sacristiam venerit, sistens se cum alijs in linea recta Celebrantem transire sinat, & ipse primum post Diaconum Sacristiam intret, ubi factâ imprimis Cruci, postea Celebranti reverentiâ,

eundem in vestibus exuendis iuvat, & tum demum etiam ipse se exuit.

TITULUS III. DE OFFICIO CÆREMONIARII.

- I. **A**Nte omnia indutus Superpelliceo quærit, & signat in Missali & libro Evangeliorum, quæ sunt cantanda vel legenda: deinde videt, an omnia sint parata, præsertim pro Celebrante. Postea Missale apertum in Altari ponit, & Calicem ad Credentiam defert, eumque in medio ponit.
- II. Paratis omnibus induit Celebrantem, eumque in egressu ad sinistram, nudo capite, & junctis ac erectis manibus sequitur.
- III. Ubi ad aram ventum est, sistit se ad planum Epistolæ; ibique à Diacono birretum Celebrantis accipit, post genuflexionem ad sedem deportandum.
- IV. Si aspersio aquæ benedictæ facienda sit, comitatur Celebrantem, & dextram pluvialis partem elevat. Ubi ad Altare redierit, factâ debitâ reverentiâ, ad suum locum regreditur; finitis verò Orationibus ad Celebrantem accedit, eumque in casula induenda iuvat.
- V. Dum Celebrans dicit Psalmum *Indica*, ipse stare potest, sub Confessione tamen decentius flectit. Quoties autem Celebrans seipsum signat, vel caput inclinat, toties ipse quoque se signat vel inclinat, exceptâ Confessione. Dum autem Diaconus & Subdiaconus Confessionem faciunt, ipse se profundè versùs Altare inclinat, pectus percutit cum illis, & ad verba *Tibi Pater* ad Celebrantem se vertit.
- VI. Si ad *Kyrie eleison* vel *Gloria* sedendum sit, ipse Subdiaconum in sedendo iuvat, Dalmaticam attollendo. Tum diligenter attendit ad verba: *Adoramus, Gratias, IE SV Christe, Suscipe*, & ex suo loco surgens, capitis inclinati signo ad inclinationem monet, quod idem etiam signum dat ad recedendum, circiter quando *cum S. Spiritu* cantatur.
- VII. Quando Celebrans Orationes canit, ipse in secundo gradu eidem assistit, facie ad illum conversa. Finitis Orationibus recedit, & vel in suo loco consistit, vel, si ita moris sit, Subdiaconum ad Epistolam cantandam comitatur, eique à sinistris parùm à tergo assistit.

VIII. Dum

VIII. Dum Celebrans Evangelium legit, ipse librum Evangelij accipit, eumque Diacono in cornu Epistolæ stanti porrigit. Postquam verò Diaconus accepta benedictione in planum descendit, ipse factâ cum omnibus alijs Ministris genuflexione, primus procedit ad locum Evangelij extra Cancellos, & ibidem post Diaconum se sistit, & ad *Sequentiam* pollice signum Crucis in fronte, ore, & pectore format. Quando verò nomen JESUS cantatur, profundè versùs Cruçem; ad nomen MARIÆ autem versùs Diaconum se inclinat. Si genuflexio faciendâ sit, ipsa quoque versùs Cruçem peragitur. Dum respondetur à Choro *Gloria tibi Domine*, thuribulum à Thuriferario accipit, & Diacono offert, iterumque illud ab ipso recipit. In fine verò Evangelij ad locum suum rediens accipit à Subdiacono in planum descendente Evangelij librum, & ad Credentiam portat; postea thuribulum à Thuriferario accipiens, Diacono porrigit.

IX. Si Concio habenda sit, Celebranti Casulam detrahit, eundemque ad sedilia præparata finito Evangelio eundem sequitur, idemque post Concionem in reditu facit, simulque eundem in Casula induenda juvat, & ubi Concionator promulgandi vel orandi finem fecerit, eidem signum dat Symboli cantandi.

X. Dum sub Symbolo sedetur, diligenter attendat ad nomen JESUS & adoratur, Et Incarnatus &c. ut signum pro inclinatione dare possit. Post Versum *Et Incarnatus* vadit cum Diacono ad Credentiam, offert ei bursam, & cum eo usque ad locum suum proprium accedit, non autem usque ad Altare comitatur. Circa finem Symboli signum ad surgendum dat, sicut in fine ad *Gloria in excelsis*.

XI. Dicto Offertorio comitatur Subdiaconum ad Altare usque, reversusque ad locum suum manet ibi stans usque ad lotionem manuum, hâc enim peractâ ad sinistram Celebrantis accedit, & folia, si opus sit, vertit; manet quoque ibidem usque ad finem Præfationis, tum enim ad locum suum regreditur.

XII. Ad initium Præfationis iterum vadit ad sinistram Celebrantis, eique ad librum assistit, donec Subdiaconus Pacem à Diacono acceperit, tunc enim ad Subdiaconum in planum descendit, & ab eo etiam Pacem accipit, factâque

genuflexione dat Pacem Substituto, & ad cornu Epistolæ redit.

XIII. Quando Celebrans Communionem dicit, accedit ad illum, eique dictam Communionem ostendit, & librum dictâ ultimâ Oratione claudit, nisi Evangelium ex eo adhuc sit dicendum. Denique postquam Celebrans dicto Evangelio in planum descendit, factâ cum illo reverentiâ dat birretum Diacono, & sequitur Celebrantem in Sacristiam euntem.

XIV. In Missa minùs solemnè ante Missam Calicem ad Altare defert, & Corporale explicat, & eundem Calicem velotectum supra illud deponit, & Celebrantem à dextris vestit. Ante asperisionem Aquæ benedictæ asperillum eidem porrigit cum debitis osculis, uti & Manipulum & Casulam post asperisionem. In thurificatione idem, quod aliàs Diaconus, facit. Dum Celebrans legit Epistolam, ipse accepto ex Credentia libro, & factâ Altari reverentiâ solus vadit ad locum consuetum intra vel extra Cancellos, librum clausum & erectum ante pectus ferens, ibi Epistolam canit, & factâ in reditu genuflexione ante medium Altaris, sine benedictionis petitione aut manûs osculo librum ad Credentiam portat. Ante Evangelium ministrat naviculam & cochlear Celebranti, ut semper aliàs, cum consuetis osculis, & postea vadens ad locum Evangelij medium se inter Ceroferarios sistit, offert ad *Sequentia* thuribulum, & post finem Evangelij Celebrantem tribus ductibus, factâque antè & post reverentiâ incensat. Sub incensatione ad Offertorium eodem modo, ut ante introitum omnia facit, nisi quòd Calicis pedem, si sit in sacris, tenere debeat, dum is à Celebrante incensatur, eumque parùm remove, dum Crucis incensatio peragitur. Postquam autem ipse Celebrantem incensavit, & à Substituto vicissim est incensatus, accedit ad cornu Evangelij, & Celebranti ad librum servit. Quando Sacerdos dicit *quam oblationem*, factâ ipse genuflexione transit ab Altaris mensa ad gradum superiorem, & à dextris Celebrantis flectit, ejusdemque Planctam sub elevatione tenet. Peractâ elevatione surgit, genuflectit, & ad librum redit. Reliqua ut in Missa solemnè peragit.

TITU-

TITULUS IV.

DE SVBSTITVTI OFFICIO.

I. **A** Nte initium Missæ accipit librum Evangeliorum & velum pro Subdiacono, ampullas cum pelvicula, collocanda omnia ordine & decenter supra Credentiam. Diebus autem Dominis etiam Manipulum & Casulam effert, & super Cancellos ponit ad cornu Epistolæ, quia aspersio Aquæ benedictæ facienda est. Præterea videt, an in Altari Crucifixus, Candelabra, & Candelæ debito numero sint paratæ & accensæ; an parata funalia; an scamna pro Ministris & Assistentibus posita.

II. His constitutis iuvat Diaconum & Subdiaconum in vestibus induendis. Quando exeundum est ex Sacristia, factâ Cruci & Celebranti debitâ reverentiâ, sequitur ille sine socio ad latus, duos Ceroferarios, nudo capite, junctis & erectis manibus.

III. Ubi ad aram ventum, accipit à Diacono birretum, illudque cum reliquis supra sedes Celebrantis, Diaconi & Subdiaconi post genuflexionem ponit.

IV. Si aspersio Aquæ benedictæ facienda sit, accipit vas Aquæ benedictæ cum aspersorio stans à dextris Diaconi, porrigitque id illi sine osculo. Aspersione peractâ, accipit depositum à Celebrante pluviale, & in Sacristiam refert.

V. Ascendente Celebrante ad Altare, ipse cum reliquis surgit, accipit à Thuriferario naviculam, & sine nova genuflexione cum eodem ad cornu Epistolæ vadit, ibique stans à sinistris dat naviculam semiapertam in manus Diaconi sine osculis. Ad initium incensationis tollit cassinum & librum apertum, & stans in plano à sinistra Cæremoniarj utrumque tenet usque ad finem incensationis.

VI. Circa finem Orationis ultimæ accipit à Credentia librum Epistolarum ambabus manibus, eumque ad Subdiaconum affert; & nisi ipse Cæremoniarj secundum Cæremoniale id faciat, eundem Subdiaconum comitatur extra Cancellos, & canenti Epistolam à sinistris parùm à tergo assistit.

VII. Finitâ Epistolâ, si comitatus est Subdiaconum, redit cum eo ad Altare, & mox Thuriferarium ad Sacristiam

comitatur, iterumque reducit. Circa finem Gradualis, accipit naviculam, accedit cum Diacono & Thuriferario ad partem Epistolæ, offert illi naviculam, & factâ benedictione ab eodem iterum recipit.

VIII. Quando ad Evangelium cantandum extra cancellos prodeundum est, ipse ultimus Diaconum & Subdiaconum sequitur, & dum Evangelium ipsum canitur, post Diaconum à dextris Cæremoniarij facie ad Thuriferarium conversa consistit. Signat se Cruce, quando dicitur *Sequentia*, facitque inclinationem vel genuflexionem versùs Crucem, quoties Diaconus se inclinat vel flectit ad nomen JESU; si verò ad nomen MARIÆ aut alterius Sancti se inclinat, versùs Diaconum hæc inclinatio facienda est. Finito Evangelio Diaconum ad planum Altaris comitatur.

IX. Si Concio habeatur, Diacono Dalmaticam auferens super Cancellos decenter ponit, & Sellam Celebrantis ad locum, ubi Concio audienda est, portat, & absolutâ à Concionatore Evangelij lectione ad eundem locum ipse quoque ordine, quo ex Sacristia exiverat, accedit, & post Concionem ad Altare redit, Diaconum iterum vestit, & sedem Celebrantis refert. Paulò antè finem Concionis, si Sacristanus id non faciet, in Altari & super Credentiam candelas accendit.

X. Finito Symbolo dum Celebrans dicit: *Oremus*, comitatur Subdiaconum ad Credentiam, ibique velum illi porrigit, & juvat in eodem super Calicem ponendo; quo abeunte ad Altare, ipse velum parvum Calicis à Calice remotum complicat, & in Credentia ponit. Tum Thuriferarium ex Sacristia deducit, & naviculam accipiens, Diacono, ut supra ad primam incensationem ministrat, & recipit. Ad initium verò incensationis amovet ab Altari cussinum cum libro, tenens illud in plano ad latus Evangelij stans, donec incensatio ex illa parte sit peracta, tum enim iterum reponit prope Corporale ad commoditatem Celebrantis, factâque genuflexione recedit per planum ad suum locum; peractâ autem incensatione Thuriferarium iterum ad Sacristiam comitatur.

XI. Finitâ Præfatione procedit ex Sacristia, & genuflectit cum alijs Ministris in suo loco, donec Diaconus transeat ad dextram Celebrantis, tum enim accedens ad campanulam, eandem

eandem ter pulsat, dum Hostia & Calix elevatur. Completâ elevatione surgit, redit ad locum, & factâ genuflexione Thuriferarium cum alijs ad Sacristiam deducit, & reducit, ibique stans manet, nec genuflectit, etsi Diaconus Celebranti assistens genuflexionem faciat.

XII. Si Pax detur post *Agnus DEI*, ipse eandem à Cæremoniaro accipit, iterumque dat Thuriferario. Mox cum alijs Ministris genuflectit, usque dum Diaconus cum Subdiacono, sumptâ ablutione, per medium transeat, tum enim surgit, & erectus consistit.

XIII. Ad ultimam benedictionem cum alijs flectit, caput profundè inclinans, & dum ea datur, Cruce se signans. Finito Evangelio, Birreta afferens, Subdiacono suum porrigit, & ordine, quo egressus est, ad Sacristiam redit.

XIV. In Missa minùs solemni ipse à sinistris vestit Celebrantem. Sub incensatione supplet locum Subdiaconi, redditâ Thuriferario naviculâ, Planetam incensantis elevando, & quoties ille inclinationem Cruci facit, aut genuflectit, pariter flectendo. Dum Celebrans legit Epistolam, ipse eidem assistit, & finito ab eo Graduali defert Missale clausum cum cussino ad cornu Evangelij, ibique apertum collocat ad commodum Celebrantis. Ante Evangelium confert se ad cornu Epistolæ, & post incensum impositum, ad cornu Evangelij, ibique ex latere se sistit. Ad incensationem sub Offertorio accedit cum Thuriferario, & naviculam Cæremoniaro porrigit, iterumque Planetam incensantis elevat. Ad verba *Quam oblationem* accedit cum Cæremoniaro ad gradum superiorem, si commodè fieri potest, & à sinistris flectit. Reliqua ut in Missa solemni peragit.

TITULUS V.

DE THURIFERARII OFFICIO.

I. **A**Nte Missam curare debet, ut habeat thuribulum accensis prunis, & naviculam thure & cochleari instructam. Dato signo omnium campanarum præbet naviculam Diacono, & tenet thuribulum pro incenso imponendo, quo imposito, factâ Cruci & Celebranti reverentiâ progreditur primus è Sacristia, lævâ naviculam ferens, dextrâ thuribulum leviter agitans.

H 3

II. Ubi

II. Ubi ventum est ad Altare, genuflectit cum alijs, & dum post factam Confessionem Celebrans ad Altare ascendit, tradit Substituto naviculam, & cum eo ad cornu Epistolæ thuribulū ferens vadit, ibiq; unū genu flectens in supremo gradu, facie ad Celebrantem versa, tenet thuribuli annulum sinistrā, dextrā ipsum thuribulum in medio catenularum apertum, & ad altitudinem naviculæ elevatum. Facta benedictione incensī porrigit thuribulum clausum Diacono, & post incensationem Celebrantis ab illo iterum accipit, ad Sacristiam defert, & mox redit.

III. Post Epistolam cantatam, comitante Substituto, ad Sacristiam pergit, & thuribulum cum navicula affert, & paulò antè finem Gradualis cum Diacono ad partem Epistolæ accedens, tenet, ut aliàs, thuribulum pro incenso imponendo, quod tamen facta benedictione ipse retinet in manibus, & accedens cum alijs ad Credentiam, factā genuflexione, ibi stat, donec Diaconus benedictionem acceperit, tunc enim accedit ad medium Altaris, & genuflectens, procedit post Cæremoniarium extra Cancellos, ibique, dum cantatur Evangelium, post Diaconum à sinistris Cæremoniarij se sistit facie ad Substitutum à dextris stantem conversā. Dum respondetur à Choro *Gloria tibi Domine*, porrigit Cæremoniarario thuribulum, iterumque ab eo post incensationem recipit. Finito Evangelio post Ceroferarios ad planum Altaris redit, ibique Diacono aut Cæremoniarario thuribulum offert, & iterum acceptum in Sacristiam refert.

IV. Si Concio habenda sit, ipse Subdiacono Dalmaticam aufert, & super Cancellos decenter ponit; postea cum alijs ad locum Concionis audiendæ accedit.

V. Post Offertorium accedit cum Substituto ad Sacristiam, affert thuribulum, & sicut in prima incensatione offert Celebranti pro thure imponendo, & postea Diacono. Completa incensatione Celebrantis ipse cum Diacono in planum ad cornu Epistolæ vadit, ibique genuflexionem facit, & incensato Subdiacono thuribulum à Diacono accipit, eumque pariter incensat duplici ductu, antè & post inclinans caput. Quo factò incensat Acolythos ad dextram & sinistram, ac denique populum, refertque thuribulum in Sacristiam, & ibi usque ad finem Præfationis manet.

VI. Fi-

VI. Finita Præfatione redit ad Altare, & facta genuflexione flectit usque ad verba: *Quam oblationem*, tum enim factâ iterum genuflexione ad cornu Epistolæ vadit, & flectens in secundo gradu, imposito thure sine benedictione, dum Hostia elevatur, ter eam incensat, nimirum dum Sacerdos eam adorat, dum elevat, & dum deponit. Atque idipsum etiam ad Elevationem Calicis facit. Quâ finitâ surgit, & genuflexione factâ ad Sacristiam defert thuribulum, & mox reversus ad Altare, post genuflexionem in suo loco stans manet.

VII. Quando post *Agnus DEI* pax datur, ipse eam à Substituto accipit, & mox primo Ministro à dextris stanti eandem dat. Finitâ Missâ præit ad Sacristiam, sicut in egressu, ita tamen, ut prope Sacristiam subsistens prius Celebrantem cum Assistentibus & Cæremoniaro eam intrare sinat, & ubi ipse ingressus fuerit, Cruci primùm, tum Celebranti reverentiam faciat, & Assistentes in exuendis vestibus juvet.

VIII. In Missa minùs solemni thus ante egressum non imponitur, nec thuribulum secum effert, sed, si sit Dominica, vas Aquæ benedictæ præparat cum aspergillo. In incensatione verò primâ & secundâ, incenso benedicto, ponit naviculam supra Credentiam, & Cuslinum cum Missali ex Altari tollit, & sustentat usque ad finitam incensationem; tum thuribulum in Sacristiam refert, quod, dum canitur Graduale, solus ipse iterum ex Sacristia reportat. Reliqua more solito peragit.

TITULUS VI.

DE OFFICIO CEROFERARIORUM.

I. ANTE egressum accendunt suas Candelas, faciunt reverentiam Cruci & Celebranti, & primi post Thuriferarium exeunt, nudo capite, candelabra in manibus portantes.

II. Ubi ad Altare ventum est, genuflectunt, & candelabra ad Credentiam deferunt, & in anterioribus cornibus deposita relinquunt, hinc illinc prope candelabra flectentes, ante Confessionem se signant Cruce cum Celebrante, caputque inclinant cum illo, excepta Confessione; quando tamen

Ministri faciunt Confessionem, etiam ipsi se profundè inclinant versùs Altare, pectora percutiunt ad *mea culpa*, & ad *tibi Pater* ad Celebrantem se vertunt. Si verò Aquæ aspersio facienda sit, tum stant apud candelabra, donec Sacerdos Psalmum *Iudica* recitare incipiat.

III. Ascendente ad Altare Celebrante surgunt, & si ad *Gloria* sedendum sit, is, qui proximior est Diacono, eum iuvat in Dalmatica supra sedem explicanda.

IV. Quando Diaconus pro Evangelio cantando benedictionem accepit, accedunt ad extremitates plani apud Altare, & factâ genuflexione cum alijs, sequuntur Thuriferarium ad locum, ubi Evangelium canitur, & unus ad dextram, alter ad sinistram Subdiaconi sistunt; nec unquam cum alijs caput inclinant, aut genuflectunt. Finito Evangelio post Subdiaconum & Cæremoniarium ad medium Altaris accedunt, genuflectunt, & candelabra ad Altare portant, ibique manent stantes.

V. Si Concio habenda sit, extinguunt candelas suas, & sedes pro Ministris sacris ad locum pro Concione audienda deputatum portant, & post Concionem iterum reportant.

VI. Quando Celebrans Offertorium dixit, ipsi cum ampullis, & pelvicula ad cornu Epistolæ accedunt, & alter ampullam vini, alter ampullam aquæ Subdiacono offerunt, recipiuntque. Postquam verò Celebrans incensatus est, accedunt ad illum, & cum debita reverentia alter aquam affundit, alter mappulam primò plicatam ferens, deinde utraque manu extensam porrigit, recipitque.

VII. Finita Præfatione, accendunt candelas in majoribus candelabris, ubi mos est, quia tunc non adsunt alij, qui hoc faciant. Tum genua flectunt cum alijs Ministris usque ad finem elevationis.

VIII. Dicto *Agnus DEI*, si Pax datur, is, qui proximior est Acolytho minimo, ab eo Pacem accipit, statimque socio porrigit.

IX. Quando Celebrans Sacrum Sanguinem sumpsit, maturè ipsi afferunt, unus quidem ampullas vini & aquæ cum pelvicula, alter verò velum parvum pro Calice tegendo, eaque sine osculis porrigunt Subdiacono, iterumque postea ampullas ad Credentiam portant.

X. Ad

X. Ad Benedictionem flectunt, capita profundè inclinant, & Cruce se signant. Finito verò ultimo Evangelio candelabra accipiunt, & in extremitatibus plani consistentes genuflectunt, & post Thuriferarium in Sacristiam redeunt, ita tamen, ut ante illam subsistant, & Celebrantem cum Assistentibus & Cæremoniario priùs intrare sinant, in ingressu verò Sacristiæ Cruci & Celebranti reverentiam facere ne obliviscantur.

TITULUS VII.

DE OFFICIO ACO LYTHORUM.

I. Quando Sonantibus omnibus campanis signum ad egressum datum est, faciunt cum alijs Cruci & Celebranti profundam reverentiam; & in egressu sequuntur Substitutum in Cottis bini & bini, nudo capite, junctis & erectis manibus.

II. Ubi ad Altare ventum est, ad sua sedilia accedentes, faciunt cum alijs genuflexionem, & stant usque ad initium Missæ, hâc enim inchoatâ flectunt, faciunt Crucem, & capita inclinant, quoties Celebrans id facit, exceptâ confessione. Quando tamen Assistentes confessionem faciunt, ipsi quoque profundè se inclinant, pectora percutiunt ad *mea culpa*, & ad verba *tibi Pater* versùs Celebrantem se vertunt.

III. Ascendente ad Altare Celebrante surgunt, & manent stantes suis locis, donec ad *Kyrie eleison*, & *Gloria* reliqui etiam sedeant, tunc enim & ipsi sedent, & ad signa à Cæremoniario data vel caput detegunt, & profundè se inclinant, vel surgunt circa finem Hymni.

IV. Quando cantatur à Diacono Evangelium extra cancellos, vertunt se ad Diaconum, ita tamen, ut tergum Altari non obvertant; & quoties ille Crucem format, vel genuflectit, vel ad nomen *JESU* caput inclinat profundè, ipsi quoque hæc omnia faciunt, sed versùs Crucem inclinari; quando verò ad nomen *MARIAE* aut alterius Sancti caput ille inclinat, ipsi versùs Diaconum eandem reverentiam faciunt.

V. Si post Evangelium Concio habenda sit, ipsi postquam Celebranti & Assistentibus vestes detractæ sunt, sca-

mna oblonga ad locum Concioni audiendæ deputatum portant, eoque se, recitato Evangelio, cum alijs conferunt. Finita concione verò ea iterum ad locum suum portant, ibique vel stant, vel sedent sub *Credo*, & ad signa Cæremoniarj inclinationes vel genuflexiones faciunt, prout alios facere viderint.

VI. Dum post Offertorium à Substituto incensantur, thurificanti respondent capitis inclinatione, & quisque incensandus sequentem invitat ad honorem incensationis recipiendum. Dum verò Thuriferarius thuribulum ad Sacristiam reportat, ipsi quoque facta genuflexione eum sequuntur.

VII. Finita Præfatione ingrediuntur ad Altare cum Thuriferario, funalia accensa ferentes, & Presbyterium ingressi suis quisque locis genuflectunt, & demissis in terram funalibus genuflexi manent. Dato verò primo signo elevationis funalia in altum ad pectus usque elevant, quæ tamen post illam iterum demittunt, & factâ genuflexione sequentes Thuriferarium ad Sacristiam reportant, & ubi mox redierint, in suis locis stantes manent. In Missis tamen Defunctorum non nisi post finitam Communionem discedere debent juxta *Gavant. p. 2. tit. 13. n. 3. lit. D.*

VIII. Quando post *Agnus DEI* Pax datur, ipsi quoque à vicino Ministro Pacem accipiunt, & proximè astanti vicissim dant; tum genuflectunt usque ad transitum Assistentium per medium, tunc enim ita surgunt, ut cum Assistentibus à genuflexione erectis & ipsi erecti sint.

IX. Dum finitâ Missâ ad Sacristiam reditur, eundem ordinem servant, quem in egressu tenuerunt; ubi tamen ad Sacristiam venerint, ante eam cum alijs in linea recta hinc & inde consistentes Celebranti, cui reverentiam faciunt, & dignioribus Ministris, prioris ingressus honorem relinquunt, & tum demum & ipsi ingressi Crucem prius, postea Celebrantem conveniente reverentiâ honorant, ac

Cottas cum debita modestia deponunt.

TITU.

TITULUS VIII.

DE OFFICIO MINISTRI IN
PRIVATA MISSA.

I. **C**um ad quietem & devotionem Celebrantis non parùm conducatur, si Ministrum bene instructum habeat, ideo ut hanc quoque instructionem ritè suscipere possit Sacerdos, opere pretium videtur, ut ea etiam, quæ à tali Ministro specialiter observanda sunt, breviter hoc loco explicentur.

II. Prima itaque illius cura sit, ut ad manum habeat Sacerdos pyxidem Hostiarum apertam, juxta, non supra paramenta collocatam, ex qua cum accepta fuerit Hostia clausam suo iterum reponat loco, deinde Sacerdotem in vestibus sacris induendis aptè juvet. Eum in sinem Humerale, quod Sacerdos capiti imponit à tergo defluum, extremis angulis apprehensum, super humeros reducat, & inter scapulas replicet: Albam modestè per caput Sacerdoti inserat, & primò dextram, tum sinistram manicam aliquantulùm elevet, & ut brachia commodè Sacerdos inserat, juvet attrahendo, quantum satis erit; contractam verò ultra humeros Albam, ne iterum in brachia defluat, aptè inter scapulas Sacerdotis colliget. Cingulum à tergo eidem in manus tradat æqualiter dispositum, & Albæ partes inferiores, si longiores sint, ita componat, ut nec veste altiores sint, nec terram attingant: quando verò Sacerdos Stolam induit, advertat, num explicata sit, & Crux in medio consistat, manúque, si non sit ritè applicata, suaviter reducat: Casulam denique sic superinducat, ut Sacerdotis caput non contingat. Ligamina verò Casulæ ita manu comprehendat, ut ne Sacerdoti eam induenti incommodent: quòd si verò intra fissuram Casulæ adhuc hæreant, ea inde opportunè eximat, ne, si postea primùm attrahere volet, cum eam Sacerdos jam induit, eidem molestè in faciem involent.

III. Cum tempus est progrediendi ad Altare, librum accipiens in brachium sinistrum reclinat, & Sacerdotem oculis demissis, corpore erecto, gravi & maturo incessu præcedat. Si transeat ante Altare, in quo Venerabile Sacramentum vel

asservatur, vel consecratum est, genuflectat cum Sacerdote, cum non præveniendo, aut, si fortè elevetur, omnino in genua procumbat.

IV. Ubi ad Altare ventum est, accepto à Sacerdote pileolo, ipse genuflectat, etiam si Sacerdos ob absentiam SS. Sacramenti profundam tantùm reverentiam faciat, quia sic in solemni Missa omnes facere jubentur, uti rectè notat Bauldrius p. 3. c. 9. ubi etiam addit, cùm Diaconus & Subdiaconus Rubricarum p. 2. §. 4. num. 7. jubeantur genuflectere, quoties ante Crucem transeunt, conveniens utique esse, ut idem etiam à Ministro privatæ Missæ observetur, licet idem Author non audeat improbare morem eorum, qui profundam tantùm in transitu reverentiam faciunt, cùm multi gravissimique Authores, ut ipse loquitur, id sentiant, ac praxis faveat.

V. Deposito birreto, non supra, sed extra Altare, & cancellis, si opus sit, clausis, ex sinistra parte in plano, non in æquali cum Sacerdote linea, sed paululùm retrò illum flectat, ac protensis junctisque manibus, cum eo Psalmum *Judica*, aliasque Preces, non irruendo in verba Sacerdotis, distinctè, integrè, nec nimis festinanter aut voce nimis remissâ, recitet, Crucis signum faciens, quoties Sacerdotem facere id videt. Ad *Gloria Patri* caput cum eodem inclinet, uti & cùm *DEVS tu conversus* dicit. Dum verò ipse Minister *Confiteor* dicere incipit, tum primùm, non antè, corpus profundè inclinet, eumque situm, usque dum Sacerdos *Indulgentiam* pronuntiare incipit, retineat: dum verò *Tibi Pater*, aut *Te Pater* dicit, modicè se versùs Sacerdotem convertat, & ad *mea culpa* pectus ter dextrâ, modestè & non sonorè percutiat, sinistrâ interim pectori admotâ, quod etiam observat, quando signum Crucis facit.

VI. Ubi Sacerdos ad Altare ascendit, & ipse gradum ultimum sine ulla reverentia (cùm non discedat à loco) occupet, aut, si tantùm suppedaneum adsit, in suppedaneo quoque flectat, cùm volet, & Sacerdoti ad omnia commodè respondeat.

VII. In fine Epistolæ, ubi *DEO gratias* responderit, ad medium procedat, factâque ibi reverentiâ ad cornu Epistolæ accedens, ubi Sacerdos discesserit, librum accipiat, & repetitâ

titâ in medio reverentiâ in cornu Evangelij sic eum deponat, ut pars posterior cornu Altaris respiciat, & Sacerdoti obliquo situ Evangelium legenti sit accommodatus. Advertat tamen, an in Missa Defunctorum Sacerdos non sequentiam *Dies ira* recitet, tunc enim non finitâ Epistolâ, sed ad verba: *oro Supplex & acclinis*: uti & in Missa Resurrectionis ad verba: *Sepulchrum Christi viventis*: in Missa Pentecostes: ad verba *Flecte, quod est rigidum*: tandem in Missa pro Festo Corporis Christi ad verba: *Bone Pastor panis vere*, surgendum erit ad deportandum librum ad cornu Evangelij. Sed & hoc etiam bene notandum, ut si Sacerdos statim post *Kyrie eleison* ad latus Epistolæ accedat, & varias Orationes ac Epistolas recitet, Minister neutiquam se loco moveat, donec post dictum *Dominus vobiscum* iterum aliquam Epistolam absolverit. Quod si verò Sacerdos, dum prosequitur, quæ Epistolæ subjungi solent, genua flexerit, idem facere Minister debet, si tum stare eum contigerit.

VIII. Cùm Sacerdos ad Evangelium dicendum accedens ad illa verba: *Initium* vel *Sequentia* signo Crucis minore se signat, & ipse pollice solo similem Crucem faciat, & ubi SS. JESU nomen protulerit, caput versùs Crucem (quod idem etiam sub Introitu, Orationibus & Epistola observandum est) inclinet: si autem Sacerdos genuflectit, & ipse versùs librum genuflexionem faciat. In majore Hebdomade, in fine Passionis, dici debet *Laus tibi Christe*. Finito verò Evangelio sine reverentia in loco suo (ad cornu Epistolæ) iterum genuflectat.

IX. Ubi Sacerdos Offertorium dixerit, surgat, & factâ eodem in loco reverentiâ ad Credentiam vadat, urceolos cum pollubro accipiat, atque ad Altare per gradus in cornu Epistolæ ascendat. Tum singulas ampullas, unam post alteram, manu dextrâ ad cinguli altitudinem elatâ, tenens apertas, & in summitate deosculans (non tamen manum Celebrantis) cum debita reverentia ante & post oblationem factâ, Sacerdoti sic offerat (sinistrâ manu interim pectori admotâ) ut commodè ab eo singulæ accipi queant. Subinde Mantile quoque sic præparans, ut facilè apprehendi queat, arrepto aquæ urceolo & pollubro stans vel flectens in supremo gradu Altaris expectet, donec Celebrans ad ipsum accedat.

dat, tunc enim cum osculo ampullæ & ordinarijs reverentijs aquam affundet, & mox in vasculum ad id deputatum, aut angulum Altaris iterum effundet, urceolosque cum pollubro ac mantili, suo loco reponet, & quantum fieri potest, urceolos cum pollubro in Altari non relinquet.

X. Infusione absolutâ, rectâ ad suum locum ex Epistolæ parte, non ad medium Altaris accedat, factâque reverentiâ genuflectat. Cùm Sacerdos dixit: *Orate Fratres*, Minister interjectâ perbrevis morulâ, Orationem *Suscipiat* erectus dicat, sicut ad alia usque ad Præfationem, erecto quoque, non inclinato corpore respondendum erit: ad *Sanctus* verò tintinnabulum aut uno continuato sono, aut, ubi sic moris est, ter interrupto pulset, usque dum Sacerdos *Benedictus* dicat, tum enim tintinnabulum in gradu versûs Celebrantem deponens, ad cereum accendendum (postquam Sacerdos, finitâ memoriâ vivorum, manus iterum disjunxerit) præmissâ in suo loco, non in medio (nisi fortè per hoc ad alterum cereum accendendum transire deberet) reverentiâ se conferat, eoque accenso ad locum suum redeat, & usque dum Celebrans oblata signare incipiat, expectet, atque ad medium factâ reverentiâ accedens retrò Sacerdotem flectat, Casulamque sine osculo (ut monet Bauldrius) moderatè elevatam teneat, campanulam statim, cùm Sacerdos incipit genuflectere, ad Elevationem Hostiæ & Calicis continuato, aut, ut Gavanto & alijs magis placet, ter interrupto sono pulset, donec post & Hostiæ & Calicis in ara repositionem Sacerdos iterum genua flexerit; moram verò trahet flectens eodem in loco, deposito interim tintinnabulo, dum Sacerdos Altare fuerit deosculatus, tum enim surget, ac præmissâ genuflexione, repositurus suo loco tintinnabulum, ad cornu Epistolæ se reducet.

XI. Ad *Nobis quoque Peccatoribus, Agnus DEI, & Domine, non sum dignus*: semper etiam ipse cum Sacerdote percutiat pectus, & ad omnia, prout opus est, respondeat. Ubi verò Communio faciendâ fuerit, post dictum *Agnus DEI* surgat, factâque reverentiâ lintheum pro Communicantibus, si opus fuerit, aptet: tum ad cornu Epistolæ in plano flectens, cùm Celebrans Sacrum Sanguinem sumere incipit, ipse quoque junctis manibus, & inclinato corpore *Confiteor* dicat, ac postquam

quam Sacerdos Communionem distribuit; ipse ablutionem post modicum intervallum porrigat, semper genuflectens, quoties Sacerdos cum SS. Sacramento ei occurrerit.

XII. Peractâ Communionem (aut si nulla fuerit, cum Celebrans sumptâ Hostiâ Calicem discooperit) ad locum Credentiæ redeat, urceolos accipiat, & factis solitis osculis ac reverentijs, antè & post, vinum pro Purificatione; pro ablutione verò etiam aquam post vinum, supra, non juxta digitos Sacerdotis infundat: in omni verò infusione mediocritatem teneat, nec nimis lentè, nec nimis præcipitanter eam præstet, nec nimis multum, de aqua præcipuè, nec nimis parum, de vino saltem, magis ad hoc obsequiû necessario, infundat, observetque signum cessandi à Sacerdote dandum. Urceolos verò etiam, cum infundit, ita scitè tractet, ut ne guttæ ponè effluant, & pedem Calicis aspergant: ac repositis deinde urceolis ad locum Evangelij per longiorem viam accedat, librûmque omissis interim alijs omnibus, nec impedimento sit Sacerdoti Calicem composituro, ad cornu Epistolæ, factâ semper in medio reverentiâ, portet, Cereos pro Consecratione accensos extinguat, atque ad cornu Evangelij recedens flectat, & aptè ad omnia respondeat: maximè, cum per Octavam Paschæ ad *Ite Missa est* Alleluja duplicabitur, noverit sibi quoque ad subjungendum *DEO gratias* Alleluja duplicandum esse. Et in Quadragesima se inclinât, etiam genuflexus ad Orationem super Populum, incipiens statim ac Celebrans incipit dicere: *Humiliate capita vestra DEO.* Gerlac. p. 2. tit. 16. n. 40.

XIII. Post ultimam Orationem, si Sacerdos librum apertum reliquit, ipse illum ad cornu Evangelij more solito deportet, ac obliquè, ut supra dictum est, collocet, iterûmque finito Evangelio reportet. Si verò clauserit librum, in suo loco immobilis perseveret, donec Sacerdos benedictionem dederit, aut sine illa (ut fit in Missa Defunctorum) ad cornu Evangelij accesserit; ad Benedictionem inclinatus, & se quoque signo Crucis signans eandem accipiat, surgensque, & factâ in medio reverentiâ ad cornu Epistolæ accedens, ad illa verba: *Initium S. Evangelij*: minorem Crucem faciat, finitoque Evangelio primùm, & non antè, Cereos (nisi alius facere consueverit) à parte Evangelij incipiens, deinde primùm in parte Epistolæ, juxta Gerlac, p. 2. tit. 16. num. 42. &

alios,

alios, extinguat, cavens tamen, ut ne fumigent; deinde librum ab Altari sumat, & porrecto Sacerdoti birreto, eundem præmissâ reverentiâ ad Sacristiam antecedit, & si in transitu alicubi genuflexio facienda est, Sacerdotem non præveniat, sed simul cum eo genuflectat, ut initio dictum est: denique ad limen Sacristiæ consistens, ac reverentiam Sacerdoti, & Cruci faciens, deposito libro, eundem in vestibus exuendis juvet.

XIV. Tempore autem hyemis, singularem curam habebit luminum, quæ cum necesse fuerit, emunget eâ solertiâ, ut quàm minimè interim molestus, vel impedimento sit Sacerdoti: secundariam quoque candelam ad librum ita aptè collocabit, ut sine nova opera Sacerdotis, ritè semper serviat: & cum Evangelium legetur ex libro, sive in Missæ initio, sive in fine, opportunè retrò Sacerdotem, inter Calicem & librum apponet: quæ verò in clathris erunt Communicantium, ita disponet æquis intervallis, ut quocumque progrediatur Sacerdos Communionem distribuens, semper habeat ad id genus Officij necessariam lucem, nisi illi singularis à quoquam candela præferatur.

XV. Si bini fuerint Ministri, simul quidem accedere ad Altare ante Sacerdotem, & recedere: simul etiam ad infusionem vini & aquæ se conferre: cereos pro elevatione, si plures accendendi sint, accendere; sub ipsa elevatione Casulam Sacerdotis elevare, & ad omnia Sacerdoti (nisi malit unicus id præstare ad confusionem vitandam) respondere poterunt: reliqua tamen ita inter se disperient, ut is, cui magis convenit quæpiam actio, eam suscipiat; dum verò liber ad alteram partem portandus est, in medio concurrentes & flectentes genua, loca permutent: Sub magna autem Communione, si duo scyphi adsint, alternatim abluionem porrigant; si verò unum tantùm vasculum adsit, is, qui à dextris est, solus id faciat, alter interea à sinistris in plano flectat, aut, ubi opus est, in hyeme Sacerdoti Communionem distribuenti candelam præferat.

XVI. Denique quòd Rubricæ Sacerdoti Celebraturo præscribunt, id ipse quoque sibi observandum meminerit, ut scilicet post inchoatum Sacrum non curet ampliùs, quid in alijs Altaribus fiat, sed perinde se gerat, ac si nullus præter suum Sacerdotem in templo celebraret.

P A R S

P A R S IV.

DE MISSIS PARTICVLA-
RIBVS.

HActenus de Cæremoniis Missæ in genere actum; nunc, quoniam experientia ostendit multos potissimam ferè difficultatem in Missis quibusdam particularibus dicendis experiri, visum est, non inutile futurum, si & harum Cæremoniarum breve quoddam compendium ipsis offerretur, quod in præsentî parte præstabitur.

TITULUS I.

DE MISSIS CORAM VEN. SACRAMENTO
EXPOSITO LEGENDIS.

I. **Q**uando accedit Celebrans ad Altare, statim ac Presbyterium vel Capellam ingreditur, ubi est Sacramentum expositum, detegit caput; & cum finito Sacro recedit, non priùs tegit, quàm ex iisdem egressus sit. NB.

II. Ubi ad medium Altaris pervenit, & finitâ Missâ recedit, flectere debet utroque genu, & caput devotè inclinare: deinceps tamen unico tantùm, ut expeditior sit ad Cæremonias. Ita Gavantus: quæ tamen, si ejus doctrina p. 2. tit. 14. toto. bene consideretur, de solemnibus Missis, non de privatis intelligenda erunt. Quod si ergo consuetudo habeat, ut etiam in accessu, & recessu, maximè in privatis Missis, unico tantùm genu flectat, eidem se accommodare poterit.

III. Accedens ad medium Altaris vel recedens semper genuflectit; convertens verò se ad Populum, dum dicit *Dominus vobiscum*, aut *Orate Fratres*, facta genuflexione post osculum Altaris, sistit se versùs Evangelij cornu, tum facta iterum genuflexione in medio, redit ad librum vel Altare.

IV. Cùm in planum descendit Missam inchoaturus, genuflectit iterum, (non tamen insuper, ut aliqui, profundam reverentiam facit) & Missam incipit.

V. Quando post Offertorium manus lavandæ sunt, Gavantus,

Instruct. I.

I

vantus,

vantus, Arnaudus, & Bauldrius monent, hanc lotionem extra gradum Altaris etiam in privata Missa faciendam esse; quia tamen omnes ferè in nostris partibus supra gradum lavant, poterit se eisdem Celebrans accommodare; attendat tamen, ne tergum in hac lotionem Venerabili obvertat; sed potius se nonnihil ad latus vertat, ut quasi Altare aspiciat.

VI. In benedictione Populi dicto *Omnipotens DEVS*, genuflectit, & in latere Evangelij benedicit, non perficiens circum, sed vel ad medium rediens iterum genuflectit (ut multi graves viri malunt) vel statim ad latus conversus (ut cum Gavanto plerique Rubricistæ monent) signat librum aut tabellam ultimi Evangelij, & nullo modo Altare.

VII. Quando datur Populo Benedictio cum Sacramento, format Crucem nihil dicens. Rituale Romanum. NB.

VIII. Quando exponitur Ven. Sacramentum pro Oratione 40. horarum, Missa solemnis dici debet de eodem, prout inter Missas votivas assignatur cum unica Oratione, *Gloria & Credo*, quia est publica causa; non tamen de eo dici debent Missæ privatæ, si est Festum Duplex aut de Præcepto. Si in Festo primæ Classis vel secundæ, vel Dominica Privilegiata fiat hæc comprecatio, Missa de Festo, vel de Dominica dicenda est cum Commemoratione SS. Sacramenti, si unica tantùm dicatur Missa; si verò plures, & earum aliquæ de Festo vel Dominica dicantur, poterit Missa Solemnis de Venerabili sine Commemoratione Festi aut Dominicæ cantari. Gavant. p. 2. tit. 14. n. 4.

TITULUS II.

DE MISSIS VOTIVIS.

Missa Votiva propriè loquendo juxta Gavantum & alios Mea dicitur, quæ ex voto, id est, arbitrio Sacerdotis celebratur, & nullo modo ab Ecclesia aut Rubricis præscribitur. Unde, ut alibi jam monui, non bene aliqui dicunt, omnem illam Missam Votivam esse, quæ ab Officio discordat, cum Missa Rogationum Feriâ II. & Vigiliæ infra Octavam etiam discordet ab Officio, nec tamen Votiva propriè dici queat. Porro tria de his Votivis quæri possunt. 1. Quando dici queant.

queant. 2. Quales Missa dici debeat. 3. Quae partes in
catholici Missa retinendae vel omittendae sint.

§. I.

Quo tempore dici possint.

I. **U**T quæstio hæc, quæ non parùm vexat novos Sacerdo-
tes, experientiâ teste, solidè, clarèque ex probatorum
Authorum sensu resolvatur, per aliquot pronuntiata decide-
tur. Itaque ut certiora ab incertis sejungantur, certum est in-
primis, posse per consuetudinem, maximè etiam à sede A-
postolica approbatam, introduci, ut quotidie Votiva, v. g.
de B. Virgine legatur, sic enim P. Gobat *tr. 3. Cas. 21. n. 720.*
testatur, de facto in Cathedrali Ecclesia Constantiensi quo-
tidie post matutinas horas, etiam in die Paschatis, Officium
de B. Virgine cantari, eamque consuetudinem legitimè in-
troducendam probat Layman. *tr. 5. c. 1. n. ult.*

II. Certum est pariter, posse loco Missæ principalis, se-
Conventualis, Missam votivam dici, infra hebdomadem
quocunque die, quando Officium fit de Feria minore, cum
debita ejus commemoratione, (exceptis scilicet Ferijs Ad-
ventus, Quadragesimæ, Quatuor Temporum, Rogationum
& Vigiliarum) & quando non est resumenda Missa Domini-
cæ præcedentis, suo loco celebrari impeditæ. Rub. *tit. 4. n. 5*
(De anticipandis Dominicis idem esset judicium, de quibus
hic quidem non est sermo, quia in Ferias per se exceptas inci-
dent.) Notandum est tamen, in hoc casu Missam votivam
ordine dierum, prout in fine Missalis, cuique diei sua assigna-
tur, dici debere; non autem ad libitum Cleri, aut Laicorum
quamcunque votivam promiscuè dici posse. Gavant. *p. 1*
tit. 4. in fine.

III. Certum est quoque Missas votivas, pro Missis pri-
vatis, infra hebdomadem dici posse pro arbitrio Sacerdotis,
quocunque die non est Duplex, cum commemoratione ejus,
de quo est factum Officium, & Festi Simplicis, eo fortè die
occurrentis. Rubr. *ibid.* Id tamen, quod hoc & præcedenti
loco dictum est, passim non fiat, & non nisi rationabili de cau-
sa, ut Rubrica monet.

IV. Certum etiam est, in Dominicis, à Rubricis ejusmodi

Missas votivas prohiberi, uti colligitur tum ex *cit. tit. 4.* ubi dicitur *aliis diebus infra hebdomadem*: tum ex Rubrica post votivas Missas de B. Virgine, ubi expressè dicitur, alias Missas votivas, quæ subjunguntur, posse extra Dominicas & Festa Duplicia dici. Intelligi tamen debet per Dominicam, ea, quæ à Populo celebratur. Gavant. *p. 1. tit. 4. litt. O.* Hinc infra hebdomadem, cum Missa Dominicæ, quæ suo loco celebrari impedita fuit, resumitur, vel anticipatur, Missa quidem votiva eo die dici poterit, sed privata; non autem loco Missæ principalis, ut supra *n. 2.* dictum est.

V. Certum est easdem Votivas etiam ijs diebus prohiberi, quibus Missa de Duplici Festo fieri non potest, quales sunt dies infra Octavam Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, Feria IV. Cinerum, Feriæ omnes Hebdomadæ majoris, Vigiliæ Nativitatis & Pentecostes, uti S. Rituum Congregatio 28. Aug. 1627. decrevit. apud Gavant. *p. 1. tit. 4. litt. O.* Et novo Decreto Clementis X. die 21. Junij 1670. prohibentur omnes votivæ infra Octavam Corporis Christi. His ergo suppositis, quæstio inter Rubricistas in eo solum versatur, an prohibitio ista consilij tantum, an verò etiam præcepti sit: item an rigidè adeò sit facta, ut propter rationabilem causam etiam in supradictis diebus votivam Missam dicere non liceat, ad quas breviter ex aliorum potiùs sensu, quàm meo respondebo.

VI. Etsi per se loquendo illud sacrum sit legendum, quod Rubricæ præscribunt: hæ enim ad minimum vim Consilij valde prudentis & pij sortiuntur, (cui meritò se quisque conformare debeat, teste P. Gobat *n. 701.*) probabile tamen est, prædictas Rubricas sub nullo præcepto, atque adeò nec peccato, si scandalum absit, obligare, uti idem Author cum Suar. Dicastillo, Bonac. Reginald. Pax Jordano, & alijs docet, quia nec lex ulla Scripta, nec consuetudo, nec alia auctoritas allegari potest, per quam ejusmodi obligatio sit introducta; & Pij V. Bulla vetans *alio Ritu*, quàm Missale præscribat, celebrari, facilè explicari potest, de alijs formis Missalium, uti in simili de Breviario respondent Authores.

VII. Pro causa publica potest Missa votiva dici in omnibus Festis etiam Duplicibus (modò non sint primæ Classis) ita Gavantus *p. 1. tit. 4. litt. O.* cum Diana & pluribus apud hunc *cit.* Causam autem publicam vocat *cit.* Author *p. 1.*

dit. 8. litt. B. eam, pro qua totus Clerus cum Episcopo (intellige, ubi hic reperitur) convenire solet, quales sunt, si votum pro malo gravi avertendo factum sit exolvendum, aut gratiæ pro accepto aliquo grandi beneficio solemniter sint agenda, aut comprecatio quadraginta horarum instituta &c.

VIII. Seclusâ speciali prohibitione probabile est, ob quamcunque *rationabilem* causam licitum esse, Missas votivas in quovis Festo Duplici, non majori saltem, legere. Ita P. Gobat n. 708. cum Henriquez, Tannero & alijs. Porro pro causa rationabili ipse sequentes agnoscit. 1. Ut satisfiat Fundationi, quemadmodum multi sentiunt. 2. Juxta alios, & nominatim juxta Jordanum n. 500. *promissio & stipendium* acceptum pro certa Missa. 3. *Malum publicum* vel *privatum* avertendum, *bonumve* procurandum. 4. Quando Sacrum ordinarium est valde longum, & nequit sine incommodo notabili vel Sacrificantis, vel Audientis dici; quo modo facilè permittenda est mutatio Missæ, in qua Passio Dominica legitur, in Votivam de Passione, si Audiens vel Sacrificans debilitate capitis, oculorum, pedum, viscerum laboret. Tambur. l. 2. c. 6. §. 1. n. 12. 5. Singularis devotio vel Facturi, vel Auditori sacrum. Dico *Singularis*: si enim vulgaris sit, melior est conformatio cum Rubricis, quia per subjectionem gratius DEO obsequium præstatur. Dicast. d. 4. n. 28.

IX. Infra Octavas B. Virginis non convenit dicere Votivam de eadem, sed si fiat Officium de Octava, dicatur Missa conveniens Officio cum *Gloria & Credo*; si verò infra ejusmodi Octavam fiat Officium de aliquo Sancto. & eo die votiva dici debeat de B. Virgine, dicatur Missa festiva, de Octava, omisso *Gloria & Credo*. Atque hoc etiam in Votivis aliorum Sanctorum Octavam habentium observandum est. Gav. l. c. litt. P.

X. Missæ votivæ de Spiritu sancto, de B. Virgine, & pro Defunctis, quæ præscribuntur Presbyteris in eorum ordinatione dicendæ, post Celebrationem primæ eorum Missæ, sequuntur regulas votivarum, atque adeò dici non possunt illis diebus, quibus aliæ Votivæ prohibentur. Gav. p. 1. tit. 4. maximè cum hæc Missæ omnino non injungantur sub peccato, sed solum ex congruitate quadam & decencia, uti Valen-

cia 10. 3. d. 5. puncto. §. 2. Castropal. & alij multi sentiunt
apud P. Gobat in Alph. Sacrif. n. 713.

§. II.

Quæ Missa dicenda sit.

IN Missis Votivis de Sanctis vel dicitur Missa propria, si habetur, mutatis in Collecta verbis *Nativita, Festa &* hujusmodi in verbum *Commemoratio*, desumptis item Tractu, Graduali, vel Versibus cum *Alleluia*, si opus est, ex Missa de Communi; vel certè tota Missa dicatur de Communi, prout ratio temporis requirit.

II. Dubitant hîc nonnulli 1. An, si Mulieres prægnantes pro felici partu petant tres Missas, scilicet ad honorem Nativitatis Christi, B. Virginis, & S. Joannis Baptistæ dici, in tali casu debeant hæ tres Missæ ex Festis ipsis, mutatis mutandis, ut præcedente numero dictum est, desumi, an verò aliæ ad hanc intentionem legi? Qua in re non idem omnium est sensus & opinio. P. Paulus Hoffeus Societatis nostræ Assistentis olim hac de re quæsitus, respondit, ejusmodi petitioni morem non gerendum, utpote clarè Concilio Tridentino Sess. 22. de celebr. Miss. contrariæ, ubi ait, quarundam Missarum & Candelarum certum numerum, qui magis à superstitioso cultu, quàm à vera Religione inventus est, omnino ab Ecclesia removendum esse. In eandem sententiam conspirabunt etiam Gavantus p. 4. tit. 17. n. 8. & Arnaudus tr. 1. p. 4. tit. 17. n. 9. ubi ajunt, si Missa votiva de Assumptione, aut Nativitate B. Virginis, aut ejusmodi petatur, dici posse unam ex quinque votivis ejusdem, cum intentione ad honorem Assumptionis B. Virginis, eò quòd non deceat dicere: *Gaudeamus omnes in Domino diem Festum &c.* aut verba *diem Festum in Commemorationem* mutare; & præterea alia etiam inconvenientia sequantur, quæ tamen citati Authores non exprimunt. Specialis tamen in nostro casu difficultas esse posset in Missa de Nativitate Christi dicenda; cum enim in hoc Festo tres Missæ assignentur, nulla videtur commodè pro Votiva accipi posse; non prima, quia ad noctem dirigitur, ideòque difficilis est Orationum immutatio: non secunda, quia Evangelium non tam est de Nativitate Christi, quàm Pastorum adventu ad Præsepe; non tertia, quia in fine habet

Evan-

Evangelium de tribus Regibus, quod videtur parùm convenire pro Missa votiva extra tempus Festorum Nativitatis & Epiphaniæ dicenda. His tamen non obstantibus, passim practicatur opposita sententia, scientibus, & non contradicentibus Superioribus, eò quòd non appareat ratio, cur de alijs Sanctis Missæ votivæ ex proprio Festo Sanctorum desumi queant, & non idem etiam de Missis votivis Nativitatis Christi, B. V. & sancti Joannis Baptistæ dici possint. Neque enim superstitio timenda est, cum non in numero sistat devotio petentium, sed in Mysterio duntaxat. Neque etiam in Missa eligenda pro Votiva Nativitatis difficultas absterere debet, cum facilè possit sumi Missa de Octava Nativitatis, quæ incipit: *Puer natus est nobis*, & tota facilè est ad hunc finem applicabilis. Ego nec damnare omnino volo hanc devotionem, si alicubi fortè cum Superiorum approbatione inducta est; nec omnino approbare, sed potius suaderem, ut, qui petunt ejusmodi Sacra pro se legi, capaces, si fieri possit, redderentur, ut persuadeant sibi, quodvis aliud Sacrum ex approbatis ab Ecclesia servire posse ad finem, quem intendunt; imò magis fortè efficax fore propter reverentiam & obedientiam, quam Ecclesiæ proprium suum judicium abnegando & subijciendo exhibent.

III. Dubitant alij 2. An, & quæ Missa dicenda sit de quatuordecim Auxiliatoribus, nempe de SS. Georgio, Vito, Sebastiano, Blasio, Dionysio, Panthaleone, Erasmo, Cyriaco, Christophoro, Achatio, Eustachio, Ægidio, Catharina, Margaretha, Barbara, si petatur? Ad quod dubium respondet primò Gavantus p. 4. tit. 17. n. 14. Missam specialem, quæ de his Sanctis Venetijs impressa est, penitus rejectam esse à S. Congregatione die 16. Jan. 1617. ita ut neque retineri possit in Missali sub pœna librorum prohibitorum. Resp. 2. Si specialis devotio petentium Missam de his Sanctis requirat, posse Missam de pluribus Martyribus ex Comuni Sanctorum legi; tum quia plures ex his Sanctis Martyrio coronati sunt, atque adeò major pars minorem ad se trahit; tum quia, cum nullus in ijs Apostolus contineatur, proximi dignitate sunt ipsi Martyres, atque adeò etiam ex hoc capite meritò de ipsis potius, quàm Confessoribus vel Virginibus Missa legitur, maximè cum pro pluribus Martyri-

bus Missa propria, non item pro Confessoribus reperia-
tur.

§. III.

Quæ partes dicenda vel omittenda.

I. **I**N Votivis, etiam infra Octavam, nunquam dicitur *Gloria* & *Credo*, nisi in Missis Angelorum, & B. Virginis in Sab-
bato (in quibus dicitur *Gloria* sine *Credo*) & quando fit Missa
solemnis pro re gravi vel publica causa. Si tamen etiam tunc
adhibeantur paramenta violacea, non debet dici *Gloria* &
Credo, (extra Dominicam, in hac enim semper *Credo* dici-
tur) uti S. Rituum Congregatio decrevit. Quando Missa vo-
tiva dicitur eo die, quo Sanctus aliquis obiit, convenit dice-
re *Gloria*, etiam si non sit dictum Officium de eo. Arnaudus
tit. 8. n. 1.

II. In Votivis privatis de aliquo Sancto, pro Gratiarum
actione, secunda Oratio erit de Officio, tertia pro Gratiarum
actione. In Missa verò solempni dicuntur duæ tantum assi-
gnatæ in proprio loco, id est, una, vel Missæ SS. TRINITA-
TIS, vel Spiritûs Sancti, vel Beatæ Virginis, & altera pro Gra-
tiarum actione, sub una conclusione. In alijs Votivis pri-
vatis, propriè gratiarum actionis, prima Oratio erit, ut in
Missa solempni, secunda de Officio, tertia, quæ alioqui se-
cundo loco fuisset dicenda. Juxta superius dicta p. 2. tit. 11.
num. 5.

III. In Ferijs Adventûs, si dicantur Missæ Votivæ de
Passione, vel pro peccatis & aliæ, non est omittendus Versus
cum suo Alleluja, quia non sunt Missæ de Tempore. Si verò
infra Octavam Paschæ ob gravem aliquam causam contin-
gat dici Missam Votivam, non dicitur Graduale, licet illud
dicatur de Tempore: sed dicuntur duo Versus cum suis Alle-
luja: & in fine Missæ, dicitur *Ite Missa est* sine duplici Alle-
luja. Arnaud. *tr. 1. tit. 17. n. 5.* ex Gavanto p. 4. *tit. 17. n. 12.*

IV. A Septuagesima usque ad Pascha in Votivis, quæ di-
centur, semper dicitur Tractus, etiam ijs diebus, in quibus
non dicitur in Missa Feriæ. Arnaud. *l. c. n. 3.*

V. Psalmus *Judica* & *Gloria Patri*, ad Introitum, & in fi-
ne Psalmi *Lavabo* dicitur in omnibus Votivis, etiam tem-
pore Passionis, licet non dicatur in Missis de Tempore. Ar-
naud. *l. c. n. 4.*

VI. Præ-

VI. Præfatio propria dicitur, si eam habet Missa *Votiva*; si non habet, dicitur de Tempore, vel *Octavâ*, vel *Communis*. Infra *Octavam* tamen *Nativitatis* dicitur Præfatio de *Nativitate*, licet *Votiva* propriam habeat. *Communicantes*, & *Hanc igitur*: dicitur, si *Votiva* dicatur infra *Octavam*, quæ illud habet. Gavant. *tit. 12. litt. G.*

VII. Pro *Evangelio* ultimo in his *Missis* semper *S. Joannis* *Evangelium* sumitur.

TITULUS III.

DE MISSIS PRO DEFUNCTIS.

ETiam de his tria consideranda veniunt. 1. Quando dici possint. 2. Quæ Cæremoniæ in ijs sint observanda. 3. Quomodo Absolutio peragenda sit.

§. I.

Quando dici possint.

I. *Missæ* privatæ pro *Defunctis* dici possunt quocunque die, quo licitum est *Votivam* *Missam* celebrare. Gavant. *p. 1. tit. 5.* Imò etiam in *Duplici* *Festo* (modò non *Christi* *solemne*) dici posse talem *Missam*, docent *probatissimi* *Authores* apud *Dianam* *p. 3. tr. 6. resol.* si tamen id exigat necessitas. Verùm quia *Alexander VII.* & *Clemens IX.* speciali decreto veruerunt, ne in *Duplicibus*, ejusmodi *Missæ* *votivæ* legantur, concesseruntque, ut *Indulgentiæ*, quæ alioqui non nisi per *Missam* de *Requiem* in *Altari* *privilegiato* obtineri poterant, etiam per *Missam* de *Festo* *occurrente* dictam impetrari queant, ideo saltem, ubi promulgatum est ejusmodi decretum, observari debet. Sed infra *Octavam* *Corporis* *Christi*, *Missæ* de *Requiem* pro *Defunctis* prohibitiæ sunt nisi per *Decreto* *Clementis X.* die 21. Junij 1670.

II. In *Dominicis* & *Festis*, quæ non sunt primæ *Classis*, *Missam* insepulto, hoc est, præsentem corpore in *Ecclesia*, celebrari non potest. *Decretum* *S. Rituum* *Congregatio* 25. *Maij* 1603. quod *Arnoldus* *p. 1. tit. 5. num. 4.* intelligendum putat de *solemni* *Missâ* tantum, non de *privatis*, quæ etiam præsentem corpore celebrari non possunt in *Dominicis* aut *Duplicibus*.

III. Nota, quòd, cùm Rubrica *tit. 5. n. 1. & 2.* dicit, debere prima die Mensis, & Feria II. Hebdomadæ Missam *Conventualem & Principalem* fieri pro Defunctis Sacerdotibus, Benefactoribus, & alijs, si Duplici vel Semiduplici non sint impeditæ, & tempora Adventûs, Quadragesimæ, & Paschale non currant, nullo modo de privatis Missis intelligenda sit, unde sine culpa omitti possunt, siue Missa ipsa, siue Commemoratio tantùm præscribatur, & si legatur Missa, per modum votivæ legenda est. Arnaud. *tit. 1. n. 3.*

§. II.

Quid observandum sit in talibus Missis.

Ritus Communis.

I. **S**I Missa pro Defunctis dicenda sit inter tertium & septimum, vel inter septimum & trigessimum, Missa quotidiana, & non una ex supradictis dici debet.

II. Non omittuntur oscula Paramentorum, cùm se Sacerdos induit. Gavant. *p. 2. tit. 13.* sed omittitur Psalmus *Indica*. Non signat se Cruce ad Introitum, sed librum, quasi aliquid benedicens, sinistrâ interim super librum positâ. Non dicitur *Gloria Patri* ad Introitum, nec ad *Lavabo*. Omittitur *Gloria in excelsis. Iube Domine benedicere*. Osculum libri in fine Evangelij cum verbis tum dici solitis. Omittitur *Credo*. Benedictio Aquæ. Percussio pectoris ad *Agnus DEI*. Oratio pro Pace. Benedictio Populi. Minister quoque non osculatur ampullas, quas Celebranti porrigit. Gavant. *l. c. litt. R.*

III. Quando omisso Sacro funebri celebratur Festivum, non opus est, ut Collecta funebris inseratur, etiam præsentem corpore; imò nec licere quidem in Duplicibus, adversus Navarr. docent Gavantus & Fraxinellus apud P. Gobat *n. 625.* eò quòd Rubricæ non permittant ijs diebus plures Orationes, nisi pro re gravi. Unde qui ordinariè id factitaret, censetur inducere novum Ritum, quod tamen prohibet Clemens VIII. in Bulla Missali præfixa. Ex quo fundamento etiam reprobatur idem P. Gobat *n. 626.* praxin illorum Religiosorum, qui in omnibus Duplicibus per annum Collectam pro Defunctis subjungunt Orationi de Festo, ut ex indulto Gregorius XIII. à pœnis Purgatorij liberent Animam, prout

in Altari privilegiato dicentibus Collectam pro Defunctis concessum est. Si tamen in aliqua Ecclesia sit legitimè introducta consuetudo, ut in Festis non summis, præsentem corpore, Collecta inferatur, uti Constitutiones Synodales Diœcesis Constantiensis p. 1. tit. 9. n. 12. permittunt, potest hæc permissio ob suam antiquitatem tutò usurpari. NB.

IV. Si in Missa pro Defunctis dicendæ sunt plures Orationes, tum si Missa dicatur pro Sacerdote, primo loco dicatur Oratio *Presta quesumus*. Si pro alio Defuncto, *Inclina Domine*. Si pro pluribus, *Animabus* aut *DEVS, cui proprium*. Secunda & tertia erunt, quæ secundo & tertio loco ponuntur in Missa quotidiana Defunctorum, & Oratio *Fidelium* semper dicitur, & est ultima in his Missis; secus verò, si in Missa pro Vivis per modum Collectæ dicatur, tunc enim semper secundo loco dicenda est, & tum Commemoratio de aliquo Sancto, si quæ facienda sit, tertio loco dicenda erit. An verò in Festis Semiduplicibus fieri possit Commemoratio pro Defunctis secundo loco ponenda, quando alioqui tertia Oratio ad libitum est concessa, dubitant nonnulli, eò quòd nulla ejusmodi Oratio inter Orationes ad libitum dicendas circa finem Missalis assignata fuerit. Sed communis praxis contrarium habet; & meritò, cum enim Rubrica tertiam Orationem ad libitum concedens non distinguat, & Commemorationem pro Defunctis non excludat, neque nos distinguere debemus, & eandem Commemorationem excludere; neque credibile est, Ecclesiam voluisse Defunctos tanto subsidio privare, quod ex Orationibus ad libitum frequenter satis occurrentibus percipere possunt, maximè cum ad lucrandas indulgentias Altaris privilegiati frequenter ejusmodi Commemoratio requiratur. Neque obstat, quòd nulla ejusmodi Oratio inter Orationes ad libitum ponatur; nam neque pro pace, pro belli necessitatibus avertendis, pro infirmis, pro morituris ulla ibi Oratio reperitur, & tamen nemo utique negabit, licere pro tertia Oratio ad libitum, unam ex Missis votivis pro pace, infirmis, morituris &c. accipere. Sufficit ergo, quòd illa Oratio alibi in Missali reperiatur. Etsi verò in tali casu plerumque Oratio *Fidelium* sumatur, non video tamen, cur non posset alia quoque, v.g. pro Sacerdote, pro Patre vel Matre Celebrantis, pro uno Defuncto sumi, sicut de facto in Ec-

eleffis sumitur, quando præter Miffam pro Defunctis in die obitus, vel tricesimo, etiam alia adhuc de B. Virgine cantatur.

V. Oratio pro Patre & Matre Sacerdotis non dicitur pro aliorum Patre & Matre; & quando dicitur, pro alterutro tantum, semper dicitur initio Collectæ: *DEVS, qui nos Patrem & Matrem &c.*

VI. In Miffis Defunctorum, nulla dicitur Oratio pro Vivis: nec ea, quæ est communis Vivis & Defunctis.

VII. In fine Epistolæ Sequentia pro Defunctis dicitur, quodocunque dicta est una tantum Oratio in Miffa: cum plures dicuntur, omittitur ad arbitrium Sacerdotis. Rubr. Arnaud. *tr. 1. p. 1. tit. 5. n. 11.*

VIII. Præfatio semper communis dicitur.

IX. *Agnus DEI* dicitur conjunctis ante pectus, non positus super Altare manibus. Rubrica. Quod si fiat Communio Populi intra Miffam, (quod communiter fieri non deberet, juxta Gerlac. *p. 2. tit. 10. §. 21. & alios*) nulla dari debet Benedictio. Gavant. *p. 2. tit. 13. litt. V.*

X. Dicitur in fine *Requiescant in Pace*, licet pro uno duntaxat dicta sit Miffa.

XI. Canticum & Psalmus post Miffam pro gratiarum actione dicuntur cum *Gloria Patri*, ut aliàs. Gerlac. *p. 2. tit. 13. §. 7.* Duplicatur Antiphona, cum in Miffa una Oratio dicitur, & tempore Paschali additur *Alleluia*.

XII. In die Commemorationis omnium Fidelium Defunctorum Sacrificia quæcunque, debent applicari omnibus Defunctis ex intentione Ecclesiæ; & consequenter cessant eodie omnes aliæ obligationes diei annexæ pro particularibus Defunctis. Arnaud. *p. 4. tit. 15. n. 13.*

Ritus Solemnis.

I. Quodocunque dicitur Miffa pro Defunctis solemniter, id est, cum apparatu, dicitur unica tantum Oratio.

II. Non incensatur Altare, nisi ad Oblata, & post ea & Altare, Celebrans solus.

III. Subdiaconus non osculatur manum Celebrantis, nec benedicitur, nec tenet Patenam, neque defert librum osculandum Celebranti; ministrat tamen eidem, dum Altare incen-

incensat, quam incensationem & ipse peragit, dum Sacramentum elevatur.

IV. Diaconus non perit benedictionem, nec osculatur manum Celebrantis, nec incensat librum, aut Celebrantem in fine Evangelij.

V. Acolythi non portant luminaria ad Evangelium, neque thuribulum: tenent tamen, ut alias, medium Subdiaconum sustinentem Evangeliorum librum.

§. III.

Quomodo Absolutio peragenda sit.

I. Post finem Missæ, depositâ Planetâ & Manipulo (quem etiam Ministri deponunt, ut in simili casu tradit Cærimon. Episcop. l. 2. c. 17.) & assumpto pluviali, si habet descendit habens birretum in capite, deinde capite detecto sistit se inter Altare & tumulum seu lecticam mortualem aliquantulum versus cornu Epistolæ, ut Crucem respiceret, absente corpore; præsentem verò corpore servetur Rituale Romanum de Exequijs pro vario Defunctorum situ non enim ad caput Defuncti imaginarium, sed ad verum sistit Celebrans, atque adeò in funere Sacerdotis, præsentem corpore, variatur situs Celebrantis & Subdiaconi.

II. Incensum benedicitur, & imponitur circa finem Responsorij.

III. Antè, quàm aspergat vel incenset, cum Diacono à dextris facit reverentiam Altari, ut in Missa, uti & Cruci Subdiaconi, dum circuit Lecticam, quam ter à dextris & ter à sinistris aspergit, & incensat.

IV. Oratio *Absolve* dicitur communiter etiam in Prælatorum Absolutione, addito dignitatis nomine, & junctis manibus. Gavant. tit. 13. litt. M. & O.

V. In fine facit manu dextrâ signum Crucis super Lecticam, dicens *Requiem aeternam. &c.* Cantores dicunt: *Requiescant in pace*: licet pro uno fiat Absolutio.

VI. Si non adsit Feretrum aut Lectica, dicto *Placet* ante Evangelium accedit ad cornu Epistolæ, depositis Planetâ & Manipulo, accipit Pluviale, & stans ibidem conversus ad Altare expectat finem Responsorij *Liberanos*, interim Acoly-

lyt

lythi pannum nigrum expandunt in plano ante medium Altaris, & circa finem Responsorij ipse ministrante Diacono imponit & benedicit thus in thuribulo, & dicto ultimo *Kyrie eleison* à Choro, dicit *Pater noster*, quod secretò prosequitur, & interea accedit ad pannum nigrum, eúmque asperforio à Diacono accepto ter aspergit in medio, à dextris, & sinistris ipsius panni, redditóque asperforio capit thuribulum, & ter eodem modo thurificat. Deinde conversus ad cornu Epistolæ ex libro dicit: *Et ne nos inducas*, &c. alta voce, & reliqua, ut in Missali. Dicto autem per Cantores: *Requiescant in pace*, accedens cum Pluviali ad cornu Evangelij signans Altare aut Tabellam, & seipsum dicit Evangelium S. Joannis, & redit more solito ad Sacristiam. Bauldrius p. 3. c. 24.

TITULUS IV.

DE MISSIS VIGILIARUM.

I. **I**N Missis Vigiliarum, quæ sub Ritu simplici celebrantur, nunquam dicitur *Gloria* aut *Credo*, licet in Officio dictum sit *Te DEVM laudamus*, quia hæ Missæ non concordant cum Officio. Rubr. tit. 3. n. 2.

II. Si in Vigiliam incidat Semiduplex, secunda Oratio de Vigilia erit, tertia de Tempore, non *Concede*, quæ alioqui secundo loco in Vigilia dicitur.

III. Si Vigilia venerit infra Octavam, Missa dicitur de Vigilia cum Commemoratione Octavæ. Si verò fiat de Festo, primò Commemoratio facienda est de Octava, deinde de Vigilia: Excipe tamen, si Vigilia SS. Petri & Pauli, vel S. Joannis Baptistæ infra Octavam Corporis Christi venerit, tunc enim dici debet Missa de Octava cum Commemoratione Vigiliæ. Arnaud. p. 1. tit. 3. n. 2. & 3.

IV. Missa Vigiliæ occurrentis dicitur cum Commemoratione Feriæ Adventûs, licet de ea non sit factum Officium, Vigiliâ Nativitatis exceptâ. Quod si occurrat Festum novem Lectionum in Vigilia Adventus, in Missa Oratio de Adventu dici debet ante Orationem Vigiliæ, quia juxta Rubricas tit. 7. n. 3. semper secunda Oratio est de eo, de quo factum est Officium, uti in Festo S. Leonis 28. Junij videre est. Gavant. p. 1. tit. 4. n. 4.

V. Si Vigilia cum Festo primæ Classis occurrit, nihil fit de illa; ob quem casum inter Ferias Majores non numeratur. Rubric. tit. 3. n. 2.

VI. In Vigilijs semper dicitur Præfatio communis (excepe Vigiliam Epiphaniæ, Paschatis, Ascensionis, & Pentecostes) etiamsi infra Octavas habentes propriam Præfationem venerint, uti in Vigilia S. Joannis infra Octavam Corporis Christi occurrente videre est. Gavant. tit. 13. lit. C.

VII. Si Vigilia ab alio quopiam Festo digniore impediatur, semper ultimum Evangelium de illa legendum est, nisi in Ferias Quadragesimæ aut Quatuor Temporum cadat, tunc enim Evangelium S. Joannis dicendum est.

TITULUS V.

DE MISSIS PRIMIS

NOVORUM SACERDOTUM.

I. **I**N tali Missa semper assistit Neomystræ Presbyter & quidem in Pluviali, si Celebrans sit in dignitate constitutus; secus in Corta duntaxat. Si tamen alicubi consuetudine introductum sit, ut etiam inferioris conditionis Neomystris in Pluviali pro majori decencia & solemnitate assistatur, tolerari ea poterit. Bauldrius p. 3. c. 11. n. 1. sed an, in accessu ad Altare, & recessu, Neomystram præcedat Assistens, vel sequatur, dubium est: consuetudo quidem habet, ut sequatur; sed mallet eum (statim post Ministros) præcedere Gerlac. p. 2. tit. 15. n. 2. Corsetus etiam, tr. 1. p. 1. c. 5. n. 3. sequi volet, ut qui Presbyterum Assistentem in Missa solemniter sequi vult, quem tamen Nicolaus Bralion. p. 2. c. 4. num. 3. cum Diacono associatum præmittit.

II. Antè, quàm Missam inchoet, poterit flexis genibus in infimo gradu Altaris Hymnum *Veni S. Spiritus* cantare, unde si aspersio Aquæ benedictæ facienda est, ea non prius ab alio (cùm S. Rituum Congregatio decreverit, hanc semper à Celebrante faciendam esse, ut suo loco dictum est) sed ab ipso Neomystra post Antiphonam *Veni S. Spiritus*, Versiculum *Emitte &c.* & Orationem cantatam fieri debet. Cùm plures Neomystræ simul eadem horâ sacrum facturi sunt, ut alicubi

eubi contingit, ad suum quisque Altare, post dispositam ex more in libro Missam, in suppedaneo Altaris flectent, dum ab eo, qui ad aram principem faciet, inceptus Hymnus supra dictus, à Choro absolutus, & consueta Oratio, ab eo, qui Hymnum incepit, subjuncta fuerit. Tum surgent, & Missam consueto more inchoabunt. Quod si solus aliquis, & sine cantu celebret, dicet, ut supra, coram Altari genibus flexis Antiphonam prædictam, quæ desumitur ex Missa Pentecostes, cum Oratione competente de S. Spiritu ex Missa ejus votiva.

III. Assistens semper assistit ad librum, & se cum Celebrante inclinatur, genuflectit, & signatur, prout opus erit, quasi cum in omnibus actibus præcedens, modestè tamen ac prudenter. Genuflectit tamen à verbis *Qui pridie* usque ad depositionem Calicis; & à verbis *Domine non sum dignus* (nisi in hoc casu Ministri adsint, tunc enim, sicut ipsi in Rubrica jubentur, ita convenit id ipsum etiam ab Assistente fieri) usque ad sumptionem Calicis, & ad benedictionem Missæ in fine. Hucusque Bauldrius p. 3. c. 11. Assistens tamen cum Neomystra, non extendit, aut elevat manus; nec convertit se ad Populum, nec osculatur librum, aut Altare; nec benedicit Populum, vel Oblata, nec alia facit similia: nisi cum Neomystra eorum aliquid omitteret, is vel gestu aliquo, vel verbo admonendus esset. Gerlac. p. 2. tit. 15. n. 4. Dum Pax datur, videtur conveniens, ut prius Neomystra Assistenti det, sicut ipse Episcopus juxta Cæremoniale Episcoporum l. 1. c. 24. assistenti ad dextram eunti, & genuflectenti, prout alias Diaconus solet, cum hoc tamen discrimine, quòd ibi Diaconus cum Subdiacono Pacem ab Episcopo accipiat; hæc item conveniat, ut Diaconus eam ab Assistente accipiat, & statim more solito det etiam Subdiacono.

IV. Si facienda sit Communio, fiat, ut moris est; & tunc Assistens, non à sinistris, ut Gerlacus vult; sed à dextris Neomystræ, quod commodius est, assistere debet, tenens Patenam sub mento Communicantium; quod tametsi ad dignitatem Episcopalem pertineat, ob periculum tamen irreverentiæ, si ob sollicitudinem & trepidationem, quibus Neomystra obrui potest, sacræ Hostiæ è manibus exciderent, in primitiis tantum ejusdem concedi solet. Gerlac. p. 2. tit. 15. n. 5.

V. Post

V. Post Missam, ubi in Sacrificium redieris, factâque Cruci reverentiâ Planetam & Manipulum deposuerit, vertit sese, & primum Assistenti flexis genibus benedictionem petenti manum deosculandam porrigit, & benedicit, dicens: *Benedicat te Omnipotens DEVS, Pater, & Filius, & Spiritus S. Amen.* Sicque reliquos Ministros sibi succedentes, & post hos etiam Laicos benedicit.

TITULUS VI.

DE MISSA CORAM EPISCOPO
CELEBRARI SOLITA.

Ritus Communis.

I. Quando Celebrans ad Altare accedit, in accessu prius Episcopo profundam (aut, si alicubi mos ferat, omnino mediocrem genuflexionem) deinde Altari convenientem reverentiam facit. *Cærem. Episc. l. 1. c. 18.*

II. Antè, quàm principium Missæ faciat, stans à cornu Evangelij facie versus Epistolæ cornu conversa, obvertit se cum profunda inclinatione Episcopo ad licentiam obtinendam, eodémque annuente Missam inchoat.

III. Sub *Confiteor* non dicit *& vobis Fratres*, sed *tibi Pater*, simulque iterum se versus Episcopum cum profunda inclinatione convertit.

IV. Dicto *Oremus* faciens profundam reverentiam Episcopo, accedit ad medium Altaris ante infimum gradum, & ibi secretò incipiens Orationem *Aufer à nobis* ascendit ad Altare, Minister verò ad cornu Evangelij, ibique genuflexus inservit. *Bauldrius p. 3. c. 13.*

V. In fine Evangelij non osculatur librum, nec dicit *per Evangelica dicta*, sed Minister accipit librum, & sine genuflexione stans deosculandum Episcopo offert, & tum facta genuflexione librum claudit, & ad Altare reportat.

VI. Dicta prima Oratione ante Communionem, osculatur Altare in medio atque etiam instrumentum *Pacis* à Ministro oblatum dicens: *Pax tecum*, cui Minister respondet: *Et cum Spiritu tuo*: & mox ad Episcopum defert instrumentum, eique osculandum porrigit dicens pariter: *Pax tecum*.

Instruct. I.

K

cum,

cum, & post hæc verba dicta, non antè, debitam reverentiam facit.

VII. Antè, quàm benedictionem det, dicto *Placeat & benedicat vos Omnipotens DEVS*, convertit se ad Episcopum, & capite inclinato quasi licentiam benedicendi petens prosequitur: *Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus*, benedicens stantes à parte, ex qua non flectit Episcopus.

VIII. Finito Evangelio ultimo, conversus ad Episcopum adhuc stans in cornu Evangelij, facit illi reverentiam, & eo discedente revertitur ad Sacristiam.

IX. Hæc omnia tum tantùm observat, quando coram Episcopo in loco suæ Jurisdictionis legit, non autem in alio loco, nec coram alio Prælato Ecclesiastico licèt Majore (excepto Pontifice) multò minùs Principe Laico, quamvis his ex tolerantia instrumentum pacis, & liber (non tamen ille, quo Celebrans utitur, quemque propterea tunc osculari debet) deosculandus offerri, & reverentia in accessu & recessu fieri possit, non tamen Feminis, excepta reverentia. Bauldr. p. 3. c. 10. n. 9.

Ritus Solemnis.

I. Quodcumque in Missa solemnè apud Altare incensatio faciendæ est, incensum non à Celebrante, sed ab Episcopo imponitur in thuribulum.

II. Postquam dixit Celebrans *Misereatur*, versùs Episcopum convertens sese, faciènsque reverentiam ab eo absolutionem accipit, & tum iterum pergit.

III. Nec Subdiacono post Epistolam, nec Diacono ante Evangelium benedicat, sed utrumque hoc Officium Episcopo relinquit, qui etiam solus post Evangelium osculatur librum Evangelij à Subdiacono oblatum, & à Diacono incensatur.

IV. Sub Offertorio, antequam Subdiaconus aquam in Calicem infundat, urceolum elevatum versùs Episcopum tenet, ut ab eo benedicatur, unde Celebrans abstineat hujusmodi benedictione.

V. Post Orationem primam pro Communionem dictam Diaconus acceptam à Celebrante pacem, sive per osculum, sive per instrumentum defert. Reliqua ut in Missa communi observantur.

TITU.

TITULUS VII.

DE MISSIS NATIVITATIS
CHRISTI.

I. Nemo tenetur ad tres Missas hoc die dicendas, ne Parochus quidem, si scandalum absit. Ita Gavantus *p. 4. tit. 3. n. 6.* cum Bonacina *d. 4. q. ult. pu. 9. n. 5.*

II. Probabilis & segura sententia est Suarez *p. 3. d. 8. l. 4.* posse in hac nocte tres Missas privatas celebrari post mediam noctem, quia nullo jure prohibetur. Gavant. *l. c. n. 6.*

III. Qui unam tantum Missam dicere potest, aut vult, tertiam dicat, utpote cujus Oratio cum Officio concordat. Idem *l. c.*

IV. Circa Purificationem Calicis non eadem est ubique praxis. Et imprimis quidem Purificationem, si strictè sumatur cum Tamburino apud P. Gobat *n. 852.* pro Calicis tantum elutione, faciendam non esse, sed solos digitos abluendos, supponit Lugo in resp. moral. *lib. 1. dub. 10. n. 11.* & habet communior praxis. 2. Ablutionem digitorum non super Calicem, sed in vase vitreo faciendam esse, Gavantus *l. c.* cum plerisque alijs Rubricistis contendit; sed communior nostræ Germaniæ praxis est, ut in Calice fiat, & tum primùm in alium Calicem vel vitrum effundatur, & sumatur à Sacerdotibus in tertio sacro post sumptum sacrum Sanguinem. Sed alicubi, ut videre est apud P. Gobat *n. 849.* hæc ablutio immergitur Purificatorio, quod suspenditur postea ad exsiccandum. 3. Calicem Purificatorio non esse abstergendum, ijdem Authores censent, & praxis Romana habet. Verum quia in nostra Germania, passim etiam abstergio ista, post ablutionem digitorum consuetam, practicatur, potest quis sine scrupulo hanc consuetudinem retinere, cum ex una parte Canon Missæ *os & calicem purificatorio abstergi* jubeat; ex altera verò parte Purificatorium ad hoc destinatum sit, ut Reliquias ablutionis, si quæ ad labia aut calicem adhæreant, abstergat. Ita P. Gobat *n. 848.* 4. Preces, quæ in Purificatione Calicis, & digitorum ablutione dici alias solent, etiam in hoc casu, licet non fiat Purificatio, dicendas esse, Gavantus *l. c.* & alij tradunt. Quod si verò aliquis Ita-

lorum praxin secutus, Calicem neque elutum, neque extersum, sequenti statim sacro cum necessaria materia ad consecrandum adhibeat, licitè id faciet. P. Gobat *l. c. n. 850.*

V. In privatis Missis non flectit Celebrans utroque genu ad verba *Incaratus est*, ut suprà dictum. *p. 2. tit. 17. n. 7.*

TITULUS VIII. DE MISSA PURIFICATIONIS B. VIRGINIS.

I. **S**I hoc Festum venerit in Dominicis Septuagesimæ, Sexagesimæ, vel Quinquagesimæ, factâ aspersione Aquæ benedictæ prius, quàm Celebrans ascendat ad Altare, sit tantùm benedictio, & distributio candelarum, & Processio: & Missa dicitur de Dominica. *Rubr.* & tum candelæ in Missa non tenentur accensæ juxta morem Romanum. Gerlac. *p. 6. tit. 3. num. 20.* Corsett. *p. 2. c. 13. n. 11.* Gavant. *p. 4. tit. 14. num. 10.*

II. Si in prædictis Dominicis hoc Festum venerit, & Ecclesia sit in honorem B. Virginis dicata, olim Clemens VI. decreverat, ut tunc Missa de Festo fieret; sed nunc, teste Corsetto *p. 2. c. 12. n. 3.* Innocentius X. in novo Cæremoniali Episcoporum decrevit, & etiam Rubricis Missalis novi inferri voluit, ut in tali casu nunquam diceretur Missa, nisi Ecclesia sit B. Virgini sub titulo Purificationis dicata, tunc enim eidem ut Festo primæ Classis cedere debent hæ Dominicæ; de quibus proinde tunc tantùm Commemoratio facienda, & ultimum Evangelium legendum est. An verò in tali casu, si scilicet Festum Purificationis transferatur, & in Dominica Septuagesimæ, vel Sexagesimæ Missa de Dominica dicatur, secundo & tertio loco eæ Orationes, quæ in his Missis assignantur, videlicet *A cunctis*, & ad libitum; an verò, quæ Dominicis ante Purificationem conveniunt, nempe *DEVS, qui Salutis*, & pro Ecclesia vel Papa dicendæ sint, dubitârunt nonnulli; ad quod dubium cum Gavanto *p. 4. tit. 4. n. 13.* respondetur, adhuc posteriores dicendas, eò quòd adhuc B. Virginis partus celebretur, donec Purificationis Festum fuerit celebratum.

TITULUS IX.

DE SEPTUAGESIMA, ALIISQUE
SEQUENTIBUS DOMINICIS.

I. **U**nde desumpta sit harum Dominicarum denominatio, non conveniunt Authores. Gavantus p. 4. tit. 5. n. 12. ait, sibi omnium maximè placere opinionem Ruperti Abbatis l. 4. dicentis, has Dominicas sic appellatas esse à numero Hebdomadarum usque ad Dominicam Quartam Quadragesimæ, quæ *Lætare* vocatur, intercedentium, atque adeò Septuagesimam vocari, quia septem hebdomadæ usque ad Dominicam *Lætare*, quæ est *Paradisi*, ad quem per septem hebdomadas pervenitur, propria quædam imago, intercedunt; sicque discurrendo de reliquis Dominicis. Sed mihi probabilius videtur cum alijs ab eodem Gavanto n. 8. citatis, eas à numero dierum jejunio solemnium deputatorum appellatas, & sic Quadragesimam vocatam à quadraginta diebus jejunii, quos includit. Quinquagesimam à quinquaginta diebus, quos olim jejunium hoc solemnè incluserat, eò quòd Feria V. Cœnæ Domini, & Sabbato sancto non jejunabatur. Sexagesimam verò à sexaginta diebus, eò quòd ex decreto Melchiadis Papæ non solum dies Dominicæ ob Resurrectionem Domini, sed etiam Feriæ quintæ ob Cœnam Domini & Ascensionem Domini fuerint à jejunio excepti. Quia verò postea ex decreto Concilij Constantinopolitani VI. etiam Sabbatini dies fuerant à jejunio exempti, ideo tunc Septuagesima vocabatur jejunium solemnè, quæ tamen postea ob perfectam Christi imitationem ad quadraginta dies veri & proprii jejunii iterum restricta est; retento tamen nomine Sexagesimæ & Sexagesimæ, & luctus Cæremoniis, ut sint quasi præparatio ad sequentem jejunii Quadragesimam. Unde etiam Tractus, id est, carmen luctus omnibus his Dominicis assignatus est; qui tamen Tractus in Ferijs harum hebdomadarum non dicitur, eò quòd luctus solemnium tantum in concursu Populi fit faciendus, ut ait Gavantus n. 14.

II. Et si pro Dominica Septuagesima, Sexagesima, Quinquagesima speciales Orationes secundo & tertio loco dicendæ assignentur; hoc tamen intelligendum est, si venerint post

Festum Purificationis; si enim aliqua ex his Dominicis ante illud Festum venerit, tum hoc ipso, quòd adhuc memoria partûs B. Virginis celebratur, etiam Commemoratio de B. Virgine per Orationem *DEVS, qui salutis*, adhuc fieri, atque adeò etiam tertio loco Oratio pro Ecclesia vel Papa dici debet.

III. De Dominica Sexagesima notat Gavantus *num. 15.* quòd duæ Regulæ generales in aliis Rubricis præscriptæ non observentur. Prima est, quòd, quoties fit Oratio prima de S. Petro, etiam secunda Oratio de S. Paulo dici debeat, uti ex eorum Festis per annum patet; quæ tamen Regula in hac Dominica non observatur, cum in prima Oratione fiat Collecta de S. Paulo absque eo, quòd etiam Collecta de S. Petro fiat. Secunda Regula est, quòd in eadem Missa non debeat fieri bis Commemoratio de eodem; quæ tamen Regula pariter non observatur in hac Dominica, cum de S. Paulo dicatur Collecta prima, & tamen de eodem etiam in Oratione *A cunctis* iterum fiat Commemoratio. Verùm ad hanc oppositionem respondet Gavantus *n. 15. cit.* Collectam primam, solummodo dici ratione Stationis, & quidem occulto tantùm nomine; Regulam autem illam: *de eodem non fit bis mentio in eodem Officio*: de Festis, Commemorationibus, & Votivis Missis intelligendam esse; unde licet in Feria quinta post Dominicam tertiam Quadragesimæ pariter fiat mentio de SS. Cosma & Damiano, non tamen in propria eorum Ecclesia omittitur consueta Commemoratio in Oratione *A cunctis*, quia mentio illa tantùm fit ratione Stationis, quæ non est Festum, nec Commemoratio, nec Votivum.

TITULUS X.

DE FERIA QUARTA CINERVM.

Ritus Communis.

I. **V**Ocatur hæc Feria Cinerum à Cineribus, qui ab Ecclesia benedici, & capitibus Fidelium imponi solent, tum ut meminerint se pulverem esse, & in pulverem reversuros; tum ut pœnitentiam cum Ninivitis à Cinerum insperione incipiant. Unde Gavantus *p. 4. tit. 6. num. 1.* notat, hanc Feriam initium quidem Pœnitentiæ, non tamen caput
Qua-

Quadragesimæ esse, ob quam causam etiam Vesperæ manè adhuc non cantantur.

II. Cineres, qui benedicendi sunt, ex ramis olivarum, vel alijs arboribus eo anno benedictis colligi debent, debentque esse aridi, & non in modum luti, uti S. Congregatio 23. Maij 1623. decrevit, teste Gavanto.

III. Vas, in quo Cineres asservantur, debet esse vel argenteum, vel ex aliqua honesta materia confectum, uti Cærimoniale Episcoporum l. 2. c. 8. monet, debetque in cornu Epistolæ inter Missale & cornu collocari.

IV. Preces ad benedictionem pertinentes junctis manibus dici debent, uti Gavantus & alij Rubricistæ monent.

V. Si Sacerdos alium commodè Sacerdotem habere non potest, à quo Cineres ei imponantur, ipse post absolutam benedictionem in supremo gradu genuflectit, sibi que ipsi Cineres imponit, nihil dicens, quasi Cineres à DEO accipiens, cui omne genuflectitur. Rubric. hîc n. 4.

VI. Aliis verò dum distribuit Cineres, ipse quidem aperto capite id facit juxta decretum S. Congregationis 18. Jul. 1626. ij verò, qui eas accipiunt, genibus flexis id facere debent, etiamsi sint magni Ordinis sæculares, aut Prælati quidem & Canonici, sed non suo habitu induti. Feminis etiam super capillos, & non super velum imponi deberent, si fieri commodè posset, uti Gavantus monet (qui etiam addit, in modum Crucis eos imponi debere) ne super velo benedictus Cinis perdatur.

VII. Post completam distributionem Celebrans manus in angulo Altaris in cornu Epistolæ micâ panis & aquâ extergit, & postea Orationem *Concede* recitat. Michaël Bauldrius in plano eum lavare manus debere ait, sed hoc vix ab ullo observatur, uti & plerumque solâ aquâ absque pane manus lavantur.

Ritus Solemnis.

I. Horâ competente paratis omnibus, quæ ad benedictionem requiruntur, & accensis sex Cereis super Altari, Celebrans cum Stola & Pluviali, & Ministri cum Planetis plicatis violaceis, aut certè in Alba tantùm Stola sine Manipulo pro-

lo procedunt ad Altare, à dextris & sinistris Pluviale attolentes.

II. Cùm ad Altare pervenerint, Celebrans deposito bireto, factâque reverentiâ, simul cum Ministris ad illud ascendit, eoque osculato, accedit ad librum, ibique stans inter utrumque Ministrum (quod, teste Arnaudo *p. 4. tit. 6. n. 3.* servari debet, quotiescunque est Pluviali indutus) incipit Antiphonam *Exaudi* legere, quam interea Chorus cantat, eaque finita manibus junctis Orationes in Tono Feriali cantat.

III. Quando Cineres benedicit, sinistram super Altare ponit; Diaconus verò à dextris consistens simbriam anteriorem Pluvialis elevat.

IV. Finitis Orationibus imponit incensum in thuribulum, Diacono naviculam ministrante; postea ter Cineres aquâ benedictâ aspergit, in medio scilicet, à dextris ipsorum Cinerum, & à sinistris, interea Antiphonam *Asperges me* recitans; similique modo ter eosdem incensat, nihil tamen dicens, Diacono interea simbriam anteriorem Pluvialis attollente.

V. Completa incensatione Celebrans retrahit se ad medium Altaris, & ibi se vertens, & stans medius inter Diaconum à dextris tenentem vas Cinerum, & Subdiaconum à sinistris expectat, donec dignior ex Clero adveniat, & factâ in gradu infimo reverentiâ Altari & Celebranti, ascendat ad gradum secundum, ipsi Celebranti super caput inclinatum Cineres imponat, dicens: *Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris.* Tum ipse digniori, & alijs per ordinem eodem modo Cineres imponit, cum hoc tamen discrimine, ut Ministris paratis, Clero, Magistratibus, & Nobilioribus in gradu proximiori suppedaneo Altaris; Populo verò extra Cancellos distribuantur. Diaconus autem, qui à dextris vas Cinerum portans comitatur Celebrantem, quando vult ipse Cineres accipere, vas Cinerum interea Subdiacono porrigit, & mox iterum recipit. Ita Bauldrius hîc *n. 11.* Quòd si verò nullus dignior Celebrante adesset, non Diaconus, sed ipsemet Celebrans sibi Cineres imponere debet.

VI. Distributis Cineribus, Celebrans juxta Cæremonialem Episcoporum *l. 2. c. 19.* deponere deberet Pluviale, & sic in angulo Altaris manus lavare; & tum primum ad cornu Epi-

nu Epistolæ ascendere, atque Orationem *Concede* cantare. Verùm Bauldrius *n. 13.* rationabilius putat, ut retineat Pluviale, donec Orationem absolverit, quod ferè etiam in praxi observatur.

VII. Si Populus valde frequens adsit, qui Cineres accepturus est, poterunt designari alij Sacerdotes, qui Stolis violaceis induti in aliis Sacellis, Ministro vas Cinerum à dextris tenente, pro locorum qualitate distribuunt. Ita Corsetus *tr. 1. p. 2. c. 3. n. 13.* ex Andrea Piscara refert.

TITULUS XI.

DE DOMINICA PASSIONIS.

I. **A**ppellatur hæc Dominica Passionis, eò quòd Passio Christi clariùs representari, tristitiâque major demonstrari incipiat. Ante primas Vesperas Dominicæ Passionis velantur Cruces & Imagines velis violaceis, in quibus nulla alia imago reperiatur, manéntque sic velatæ usque ad finem Litaniarum in Sabbato sancto.

II. Non dicitur toto tempore Passionis in Missis de Tempore, id est, Dominicæ & Feriæ, Psalmus *Judica*, nec *Gloria Patri* ad Introitum & Psalmum *Lavabo*, quod fit ad majorem mæstitiam Ecclesiæ indicandam. Gavantus *p. 4. tit. 7. n. 2. & 3.*

III. In iisdem Missis de Tempore dicuntur duæ tantùm Orationes usque ad Feriam quintam Cœnæ Domini. In Festis tamen Semiduplicibus hoc tempore occurrentibus dicuntur tres Orationes, scilicet prima de Festo, secunda de Feria, tertia *Ecclesiæ*, vel pro Papa. In Simplicibus verò Festis etiam duæ tantùm dicuntur, prima videlicet de Feria, altera de Simplici occurrente.

TITULUS XII.

DE DOMINICA PALMARUM.

Ritus Communis.

I. **A**ccepit hæc Dominica nomenclationem suam à Palmis, quæ in ea benedici & distribui solent. Vocatur

etiam Hebdomada major ob sanctissimum Dominicæ Passio-
nis Sacramentum, ut ait Gavantus p. 4. tit. 7. n. 6.

I I. Cùm dicitur in Missis privatis in Epistola *omne genu flectatur*, videtur sufficere, contra Corsett. p. 2. c. 5. n. 20. ut unum genu flectatur: quin & Rubrica plus non requirit, & videtur hîc quoque ratio valere supra tit. 17. n. 7. ex Gavanto allata, ut scilicet Celebrans sit expeditior ad surgendum.

III. In Missis privatis non extinguuntur lumina in Altari ad legendam Passionem; & si sequantur benedictionem Palmarum *immediatè*, non legitur in illis pro ultimo Evangelium Palmarum, sed S. Joannis, uti vult Arnaud. tr. 1. p. 4. tit. 7. n. 12. Gavant. & alij: quod tamen ultimum vix ullibi observatur in nostris partibus. NB.

IV. Passio inchoatur absolutè. Non dicitur *Munda cor meum*: nec *Iube Domine benedicere*: nec *Dominus vobiscum*. Celebrans non signat librum, nec seipsum. Et cùm perventum fuerit ad mortem Christi, fit genuflexio utroque genu, etiam sequentibus diebus, & secundùm praxin quidem communem in medio Altaris, tametsi Gerlac. p. 2. tit. 6. num. 39. & Bauldrius p. 4. c. 7. n. 24. versùs librum faciendam putet: fitque pausa spatio unius *Pater noster*. Gavant. p. 4. tit. 9. n. 7. & alij: quâ finitâ, surgens Celebrans, & factâ Cruci debitâ reverentiâ rediens ad librum, prosequitur residuum.

V. Antequam Celebrans legat eam partem, quæ dicitur loco Evangelij, redit ad medium Altaris, & inclinatus more consueto dicit *Munda cor meum*, & *Iube Domine benedicere*: quibus dictis, redux ad librum in cornu Evangelij, non signans librum, nec seipsum, reliqua absolvit, & in fine osculatur librum, dicitque *Per Evangelica dicta*.

Ritus solemniss.

I. Cùm Subdiaconus cantat in Epistola, ea verba *Vt in nomine IESV omne genu &c.* ipse, & omnes alij, etiam Celebrans genu flectunt, usque ad verbum *inferorum* inclusivè.

II. Passio cantari potest à tribus Diaconis, vel in eodem, vel ad majorem commoditatem, in tribus, sed nudis pulpitis, ad coru Evangelij: procedunt è Sacristia parati hoc ordine. Præit Cæremoniarius; hunc sequitur, qui Evangelistæ personam gerit, portans sibi librum; tum ille, qui turbarum;
& de-

& denique, qui Christi personam sustinet: factis autem debitis reverentijs Altari, accedunt versùs cornu Evangelij ad cantandum, medium locum relinquentes agenti personam Christi, dextram Evangelistæ. Gerlac. *l. c. n. 30.* Non autem probatur distributio Passionis inter Celebrantem, & vel Diaconum, vel Subdiaconum solum, ut horum alteruter personam Turbarum &c. & Celebrans Christi repræsentet: sed potius, si desint apti Ministri, qui cantent, solus Diaconus cantare debet totam Passionem, & partem finalem ejusdem, addito tum ministerio Subdiaconi & Acolythorum, ut fit ad Evangelium. Gavant. *p. 4. tit. 7. n. 15.* & Arnaud. *l. c. num. 9.* Non displicet tamen communis praxis multarum Ecclesiarum, in quibus inter Celebrantem, Diaconum, Subdiaconum, & Chorum tota Passio cantanda distribuitur.

III. Cùm inchoatur Passio, Celebrans in cornu Epistolæ, Ministris ad latus ejus stantibus, ut in Introitu Missæ, eandem legit; &, cùm ad mortem Christi pervenerit, non genuflectit, nisi simul cum dictis Cantoribus: illi quidem versùs librum; Celebrans autem super suppedaneum in medio Altaris, cum Ministris. Gerlac. *l. c. n. 33.* At postquam integrè legerit, convertet se ad ipsos Cantores. Tam ipse verò, quam reliqui Ministri ramum suum in sinistra tenent, exceptis Cantoribus, & eorum Acolythis; idque observant etiam in ultimo S. Joannis Evangelio, uti expressè indicat Rubrica in fine hujus Missæ, & notat Corsetus *p. 2. c. 4. n. 23.* & Bauldrius *p. 4. c. 8. n. 9. & 12.*

IV. Non petitur ad Passionem benedictio, neque luminaria deferuntur, neque thus adhibetur. In fine duntaxat more solito tanquam ad Evangelium Missæ petitur benedictio, incensatur liber, qui & osculandus datur Celebranti post finitam postremam partem, cum incensatione ejusdem Celebrantis à Diacono facta.

TITULUS XIII.

DE MISSA COENÆ DOMINI.

I. **C**RUX, quæ in Altari est, velo tegatur albo, non autem Coenæ, quæ in alijs Altaribus sunt positæ; nec ea, quam Subdiaconus in Processione portat, hæ enim omnes violaceo regi debent. Bauld. *c. 4. n. 12.*

II. Velum, quo Sacerdos ad Venerabile portandum utitur, pariter album esse debet, uti & cortinæ, quibus locus pro Sacramento asservando deputatus ornatur; imò & alia omnia hîc splendere deberent, quia hic locus non est sepulchrum, sed Regia Christi viventis. Gavant. p. 4. tit. 8. litt. G. & n. 12. & Bauldrius p. 4. c. 12. n. 2. ubi etiam n. 3. addit, arcam obferatam pro Sacramento asservando parandam esse.

III. Preparari item debet super Credentia Calix cum duabus Hostijs magnis, parvo velo albo reclusus, quo postea Calix reponendus in dicta arca cum SS. Sacramento tegatur; nisi fortè in Ciborio, quod ipsum jam operculo tectum sit, idem Sacramentum asservetur. Sed & aliud velum album oblongum protegendis humeris Celebrantis SS. Sacramentum portaturi parandum est.

IV. Missa solemnis, quantum fieri potest, à Superiore loci cantanda est, cui Ministri in Dalmaticis, ut in die solemni & festiva assistunt.

V. In principio Missæ non dicitur Psalmus *Judica*, nec *Gloria Patri* ad Psalmum *Lavabo*. Bauldr. n. 8.

VI. Cùm Celebrans cantat *Gloria in excelsis*, pulsantur campanæ, & tintinnabula, usque ad finem Hymni, & deinceps non pulsantur, usque dum idem Hymnus in Sabbato Sancto canatur, sed eorum loco instrumenta lignea usurpantur.

VII. In hac Missa duas magnas Hostias offert, & consecrat Celebrans, quarum unam sumit, alteram pro die sequenti reservat, in quo non conficitur Sacramentum; Poni autem debet hæc Hostia secunda juxta Bauldrium in parte dextra Corporalis, nec ostenditur adoranda cum alia Hostia.

VIII. Ante ablutionem digitorum Subdiaconus Calicem alterum de Credentia ad Altare sine velo longo, sed cum parvo duntaxat, patenâ & pallâ defert, nisi jam antè sit aliud vas pro servanda Hostia præparatum.

IX. Finita Communione, quæ, ut aliàs fieri solet, Celebrans postquam digitorum ablutionem, ad quam non in planum, uti sub Offertorio, descendit, sumpsit, facta genuflexione ad cornu Epistolæ accedit, & Communionem dicit, ac reliquam Missam perficit.

X. Ad initium Evangelij S. Joannis non signat Altare, nisi illud ex libro vel Tabella recitet.

XI. Finitâ Missâ Celebrans cum Ministris ad medium Altaris redit, ibique factâ genuflexione per gradus laterales Epistolæ descendit in planum, ubi deponit Planetam & Manipulum, (quem etiam Ministri deponunt) & album Pluviale induit (nisi alicubi consuetudo sit, ut statim à medio Altaris ad medium plani Altari obversum descendat.) Postea per planum incedens cum Diacono & Subdiacono fimbrias Pluvialibus elevantibus accedit ad medium plani, & factâ genuflexione stans imponit incensum in uno vel duobus thuribulis sine benedictione; deinde genuflexus ter incensat Sacramentum flectens in superiori gradu, factâ antè & post profunda inclinatione, & accipiens è manu Diaconi Calicem, eundem sinistrâ circa nodum apprehendit, dextram verò super patenam ponit, quam, ubi Diaconus velo cooperuerit, medius inter Diaconum & Subdiaconum incedit.

XII. Cùm ad locum paratum, qui ex decreto S. Congregationis 6. Aug. 1591. factò deberet esse intra Ecclesiam, ventum fuerit, Diaconus genuflexus à Celebrante stante Calicem accipit, & primò super Altare ponit, deinde factâ genuflexione descendit, & rursus in incenso imponendo juvat. Peractâ, ut priùs, incensatione à Celebrante, Diaconus reponit Sacramentum in arca, factâ iterum genuflexione antè & post.

XIII. Subdiaconus, aut alius, qui Crucem præfert, & duo Ceroferarij tam, quando ab Altari discedit Processio, quàm, quando ad locum paratum venerit, nunquam cum alijs genuflectunt, sed semper in loco congruo subsistunt quasi immobiles.

XIV. Factâ à Celebrante ultimâ incensatione, & reposito Sacramento in arca, Celebrans dicit secretò, Orationem Dominicam, & factò signo Crucis incipit recitare Antiphonam Vesperarum, cum sequentibus Psalmis, prout in Brevariario notantur.

XV. Finitis Vesperis Celebrans Albâ, & Stolâ violaceâ ante pectus in modum Crucis pendente indutus cum Diacono pariter Stolâ violaceâ solâ vestito, Subdiacono solam Albam retinente, cum Acolythis superpellicio albo indutis
proce-

procedit ad Altarium denudationem, incipiens primùm ab Altari summo, ante quod omnes genuflectunt propter Crucem desuper positam, excepto Celebrante parato, qui tantùm profundè se inclinat, & antè, quàm incipiat denudationem, Antiphonam *Diriserunt*, quæ non duplicatur, inchoat, quam, dum Chorus aut alij Psalmum *DEVS DEVS meus, respice in me*, recitant, ipse interea denudat Altaria, eundemque Psalmum cum Ministris submissâ, sed intelligibili voce recitat, sed tam tardè, ut non sit opus eum repetere, sed cum denudatione finiatur.

XVI. Hoc triduo omnes transeuntes ante Crucem, quæ est in Altari majori, faciunt illi reverentiam cum genuflectione, excepto Celebrante parato, qui hoc die solam profundam reverentiam facit, sequenti tamen die pariter ex præscripto Rubricarum genuflectionem facturus.

TITULUS XV.

DE OFFICIO FERIE SEPTIÆ PARASCEVES.

I. **E**T si ea, quæ in hoc Officio observanda sunt, accuratè satis in Missali descripta sint; quia tamen ejusmodi Missalia non semper ad manum sunt, & aliqua adhuc ad praxin clariùs explicari possunt, ideo breviter hoc loco etiam inferere placuit Rubricas, quas Missale de hoc Officio præscribit, easque brevibus Notis illustrare.

II. Ut autem priùs intelligatur, quid nomine Parasceves significetur, sciendum est, hoc nomen idem ac præparationem significare; unde quia eâ die, quo Dominus noster JESUS Christus pro Salute humani generis Cruci affixus fuit, Judæi sibi necessaria præparabant, ut Paschatis diem tantò solemniùs & jucundiùs celebrare possent, Feria ista dies Parasceves appellari meruit. De qua sequentes Rubricæ à Missali præscribuntur.

III. Finitâ Nonâ *a.* Sacerdos & Ministri induti Paramentis nigri coloris, sine luminaribus & incenso procedunt. *b.* ad Altare. *c.* & ante illud prostrati. *d.* aliquamdiu orant. *e.* Interim Acolythi
unam

tinam tantum Tobaleam extendunt super Altare. *f.* Sacerdos cum Ministris, factâ Oratione, ascendit ad Altare, & osculatur illud in medio: *g.* deinde Lector accedit ad legendam Prophetiam in loco, ubi legitur Epistola, & incipit eam sine titulo. *h.* quam etiam Sacerdos legit submissâ voce apud Altare in cornu Epistolæ.

A. Inchoatur hoc Officium finitâ Nonâ, quia horâ nonâ Christus expiravit, cujus sepultura hoc die ab Ecclesia per Officium institutum præcipuè celebratur; unde non offertur Sacrificium incruentum, eò quòd ipse Christus hodie velut Sacrificium cruentum se obtulerit.

B. Procedit autem Sacerdos cum Ministris, sicut ad Missam, id est, unus post alium, præcedentibus Acolythis sine Candelabris; Ministri verò, id est, Diaconus & Subdiaconus Stolâ Humerali & Albâ, non autem Dalmaticis induti esse debent.

C. Quod convenit esse nudum cum Cruce nigro velo sic coopertâ, ut velum faciliè detrahi possit, ubi fuerit necesse pro Adoratione (nisi pro hac distincta quæpiam Crux, eaque major adhibeatur, uti multis in locis fieri solet) & sex Candelabris obscuri coloris, & candelis ex cera communi factis, & non accensis instructum; sed & ipsi gradus nudi esse debent, bene tamen mundi pro Sacerdotis prostratione. Credentia simplici linteo cooperta esse debet, in eaque tantum necessaria ad Officium, nempe Bursa cum Corporali & Purificatorio, ampullis vini & aquæ, vase ad ablutionem digitorum, Missalibus duobus, & cussino, mappâ longâ pro Altari, velo longo albo pro Celebrantis humeris ad Sacramentum reportandum.

D. Quod ut commodiùs peragat, cussini coriacei vel simplices eorum capitibus substerni possunt, non tamen ij, qui ad usum Missalis sunt. Gavant. hîc *lit. C.*

E. Ubi licet, quid orare debeant, non præscribatur, convenit tamen, Christum in Monte Oliveti prostratum imitari, & ter cum aliqua mora dicere: *Pater, si possibile est, transeat Calix iste à me, verumtamen non mea. sed tua voluntas fiat.*

F. Quia repræsentat simplicem Syndonem, quâ Christi corpus

corpus pro sepultura involvebatur. Super hac Syndone Mis-
sale apertum cum cussino collocatur.

G. Post osculum Altaris Sacerdos profundam Crucis re-
verentiam facit, & ad cornu Epistolæ accedit.

H. Dum Celebrans incipit legere Prophetiam, Lector
aliquis Cottâ vel Albâ indutus librum deferens ante pectus,
cum Cæremoniaro vel Substituto à sinistris illius, factâ Cru-
ci Altaris genuflexione, accedit ad locum, in quo Epistola
cantari solet, ibique Prophetiam sine titulo (quia, ut Gavantus hîc *lit. F.* ait, Titulus est caput Lectionis, atque adeò ho-
die, quando Christo occiso, sine capite sumus, illum non le-
gi decet) cantat, in fine duntaxat vocem protrahendo. Eâ
finitâ revertitur ad medium Altaris, genuflectit, & librum
Cæremoniaro reddit. Ipse verò Celebrans, ubi eam priva-
tim legendo absolverit, sedere potest cum Ministris in sca-
mno nudo, tecto capite, usque ad finem Tractûs.

IV. Finito Tractu Sacerdos in cornu Epistolæ
dicit *Oremus. i.* Diaconus *Flectamus genua. k.* &
Subdiaconus *Levate. l.*

I. *Oremus* hîc dicitur sine præmissis *Dominus vobiscum*,
quia moriente summo Sacerdote, cessant officia Sacerdotis,
ait Gavantus hîc n. 3.

K. Quod dum canit, genuflectunt omnes, excepto Cele-
brante, sed ipse Diaconus ante omnes genuflectit.

L. Ad quæ verba pariter ipse ante alios surgit.

V. Subdiaconus in tono Epistolæ similiter sine
titulo cantat sequentem Lectionem. *m.*

M. Prius tamen deponit Planetam plicatam, si eâ utatur;
deinde accipiens librum à Cæremoniaro, cum ipso accedit
ad medium Altaris, portans librum ante pectus, factâque
genuflexione, ad locum Epistolæ vadit, & Lectionem ad
modum Epistolæ, sed sine titulo cantat; quâ finitâ redit ad
medium Altaris, repetit genuflexionem, & sine osculo ma-
nu Celebrantis impenso, deponit librum, & Planetam resu-
mit, & ad Celebrantem redit, eique à dextris Diaconi assistit.

VI. Finito Tractu dicitur Passio. *n.* super nu-
dum pulpitum: quam Celebrans submissâ voce le-
git in cornu Epistolæ.

N. Quæ

N. Quæ iterum, si fieri potest, à tribus distinctis Ministris, habentibus tamen Manipulos & Stolas nigri coloris, eodem ferè modo, quo in Dominica, cantari solet.

VII. Quod sequitur, legitur in tono Evangelij, & dicitur *Munda cor meum*, sed non petitur benedictio, & non deferuntur luminaria, neque incensum, & Celebrans in fine non osculatur librum. o.

O. Nempe sicut in alijs Missis Defunctorum, cum verè hoc die celebrentur Exequiæ Christo defuncto, ut ait Gavantus n. 8. Diaconus verò, qui cantat hoc Evangelium, licet omnia alia de more, sicut in Missis Defunctorum faciat, non tamen seipsum aut librum signat juxta Gavant. l. c. Nec Planetam plicatam, quam ad Evangelium cantandum deposuerat, iterum assumit in toto reliquo Officio.

VIII. Deinde Sacerdos stans in cornu Epistolæ incipit absolutè. p.

p. Junctis manibus canendo tam primam hanc, quam reliquas monitiones, ut vocant Gavantus, Bauldrius, & alij Rubricistæ; ipsas tamen Orationes extensis manibus in tono Feriali cantat.

IX. Completis Orationibus, Sacerdos deposita Casulâ accedit ad cornu Epistolæ, q. & ibi in posteriori parte anguli Altaris accipit à Diacono. r. Crucem jam in Altari præparatam, s. quam versa facie ad Populum, à summitate parùm discooperit. t. incipiens solus Antiphonam *Ecce lignum Crucis*. Ac deinceps in reliquis juvatur in cantu à Ministris usque ad *Venite, adoremus*. Choro autem cantante *Venite, adoremus*. omnes se prosternunt. n. excepto Celebrante. Deinde procedit ad anteriorem partem anguli ejusdem cornu Epistolæ. x. & discooperiens brachium dextrum Crucis, elevansq; eam paulisper, altiùs, quàm primò, incipit *Ecce lignum Crucis*, alijs cantantibus & adorantibus, ut suprâ. Deinde Sacerdos procedit ad medium Altaris. y. &

discooperiens Crucem totaliter, ac elevans eam. *z.* tertio alius incipit *Ecce lignum Crucis*, aliis cantantibus & adorantibus, ut supra.

Q. Ibi que cum Subdiacono Planetam deponit.

R. Qui interea, dum Celebrans Planetam deponit, ad medium Altaris, vel loci, in quo Crux adoranda est reclinata, accedit, ibique à Cæremoniaro vel Sacristano Crucem de Altari, vel alio loco assumit, factâ tamen prius eidem reverentiâ, eamque Celebranti sine manus osculo porrigit, Acolythis interea in loco adorationi deputato tapetem seu pannum violaceum, cui pulvinum & velum seu mappam albam superimponunt, extendentibus, nisi jam antè Officium id sit factum. Bauldrius *p. 4. c. 17.*

S. Aut alio loco commodo, sicuti alicubi mos est.

T. Ita ut facies Crucifixi appareat.

V. Utrumque genu flectentes, & caput etiam non modicè demittentes, ut Bauldrius *l. c. n. 4.* insinuat.

X. Si quidem juxta medium Altaris Crux adorationi sit exponenda; alioqui enim, si remotius esset ponenda, ut fit in multis locis, in quibus ad ultimum gradum Chori Crux adoranda collocatur, etiam spatia Processionis hujus forent proportionaliter determinanda.

Y. Vel locum alium adorationi præparatum.

Z. Ita ut non vox duntaxat, sed ipsa etiam Crux semper alius elevetur.

X. Postea Sacerdos solus portat Crucem ad locum ante Altare præparatum, & genuflexus. *a.* ibidem eam locat: mox depositis calceamentis *b.* accedit ad adorandam *c.* Crucem, ter genua flectens *d.* antequam eam deosculetur. Hoc facto revertitur, & accipit calceamenta & Casulam. Postmodum Ministri Altaris, deinde alij Clerici & Laici, bini & bini, ter genibus flexis, ut dictum est, Crucem adorant. *e.* Interim dum fit adoratio Crucis, cantantur impropria, & alia, quæ sequuntur, vel omnia, vel pars eorum, prout adorantium multitudo vel pauci-

paucitas requirit, hoc modo. Duo Cantores in medio cantant &c.

A. Duplici scilicet genu ob majorem reverentiam & humilitatem.

B. Ad latus Epistolæ, aut alium locum commodum, ac non nimis à Cruce adoranda remotum.

C. In qua adoratione Gavantus p. 4. tit. 9. lit. O. monet, conformitatem, quantum fieri potest, servandam, tum in osculo membrorum (quæ convenienter fierent, si primum dextræ, secundum sinistræ manui, tertium pedibus, quartum lateri figeretur) tum in pausa, seu interstitio genuflexionum, pro quo expediret, inter quamvis genuflexionem Versum *Adoramus te, Christe, & benedicimus tibi, quia per S. Crucem tuam redemisti mundum*: cum adjecto *Pater & Ave* dici. Ordo verò adorationis requirit, ut quilibet Laicus, etiam Princeps, post Clerum adoret; Prælati verò, si qui adsunt, post Celebrantem. Gav. l. c.

D. Semel scilicet remotiùs à Cruce, altera vice propinquiùs, & tertiâ vice propè ipsam Crucem, ut finita Oratione mox oscula peragere possit. Aliqui absolutis osculis adhuc manent flectentes, & orant; sed hoc non est necessarium, imò prolongat adorationem; quare rectiùs post oscula statim surgit Celebrans, & genuflectens ad locum suum, ubi calceamenta seu crepidas reliquit, revertitur.

E. Quando postea Ministri & Laici, qui semper bini & bini adorationem peragere deberent, ad oscula accedunt, primus, qui est ad dextram Crucifixi, ubi oscula finivit, genuflexus expectare debet, donec & Socius sua oscula absolverit, & tum simul surgunt, genuflectunt, & abeunt.

XI. Circa finem adorationis Crucis accenduntur Candelæ super Altare. f. & Diaconus accipiens bursam Corporalium, extendit more solito, & juxta illud ponit Purificatorium. g. & finita adoratione Crucem reverenter accipit, & reportat ad Altare. h. Postea ordinatur Processio ad locum, ubi pridie Sacramentum repositum fuerat. Præcedit Subdiaconus. i. cum Cruce inter duos Acolythos deferentes

tes Candelabra cum Cereis accensis, & Clerus per Ordinem, ultimus Sacerdos cum Ministris. *k.* Cùm perventum fuerit ad locum Sacramenti, accenduntur intortitia, quæ non extinguuntur, nisi post summptionem Sacramenti; & Sacerdos genuflectit ante Sacramentum, orat aliquantulum; Diaconus interim aperit Capsulam, in qua reconditum est Corpus Domini: postea Sacerdos surgens absque benedictione imponit incensum in duobus thuribulis. *l.* Diacono naviculam ministrante, & genuflexus incensat Sacramentum, *m.* tum Diaconus extrahens Calicem cum Sacramento de Capsula dat ad manus Sacerdotis, & tegit extremitatibus veli, *n.* quod humeros ejus circumdat. *o.* & procedunt ordine, quo venerunt: defertur Baldachinum. *p.* super Sacramentum, & duo Acolythy cum thuribulis continuè Sacramentum incensant. *q.* Interim cantatur Hymnus *Vexilla Regis prodeunt.* Cùm venerit Sacerdos ad Altare, posito super illud Calice, *r.* genuflexus rursus incensat, & accedens deponit Hostiam ex Calice super Patenam, quam Diaconus tenet, & accipiens Patenam de manu Diaconi, Hostiam Sacram ponit super Corporale nihil dicens. Si tetigerit Sacramentum, digitos abluit in aliquo vase. Interim Diaconus imponit vinum in Calicem, & Subdiaconus aquam, quam Sacerdos non benedicit, nec dicit super eam Orationem consuetam, sed accipiens Calicem à Diacono ponit super Altare nihil dicens. *s.* & Diaconus cooperit illum Pallâ. Deinde imponit incensum in Thuribulum absque benedictione. *t.* & incensat Oblata & Altare more solito. *u.* genuflectens antè & post, &, quodcumque transit ante

ante Sacramentum. Cùm incensat Oblata, dicit:
Incensum illud &c. & ipse non incensatur.

F. Uti & illæ, quæ in Credentia pro Acolythis sunt locata.

G. Et tunc etiam à Cæremoniaro Missale ad cornu Epistolæ transfertur.

H. Nisi specialis aliqua Crux pro adoratione sit exposita; tunc enim illam relinquit jacere, si non impediat ab Officio.

I. Non ille, qui Diaconi Socius est, sed alius Dalmaticâ albâ vestitus, absque tamen Manipulo.

K. Antecedentibus intellige, non subsequentibus.

L. Si commodè haberi possint; alioqui unum sufficiet.

M. Antè & post profundè se inclinans.

N. Quod velum album esse debet, teste Gavanto n. 13.
litt. X.

O. Circumdatur autem Celebranti ab ipso Cæremoniaro, vel Substituto illius.

P. Quod vulgari vocabulo cælum appellatur.

Q. Aut simul, aut unus post alterum.

R. Hoc est, ministerio Diaconi, qui genuflexus illum à Celebrante accipit, & in Altari collocat; postea ad eundem descendit, & Naviculam pro incenso ministrat.

S. Neque signum Crucis cum eo faciens, ut aliàs fieri solet.

T. Etsi enim alioqui generalis sit Regula præcipiens incensum benedici, quoties Altare simul cum Sacramento incensatur, hîc tamen specialis Rubrica generali derogat.

V. Intellige, quoad numerum ductuum, non quoad benedictionem incensationis; nam illa priùs jam excepta erat.

XII. Postea aliquantulum extra Altare in cornu Epistolæ. x. lavat manus nihil dicens: deinde in medio Altaris inclinatus, junctis ꝛ. manibus dicit *In spiritu humilitatis.*

X. Facie ad Populum versa, uti aliàs solet, quando Venerabili Sacramento exposito celebrat.

Z. Et super Altare positus, sicut in aliis Missis facere consuevit.

XIII. Deinde Versus ad Populum in cornu Evangelij dicit more solito: *a* Orate Fratres.

A. Nempe quoad vocum pronunciationem, non quoad Circuli perfectionem.

XIV. Et per eandem viam revertitur, non perficiens circulum, *b* & consequenter omissis alijs dicit *Oremus*.

B. Ne tergum obvertat Sacramento.

XV. Sacerdos sub silentio dicto *Amen* eadem voce, quâ dixit *Pater noster* *c.* absolutè sine *Oremus* in tono Ferialis Missæ dicit *Libera nos. d.*

C. Intellige, quoad altitudinem seu claritatem, non autem quoad inflexionem vocis.

D. Non tamen se signo Crucis signat ad verba *Da propius pacem.*

XVI. Tunc Celebrans factâ reverentiâ usque ad terram, supponit Patenam Sacramento, quod in dextera accipiens *e.* elevat, ut videri possit à Populo, *f.* & statim supra Calicem *g.* dividit in tres partes, quarum ultimam mittit in Calicem more solito, nihil dicens. *Pax Domini* non dicitur. *h* nec *Agnus DEI*, neque pacis osculum datur. Postmodum prætermisiss duabus primis Orationibus dicit tantùm sequentem *i. Perceptio.*

E. Solâ dextrâ manu elevat Hostiam, ne hoc die consecrata videatur.

F. Quod dum facit, sinistram, quæ Patenam tenet, interea in Altari ponet. In ipsa autem elevatione nec Planeta atollitur, nec incensatur Hostia.

G. Prius à Diacono discoopertum, ut aliàs facere solet.

H. Ideoque nec signum Crucis fit cum particula immissa.

I. Junctis manibus, & super Altare positis.

XVII. Deinde omissis omnibus, quæ dici solent ante sumptionem Sanguinis, immediatè particulam Hostiæ cum vino reverenter sumit de Calice

k. &

k. & more solito, factâ ablutione digitorum, & sumptâ Purificatione, in medio Altari inclinatus, junctis manibus dicit *Quod ore sumpsimus &c.*

K. Quem Diaconus ante sumptionem iterum discooperit.

XVIII. Non dicitur *Corpus tuum, Domine*; nec Postcommunio, nec *Placeat tibi*, nec datur benedictio, sed factâ reverentiâ Altari, Sacerdos cum Ministris discedit, l. & dicuntur *Vesperæ sine cantu*, & denudatur Altare.

L. Nisi fortè Venerabile Sacramentum in sepulchrum deferendum sit; tunc enim Hostiam tertiam, quæ Feriâ quintâ ad hunc finem consecrata est, imponit Hierothecæ, ac descendens ad planum, imposito incenso incensat more solito Sacramentum, illudque post incensationem genuflexus à Diacono accipit, atque ad sepulchrum portat, ubi illud Diaconi genuflexi manibus committit in sepulchro collocandum, quo factò iterum illud incensat, *Vesperasque* cum Ministris, & aliis de Clero præsentibus recitat.

XIX. Ex hujus tamen consuetudinis Venerabile Sacramentum in Sepulturam deportandi occasione, quærunt nonnulli, quid faciendum sit, si Parochus, aut alius pro die Parasceves Hostiam majorem consecrare neglexerit? R. P. Gobat n. 217. Hostiam minorem seu particulam, ut vocant, accipiendam esse. Quòd si nec talis particula minor suppetat, quærendum Sacerdotem, qui privatim de Cruce aut Passione Missam dicat; in defectu verò hujus posse ipsum Parochum privatim legere, non tamen sumere debere purificationem vel ablutionem, & postea Officium illius diei consueto more peragere.

TITULUS XVI.

DE SABBATO SANCTO.

I. **V**ocatur Sabbatum hoc Sanctum duplici titulo juxta Gavantum p. 4. tit. 10. n. 1. 1. Quia Sanctus Sanctorum quievit in sepulchro. 2. Quia nova Ecclesia Sacro Baptismi fonte sanctificatur. Porro de Officio hujus Sabbati sequentes præscribuntur Rubricæ in Missali.

L 4

II. Ho-

II. Horâ competenti cooperiuntur Altaria *m.* & dicuntur Horæ candelis Altaris extinctis usque ad principium Missæ. Interim excutitur ignis de lapide foris Ecclesiam, & ex eo accenduntur carbones. Dictâ Nonâ Sacerdos indutus Amictu, Albâ, Cingulo, Stolâ, & Pluviali violaceo, vel sine Casula, astantibus sibi Ministris cum Cruce *n.* aquâ benedictâ & incenso, ante portam Ecclesiæ, si commodè potest, vel in ipso aditu Ecclesiæ, benedicit novum ignem dicens, *o.*

M. Gavantus hîc *p. 4. tit. 10. lit. A.* putat, duplici pallio Altare esse vestiendum, scilicet violaceo super album, ita ut removeri citò queat violaceum circa finem Litaniarum.

N. Ministri debent esse violaceis induti Paramentis, scilicet Planeta plicata, sed sine Manipulo. Accedunt autem ad portam Ecclesiæ hoc ordine. Præcedunt tres Acolythi, unus solus cum vase aquæ benedictæ, reliqui duo simul, quorum unus Thuribulum & Naviculam sine carbonibus, alter quinque grana incensi portat. Sequitur Subdiaconus Crucem portans, & post hunc Clerus per ordinem, & tandem Celebrans à sinistris Diaconum habens, omnes tecto capite, exceptis Subdiacono, Cæremoniario, & Acolythis Crucem præcedentibus. Bauld. *p. 4. c. 20. n. 18.*

O. Manibus junctis, ut aliàs similes benedictiones peragere solet. Diaconus tamen fimbriam Pluvialis attollit, quando ignem benedicit.

III. Deinde benedicit quinque grana *p.* incensi ponenda in Cereo absolutè dicens hanc Orationem. *q.*

P. Quæ juxta Rupertum apud Gavantum significant aromata à Mulieribus empta, ut ungerent JESUM.

Q. Quam dicit sine *Oremus* quasi conjungens novam benedictionem incensi cum benedictione ignis.

IV. Dum benedicit grana incensi, Acolythus *r.* assumens de Carbonibus benedictis ponit in thuribulo, & finita Oratione supradicta, Sacerdos de
Navi-

Navicula: ponit incensum, benedicens illud more solito: deinde prædicta grana incensi, & ignem ter aspergit s. aquâ benedictâ dicens: *Asperges me sine cantu, & sine Psalmo, & ter adolet incenso. t.* Interim omnia luminaria Ecclesiæ extinguuntur, ut de de igne benedicto postmodum accendantur.

R. Thuriferarius scilicet, qui curam Thuribuli habet.

S. Scilicet in medio, à dextris incensi, & à sinistris.

T. Ministrante semper Thuribulum & Asperforium Diacono cum solitis Osculis.

V. Tum Diaconus indutus Dalmaticâ albi coloris u. accipit arundinem cum tribus Candelis, in summitate illius triangulo distinctis. Præcedit Thuriferarius x. cum Acolytha deferente in vase quinque grana incensi. Sequitur Subdiaconus y. cum Cruce, z. & Clerus post Ordinem. Denique Diaconus cum arundine, post eum Celebrans. Cùm Diaconus ingressus est Ecclesiam, inclinât arundinem, & Acolythus deferens candelam accensam de novo igne, accendit unam ex tribus illis candelis de super positis, & Diaconus elevans arundinem genuflectit; similiter & omnes alij cum eo, præter Subdiaconum Crucem ferentem, & cantat solus *Lumen Christi. R. DEO gratias.* Et procedens ad medium Ecclesiæ, ubi accenditur alia candela, & iterum genuflexus, ut supra, altiùs cantat *Lumen Christi. R. DEO gratias.* Tertiò procedit ante Altare, ubi accenditur tertia candela, & rursus genuflexus, ut priùs, adhuc altiùs canit *Lumen Christi. R. DEO gratias.* Deinde Celebrans ascendit ad Altare in cornu Epistolæ, a. & Diaconus dat arundinem uni Acolytha, & accipiens librum petit à Celebrante benedictionem, ut fir ad Evangelium, b. Sacerdote

dicente: *Dominus sit in corde tuo, & labiis tuis, ut dignè & competenter annuncies suum Paschale præconium, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.*

V. Quia albus color festivus est, ideóque congruit Cerei benedictioni. Accipit autem non solùm Dalmaticam & Stollam, sed etiam Manipulum album, uti Cæremoniale Episc. l. 2. c. 28. præscribit.

X. Posito priùs incenso in Thuribulum à Celebrante cum solita benedictione.

Y. Qui & ipse Manipulum accipit ante hanc Processionem, sed violaceum, scilicet tempori, & Celebrantis Paramenti conformem.

Z. Quam facie ad Celebrantem conversa portat.

A. Faciens Cruci, si in Altari sit posita, convenientem reverentiam.

B. Non tamen dicit *Munda cor meum*, uti Bauldrius n. 28. notat, eùm hæc Oratio ad benedictionem non ab Homine, sed DEO petendam ordinetur, hinc autem à solo Celebrante benedictionem petere jubeatur.

VI. Postea vadit ad pulpitum. c. & ponit super eo librum, & incensat. d. A dextris Diaconi stent Subdiaconus cum Cruce e. & Thuriferarius: à sinistris duo Acolythy, ille, qui tenet arundinem, & alius tenens in vase quinque grana incensi benedicta figenda in Cereo. f. Tunc surgentibus omnibus g. & stantibus, ut sit ad Evangelium, Diaconus cantat *Exultet jam Angelica turba &c. h*

C. Quod veste alba vestitum esse convenit, & antea præparatum esse debet.

D. Non tamen de novo imponens incensum, ut notat Gavantus p. 4. tit. 10. litt. S. Sed illud, quod ab initio Processionis impositum fuerat, usurpans. Quod si fortè omnino ferè consumptum esset, posset Thuriferarius cochleari aliud injicere antè, quàm Thuribulum Diacono offerat.

E. Quæ iterum facie sua Celebrantem respicere debet, uti Cæremoniale Episc. monet.

F. Qui

F. Qui omnes librum Evangelij respiciunt, & rectam cum Diacono medio lineam efformare debent, juxta Gavantum *l. c.*

G. Clero videlicet, & Populo, nam Ministri prius stabant.

H. Porro circa benedictionem hanc Cerei sequentia sunt observanda. 1. Per ipsum Cereum rectè Christum Resurgentem significari, per Ceram quidem Corpus, per elychniû Animam, per lumen DEltatem, per quinque grana infigenda quinque plagas Christi. 2. Grana hoc ordine esse infigenda, ut primum in superiori parte, secundum in medio, tertium in parte inferiori, quartum à dextris, quintum à sinistris infigatur. 3. Ubi Cereus accensus est, ab ipso, vel arundinis candelis lumen accipiendum, eoque lampades sepulchri accendendas esse, ut intelligatur omne lumen doctrinæ & gratiæ à Christo, qui est lux mundi, provenire.

VII. Completâ benedictione Cerei, Diaconus depositis albis sumit violacea Paramenta, & vadit ad Celebrantem, qui exiit Pluviali, & sumit Manipulum & Casulam violacei coloris. Postea leguntur Prophetiæ *i.* sine titulo; & Celebrans legit eas submissa voce ad Altare in cornu Epistolæ. *k.* In fine Prophetiarum dicuntur Orationes modo subscripto. *l.* Antè, vel interim, dum Prophetiæ leguntur, Presbyteri catechizent Catechumenos baptizandos, & præparent ad Baptismum.

I. Quæ, cum sint duodecim, doctrinam duodecim Apostolorum designant. Leguntur autem juxta Cæremoniale Episc. *l. 2. c. 27.* in medio Chori, ut ab omnibus audiri queant. Sed & Ordo inter eas, quantum fieri potest, hîc observari debet, ut primas legant Minores, postremas Majores. Gavant. *l. c. p. 13. n. 19.*

K. Potest tamen, ubi eas legendo absolverit, per breviorrem viam cum Ministris (qui ei ad Lectiones perinde, ut ad Introitum; ad Orationes autem, ut aliàs, à tergo assistunt) ad sedile descendere, ibique sedere, donec Prophetia à Lectore, aut Tractus à Cantoribus fuerit absolutus.

L. Intellige quoad numerum Orationum ; non autem quoad Tonum & Ritum , nam easdem manibus extensis , & Tono Feriali , ut aliàs canit.

VIII. His exceptis , si Ecclesia habuerit fontem baptismalem , Sacerdos benedicturus fontem accipit Pluviale violaceum , & præcedente Cruce *m.* cum Candelabris & Cereo benedicto accenso , descendit cum Clero , & Ministris paratis ad fontem , & interim cantatur sequens Tractus. *Sicut cervus.*

M. Quam iterum Subdiaconus portat.

IX. Postea procedit *n.* ad benedictionem fontis , manibus junctis.

N. Ordo autem Processionis juxta Bauldrium *l. c. c. 22. n. 1.* hic observandus est. Præcedit unus Acolythus portans secum unam aut alteram mappam ad tergendas manus Celebrantis , quando tetigerit aquam ; & alter à dextris illius portans vas aquæ benedictæ vacuum cum aspersorio , & Stolum violaceam ponendam ad collum illius Sacerdotis , qui Populum postea aquâ benedictâ asperget. Deinde sequitur Acolythus ambabus manibus Cereum Paschalem ferens ; post hunc Subdiaconus Crucem portans à duobus Ceroferarijs comitatus ; postea bini & bini ex Clero , & tandem ipse Celebrans , tecto capite , & junctis manibus , qui , antequam procedat , Cruci profundè se inclinat , reliquis omnibus , excepto Subdiacono , Ceroferario , & eo , qui Cereum Paschalem portat , genuflectentibus. Ubi ad fontem venerint , Subdiaconus stat cum Ceroferarijs ante Celebrantem , ita ut fons sit inter utrumque , Diaconus verò stat paulò post Celebrantem à dextris ejus , & prope eum Acolythus Cereum gestans cum altero Acolytho mappulam ferente à sinistris illius , omnes facie ad Orientem conversâ , nisi situs loci impediât. Reliqui Clerici quasi in Circulo circumstant Celebrantem. Diaconus autem , quoties vel aquam tangit Celebrans , mappulam ei ministrat ; aut fimbrias attollit , dum aquam benedicit ; aut Cereum porrigit , dum eandem in aquam immittere debet.

X. Ubi verò non est fons baptismalis , finitâ ultimâ

timâ Prophetiâ cum sua Oratione, Celebrans Casulam deponit, o. & cum Ministris ante Altare procumbit, & aliis omnibus genuflexis cantantur Litanix in medio Choro idem simul respondente. Cùm autem perventum fuerit ad Versum *Peccatores, te rogamus*, Sacerdos & Ministri surgunt, & accedentes ad Sacristiam, induuntur Paramentis albi coloris pro Missa solemniter celebranda: & interim accenduntur luminaria in Altari. In fine Litaniarum cantantur solemniter *Kyrie eleison*, & repetuntur, ut in Missa moris est. p.

O. Uti & Ministri Planetas plicatas, ut faciliùs procumbere possint.

P. Uude tam maturè exire debet Celebrans cum Ministris, ut ipso inchoante Principium Missæ, statim & ipsi dicta *Kyrie eleison* canere queant.

XI. Interim Sacerdos cum Ministris in Paramentis albis accedit ad Altare, & dicto Psalmo *Judica me DEVS* cum *Gloria Patri*, facit confessionem, ut moris est, in loco consueto; deinde accedens osculatur Altare, incensat more solito, & finit à Choro *Kyrie eleison*, incipit solemniter *Gloria in excelsis*, sub quo pulsantur campanæ. q.

Q. Intellige, si sit Matrix, id est, primaria aut Parochialis Ecclesia; ante hanc enim non debent pulsari majores campanæ, sed solum cymbalum. Dato autem signo in Matrice, dabitur etiam (licet longè post *Gloria in excelsis* cantatum) solemne signum in omnibus aliis Ecclesiis.

XII. Postea Sacerdos dicit *Dominus vobiscum*.

XIII. Finitâ Epistolâ Celebrans incipit *Alleluia*, & totum decantat ter, elevando vocem gradatim: & Chorus post quamlibet vicem in eodem tono repetit illud idem. r. Postea Chorus prosequitur. Vers. *Confitemini*.

R. Sub-

R. Subdiaconus tamen prius cum libro ad ipsum accedit, & manum deosculatur. Dum verò ipsum Alleluia cantatur, omnes stare debent.

XIV. Ad Evangelium non portantur luminaria, sed tantùm incensum; petitur benedictio, & alia fiunt de more.

XV. Non dicitur *Credo*, sed finito Evangelio Sacerdos dicit *Dominus vobiscum*. R. *Et cum Spiritu tuo*. Et postea *Oremus* non dicitur *Offertorium*. s.

S. Ad Psalmum *Lavabo* non omittitur in fine *Gloria Patri*.

XVI. Dicitur *Pax Domini sit semper vobiscum*. Sed pacis osculum non datur. *Agnus DEI* non dicitur, nec Postcommunio. Dicuntur tamen consuetæ tres Orationes ante Communionem.

XVII. Post sumptionem Sacramenti, pro Vesperis t. in Choro cantatur Antiphona *Alleluia*, & Psalmus *Laudate Dominum omnes Gentes* cum *Gloria Patri* in fine, & post repetitur eadem Antiphona. Capitulum, Hymnus, & Versus non dicuntur, sed statim Celebrans in Cantu incipit Antiphonam ad *Magnificat*.

T. Pro quibus tamen non accipit Pluviale Celebrans, nec Ministri, sed sua Paramenta servant usque ad finem Missæ.

XVIII. Deinde cantatur *Magnificat* u cum *Gloria Patri* in fine, & fit incensatio, ut aliàs in Vesperis. Repetitâ Antiphonâ Celebrans dicit *Dominus vobiscum*.

V. Quod Canticum, uti & Psalmum *Laudate*, Ministri cum Celebrante dicunt stantes, sicut in Introitu in aliis Missis.

XIX. Dubitant nonnulli, cum plurimorum Doctorum autoritate tuta sit praxis, quæ in hoc Sabbato privatim à quovis Sacerdote Sacrum fieri posse concedit, uti P. Gobat n. 221. testatur, quale sacrum eo die dicendum sit? quâ in re diver-

Diversæ sunt Authorum sententiæ; alij enim cum Corono & Dicastillo apud P. Gobat *l. c.* ajunt, usum habere, ut Missa de Sabbato, præmissa, Psalmo *Judica*, & Confessione, ut moris est, dictâque Oratione *Aufer & Oramus te Domine* &c. incipiendo à *Kyrie eleison* usque ad finem, etiam cum Vesperis inclusivè dicatur; alij Votivam aut Missam de Sancto occurrente dici posse censent; alij etiam Missas Defunctorum, maximè, si eo die aut pridie obierint, dici posse arbitrantur, quas omnes sententias & praxes autoritate sua tutas & probabiles esse ipse P. Gobat *n. 226.* asserit.

TITULUS XVII.

DE MISSIS TEMPORIS
PASCHALI.

I. **S** Rituum Congregatio 19. Maij, 1607. censuit, regulariter Cereum posse accendi ad Missam & Vesperas solemnes in triduo Paschatis, in Sabbato in Albis, & Dominicis usque ad Ascensionem; in alijs servandam esse loci consuetudinem. In ipso verò Festo Ascensionis post Evangelium omnino extinguitur. Arnaud. *p. 4. tit. 10. n. 30.*

II. In Missis privatis Feria III. Rogationum, si fiat de Festo novem Lectionum, in illius Missa fit commemoratio Rogationum. Si autem Officium de Festo simplici fiat, potest dici Missa de eo cum Commemoratione Rogationum, vel Missa Rogationum cum Commemoratione Festi. Gavant. *p. 4. tit. 12. n. 13.* Si Festum non occurrat, dicitur Missa Rogationum; neque in ea fit Commemoratio de Officio Feriali, quod peculiare est hac die.

III. In Vigilia Ascensionis, si eo die Festum simplex cadat, secunda Oratio erit de illo, tertia de Rogationibus (quæ in Officio nullam habent Commemorationem) Festum enim simplex præcedit tertiam & quartam Rogationum in Missa. *Ibid. n. 14.*

IV. Hoc triduo, si Festum non occurrat, Altarium minorum paramenta erunt Officio conformia, Altaris autem majoris, & Celebrantium in quocunque Altari conformia erunt Missæ Rogationum. *Idem l. c.*

V. In Vigilia Pentecostes color albus usque ad Nonam, viola-

violaceus usque ad Missam, Rubens deinceps adhibetur, qui & in privatis Missis hujus diei quoad vestes Celebrantium adhibendus, licet celebretur ante Nonam. De Simplici non fit Commemoratio, etiam in Missis privatis, licet in Officio facta sit. Idem n. 19.

P A R S V.

DE BENEDICTIONIBVS ET
PROCESSIONIBVS.

ETiam hæc materia non dissimulanda videtur pro complemento hujus Instructionis, utpote in qua vel maxime Sacerdotem exercitatum esse oportet. Quia tamen pleraque, quæ de Processionibus & Benedictionibus in specie dici possunt, accuratè in Rituali Romano & Diocesano descripta habentur, ideo ea potissimum hoc loco indicabo, quæ in genere circa easdem Sacerdoti sunt observanda; non nisi breviter explicando, si quid de aliqua sive Processione, sive Benedictione in specie fuerit singulariter notandum.

TITULUS I.

DE BENEDICTIONIBVS.

I. Benedictio hæc pro prece sumitur, quæ Ecclesiastico more rebus ipsis specialis sanctitas confertur, ita, ut in usus prophanos deinceps transferri non possint. Gavant. p. 4. tit. 18.

II. Benedictionum aliæ sunt *Constitutivæ*, aliæ *Invocativæ*. Illæ sunt, per quas sive res, sive Personæ divino cultui dedicantur: istæ, per quas vel rebus, vel Personis auxilium divinum imploratur. Primi generis sunt Benedictiones aquæ, vestium Sacerdotalium, Mapparum, Altaris, Corporalium, & Vasculi pro SS. Evcharistia. Secundi generis sunt, Agni in Paschate, ovorum, panis, novorum fructuum, cujuscunque rei comestibilis, candelarum, loci, domûs novæ, aut navis, thalami, quæ in Missali descriptæ sunt.

III. Habitus benedicturi Sacerdotis est Superpellicium,
& Sto-

& Stola regulariter alba; aliquando violacea, nempe in Benedictione Exorcismis conjuncta, unde ad aquam benedictam eo colore utimur. Potest tamen adhiberi color temporis conveniens. *Ibid.*

IV. Stando semper benedicit, & aperto capite, manūque format signum Crucis versus rem, ubi est nota †, in fine autem aquā benedictā aspergit illam ter, hoc est, in medio, à dextris & sinistris rei benedicendæ. Orationes dicuntur manibus junctis.

V. Super Altare res benedicendæ quidem pleræque collocari possunt, non tamen esculenta; hæc enim potius extra Altare in mensa separata poni debent.

VI. In Benedictione Cereorum, Cinerum, Palmarum hæc specialiter observanda sunt. Indutus Pluviali violaceo Celebrans, ubi ad Altare venerit, factâ conveniente reverentiâ, ascendit ad Altare, illudque osculans accedit ad librum, ubi stans inter utrumque Ministrum, prout ad Introitum stare solet, legit Antiphonam, aut alia, quæ notantur in Missali: tum dicit Orationes manibus junctis, & dum benedicit, manu dextrâ Cineres, aut Cereos, aut Palmas, Diaconus à dextris simbriam anteriorem elevat. Deinde imposito incenso in thuribulo, ac de more benedicto, ter aspergit à medio, à dextris & sinistris res benedicendas, quas statim etiam ter eodem modo incensat. Quâ benedictione completâ cum Ministris ad medium Altaris accedit, ibique conversus ad Populum, ac stans inter Diaconum à dextris, & Subdiaconum à sinistris assistentes, accipit à digniore ex Clero Cineres, vel Ramum, vel Cereum, & mox etiam ipsi, aliisque per Ordinem eosdem Cineres, Cereos, aut Ramos distribuit, ac denique post finitam distributionem rediens ad cornu Epistolæ præscriptam Orationem dicit, Ministris à tergo stantibus.

TITULUS II.

DE PROCESSIONIBUS.

I. DE his fusè agit integro Tractatu Paulus Maria Quarti, qui *sect. 1. pu. 2. num. 2.* hanc ex Ferrario descriptionem Processionis affert: *Est religiosa precabundragminis,*
Instruct. 1. M nis,

nis, certo cum ritu, obambulatio. Eas Gavantus p. 1. tit. 19. lit. C. ex historia Evangelica & Turbis Christo in die Palmarum obviam euntibus ortum sumpſiſſe putat. Aliæ ſunt *Ordinaria*, ut in Feſto Purificationis, Litanijſ majoribus & minoribus. Aliæ *Extraordinaria*, quæ authoritate Episcoporum, aut aliorum legitimorum Superiorum inſtituuntur. Gavant. l. c.

II. In omnibus Proceſſionibus præcipuum, & generale eſt, ut Crux inter duos Ceroferarios candelabra accenſa deferentes præferatur, ita ut imago terga vertat Clero ſequenti, quaſi præire videatur.

III. Quoad Ordinem ſtandum eſt conſuetudini locorum; decet tamen, ut primo loco Fraternitates, deinde Regulares, & tandem Clerici tanquam honoratiores Crucem ſequantur. Si verò Clerici aut alij deferant candelas accenſas aut ramos Palmarum, tum, qui à dextris procedunt, dextra quoque manu eorſdem portent, & alteram manum pectori applicent. Bauldrius l. c. n. 4. & 9. Qui verò à ſiniſtris incedunt, ſiniſtrâ, vel ramos, vel accenſum Cereum, elatum ad æqualem proportionem, cum ſuo quiſque collateraliter deferant, alteram manum pectori admoventes. Gerlac. p. 4. tit. 5. §. 23. Per anguſtiorum locum tranſeundo, junior præcedit, ſubſequitur ſenior; ſuperatis anguſtijs eodem, ut priùs, modò incedunt. Si procedentium numerus impar fuerit, ultimi duo, medium habent ſeniorum, qui etiam ſolus, maximè, ſi Prælatuſ fuerit, aut loci Superior, poſt omnes incedere poterit. Gerlac. p. 4. tit. 5. §. 29.

IV. Extra Eccleſiam omnes caput tegunt, niſi SS. Sacramentum deferatur, aut exprofeſſo inſignis aliqua Reliquia. Gerlac. p. 4. tit. 5. n. 32. Cantores dum ſoli cantant, ſemper ſint nudo capite.

V. Quando fit Proceſſio ante vel poſt Miſſam, Diaconuſ & Subdiaconuſ Dalmaticis ſuis induti Sacerdotem comitantur, & ſimbrias elevant Pluvialis, niſi fortè Subdiaconuſ Crucem portet, tunc enim Diaconuſ à ſiniſtris Celebrantiſ incedit ſine elevatione ſimbriarum. Quando verò fit Proceſſio alio tempore v. g. poſt Veſperas, Pluvialia aſſumunt, exceptis Proceſſionibus SS. Sacramenti, in quibus ſemper Dalmaticâ utuntur. Bauldrius l. c. n. 21. & 22.

VI. Re-

VI. Reliquas Processionum Cæremonias quod attinet, in Ordinarijs quidem ferventur, quæ in Missali in Festo Purificationis, & Dominica Palmarum præscribuntur; in Extraordinarijs verò illæ, quæ vel in Ritualibus Diocesanis notantur, vel certè, quæ per consuetudinem in una aut altera particulari Ecclesia piè & rationabiliter sunt introductæ, observentur.

VII. Quia tamen frequenter instituuntur Processiones cum Venerabili Sacramento, ideo breviter hîc annotabuntur, aut, potiùs in memoriam revocabuntur generales quædam Regulæ, quæ in omnibus locis ob reverentiam huic Sacramento debitam observari debere videntur.

VIII. Primò ergo diligenter attendat Celebrans, ne Casulam supra Altare exuat; sed potiùs ad cornu Epistolæ se retrahens extra illud in plano Pluviale assumat, nisi fortè jam antè in plano consistat, aut omnino ad Sacristiam redire velit, uti aliqui faciunt.

IX. Secundò, ut ad medium Altaris è Sacristia procedens genu utrumque flectat in infimo gradu, ibique parùm orans, & ad secundum gradum ascendens, ac thus imponens, SS. Sacramentum in supremo gradu flectens ter incenset, antè & post profundè se inclinans.

X. Tertiò, ut manens genuflexus SS. Sacramentum à Diacono accipiat junctis manibus, quas deinde primùm Diaconus velo cooperit, ut non videantur; sicque teneat Monstrantiam, ut Hostiæ imago Populum respiciat. Tum surgat, & versa ad Populum facie exspectet, donec Clerus & alij Ministri præcesserint.

XI. Quartò, ut, ubi in fine Processionis ad Altare redierit, Diacono in supremo gradu Altaris ad cornu Epistolæ genuflexo stans in secundo gradu Sacramentum porrigat, & ubi is illud in Altari collocaverit, ipse retento adhuc super humeros velo (ut vult Bauldr. p. 4. c. 26. n. 13.) incensum in thuribulo sine benedictione imponat, SS. Sacramentum more solito incenset, & tum, ubi Ministri Versum *Panem de cælo* cecinerint, ipse in plano, ad quod statim post incensationem ex supremo gradu descenderat, Orationem de Venerabili, & (si alicubi, maximè in Oratione decem aut quadraginta horarum, consuetudo sic exigat, etiam Orationem

de B. Virgine, & *DEVS refugium*, vel pro pace subjungat; quâ in re cujusque loci consuetudo attendenda & servanda erit.

XII. Ut his Orationibus finitis ascendat ad Altare, genuflectat, & sine ullo Diaconi Ministerio velatis manibus, ut prius, Monstrantiam accipiat, seque ad Populum vertens, eundem, facie Hostiæ ad ipsum Populum versa, simplici Cruce benedicat, nihil dicens, nisi fortè alicubi consuetudo sit, ut ipse ex penultima & ultima strophæ Hymni *Pange lingua* primos cujusque strophæ Versus canat, respondente Choro, tum enim hunc morem servare, & ad illa verba: *Sit & benedictio*, Populum simplici Cruce benedicere poterit. Bauldrius *l. c. n. 21. & 22.*

XIII. Incensatio à duobus Acolythis duobus modis fieri potest. Primò, si Acolythis alternatim incensent duobus thuribulis, ut fit in incensatione Personarum. Secundò, si præcedant, hinc inde moventes manibus dextris thuribula de iisdem pendentia & effumantia, quasi sternendo viam SS. Sacramento cum odore incensi. Qui modus est magis ustratus, & majorem reverentiam notat erga SS. Sacramentum. Gavant. *tit. 8. litt. Q.*

P A R S VI.

Continens Rubricas de Ritu Celebrandi Missam brevibus Notis illustratas.

ET si ea, quæ hactenus de Missa tam in Communi, quàm in particulari diximus, sufficere possint ad praxin Cæremoniarum facilem reddendam; quia tamen ex una parte non parùm ad Ritus ipsos perfectiùs addiscendos conducit, si in ipso etiam Missali, velut in Fonte, legantur; ex altera verò parte Missalia, in quibus ea Tirones legant, plerumque habere ad manum non possunt, aut certè non satis intelligunt, ideo non parvam ipsis me gratiam præstiturum spero, si non tantùm ipsas Rubricas de Ritibus in celebranda Missa observandas in sexta hac parte proposuero; sed etiam

Notas

Notas breves, quibus ea, quæ obscurius proposita videbuntur, nonnihil illustrentur, addidero.

TITULUS I.

DE PRÆPARATIONE SACERDOTIS
CELEBRATORI.

I. **S**acerdos Celebraturus Missam, præviâ Confessione Sacramentali, quando opus est, *a.* & saltem Matutino cum Laudibus absoluto, *b.* Orationi aliquantulum vacet, & Orationes inferius positas pro temporis opportunitate dicat. *c.* Deinde accedit ad locum in Sacristia, vel alibi *d.* præparatum, ubi Paramenta, aliâque necessaria habentur, accipit Missale, perquirit Missam, perlegit, & signacula ordinat ad ea, quæ dicturus est.

A. Id est, quando reatum peccati lethalis contraxit, & copiam Confessarij habet, in tali quippe casu non jure duntaxat Ecclesiastico, sed, ut teste P. Gobat in Alph. Sacrif. num. 233. permultis placet, etiam jure divino ad Confessionem obligatur. Quamquam non obstante hoc præcepto, omnino consulendum sit, ut Sacerdos, etsi venialibus duntaxat peccatis obnoxium se agnoscat, quàm creberrimè potest, eadem peccata apud legitimum Sacerdotem expiet.

B. Ubi notanda est doctrina P. Gobat *l. c. n. 208.* sic loquentis: Sacerdoti confitenti, se persæpe postponere recitationem Matutini Sacrificio, ne, quæso, injicias scrupulum peccati mortalis; nam sententia magnorum Virorum momentum ejusmodi scrupulum vix est probabilis, nisi à sola autoritate. Imò ne venialiter quidem peccavit ille Sacerdos faciendo hanc postpositionem, si non nimis serò facit ad aram. Suar. de relig. to. 2. l. 4. c. 24. Tambur. c. 7. §. 2. bene refutans Palaum. Verùm ne sequere hanc sententiam sine rationabili causa. Ita ille.

C. Unde rectè Ferdinandus de Castro p. 1. c. 7. §. 1. n. 1. Tamburinus, & plerique alij Theologi colligunt, nullam esse obligationem, illas preces recitandi, licet omnino sua-

dendum fit, ut recitentur ab ijs, qui nullis alijs negotijs impediti commodè eas possunt recitare. Quòd, si alicui longæ nimis videantur, poterit eas juxta praxin nonnullorum hoc modo contrahere.

NE reminiscaris, Domine, delicta nostra, vel Parentum nostrorum, neque vindictam sumas de peccatis nostris.

Quæ Antiphona in Festis Duplicibus duntaxat duplicatur, & in fine, tempore Paschali, *Alleluia* additur.

Credidi, propter quod locutus sum: ego autem humiliatus sum nimis. Ego dixi in excessu meo: Omnis homo mendax.

Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?

Calicem Salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.

Vota mea Domino reddam coram omni Populo ejus: pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus.

O Domine, quia ego servus tuus: ego servus tuus, & filius Ancillæ tuæ.

Dirupisti Vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domini invocabo.

Vota mea Domino reddam in conspectu omnis Populi ejus: in atrijs Domus Domini, in medio tui Jerusalem.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto.

Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Ne reminiscaris, Domine, delicta nostra, vel Parentum nostrorum; neque vindictam sumas de peccatis nostris.

Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison.
Pater noster.

ψ. Et

- V. Et ne nos inducas in tentationem.
 R. Sed libera nos à malo.
 V. Sacerdotes tui induantur justitiam.
 R. Et Sancti tui exultent.
 V. Ab occultis meis munda me, Domine.
 R. Et ab alienis parce servo tuo.
 V. Domine exaudi Orationem meam.
 R. Et clamor meus ad te veniat.

O R E M U S.

Aures tuæ pietatis, mitissime DEVS, inclina precibus nostris, & gratiâ Sancti Spiritus illumina cor nostrum; ut tuis mysterijs dignè ministrare, teque æterna charitate diligere mereamur.

Conscientias nostras, quæsumus Domine, visitando purifica, ut veniens Dominus noster JESUS Christus Filius tuus, paratam sibi in nobis inveniat mansionem. Qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus Sancti DEVS, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Alij communiter etiam Orationem *Ego volo celebrare* &c. quæ p. 1. fol. 17. reperitur, præmittunt, utpote quam recitantibus Gregorius XII. quinquaginta annorum indulgentias concessit.

D. Modò non in Altari (hoc enim solis Episcopis & Cardinalibus fieri debere, S. Rituum Congregatio 1612. decrevit) absque necessitate collocentur sacræ vestes; aut certè, si alius locus honestus haberi non queat, non in medio, sed ad cornu Evangelij ponantur.

E. Quod quidem rectè fit in ipsa Sacristia, ne in Altari cum molestia aliorum diu Missam perquirere oporteat. Quòd si tamen alicubi mos sit, ut Præfectus, vel Custos templi, aut Cæremoniarius omnia ad Missam pertinentia disponat, atque adeò etiam signacula ordinet, potest Celebrans

omittere eam inquisitionem. Quod etiam facere potest, si plures alios ante ipsum eandem Missam legisse sciat.

II. Postea lavat manus, *f.* dicens Orationem inferiùs positam. *g.*

F. Quam lotionem omittere non debet Celebrans, cum multi Authores velint, eam sub veniali peccato obligare, utpote ob specialem reverentiam Sacramenti institutam.

G. Quæ est hæc: *Da, Domine, virtutem manibus meis ad abstergendam omnem maculam, ut sine pollutione mentis & corporis valeam tibi servire.*

III. Deinde præparat Calicem (qui debet esse vel aureus, vel argenteus, aut saltem habere Cuppam argenteam intùs inauratam, & simul cum Patena itidem inaurata *h.* ab Episcopo consecratus. *i.*) super os ejus ponit Purificatorium *k.* mundum *l.*, & super illud Patenam cum Hostia integra, quam leviter extergit, si opus est, à fragmentis *m.*, & eam tegit parvâ pallâ lineâ *n.*, tum velo serico: *o.* Super velo ponit bursam *p.* coloris Paramentorum, intùs habentem Corporale *q.* plicatum, quod ex lino tantùm esse debet, nec serico vel auro intertextum in medio *r.* sed totum album, & ab Episcopo, vel alio habente facultatem, simul cum Palla benedictum.

H. In necessitate tamen etiam cupreus & stanneus sufficit juxta probatores Authores apud P. Gobat n. 114. nec necessariò inauratus esse debet, si argenteus sit vel stanneus, licet ob majorem reverentiam suadendum sit, ut fiat.

I. Ita, ut ob varios textus Juris juxta communem sententiam lethale sit crimen, in Calice non benedicto consecrare. Etsi verò Diana p. 5. tr. 13. ref. 60. cum pluribus à se citatis, putet sufficere, si bona fide in Calice non consecrato fuerit Sacrificium peractum; securior tamen est sententia Lugonis & Dicastillo apud P. Gobat n. 176. volentium, etiam in tali casu benedicendum esse.

K. Quod non necessariò benedictum esse debet, teste Gavanto

vanto p. 2. tit. 1. *lit. I.* cum Suar. ib. c. cum nullam de benedictione mentionem faciant Rubricæ; unde P. Gobat n. 180. etiam strophium mundum pro Purificatorio adhiberi posse putat, modò hoc deinceps non amplius usurpetur ad nasum tergendum. Imò eum, qui sine Purificatorio in casu, quo haberi non posset, celebraret, gravis peccati minimè reum fore censet idem Author.

L. Unde graviter reprehendendos communiter Authores dicunt illos, qui Purificatoriis minùs mundis utuntur ad Calicem, & fortè etiam Sanguinem Christi adhuc in eo hærentem extergendum.

M. Puta, utraque manu extremas oras Hostiæ (nam in his potissimùm hære solent fragmenta) parùm fricando.

N. Sic dictâ, quia Calicem palliat, seu tegit, ne aliquid indecens in illum cadat. Unde secundùm eam saltem partem, quâ Calicem tangit, & tegit, ex lino vel cannabe esse debet, licet in extrema parte serico vel auro ornari queat. Gavantus p. 2. tit. 1. *lit. M.* ait, ab aliquibus duplicem Pallam adhiberi, unam scilicet pro Hostia, alteram pro Calice, quos tamen sine Pontificia facultate non imitandos esse ait.

O. Intellige, si possit commodè ex tali materia haberi; alioqui enim ex alia etiam adhiberi posset; imò sine illo in casu necessitatis celebrari posse absque gravis culpæ reatu, docet iterum P. Gobat *l. c.* cum Gavanto contra Victorinum sine autoritate & ratione peccati gravis damnantem eos, qui sine velo tali celebrarent. Certè Gavantus olim antiquos nullo omnino velo, nec bursa, nec Purificatorio, sed parvis tantùm mantilibus ad tergendas manus usos fuisse ex Beda docet, eò quòd putarent sine illis non incommodè Sacrificium peragi posse. Convenit tamen, si haberi potest, ejusdem esse coloris cum reliquis paramentis.

P. Bursam vocant Rubricæ Reconditorium illud, in quòd Corporale, ne maculetur, inferitur. De qua quidem Bursa quatuor observanda monet Gavantus p. 2. tit. 2. *lit. N.*
 1. Convenire, ut Crux in medio illius inferatur, ut mos est.
 2. Ut sic supra velum ponatur, ut pars aperta Celebrantem respiciat, veli anteriore parte super eam revoluta, ut integrum Corporale tegatur.
 3. Corporale in ea includendum esse, quia alioqui frustranea esset; sed & ipsa Rubrica clarè

monet, intus ponendum; & ideo Gavantus l. c. testatur, Pium V. cum Hispanis dispensasse, ut Corporale extra Bursam portare possint. 4. Eiusdem Coloris cum Paramentis esse debere. Ex quibus tamen quatuor observandis, prima duo à multis sine scrupulo negliguntur; posteriora autem duo omnino observare conveniret, utpote expressè in Rubricis præscripta, nisi fortè tam magnum esset Corporale, ut commodè in Bursam inferi non possit.

Q. Sic dictum, quia in eo ponitur Corpus Christi; unde ex lino, vel, ut Azor l. 10. c. 28. q. 8. etiam concedit, ex canabe, saltem secundum interiorem partem esse convenit, tum quia Syndonem Christi juxta Silvestrum & alios repræsentat; tum quia sic particulæ de Corpore Christi facilius colligi possunt. Præterea etiam mundum valde ob reverentiam Sacramenti esse decet, ita ut Gavantus l. c. lit. Q. asserat, communem sententiam peccati mortalis damnare eos, qui notabiliter immundum adhiberet. Benedictum quoque esse debere cum Palla (pro quibus proin una tantum in Pontificali benedictio habetur) expressè Rubricæ monent: quæ tamen benedictio repeti non debet, si iterum lavetur. Etsi verò Gavantus lit. P. ex Alcuino referat, ita plicandum esse, ut neque initium, nec finis appareat, idque ab accuratioribus in disciplina Ecclesiastica observari asserat, id tamen à plerisque sine scrupulo negligi, quotidiana experientia docet.

R. Nam in exteriori parte serico vel auro ornari posse, Suarez p. 3. d. 81. n. 6. & alij concedunt, & ipse usus confirmat.

IV. Quibus ita dispositis accedit ad Paramenta, quæ non debent esse lacera aut scissa, s. sed integra & decenter munda ac pulchra, t. & ab Episcopo vel alio facultatem habente u. benedicta; calceatus pedibus, x. & indutus vestibus sibi convenientibus, quarum exterior saltem talum pedis attingat, y. induit se, si sit Prælati sæcularis supra Rochetum, z. si sit Prælati Regularis, vel alius Sacerdos sæcularis, supra superpelliceum, a. si commodè haberi possit, alioquin sine eo supra vestes communes, di-

cens

cens ad singula singulas Orationes inferiùs positas. *b.*

S. Intellige notabili, & tali maximè, quæ ad benedictionem perdendam sufficeret, qualis foret censenda, si inepta ad illum usum, pro quo adhibetur, fieret; unde juxta probabiliorem Dicastillo d. 4. n. 273. & Jordanis l. 4. tit. 1. n. 273. sententiam malè aliqui cingulum ruptum modò iterum connectunt, & usurpare pergunt, cum cingulum tale (si quidem neutra pars sufficiat ad cingendum Sacerdotem) verè amiserit benedictionem per rupturam; licet opposita Dianæ tr. 14. resol. 57. & Emmanuelis Saa sententia, teste P. Gobat n. 203. & 197. non sit omnino improbabilis.

T. Unde Silvester, Gavant. & alij iterum gravis peccati damnant eos, qui in Paramentis enormiter immundis celebrarent.

V. Quales ordinariè sunt etiam Prælati vel Superiores Religiosi habentes quasi Episcopalem potestatem.

X. Quod ad majorem honestatem præscriptum putat Suarez 3. p. d. 82. s. 3. contra Silvestrum & Sotum apud Gavant. p. 2. tit. 2. *lit. X.* unde & laudandi sunt Religiosi illi, inquit idem Gavantus, qui deponunt illud calceamenti genus, quo nudos pedes tegere solent, & crepidas ad hunc usum paratas adhibent.

Y. Rectè tamen monet Gavantus l. c. *lit. Y.* in Clericis Peregrinis & Rusticanis tolerari posse vestes breviores, modò non nimis breves sint.

Z. Rochetum est linea vestis in hoc à communibus aliorum Clericorum superpelliceis distincta, quòd manicas habeat angustiores, ut manus sint expeditiores. Gavant. l. c. *lit. Z.*

A. Sic dictum, quia olim supra tunicas pelliceas de pellibus animalium factas induebatur, ad indicandam, ut Gavantus *lit. A.* indicat, innocentiam supra peccatum Adæ, quem vestivit DEVS tunicâ pelliceâ; ideòque coloris albi est hæc vestis.

B. Quas quidem sub peccato mortali præscriptas volunt Silvius, Azor. & alij apud P. Gobat n. 207. sed ipse cum Scortia solum sub veniali peccato easdem obligare judicat; imò

juxta Tamburinum l. 1. c. 7. §. 1. absque ullo peccato omitti posse asserit, quod etiam Fagundez præc. 1. l. 3. c. 21. censet, si earum loco aliæ preces recitentur, uti pij Sacerdotes faciunt. Ast ego semper preces Ecclesiæ, tum ob reverentiam erga illam, tum ob meritum Obedientiæ præferendas esse censeo.

V. Ac primum accipiens *Amictum c.* circa extremitates & chordulas osculatur, *d.* illum in medio, ubi est Crux, & ponit super caput, *e.* & mox declinat ad collum, & eo vestium collaria circumtegens, ducit chordulas sub brachijs, & circumducens per dorsum, ante pectus reducit, & ligat.

C. Sic dictum, quia per ipsum Humeri amiciuntur, ob quam causam etiam *Humerale* ab Honorio apud Gavant. l. c. *lit. C.* vocatur.

D. Non autem cum ipso Amictu Crucem faciat, sed id, si velit, prius præstet.

E. Ita, ut verè caput aliquantulum tangat, non autem ab Humeris attrahatur, ut aliqui non bene faciunt.

VI. Tum *Albâ f.* induitur, caput submittens *g.* deinde manicam dextram brachio dextro, & sinistra sinistro imponens, Albam ipsam corpori adaptat, elevat antè, & à lateribus hinc inde, *h.* & Cingulo per Ministrum à tergo sibi porrecto se cingit. *i.* Minister elevat Albam supra cingulum circumcirca, ut honestè dependeat, & tegat vestes, ac ejus fimbrias diligenter aptat, ut ad latitudinem digiti vel circiter supra terram æqualiter fluat.

F. Sic dicta, quia semper ex lino conficitur, & album colorem habet, ut vestem, quâ Christus ab Herode spretus & illusus est, distinctiùs repræsentet. Dum autem eam induere incipit, interea dicit: *Dealba me, Domine, & munda cor meum, ut in Sanguine Agni dealbatus gaudiis perfruar sempiternè.*

G. Intellige, si à Ministro porrigitur; si enim ipse sibi eam adaptet, non videtur esse necessaria hæc Cæremonia.

H. Ali-

H. Aliqui tamen ferè commodiùs ad Albam ritè adoptandam priùs cingulo se præcingunt, & tunc sinistra manu cingulum tenentes (ne, dum attrahitur Alba, convolvatur) dextrâ Albam attrahunt, &, dum Manipulum inducunt, se vertentes, Ministro Albam adaptandam relinquunt. *puritat.*

I. Dicens interea: *Præcinge me, Domine, cingulo castitatis, & extingue in me humorem libidinis, ut maneat in me virtus continentia & castitatis.*

VII. Sacerdos accipit Manipulum, *k.* osculatur Crucem in medio, & imponit brachio sinistro. *l.*

K. Teste Gavanto p. 2. tit. 1. *lit. H.* à Ruperto primùm, nescio, quâ de causa sic vocatû; nam olim Mappula parva ab Ordine Romano appellabatur, quâ pituita oculorum, narium, & oris detergebatur; sed nunc substantia quidem re-tenta est, finis autem sublatus, cum ejusdem plerumque sit materiæ cum Casula seu Planeta, atque adeò ad pituitam ab-stergendam adhiberi non conveniat.

L. Gavantus *l. c. lit. L.* infra cubitum ligari vult Manipulum; sed quia sic perpetuum foret periculum, ne decidat & præterea multùm impediret Sacerdotem in suis functionibus, rectiùs à plerisque supra cubitum ligatur. Dum ve-tum induit, interea dicit: *Merear, Domine, portare Manipulum fletus & doloris, ut cum exultatione recipiam mercedem laboris.*

VIII. Deinde ambabus manibus accipiens Stola-m, *m.* simili modo *n.* deosculatur, & imponit medium ejus collo, *o.* ac transversando eam ante-pectus in modum Crucis, ducit *p.* partem à sinistro humero pendentem ad dexteram, & partem à dex-tro humero pendentem ad sinistram, sicque utram-que partem Stolæ extremitatibus Cinguli hinc inde ipsi cingulo conjungit. *q.*

M. A Græco *σολή*, id est, indumentum dictam; quam alij Orarium cum Ordine Romano vocant, eò quòd proprium Concionatorum sit ornamentum & habitus.

N. Id est, in medio, ubi Crux cernitur.

O. Ita ut, quàm fieri potest, proximè sit adstricta collo, nam

nam remotiùs eam conjunctam habere, Episcoporum est proprium, teste Gavanto l. c. tit. N.

P. Sic ut priùs incipiat partem sinistram ad dextram la-
tus attrahere, ut dextra pars supra sinistram ponatur.

Q. Inferendo videlicet extremas partes Cinguli liberè
pendentis illi parti cinguli, quâ cingitur exterior pars Stola
dextro lateri proxima. Dum verò dicto modo Stolam induit,
interea sequentem Orationem dicit.

*Redde mihi Stolam immortalitatis, quam perdidisti in prava-
ricatione primi Parentis; & quamvis indignus accedo ad tuum
sacrum Mysterium, merear tamen gaudium sempiternum.*

IX. Postremò Sacerdos accipit Planetam. r.

R. Seu Casulam, ut communiter cum Ordine Romano
vocatur; cujus tamen utriusque appellationis nulla solida
causa affertur à Rubricistis. Non præcipitur autem, ut caput
hîc inclinaret, sicut in Alba induenda facere jussus est, quia Ca-
sula aptiùs illi applicatur, si erectus stet; Alba verò, nisi se-
parùm inclinaret, non tam facilè ipsi admoventur. Dum induit
Planetam, sequentem dicit Orationem.

*Domine, qui dixisti, iugum meum suave est, & onus meum
leve; fac, ut istud portare sic valeam, quòd consequar tuam
gratiam.*

Porro de necessitate harum vestium sequentes doctrinas
probabiliter tradunt Authores. 1. Possè has vestes etiam
ex prophanis Mulierum vestibus confici, uti Suar. Palaus,
Tamb. apud Busenb. l. 6. tr. 3. c. 3. dub. 5. n. 3. concedunt.
2. Debere omnes esse ab Episcopo, vel alio privilegium ha-
bente benedictas. 3. Peccatum esse mortale, si sine omni-
bus his vestibus (extra casum, quo mors aut aliud gravissi-
mum damnum non cedens in contemptum Religionis im-
mineret) quis celebraret; ita enim, teste P. Gobat n. 193.
omnes Doctores sentiunt; imò Tambur. l. 1. c. 5. §. 1. in
nullo simpliciter casu sine omni veste sacra celebrari posse
contendit. 4. Per accidens in gravi necessitate licitè sine
aliqua ex his vestibus, v. g. sine Stola, aut Manipulo celebra-
ri, uti P. Gobat n. 194. & Layman. l. 4. tr. 5. c. 6. docent; si-
milem autem causam gravem judicant illi esse, si v. g. grave
murmur, aut scandalum Populi timendum, aut infirmus
communicandus sit, non autem, si præcisè præcepto Ecclesiæ

de au-

de audienda Missa, aut Regulæ vel Fundationi Beneficij satisfaciendum sit. Verùm Tamburinus l. 1. c. 3. §. 1. n. 3. q. 5. concedit, licitum esse sine una è minoribus vestibus, v. g. Cingulo aut Manipulo celebrare, præcisè ob fervorem devotionis, necessitatem audiendi Sacri, acquisitionem Stipendij, si non sit dives Sacerdos. 5. Quando deest Cingulum, posse illius loco Stola accipi; aut, si Stola desit, Manipulum pro Stola usurpari, uti P. Gobat & Laym. ll. cc. concedunt.

TITULUS II.

DE INGRESSU SACERDOTIS
AD ALTARE.

I. Sacerdos omnibus Paramentis indutus, accipit manu sinistrâ Calicem, ut suprâ præparatum, s. quem portat elevatum ante pectus, bursam manu dextra super Calice tenens, t. & factâ reverentiâ u. Cruci vel imagini illi, x. quæ in Sacristia erit, capite cooperto accedit ad Altare, Ministro cum Missali, & aliis ad celebrandum necessariis. y. (nisi antè fuerint præparata) præcedente, superpelliceum induto; z. procedit autem oculis demissis, incessu gravi, erecto corpore. Si verò contigerit eum transire ante Altare majus, capite cooperto faciat ad illud reverentiam. a. Si ante locum Sacramenti, genuflectat. b. Si ante Altare, ubi celebratur Missa, in qua elevatur, vel tunc ministratur Sacramentum c. similiter genuflectat, & detecto capite illud adoret, nec antè surgat, quàm Celebrans deposuerit Calicem super Corporale. d.

s. Qui, si remotior sit à loco, ubi stat Sacerdos Celebraturus, juxta praxin illorû, qui vestium Sacrarû integritati consulere volunt, eundem accipit, & in mensa, ex qua Paramenta accipiebat, collocat antè, quam Casulam induat, ne, si post eam acceptam primùm Calicem arripiat, Casulam loco Paramentorum affricans corrumpat.

T. Com-

T. Communis consuetudo habet, ut strophium munda-
 dum pro detergendis aut purgandis, si opus est, naribus supra
 bursam collocetur; quæ vel ex eo capite tolerari facilius po-
 test, quòd olim, ut supra insinuatum est, Manipulus eum in
 finem fuerit adhibitus. Alij tamen, ne Strophium tale su-
 per Altare (in quo nihil ad Sacrificium non pertinens collo-
 cari deberet) ponere cogantur, illud explicatum sub Casula
 ex Cingulo suspendunt, ut, si necessitas exigat, servire possit,
 quod ijs maximè suadendum, qui catarrho aut pithuita la-
 borant, atque adeò strophium non parùm fœdant, & commu-
 culant, ut non deceat illa super Altare ponere.

V. Profundâ intellige, quod semper observandum est,
 quando Cruci fit reverentia.

X. Unde curandum est, ut semper in Pariete loco Para-
 mentorum opposito Crux aliqua vel imago suspendatur.

Y. Puta urceolis, mantili pro extergendis manibus, ce-
 reis &c. quæ tamen omnia prius in Altari rectius collocantur.

Z. Quod maioris honestatis causâ omnino decet fieri; si
 tamen commodè haberi non possit, aut alia rationabilis cau-
 sa suadeat non adhibendum esse, poterit Minister in ordina-
 rio vestitu ministrare, sicut in Hispania passim etiam Magni
 Domini ministrant.

A. Iterum profundam intellige, cum ordinariè ibi Crux
 etiam exposita prosteret, cui semper, ut supra dictum, profun-
 da reverentia facienda est.

B. Unicum scilicet, quod tamen dum flectit, communior
 praxis habet, ut caput detegatur, quod nostræ Germaniæ
 specialiter à Sede Romana concessum est, ob Hæreticos &
 alios, qui scandalizari possent, si Sacerdos ante Venerabile
 transeuntes, & caput non aperientes viderent.

C. Per hoc verbum *Ministratur*, videtur sat clarè signi-
 ficari, utrumque genuflectendum esse, quando Celebrans
 Communionem distribuit sub Sacro; alioqui enim frustra-
 neum esset illud verbum *Ministratur*; sed hoc ad summum
 intelligi potest, quando uni tantum vel alteri Personæ Sacra-
 mentum ministratur; si enim longior foret Communio, uti-
 que hæc Rubrica non exigeret continuari genuflexionem
 usque ad finem illius.

D. Gavantus p. 2. tit. 2. lit. E. putat, Sacerdotem, si ante
 Altare,

Altare, in quo exposita sit Reliquia insignis illius Sancti, de quo fit Festum, transeat, etiam aperiendum caput, & profundam inclinationem faciendam esse; sed, si Rubricæ ipsi SS. Sacramento negant aptionem capitis, quantò magis talibus Reliquijs negabunt? sufficeret ergo in tali casu inclinatio profunda, exceptis ijs locis, in quibus etiam ipsi SS. Sacramento caput detegitur, in his enim hæc Cæremonia etiam Reliquijs dictis exhiberi posset.

II. Cùm pervenerit ad Altare, stans ante illius infimum gradum, caput detegit, birretum Ministro porrigit, & Altari seu imagini Crucifixi desuper positæ profundè inclinat. Si autem in eo *e.* sit Tabernaculum sanctissimi Sacramenti, genuflectens debitam facit reverentiam. Tunc ascendit ad medium Altaris, ibi ad cornu Evangelij sistit Calicem, extrahit Corporale de Bursa, quod extendit *f.* in medio Altaris, & super illud Calicem velo cooperatum collocat. *g.* Bursam autem ad cornu Evangelij. *h.* Si in Altari Paramenta accepit, hoc idem facit, antequam descendat ab Altari, *i.* ut Missam inchoet.

E. Unde, si ad latus in Pariete sit SS. Sacramentum, non debet tunc illi fieri genuflexio, ut aliqui non bene faciunt, sed Altari, quia non ad Sacramentum, sed ad Altare in tali casu accedit.

F. Ita, ut ora Corporalis oram Altaris tangat. Quòd si Corporale, ut plerumque fit, Cruce in aliqua parte mediæ extremitatis signatū sit, convenit illā partē oræ Altaris obverti, ut monet Gavantus p. 2. tit. 2. lit. 1. ex Actis Mediolanensibus.

G. Quia, cùm Calix Mysterium Passionis repræsentet, decet illum abscondi, donec ad initium Offertorij illud Mysterium repræsentari incipiat.

H. Quod, sicut alia pleraque in Missa, dextrâ manu, reverentiæ causâ fieri convenit.

I. Nisi antè, quàm Paramenta acceperit, id fecerit, ut multi facere solent.

III. Col-

III. Collocato Calice *k.* in Altari, accedit ad cornu Epistolæ, *l.* Missale super cussino *m.* aperit, reperit Missam, & signacula suis locis accommodat. *n.* Deinde rediens ad medium Altaris, facit primùm Cruci reverentiâ, *o.* vertens se ad cornu Epistolæ, *p.* descendit ad infimum gradum Altaris, ut ibi faciat Confessionem.

K. Quod ita facit, ut manu sinistra sub velo Calicem apprehendat, & non velum cum Calice, ne velum in plicis comprimatur.

L. Ita tamen, ut priùs profundam reverentiam faciat Cruci, ut monet Gavantus ex libello Cærem. Missæ edito Romæ 1628. & meritò, quia, sicut SS. Sacramento exposito fit genuflexio, quoties accedit, vel recedit à medio, ita Cruci quoque in simili casu profunda saltem reverentia facienda est.

M. Vel pulpito, quod alicubi pro cussino adhibetur, neque enim hic cussinus determinatè adhibendus præscribitur, sed potiùs ex communiore praxi usurpatus supponitur.

N. Cùm hoc ipsum jam suprâ Rubricæ fieri præceperint antè, quàm Sacramenta acciperet Sacerdos, videtur hinc supervacanea esse signaculorum dispositio; sed dici fortè possent, Rubricam suprâ supposuisse, quòd signacula ita sint disponenda, ut omnia ad imam oram Missalis, & intra illud secundùm superiores partes clausa dependeant; hinc verò ad laterus extrahantur, ut citiùs & faciliùs à reliquis signaculis dignosci, locique signati reperiri queant.

O. Aliqui hinc ante descensum intentionem faciunt non nihil subsistentes, quod non videtur esse contra Rubricas, modò postea descensuri iterum reverentiam Cruci faciant.

P. Quod semper facit, quoties se vertit, eò quòd dextrum latus sit honestiùs, atque adeò ad illud quoque priùs confessionem fieri conveniat.

IV. In Missa solemni Missale apertum super Altare, Calix verò & alia necessaria præparentur in Credentia *q.* cooperta linteo, antequam Sacerdos veniat ad Altare. Ipse autem *r.* procedit cum Dia-

cono & Subdiacono, qui capite cooperto simul cum
eo tenent manus junctas ante pectus. Acolythi. s.
verò ante eos deferunt candelabrum candelis ac-
censis, quæ deinde collocantur t. super Credentia,
& , cùm pervenerit ad infimum gradum Altaris, ibi
medius inter Diaconum à dextris, & Subdiaconum
à sinistris, antequam ascendat ad Altare, facit cum
ipsis (ut infra) Confessionem.

Q. Id est, in mensa brevi, demissa, simplice à latere Epi-
stolæ posita, sine gradibus, sine Cruce vel imaginibus, co-
operta linteo usque ad terram undequaque pendente, uti Cæ-
tem. Episc. l. 1. c. 12. describit. Per necessaria autem, quæ
ibi poni jubentur, intelligantur Missale unum vel duo pro
Sacerdote & Ministris, Velum longum pro Subdiacono,
Pelvicula cum urceolis & manutergio, Calix cum Purifica-
torio, Hostia in Patena, Palla, Velo, Bursa, Corporali. Ca-
lix autem erit in medio Credentiæ, cætera hinc inde.

R. Ita tamen, ut, antequam è Sacristia exeat, capite
aperto imponat incensum in thuribulum, ministrante Dia-
cono naviculam, & Thuriferario thuribulum, cum benedi-
ctione, eo prorsus modo, qui aliàs adhiberi consuevit.

S. Acolythi, seu latinè Ceroferrarij, quantum fieri potest,
pares sint in statura, ut candelabra sint æqualia in motu; sed
& sic eadem portent, ut à dextra parte incedens, dextram
modo medij candelabri, & sinistram pedi ejusdem apponat;
contrarium verò faciat, qui à sinistris incedit.

T. Gavantus p. 2. tit. 2. lit. B. vult eas in anterioribus
Credentiæ cornibus collocari, tum ut sit differentia inter
hæc & Altaris candelabra, tum ut ad usum magis expedita
sint Acolythis.

TITULUS III.

DE PRINCIPIO MISSÆ, ET CON- FESSIO NE FACIENDA.

I. Sacerdos, cùm primùm descenderit sub u. in-
fimum gradum Altaris, convertit se x. ad
ipsum

ipsum Altare, ubi stans in medio, junctis manibus ante pectus, extensis & junctis pariter digitis, *z.* pollice dexto super sinistram posito in modum Crucis (quod semper servatur, quando junguntur manus, præterquam post consecrationem *a.*) detecto capite *b.* factâ prius Cruci vel Altari profundâ reverentiâ, vel, si in eo sit Tabernaculum SS. Sacramenti, factâ genuflexione erectus incipit Missam.

V. Id est, ante infimum gradum.

X. A dextro latere incipiens.

Z. Contra quam Rubricam multi peccant, maximè dum pollicem à reliquis digitis disjunctum tenent.

A. Ubi, licet priores duo digiti quoad superiores articulos separentur à reliquis, posteriores tamen tres conjuncti extensi manere debent.

B. Non apparet satis ratio, cur Rubricæ hîc moneant detecto capite faciendam Confessionem, cum antè jam habeat Celebrans detectum caput, quando ad infimum gradum ascendit.

III. Stans igitur Celebrans ante infimum gradum *c.* Altaris, ut suprâ, producens manu dextra à fronte ad pectus signum Crucis dicit intelligibiliter voce: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti Amen.* Et postquam id dixerit, non debet advertere quemcunque in alio Altari Celebrantem, etiam si Sacramentum elever, sed continuatè prosegui Missam suam usque ad finem. Quod item observatur in Missa solemnî *e.* & simul etiam à Ministris.

C. Sèu in plano Capellæ, ut aliqui vocant.

D. Conjunctis & extensis digitis, ut numero sequenti dicitur.

E. Quod intelligendum videtur, si ipsam Missam profatur; non autem, si sub Hymno Angelico vel Symbolo deat, tunc enim, si in propinquo aliquo Altari signum elevationem daretur, decere videtur, ut caput saltem Ministris aperiat, sicut de facto ab aliquibus practicatur.

F. Gavantus *lit. P.* de Paratis duntaxat Ministris, per quos Assistens, Diaconus, & Subdiaconus intelliguntur, interpretatur hunc dextrum; Verum praxis ferè contrarium habet, ut scilicet etiam minores Ministri rationem non habeant aliorum Sacrorum, cum Rubrica indefinitè loquatur.

III. Cum seipsum signat, semper sinistram ponit infra pectus *g.* in alijs benedictionibus, cum est ad Altare *h.* & benedicit Oblata, aut aliquid aliud, ponit eam super Altare, nisi aliter notetur. *i.* Seipsum benedicens vertit ad se palmam manus dextræ, & omnibus illius digitis junctis & extensis, fronte ad pectus, & ab humero sinistro ad dextrum signum Crucis format. Si verò alios, vel rem aliquam benedicit, parvum digitum vertit ei, cui benedicit, ac benedicendo totam manum dextram extendit, omnibus illius digitis pariter junctis & extensis, quod in omni benedictione observatur.

G. Ita, ut quemadmodum Gavantus *p. 2. tit. 3. lit. Q.* admonet, sinistra manus sit extra terminos Crucis à dextra impressæ, sed tamen supra Cingulum eam ponat.

H. Intellige, quando faciem Altari obvertit; nam cum tergum ei obvertit, aliosque benedicit in fine Missæ, utique manum Altari imponere non potest, sed pectori applicanda debet.

L. Uti notatur, quando seipsum Calice & Hostiâ mox sumendis signat, tunc enim non pectori, sed Altari manum imponere jubetur.

IV. Postquam dixerit: *In nomine Patris &* ut suprâ jungens iterum manus ante pectus pronunciat clarâ voce Antiphonam: *Introibo ad Altare DEI:* Minister verò retrò post eum *k.* ad sinistram genuflexus (& in Missa solemni Ministri hinc instantes prosequuntur: *Ad DEVM, qui letificat Inventionem meam:* Deinde Sacerdos eodem modo stat incipit, & prosequitur cum Ministro vel Ministris

alternatim Psalmum *Judica me* usque ad finem cum *Gloria Patri*. Quo finito repetit Antiphonam *Introibo* cum Ministris, ut supra. Qui Psalmus nunquam prætermittitur, nisi in Missis Defunctorum, & in Missis de Tempore *k.* à Dominica Passionis exclusivè usque ad Sabbatum sanctum exclusivè, *l.* in quibus semel tantum dicta Antiphona *Introibo* cum Ministris, ut supra, Sacerdos statim subjungit Versum *Adjutorium nostrum* &c. ut in fine. Cùm in fine Psalmi dicit: *Gloria Patri* &c. caput Cruci inclinat.

K. Quia, ut Gavantus p. 2. tit. 3. lit. V. notat, hic Psalmus lætitiã significat, quæ non convenit Missis Defunctorum & Tempori Passionis.

L. Unde si Missæ de Festis aut Votivæ, etiam de Passione Christi aut Cruce, hoc tempore legendæ sunt, non omittendus est hic Psalmus, ut notat Gavantus p. 2. tit. 3. lit. V.

V. Repetitã Antiphonã *Introibo* dextra manu producens signum Crucis à fronte ad pectus dicit Versum: *Adjutorium nostrum in nomine Domini. Qui fecit Cælum & Terram.* Deinde Altari se profundè inclinans, junctis manibus dicit *Confiteor* m. ut in ordine Missæ, & prosequitur eodem modo stans inclinatus, donec à Ministro vel Ministris dictum sit *Misereatur*. Cùm incipitur à Ministris *Confiteor*, se erigit. Cùm dicit *mea culpa* ter pectus dextrã manu *n.* percutit, sinistrã infra pectus posita. *o.*

M. Aliqui hinc Patronos Diocesis, vel Templi, vel Ordinis interferunt, quod tamen Pius V. fieri prohibuit, nisi consuetudo alicubi præscripserit.

N. Id est, digitis omnibus in unum acumen contractis, non autem pugno manûs.

O. Quando dicit *Misereatur vestri*, illa verba dicit, etiam si unicum tantum Ministrum habeat.

VI. Si est coram Pontifice, Cardinali, Legato Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo in eorum Provincia, Civitate, vel Diocesi constitutis, ubi dicit *Vobis Fratres*, dicat *Tibi Pater*. p. Similiter in fine, ubi dicit *Vos Fratres*, dicat *Te Pater*, quod dicens Summo Pontifici genuflectit, aliis Prælati profundè se inclinat.

P. Aliqui dicunt Reverendissime Pater, sed quia Rubrica non meminit hujus Tituli, nec ipsum etiam Cæremoniale Episcoporum, rectiùs omitti videtur illud Epitheton.

VII. Cùm Minister, & qui interfunt (etiamsi ibi fuerit summus Pontifex) respondent *Confiteor*, dicunt *Tibi Pater*, q. & *Te Pater*, aliquantulum conversi ad Celebrantem. r.

Q. Si plures adessent Prælati tales æquales, Gavantus tit. 4. p. 2. n. 9. dicit, usum obtinuisse, ut dicatur *Vobis Fratres*.

R. Qualem tamen conversionem non facit Celebrans ad Ministrum, quando ipse dicit, *Et vobis Fratres*, nisi Ministri tales sint Parati, id est, Diaconus & Subdiaconus.

VIII. Facta à circumstantibus Confessione, Celebrans stans respondet *Misereatur vestri &c.* Deinde producens manu dextra à fronte ad pectus signum Crucis dicit *Indulgentiam*. (Et si est Episcopus, accipit Manipulum, osculando illum in medio.) Et stans inclinatus s. junctis manibus profertur: *DEVS, tu conversus*, & quæ sequuntur in ordine Missæ, clara voce usque ad Orationem *Aufer à nobis*. Et cùm dicit *Oremus*, extendit, & jungit manus. t.

s. Humerorum intellige inclinationem, quæ semper intelligitur, quando vox profundè non additur.

T. Sat multi, cùm dicunt *Oremus*, manus demittunt, iterùmque in altum elevant, quod est expressè contra hanc Rubricam, ut quæ tantùm extendi, iterùmque jungi vult manus.

IX. Et tunc si coram Summo Pontifice aut alijs Prælatiſ, ut ſuprà, celebret, facta Summo Pontifici genuflexione, u. alijs Prælatiſ profunda inclinatione x. accedit ad medium Altariſ ante infimum gradum, & ibi incipit ſecretò *Aufer à nobiſ*, ut in ordine Miſſæ.

v. Ob ſummam dignitatem eidem ut Chriſti Vicario competentem.

X. Unde non bene faciunt, qui coram ejuſmodi Prælatiſ modicam genuflexionem faciunt; licet fortè ob conſuetudinem tolerari poſſit.

TITULUS IV.

DE INTROITU, KYRIE ELEISON, ET GLORIA IN EXCELSIS.

I. **D**Um dicit *Aufer à nobiſ* Celebrans, junctiſ manibuſ aſcendit ad medium Altariſ, & ibi inclinatus, manibuſque item junctiſ ſuper eo poſitiſ, & ita, ut digiti parvi duntaxat frontem ſeu medium anterioriſ partiſ tabulæ, ſeu menſæ Altariſ tangant, reſiduo manuum inter Altare & ſe retento, pollice dextro ſuper ſiniſtrum in modum Crucis poſito (quæ omnia ſemper y. obſervantur, cum manus junctæ ſuper Altare ponuntur) ſecretò dicit *Oramus, te Domine*, & cum dicit *Quorum Reliquiæ hîc ſunt*, oſculatur Altare in medio z. manibuſ extenſiſ æqualiter hinc inde ſuper eo poſitiſ, quod ſemper ſervatur, quando oſculatur Altare: ſed poſt Conſecrationem polliceſ ab indicibuſ non diſjunctuntur. In omni etiam deoſculatione ſive Altariſ, ſive Libri, ſive alteriuſ rei, non produciſ ſignum Crucis pollice, vel manu ſuper id, quod oſculandum eſt.

x. Quæ

Y. Quæ particula *Semper* bene notanda est contra eos, qui post Consecrationem totas manus super Altare ponunt, ita ut parvi digiti supra ipsum Corporale ponantur, quod facere se ajunt, ne, si particula aliqua è digitis laberetur, in terram decideret. Sed hæc praxis, ut ex dicta particula colligitur, est manifestè huic Rubricæ contraria, cujus Authores utique bene sciverunt, manus post Consecrationem supra Altare ponendas esse, ergo, si ibi voluissent, parvos digitos supra Corporale ponendos esse, non debuissent dicere in Parenthesi, *quod semper faciendum est, cum manus junctæ super Altare ponuntur*: bene ergo sciebant, hoc periculum timendum non esse, cum ideo pollices & indices conjuncti teneantur, ne particula decidat; alioqui sanè etiam cavere debuissent, ne Celebrans post Consecrationem Cruce se signaret, ne fortè, si particula tunc ex digitis conjunctis decideret, in terram laberetur.

II. Osculato Altari accedit *z.* ad cornu ejus sinistrum, id est, Epistolæ: ubi stans versùs Altare, & producens à fronte ad pectus signum Crucis, *a.* incipit intelligibili voce Introitum Missæ *b.* & prosequitur junctis manibus. Cùm dicit *Gloria Patri*, tenens junctas manus, caput *c.* inclinat versùs Crucem. Cùm repetit Introitum, non signat se, ut priùs: & eò repetito, junctis manibus ante pectus, accedit ad medium Altaris, ubi stans *d.* versùs illud similiter junctis manibus, dicit eadem voce *e.* ter *Kyrie eleison*, alternatim cum Ministris. Si Minister, vel, qui intersunt, non respondeat, ipse solus novies dicit.

Z. Unde tunc, postquam se erexit, non opus est iterum Cruci se inclinare, cùm priùs inclinatus jam fuerit.

A. Quod, teste Gavanto p. 2. tit. 4. *lit. H.* ideo nunc facit, quia hîc propriè fit initium Missæ, atque adeò decet, ut per signum Crucis inchoetur. Sed cur non etiam in Missis Defunctorum seipsum Cruce signat Sacerdos? Respondet Gavantus tit. 13. *lit. P.* id tunc super librum fieri, quia hîc

quasi Defunctos repræsentat, quibus benedictionem potius, quàm sibi in tali Missa dare convenit.

B. Qualem infrà exempli gratia ex Festo SS. Trinitatis, de qua frequenter Neomystræ primam suam Missam dicere vel cantare solent, cum tota illa Missa huic Instructioni inferam, ut Opus Missali ad exercendos sese in Ritibus addiscendis non habeant.

C. Non corpus, aut humeros, ut multi non bene faciunt.

D. Ergo non debet illaudabilem aliquorum consuetudinem sequi, qui sub ipso accessu ad Altare jam illa Kyrie eleison dicere incipiunt.

III. Dicto ultimo Kyrie eleison, Sacerdos stans in medio Altaris, & manus extendens, elevansque e, usque ad humeros (quod in omni elevatione manuum observatur) voce prædicta *f.* incipit, si dicendum sit *Gloria in excelsis*. Cùm dicit *DEO*, jungens manus caput Cruci inclinat: quo erecto stans junctis manibus ante pectus, prosequitur usque ad finem. Cùm dicit *Adoramus te, Gratias agimus tibi, & IESV g. Christe, suscipe deprecationem, & iterum IESV Christe*, caput Cruci inclinat. Cùm dicit in fine *Cum Sancto Spiritu* seipsum fronte ad pectus signat, interim absolvens *In Gloria DEI Patris. Amen.*

E. Non ergo in profundum deprimens, & postea iterum elevans, ut aliqui imperitè faciunt.

F. Id est, alta & intelligibili.

G. Ad quod nomen paulò profundius, quàm ad reliquorum Sanctorum aut alia Nomina hîc expressa caput inclinandum est.

IV. In Missa solemnî Sacerdos facta Confessione ascendit cum Ministris *h.* ad medium Altaris, ubi dicto *Oramus te Domine*, & osculato Altari, ponit incensum in thuribulum, Ministrante Diacono *i.* naviculam, & Thuriferario thuribulum. Diaconus

nus

nus parùm inclinatus versùs Celebrantem dicit: *Benedicite Pater Reverende, & osculatur cochlear, & manum Celebrantis, antè & pòst. Celebrans ter incensum ponit in thuribulum i. dicens interim: Ab illo benedicaris, in cuius honore cremaberis: & deposito cochleari producens manu dextra signum Crucis super thus in thuribulo illud benedicit.*

H. Ita, ut quemadmodum Gavantus hìc *lit. Q.* monet, Diaconus sinistra manu, Subdiaconus dextra, vestem anteriorem Celebrantis paululùm elevent; quod tamen à paucis observatur.

I. Ita autem imponit incensum, ut manum sinistram interea pectori admoveat, & ipsa etiam verba benedictionis in singulas impositiones thuris dispense.

V. Postea Diaconus, dimissâ naviculâ, accipit thuribulum, & dat Celebranti, osculatâ priùs catenularum summitate, & manu illius dextra. Qui factâ Cruci reverentiâ, incensat Altare ter ducens *k.* thuribulum æquali distantia, prout distribuuntur candelabra *l.* à medio ejus usque ad cornu Epistolæ: ubi demissâ manu thurificat illius postremam partem inferiorem, mox superiorem, bis *m.* ducto thuribulo; & conversus ad Altare, elevans manum incensat eius planitiem, seu mensam in parte anteriori, ter ducens thuribulum *n.* usque ad medium, ubi factâ Cruci reverentiâ, procedendo thurificat aliud latus Altaris triplici ductu usque ad cornu Evangelij, & pariter incensata inferiori & superiori parte ipsius cornu Evangelij duplici ductu, adhuc stans ibidem *o.* elevans thuribulum ter incensat superiorem tabulæ partem versùs medium Altaris, ut fecit in cornu Epistolæ *p.* deinde manu aliquantulùm demissa incensat anteriorem ejus partem seu

frontem ter ducens thuribulum, dum procedit à cornu Evangelij usque ad medium Altaris, & factâ Cruci reverentiâ incensat similiter triplici ductu reliquam partem anteriorem usque ad cornu Epistolæ: ubi reddito thuribulo ipsi Diacono, ab eo ipse solus incensatur.

K. Simplici ductu, non duplicato, ut nonnulli perperam faciunt.

L. Ubi bene notandum ex Gavanto p. 2. tit. 4. *lit. C.* in hoc casu non ipsa candelabra, sed posteriorem partem Altaris, in qua sunt candelabra, incensari, unde si vel pauciora, quàm sex adsunt, vel certè ultra cornu Evangelij & Epistolæ sunt collocata, uti interdum contingit, thurificatio non juxta situm candelabrorum, sed juxta eum situm, qui observaretur, quando candelabra tria in quovis cornu Altaris ordinario modo essent disposita.

M. Non quasi pars quævis ductu bino thurificanda, sed quod utraque pars collectivè accepta bino ductu incensanda sit.

N. Ita, ut per modum semicirculi peragatur ea incensatio, in cornu Epistolæ quidem à dextra parte inchoando semicirculum, in cornu Evangelij autem à sinistra parte eundem incipiendo.

O. Ut non retrocedere debeat ad incensationem anterioris partis peragendam.

P. Ita tamen, ut à sinistra parte ductus incensationis inchoet.

VI. Si verò in Altari fuerint Reliquiæ seu Imagines Sanctorum *q.* incensata Cruce, & factâ ei reverentiâ, antequam discedat à medio Altaris, primum incensat eas, quæ à dextris sunt, id est, ex parte Evangelij *r.* propè Crucem bis *s.* ducens thuribulum, & iterum factâ Cruci reverentiâ, similiter incensat bis alias, quæ à sinistris sunt, hoc est, à parte Epistolæ: deinde profequitur incensationem Altaris, ut suprâ, ter ducens thuribulum in unoquoque

que latere, etiamsi in eo plures essent Reliquiæ vel Imagines, seu etiam plura vel pauciora candelabra.

R. Id est, Statuæ Sanctorum, ait Gavantus p. 2. tit. 4. lit. F. non pictæ imagines in pariete; sed quid si pictæ ejusmodi imagines sint ligneis receptaculis inclusæ, aut Cereæ Sacri duntaxat ligno affabrè elaborato aut argenteis vasculis sint ornati, numquid incensari debebunt? Negare videtur Gavantus, nisi per Parietem intelligat alas ipsius Altaris magni; sed ego, salvo meliori judicio, judico, omnino tales imagines supra Altare stantes esse incensandas; tum quia Rubrica hæc expressè, & absque discrimine dicit, Imagines esse incensandas; tum quia Imagines, cum sint loco Sanctorum substitutæ, omnino etiam simili cultu cum Reliquiis sunt dignæ.

S. Iterum intellige bino simplici ductu, unde si una tantum statua in Altari staret, duplex iste ductus perinde faciendus esset, ac si duæ adessent.

VII. Si in Altari fuerit Tabernaculum sanctissimi Sacramenti, accepto thuribulo, antequam incipiat incensationem, genuflectit; t. quod item facit, quotiescunque transit, u. ante medium Altaris.

T. Quo in casu, non amplius Cruci caput inclinatur, quia jam majorem reverentiam Cruci simul & Sacramento fecerat.

V. Non autem, quando recedit à medio, quia non omnino recedit ab Altari. Sufficit ergo, quòd in eo casu profundam Cruci reverentiam faciat.

VIII. Diaconus & Subdiaconus hinc inde assistunt x. Celebranti, dum incensat, &, cum transeunt ante Crucem, semper genuflectunt. y. Deinde Celebrans Diacono à dextris ejus, Subdiacono à dextris Diaconi stantibus in cornu Epistolæ legit Introitum, z. & Kyrie eleison. Cùm verò intonat Hymnum *Gloria in excelsis DEO*, Diaconus & Subdiaconus unus post alium a. stant à tergo Celebrantis

tiq

ris: postea ascendunt *b.* ad Altare, & hinc inde, Diaconus à dextris, & Subdiaconus à sinistris, cum Celebrante Hymnum submissa voce prosequuntur usque ad finem. *c.* Quod etiam servatur, cum dicitur *Credo*, & cum dicitur *Dominus vobiscum*, Oratio, Præfatio, & *Pater noster*, Diaconus & Subdiaconus similiter stant unus post alterum.

X. Et eam partem Planetæ, quæ est circa brachia, parùm elevant, ne in incensatione eum impediatur; alteram verò manum interea pectori admovent.

Y. Etiam si ipse Celebrans solummodò caput inclinet; quod, uti Gavantus p. 2. tit. 4. *lit. N.* monet, semper faciunt, cum Cruci reverentiam faciunt.

Z. Ita tamen, ut Introitum solus legat, novem Kyrie electionem verò cum Ministris alternatim dicat.

A. Diaconus scilicet in proximo gradu post Celebrantem, & Subdiaconus in proximo post Diaconum, aut in ipso plano, si non adsint tot gradus.

B. Factâ tamen prius genuflexione in suo loco, nullâ autem amplius, quando venerunt ad Celebrantem.

C. Inclinantes se, & facientes signum Crucis, sicut Celebrantem facere conspexerint.

TITULUS V.

DE ORATIONE.

I. **D**ICTO Hymno *Gloria in excelsis*, vel, si non dicendus sit, eo omisso, Celebrans osculatur Altare *d.* in medio, manibus hinc inde super eo, ut supra, extensis, tum illis ante pectus junctis, *e.* & demissis ad terram oculis, vertit se à sinistro latere ad dextrum *f.* versùs Populum, hoc est, per eam partem, quæ respicit cornu Epistolæ, & extendens ac jungens manus ante pectus, ut priùs, dicit voce prædicta *Dominus vobiscum* (vel, si sit Episcopus, *Pax vobis*, quod dicitur tantùm hoc loco, quando dictus est

est Hymnus *Gloria in excelsis*) *Et cum Spiritu tuo,*
 & junctis, ut prius, manibus, revertitur per eandem
 viam ad librum, ubi eas extendens & jungens ante
 pectus, caputque *g.* Cruci inclinans dicit *Oremus;*
 tum extendit manus, ita, ut palma unius manus re-
 spiciat alteram, & digitis simul junctis, quorum
 summitas humerorum altitudinem, distantiamque
 non excedat *h.* quod in omni extensione manuum
 ante pectus servatur. Stans autem, ut supra, exten-
 sis manibus dicit Orationem. Cùm dicit *Per Domi-
 num nostrum,* jungit manus, *i.* easque junctas tenet
 usque ad finem. Si aliter concluditur Oratio, *Qui
 tecum,* vel *Qui vivis,* cùm dicit *in Unitate,* jungit
 manus.

D. Et non ad latus, ut multi faciunt; unde, ut commo-
 dius hanc Cæremoniam perficere possit, Calicem velo coo-
 pertum nonnihil remotius ab Altaris extremâ orâ statuere
 debet.

E. Et in altum elevatis, ut semper faciendum est, quan-
 do manus tali modo gerere debet.

F. Quia, sicut dextra manus honestior censetur, ita idem
 quoque de latere dextro censendum, atque adeò initium con-
 versionis ex ea parte faciendum est.

G. Solum caput intellige, unde non bene faciunt multi,
 qui perinde ac alias, quando ante Crucem transeunt, vel ad
 eam accedunt, profundam reverentiam faciunt.

H. Unde colligitur, in altum elevatos digitos esse debe-
 re, & non in æquali cum palma altitudine constitutos, & quasi
 jacentes, ut multi faciunt. Sed & distantia manuum cum de-
 core observanda est, ita, ut neque nimis inter se distantes, ne-
 que tamen nimis etiam propinquæ sint invicem, sed medium
 observetur, quod quidem tunc facile præstabitur, si uterque
 cubitus bino lateri conjungatur.

I. Simul tamen caput inclinans eo modo, qui in sequente
 numero indicabitur.

II. Cùm nominatur **JESUS**, caput versùs Cru-
 cem

cem inclinatur, *k.* quod etiam facit, cùm nominatur in Epistola. Et similiter ubicunque nomen B. MARIÆ, vel Sanctorum, de quibus dicitur Missa, vel fit Commemoratio. *l.* Item in Oratione pro Papa, quando nominatur *m.* semper caput inclinatur, non tamen versùs Crucem. Si plures Orationes sunt dicendæ, idem in eis, in voce, *n.* extensione manuum, & capitis inclinatione, quod supra dictum est, observatur.

K. Quia, cùm Crux sit imago Christi, rectè ad nomen JESUS caput versùs Crucem inclinatur, aliquantò tamen profundius, quàm ad alia nomina, ut aliqui volunt.

L. Per Commemorationem hoc loco specialis intelligitur, & non illa, quæ in suffragiis, vel reliquo Missæ contextu fieri solet.

M. Puta, quando proprio nomine suo, non autem, quando Papæ aut Pontificis nomine exprimitur.

N. Nempe ut altiori voce dicantur in privatis Missis; in Solemnibus verò Officiis omnino canantur.

III. Si Altare sit ad Orientem versùs Populum, Celebrans versa facie ad Populum non vertit humeros ad Altare, cùm dicturus est *Dominus vobiscum*, *Orate Fratres*, *Ite Missa est*, vel daturus benedictionem, sed osculato Altari in medio, ibi expansis & junctis manibus, ut suprà, salutat Populum, & dat benedictionem.

IV. In quatuor Temporibus, vel aliàs, quando dicendæ sunt plures Orationes cum Prophetijs, *o.* dicto *Kyrie eleison*, in medio Altaris revertitur ad cornu Epistolæ, ubi stans ante librum extensis & junctis ante pectus manibus, & caput Cruci inclinans dicit *Oremus*, *Flectamus genua*, illico manibus super Altare extensis, ut seipsum ad Altare sustineat, genua flectit, *p.* & sine mora surgens, eadem

voce

voce respondente Ministro *Levate*, manibus extensis dicit Orationem, ut supra, & in conclusione eas iungit. Dum autem legit Prophetias, tenet manus super librum vel Altare positas, ut mox dicetur de Epistola.

O. Uti fit in Sabbato sancto præcipuè.

P. Ita ut priùs illa verba: *Flectamus genua* proferat, & non sub ipsa genuflexione, ut aliqui faciunt.

III. In Missa solemni, cùm dicitur *Dominus vobiscum* & *Oratio* Diaconus & Subdiaconus stant retrò post Celebrantem, *Flectamus genua* dicitur à Diacono, à Subdiacono verò *Levate*, illo primùm genuflectente, hoc primùm surgente, Celebrans verò non genuflectit. q.

Q. Gavantus p. 2. tit. 5. litt. H. vult, ut etiam Ministri reliqui caput tantùm cum Sacerdote inclinent; sed praxis fere contrarium habet, & meritò; nec enim decens videtur, ut Diaconus & Subdiaconus velut primarij Ministri genuflectant, & non idem etiam minores Ministri faciant, maximè cùm in his ratio, propter quam Gavantus p. 1. tit. 17. n. 3. Celebrantem regulariter stare ait (nimirum quia Personam Christi ante Patrem stantis & ornantis repræsentat, uti ex Act. 17. cap. legitur) in his Ministris cessat.

TITULUS VI.

DE EPISTOLA, GRADUALI, ET ALIIS USQUE AD OFFERTORIUM.

I. DICTIS Orationibus, Celebrans positus super librum, vel super Altare manibus, ita, ut palmæ librum tangant, vel, ut placuerit, librum tenens r. legit Epistolam s. intelligibili voce, & respondetur à Ministro *DEO gratias*, t. & similiter eodem modo stans prosequitur Graduale, u. Alleluja, x. & Tractum, y. ac sequentiam, z. si dicenda sint.

Instruct. I.

O

sint.

sint. Quibus dictis Celebrans, si privatim celebret, ipsemet, seu Minister portat librum Missalis ad alteram partem Altaris in cornu Evangelij, *a.* &, dum transit ante medium Altaris, caput Cruci inclinatur, *b.* & Missale sic locat, ut posterior pars libri respiciat ipsum cornu Altaris, & non ad parietem, sive ad partem ejus contra se directam. *c.*

R. Modò caveat, ne manibus interiora Missalis folia multùm contrectet; sic enim ob manuum interdum sudantium, vel alio modo fordidatarum fœces facilè & ipse liber fordidus efficeretur.

S. Epistola vocatur, non quòd verè semper ex Epistolis SS. Apostolorum sumatur. (nam etiam ex aliis libris veteris & novi Testamenti sumitur) sed quòd hoc ipso, quòd sit ex una parte Verbum DE I, & ex altera parte ad instructionem & exhortationem eorum, qui Missam legunt, vel audiunt, ordinetur, velut Epistola de cælo à DEO Missa agnoscat. Circa quam ulteriùs notandum est, non omnia verba ex S. Scriptura esse desumpta, sed initium semper, & interdum etiam finem ab Ecclesia duntaxat additum esse, ut convenientiùs inchoetur, aut claudatur Epistola. Hinc Epistolæ desumptæ ex S. Pauli Epistolis semper vox *Fratres*, & finis frequenter *in Christo IESU Domino nostro*. Si verò ex aliorum Apostolorum Epistolis sumatur, vox *Charissimi*; si autem ex Prophetis accipiatur, verba *In illo tempore* ab initio, & in fine non rarò verba *dicit Dominus Omnipotens* præponuntur, vel subjunguntur. Sed & illud bene notandum circa Epistolas, quòd, licet ex desumptæ sint ex libro Proverbiorum, Canticis, aut Ecclesiastico, nihilominus dicatur: *Lectio de Libro Sapientia*: eò quòd hi omnes Libri ex SS. Patrum antiquo usu *Sapientiales* dicantur.

T. Quod tamen *DEO gratias* omittitur imprimis in fine quintæ Lectionis Danielis in Sabbatis Quatuor Temporum, ne textus & sensus interrumpatur; & in fine Lectionum Ferie sextæ in Parasceve, & Sabbato sancto, quia illi sunt dies lætus, atque adeò sicut à *Gloria Patri* & similibus modis festivioribus abstinetur, ita & hæc verba *DEO gratias* omitti conveniat.

V. *Graduale* nihil aliud est, quàm certi quidam Versus ad DEVM & Sanctos vel laudandos, vel invocandos ordinati. Vocantur autem *Graduale*, quia juxta vel in ipsis gradibus Altaris olim cantabantur.

X. Per Alleluia hoc loco intelliguntur Versus quidam, qui Tempore Paschali, id est, à Dominica in Albis usque ad Sabbatum Pentecostes loco Gradualis dicuntur, & à duplici Alleluja inchoantur.

Y. *Tractus* nomine intelliguntur Versus quidam ad luctum significandum vel excitandum certis quibusdam diebus dici soliti; hinc quia tardiùs canuntur, & quasi trahuntur verba illius, *Tractus* à trahendo dicti sunt.

Z. *Sequentia* hoc loco significat Hymnum quendam, qui certis diebus Graduali subjungitur, & propterea fortè, quia sequitur *Graduale*, *Sequentia* vocatur, ut notat Gavancus p. 1. tit. 5. lit. Z.

A. Cornu Evangelij idem significat, ac pars illa Altaris, in qua Evangelium canitur, quæ ab antiquis Cornu vocabatur, quia est extrema pars, sicut olim extremæ partes Exercitûs Cornua vocabantur.

B. Ita tamen, ut non omittat profundam reverentiam, quæ semper Cruci facienda est.

C. Clariùs dici potest, ita locandum librum, ut Celebrantem obliquè stantem respiciat, eiq; ad legendum Evangelium sit idoneus.

II. Locato Missali in Altari Celebrans redit ad medium Altaris, *d.* ibique stans junctis manibus ante pectus, *e.* elevatisque ad DEVM, oculis, & statim demissis, tum profundè inclinatus dicit secretò *Munda cor meum & Iube Domine f. benedicere, Dominus sit in corde meo*, ut in Ordinario. Quibus dictis vadit ad librum Missalis, ubi stans versùs illum *g.* junctis manibus ante pectus dicit intelligibili voce *Dominus vobiscum. &c. Et cum Spiritu tuo.* Deinde pollice *h.* dextræ manus signo Crucis signat primò librum super principio Evangelij, quod est

lecturus, *i.* postea seipsum in fronte, ore, & pectore dicens *Sequentia vel Initium S. Evangelij &c. & Gloria tibi Domine.* Tum junctis iterum manibus ante pectus, stans ut supra prosequitur Evangelium usque ad finem. Quo finito Minister stans in cornu Epistolæ post infimum gradum Altaris responderet *Laus tibi Christe,* & Sacerdos elevans parumper librum, osculatur principium Evangelij dicens: *Per Evangelica dicta &c.* præterquam in Missis Defunctorum, & nisi celebret coram Summo Pontifice, Cardinali, & Legato Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo in eorum Residentijs, *k.* quo casu defertur cuilibet *l.* prædictorum osculandus liber, & Celebrans tunc non osculatur illum, nec dicit *Per Evangelica dicta &c. m.* Cùm autem nominatur *JESUS,* caput versùs librum inclinat, & eodem modo versùs librum genuflectit, cùm in Evangelio est genuflectendum.

D. Ubi tamen, cùm statim profundè se inclinaturus sit, non opus est, aliam profundam reverentiam Cruci facere.

E. Non in Altari positus, uti multi contra Rubricas faciunt.

F. Cùm à DEO, non ab Homine benedictionem petat.

G. Unde non statim ad *Dominus vobiscum* inchoanda est Crucis formatio supra librum juxta morem nonnullorum omnia in Missa præproperè agentium.

H. Solo pollice intellige, non Indici juncto, & reliqua manu in longum extensa.

I. Dum signat librum Evangelij, sinistram manum libro apponere potest, ut vult Gavantus p. 2. tit. 6. *lit. N.* & alij.

K. Non autem Vicario Apostolico, neque Commendatario seu Procuratori Apostolico, uti S. Congregatio Rituum 17. Sept. 1611. decrevit; neque alijs in hac Rubrica non nominatis sine facultate Sedis Apostolicæ. Principibus autem magnis (non autem inferioribus Laicis) quando li-

ber

ber interdum defertur, id ex tolerantia potius, quam Rubricarum præscripto contingit, uti Gavantus l. c. *lit. R.* ait, ubi etiam addit, in tali casu Celebrantem debere proprium suum librum osculari, atque adeò alium librum ad Principem pro osculo deferendum esse.

L. Cuilibet solitariè accepto intellige; si enim plures æquales fuerint, nulli ex illis, nec ipsi Celebranti osculandus liber offerri deberet; si verò plures inæquales adfuerint *Missa*, soli digniori deferendus foret, juxta Gavantum l. c.

M. Quia hæc verba sunt Osculantis propria, atque adeò ab illo solo, qui librum osculatur, proferenda sunt.

III. Dicto Evangelio, stans in medio Altari versùs Crucem *n.* elevans & extendens manus incipit (si dicendum sit) *Credo o.* Cùm dicit *in unum DEVM* jungit manus, *p.* & caput Cruci inclinatur, *q.* quo erecto stans ibidem junctis ante pectus manibus, ut priùs, prosequitur usque ad finem. Cùm dicit *IESVM Christum*, caput Cruci inclinatur. Cùm dicit *Et incarnatus est*, usque ad *Et Homo factus est* inclusivè genuflectit. Cùm dicit *Simul adoratur*, caput Cruci inclinatur. Cùm dicit *Et vitam venturi sæculi. Amen.* producit sibi manu dextra Crucis signum à fronte ad pectus. *r.*

N. Faciens tamen priùs Cruci profundam reverentiam ob accessum ad medium.

O. Quod Symbolum alioqui vocatur à Rubricis, eò quòd contineat omnes Fidei nostræ, aut potiores certè Articulos. Est autem hoc Symbolum non illud, quod Apostoli fecerunt, quòdque initio Ecclesiæ in *Missa* cantabatur: neque *Nicenum*, quod deinde juxta aliquos S. Marcus Successor S. Silvestri recitari jussit; sed *Constantinopolitanum*, cui tamen hæc verba *Filiòque procedit* jussu Concilij Toletani addita sunt, teste Gavanto p. 1. tit. 11. *lit. H.*

P. Non autem elevat, ut non pauci sine necessitate faciunt.

Q. Nisi fortè hæc verba pronunciet, dum Cruci alioqui profundam reverentiam facit.

R. Cru-

K. Crucis signum hîc formatur, ut quasi figillo Crucis Fidei totius Confessio firmetur, ut ait Gavantus p. 2. tit. 6. lit. T. ubi etiam addit ad verbum *Amen* manus iterum jungendas esse, sed cum Rubricæ id non præcipiant, potest sine scrupulo omitti.

IV. In Missa solemni Subdiaconus circa finem ultimæ Orationis accipit ambabus manibus librum Epistolarum s. deferens illum supra pectus t. & facta Altari genuflexione in medio, vadit ad partem Epistolæ u. contra Altare, & cantat Epistolam, quam etiam Celebrans interim submissa voce legit, assistente sibi Diacono à dextris, & item Graduale, Tractum &c. usque ad *Munda cor meum*. Epistolâ cantatâ, Subdiaconus factâ iterum genuflexione Altari in medio, redit ad Celebrantem x. & genuflexus y. osculatur ejus manum, & ab eo benedicitur z. præterquam in Missis Defunctorum.

S. Quem à Cæremoniaro, vel alio quopiam Ministro juxta cujusque Loci consuetudinem accipit.

T. Comitatus à Cæremoniaro ad sinistrum latus eunte, uti Cæremoniale Episcoporum l. i. c. 10. præscribit; aut certè à Substituto illius, uti alicubi consuetudo habet.

V. Ad cornu Altaris in Presbyterij plano, ut ait Gavantus p. 2. tit. 6. lit. X. nisi alicubi mos habeat, ut extra Presbyterij cancellos egrediatur, ibique Epistolam canter.

X. In gradu inferiore juxta Celebrantem, ut commodè illi manum ad osculum porrigere possit, unde Celebrans interea ibi absolutâ Epistolâ & Graduali exspectare debet.

Z. Post osculum manui porrectum, nihil dicendo.

V. Postea idem Subdiaconus accipit Missale Celebrantis, defert ad cornu Evangelij in Altare, a. & ibi ministrat b. Celebranti, qui in medio Altaris submissa voce dicto *Munda cor meum*, & deinde lecto Evangelio, quod in fine non osculatur, delato etiam per Diaconum libro Evangeliorum c. ad Al-

tare

tare, imponit incensum in thuribulum *d.* Postea
 Diaconus genuflectens ante Altare *e.* dicit *Munda*
cor meum, & accipiens librum Evangeliorum de Al-
 tari *f.* petit benedictionem à Celebrante similiter
 genuflexus in superiori gradu Altaris; & osculata
 illius manu *g.* præcedentibus Thuriferario, & duo-
 bus Acolythis cum Candelabris accensis de Creden-
 tia sumptis, vadit cum Subdiacono à sinistris ad lo-
 cum Evangelij contra Altare *h.* versùs Populum,
 ubi Subdiacono librum tenente, medio inter duos
 Acolyths tenentes Candelabra accensa dicit *Do-*
minus vobiscum junctis manibus. Cùm dicit *Sequen-*
tia, signat librum in principio Evangelij *i.* fron-
 tem, os, & pectus *k.* postea ter librum incensat,
 hoc est, in medio, à dextris, & à sinistris, *l.* & pro-
 sequitur Evangelium junctis manibus *m.* Interim
 Celebrans post datam Diacono benedictionem *n.*
 retrahens se ad cornu Epistolæ, ibi stat junctis ma-
 nibus, & cùm Diaconus dicit *Sequentia S. Evangelij*,
 Sacerdos etiam signat se *n.* & cùm nominatur *JES-*
SVS, caput inclinat versùs Altare *o.* Finito Evan-
 gelio Sacerdos osculatur librum à Subdiacono *p.*
 sibi delatum dicens *Per Evangelica dicta q.* & à Dia-
 cono *r.* incensatur. Si sit coram Prælato in sua Re-
 sidentia, liber defertur ad Prælatum, ut suprà, *s.* &
 ille incensatur, ut in Cæremoniali. *t.* Postea stans
 in medio Altari *u.* versùs ad Crucem incipit, si di-
 cendum sit, *Credo*, stantibus post eum Diacono, &
 Subdiacono, deinde *x.* ad Altare accedentibus, &
 cum eo prosequentibus, *y.* ut dictum est ad *Gloria*
in excelsis.

A. Faciens tamen in medio, dum transfit, debitam Cruci
 vel Sacramento reverentiam.

○ 4

B. Stan-

B. Stando nempe ad latus illius sinistrum in inferiori gradu, & folia, si opus est, vertendo.

C. In quo casu nemo comitatur Diaconum, quia Comes, ut Gavantus p. 2. tit. 6. lit. C. advertit, datur Ministris ad aliquid cantandum, aut quando exeundum est è Presbyterio, quorum neutrum hic contingit.

D. Eo prorsus modo, quo in principio Missæ imposuit, iterum scilicet illa verba *Ab illo benedicaris* sub terna impositione dispensans, ac recitans.

E. In superiori scilicet gradu ante Altare, & paululum ad dextrum latus ipsius Celebrantis.

F. Nempe versùs Celebrantem genuflexus, & *Inbe Domine benedicere* dicens, librumque in aère versùs Celebrantem parùm inclinatum tenens.

G. Quam Celebrans supra ipsum librum Evangelij positam eidem osculandam porrigit.

H. Dum Rubrica hoc loco dicit, Diaconum contra Altare stare debere, aliud non vult dicere, teste Gavanto l. c. lit. L. quàm quòd medium locum inter Altare & Populum ad Aquilonem conversus occupare debeat, id est facie, neque tota ad Populum, neque ad Altare versa. Vadit autem librum ante pectus portans, & oculos modestè demittens.

I. Dum librum signat, manum eidem libro apponit.

K. Manum interea pectori apponens, sicut aliàs, quando signo Crucis seipsum signat.

L. Per dextram hoc loco intelligitur non dextra ipsius Celebrantis, sed libri, quem incensat.

M. In tono consueto, non omittens tamen inclinationes debitas ad verba JESUS, MARIÆ, aut Sanctorum illius diei, aut quando aliàs ratione Mysterij præcipitur inclinatio, quas tamen inclinationes non versùs Altare ut Celebrans, sed versùs librum fuit, Subdiacono interea, & Acolythis nihil se moventibus.

N. Minori scilicet Cruce, uti ipse Diaconus facit.

O. Non ergo totum Corpus, ut multi faciunt.

P. Qui non ante Osculum, sed post illud, ubi librum clauserit, se Celebranti inclinatur.

Q. Dum librum osculatur Celebrans, & hæc verba dicit, manu utraque librum apprehendit.

R. Ter

R. Ter videlicet, factâ, ut aliàs, ante & post incensationem reverentiâ.

S. A Subdiacono scilicet, & cum osculo ab ipso Prælato figendo, qui & verba illa *Per Evangelica dicta* pronunciat.

T. Si quidem Episcopus in sua Residentia sit Præsens & Pluviali indutus; si enim in Cappa Missæ interfuit, nec ipsi Episcopo, quia non est Pluviali indutus; nec ipsi Celebranti ob præsentiam Episcopi incensatio facienda est, teste Gavanto p. 2. tit. 6. lit. I. ubi etiam addit ex Cæremoniali Episcoporum, quòd Legatus vel Cardinalis in suo habitu post osculum Evangelij thurificatur etiam coram Episcopo loci ob dignitatem Cardinalitiam.

V. Celebrans scilicet, postquam librum osculatus, & à Diacono incensatus est.

X. Id est, ubi Celebrans verba illa *Credo in DEVM* ceciderit, quæ tamen ipsi non necessario dicere privatim debent, sed statim cum Celebrante pergere possunt.

VI. Si autem prædicandum sit, Concionatoe finito Evangelio ꝛ. prædicet, & sermone, sive concione expleta dicitur *Credo*, vel si non sit dicendum, cantetur Offertorium.

Z. Aut Symbolo, si alicubi consuetudo introducta sit.

VII. Cùm verò in Symbolo cantatum fuerit, *Et incarnatus est*, Diaconus acceptâ Bursâ de Credentia, ambabus manibus refert eam elevatam cum solitis reverentijs a. ad medium Altaris, in quo explicat Corporale, & revertitur ad Celebrantem. b. Cùm non dicitur *Credo*, Subdiaconus defert bursam simul cum Calice.

A. Scilicet cum profunda reverentia ipsi Celebranti, dum transit ante ipsum, facta, uti & Altari, si Ven. Sacramentum ibi non lateat.

B. Per breviorẽ viam descendens cornu Epistolæ.

VIII. Si quandoque Celebrans cantat Missam sine Diacono & Subdiacono, Epistolam cantat in loco consueto aliquis Lector superpelliceo indutus, c.

○ §

qui

qui in fine non osculatur manum Celebrantis, *d.* Evangelium autem cantat ipse Celebrans ad cornu Evangelij, qui & in fine Missæ cantat *Ite Missa est*, vel *Benedicamus Domino*, aut *Requiescant in pace*: pro temporis diversitate.

C. Quem etsi conveniat ordine Lectoratûs initiatum esse, si tamen is haberi non queat, non videtur alius excludendus, modò rectè & decenter eo Officio fungi queat.

D. Atque adeò nec librum ad Celebrantem portat, aut benedictionem ab eo accipit, sicut aliàs Subdiaconus facit.

TITULUS VII.

DE OFFERTORIO, ET ALIIS VS QVE AD CANONEM.

I. **D**ICTO Symbolo, vel, si hoc non sit dicendum post Evangelium, *e.* Celebrans osculatur Altare in medio, & junctis manibus ante pectus, ibidem à manu sinistra ad dextram (ut dictum est supra) vertit se ad Populum, extendens ac jungens manus, dicit *Dominus vobiscum*, & junctis manibus revertitur per eandem viam ad medium Altaris, ubi extendens ac jungens manus, caputque Cruci inclinans dicit *Oremus*, tum junctis, ut priùs, manibus dicit Offertorium *f.* & omnia, quæ usque ad finem Missæ in medio Altaris dicenda sunt, dicit ibidem stans versùs ad Altare, nisi ubi aliter ordinatur.

E. Nisi Concio & Exhortatio habenda sit.

F. Sic dictum, quia tunc Hostia & Calix *DEO* offeruntur, & suo tempore ab ipso etiam Populo oblationes fiunt.

II. DICTO Offertorio, discooperit Calicem, *g.* & ad cornu Epistolæ sistit, & manu dextra amovet parvam pallam *h.* desuper Hostiam, *i.* accipit Patenam *k.* cum Hostia, & ambabus manibus usque ad

ad pectus eam elevatam tenens, oculis ad DEVM elevatis, & statim demissis dicit *Suscipe Pater &c.*

G. Velum scilicet, quo Calix velabatur, removendo; licet autem hoc velum Gavantus p. 2. tit. 7. *lit. S.* ab ipso Ministro removendum esse censeat, & propè Tabellam Secretarum ponendam, contraria tamen praxis, quâ ab ipso Sacerdote amovetur, communior & conformior est Rubricis, saltem loquendo de privatis Missis. Illud potiùs controversum est, ubi ponendum sit velum, cum Rubricæ nihil de hoc dicant, unde variæ praxes sunt exortæ; nam aliqui super Corporale ante Calicem ponunt; alij non plicatû super Tabernaculo Sacramenti suspendunt; alij plicant, & juxta Corporale collocant, ut Pallam desuper deinceps ponere, & commodiùs apprehendere queant, quorum praxis, uti communior, ita ferè etiam decentior videtur, nam supra Corporale nihil, nisi quod Corpus & Sanguinem immediatè contingit, collocari deberet; in Tabernaculo autem, cum hoc non semper sit ita propinquum aut præparatum, ut ex eo suspendi commodè queat, collocari saltem semper non potest.

H. Palla juxta Gavantum p. 2. tit. 1. *lit. M.* à palliando dicta est, quia scilicet Calicem tegit, nam cum antiquitus solum Corporale Calicem cooperuerit, postea ob commodiorem usum Palla usurpari cœpit, quæ tamen, ut ostendatur, eundem cum Corporali finem habere, eique in officio seu functione succedere, ex eadem materia, ex quo Corporale factum est, conficitur.

I. Hostiæ nomine hoc loco panis consecrandus, vel consecratus intelligitur; licet enim etiam Vinum DE O offeratur, ideòque pariter Hostia vocari queat; quia tamen Vinum in Calice continetur, Calicis etiam nomine indicari potest, atque adeò ad distinctionem Panis & Vini consecrati, Hostiæ nomen soli Pani consecrando vel consecrato relictum est.

K. Patenam à patendo dictam putat Gavantus p. 2. tit. 1. *lit. G.* vel quia patula est, aut dispanfis, patentibusque oris est prædita, unde olim magna admodum fuerat, utpote quæ omnes Hostias ad communicandum Populum consecratas continebat. Nunc tamen minor est, quia ad solam plerumq; Celebrantis Hostiam continendam est ordinata.

III. Si fuerint aliæ Hostiæ non super Patenam, sed super Corporale, vel in alio Calice vel vase, pro Communione Populi consecrandæ, Calicem illum seu vas dextrâ discooperit, *m.* & intentionem suam etiam ad illas offerendas & consecrandas dirigens dicit ut suprâ *Suscipe Pater*, ut in ordine Missæ. Quo dicto *n.* Patenam utrâque manu tenens cum ea facit signum Crucis super Corporale, & deponit Hostiam circa medium anterioris partis Corporalis ante se, & Patenam ad manum dextram aliquantulum *o.* subtus Corporale, quam exterso Calice, ut dicetur, cooperit Purificatorio *p.* Si autem adsit vas seu Calix cum aliis Hostiis, ipsum cooperit aliâ Patenâ vel Pallâ.

L. Quod *Ciboeium* vulgò nunc vocatur, eò quòd Cibum celestem Populo distribuendum contineat.

M. Unde non est necessarium, ut Celebrans illud vasculum eleuet, sed sufficit, si ad Hostias in eo contentas intentio quoque dirigatur.

N. Non imitandi proinde sunt illi, qui, antequam Orationem illam integrè absolverint, Hostiam in Corporali ponunt, cum Rubricæ dicant expressè, dictâ seu finitâ Oratione *Suscipe*, Hostiam deponendam esse.

O. Non ergo integra Patena sub Corporali abscondenda est, ut nonnulli faciunt, sed secundum minorem sui, vel mediam duntaxat partem, ut commodè Purificatorio cooperiri possit.

P. Purificatorij nomine hoc loco intelligitur linteum illud, quo Calix immediatè tegitur, & quod ad purificandum Calicem, digitosque Celebrantis extergendos est ordinatum.

IV. Deinde in cornu Epistolæ accipit Calicem, *q.* Purificatorio extergit, & sinistrâ tenens illius nodum, accipit ampullam vini de manu Ministri, (qui osculatur ipsam ampullam, non autem manum Celebrantis *r.*) & ponit vinum in Calicem. Deinde

eadem

eadem modo tenens Calicem, producit signum Crucis s. super ampullam aquæ, & dicit *DEVS, qui humana substantiæ, & infundens parùm aquæ t. in Calice* prosequitur *Da nobis per huius aquæ & vini Mysterium.* Si verò celebrat pro Defunctis, non facit signum Crucis u. super aquam, sed imponit absque benedictione, dicens Orationem, ut supra.

Q. Faciens tamen antè, quàm discedat à medio, debitam Cruci reverentiam.

R. Gavantus p. 2. tit. 7. lit. C. addit, etiam reverentiam Celebranti à Ministro, saltem Capitis inclinatione faciendam esse, nisi dignitas illius omnino modicam genuflexionem exigat.

S. Ita, ut parvum digitum ampullæ obvertat, quæ Regula generaliter observari debet in crucibus, quibus res alias à se distinctas signat.

T. Ex traditione Christi, ad significandam aquam ex latere suo fluentem, Populique, qui in Apocalypsi per aquam significatur, cum Christo unionem, aut, ut alij volunt, ad duplicem Christi Naturam, divinam scilicet & humanam indicandam.

V. Quia, cum Populus Purgatorij jam sit in gratia, non indiget ulteriori benedictione, atque adeò nec aquam, quæ Populum illum significat, benedici convenit.

V. Impositâ aquâ in Calice, & finitâ Oratione prædictâ, accipit manu dextrâ Calicem discooperatum, & stans ante medium Altaris x. ipsum ambabus manibus elevatum tenens y. videlicet cum sinistra pedem, cum dextra autem nodum infra Cuppam, intentis ad DEVM oculis z. offert dicens: *Offerimus tibi, Domine.* Quâ Oratione dicta facit signum Crucis cum Calice super Corporale a. & ipsum in medio post Hostiam collocat, & Pallâ cooperit. Deinde junctis manibus super Altare positis, aliquantulum inclinatus b. dicit secretò *In spiritu humili-*

222 Pars VI. Rubricæ de Ritibus Missæ militatis. Postea erectus, elevans oculos, manûsque expandens, & statim jungens ante pectus (quod semper facit, quando est aliquid benedicturus c.) dicit *Veni Sanctificator*. Cùm dicit *Et benedic*, signat manu dextrâ communiter super Hostiam & Calicem, sinistrâ super Altare positâ.

X. Ad quod accedens facit Cruci profundam reverentiam.

Y. Ita, ut Cuppa Calicis non excedat oculos, neque sit infra os, ad differentiam Calicis elevati, ut Gavantus p. 2. tit. 7. lit. H. monet.

Z. Id est, ad Crucem elevatis, donec Orationem absolverit, & Calicem in Altari deponat.

A. Non ergo manum sinistram remove debet à Calice, dum Crucis signum format, cùm Rubrica nihil de hac remotione insinuet.

B. Nempe per humerorum inclinationem, quæ ordinariè per vocem *Inclinatus* intelligitur, nisi particula restringens addatur.

C. Intellige, quando priùs junctas, aut aliqua re tenenda occupatas manus non habet, uti fit, quando in Missa Defunctorum ad introitum, Crucis signum super librum facit, & quando in communibus Missis aquam benedicit.

VI. Tum junctis ante pectus manibus, accedit ad cornu Epistolæ, d. ubi stans Ministro aquam fundente e. lavat manus, id est, extremitates digitorum pollicis & indicis dicens Psalmum *Lavabo inter Innocentes*, f. cum *Gloria Patri*, qui Versus *Gloria Patri* prætermittitur in Missis Defunctorum, & in Missis de Tempore g. à Dominica de Passione usque ad Sabbatum sanctum inclusivè.

D. Priùs tamen de more Cruci reverentiam faciens.

E. Elevato priùs, ut monet Gavantus p. 2. tit. 7. lit. R. non nihil manutergio, aut certè alio modo sic disposito, ut facilè à Celebrante apprehendi queat. Sed & ampullam osculari, & in ejus porrectione, ut superiùs dictum, Celebranti reverentiam Capitis saltem inclinatione exhibere decet.

F. Quem

F. Quem Psalmum dum dicit sub extensione manuum, facie ad Altare se convertat, ut ad Versum *Gloria Patri* caput Cruci inclinare queat.

G. Id est, quæ de Dominica aut Feria dicuntur; unde in Missis de Sanctis, aut Votivis omnino ille Versus dicendus est.

VII. Celebrans lotis manibus eas tergit, & illis ante pectus junctis revertitur ad medium Altaris, *h.* ubi stans, oculosque ad DEVM elevans, & statim demittens, manibus junctis super Altare, aliquantulum inclinatus *i.* dicit secretò Orationem *Suscipe Sacrosancta Trinitas. k.* Quâ dictâ, manibus hinc inde extensis, & super Altare positis, osculatur illud in medio: tum junctis manibus ante pectus demissisque oculis ad terram, à sinistra manu *l.* ad dextram vertit se ad Populum, & versùs eum extendens, & jungens manus dicit voce aliquantulum elata *m.* *Orate Fratres,* & secretò prosequens, *ut meum ac vestrum Sacrificium* perficit circulum *n.* revertens junctis manibus ante pectus à dextra manu ad medium Altaris. *o.* Et responso à Ministro vel à circumstantibus *p.* *Suscipiat Dominus Sacrificium de manibus tuis* (alioquin per seipsum dicens *Sacrificium de manibus meis q.*) ipse Celebrans submissa voce dicit *Amen,* & manibus ante pectus extensis, ut fit ad Orationem, *r.* stans in medio Altaris versùs librum *s.* dicit absolutè sine *Oremus,* & sine alia interpositione Orationem, vel Orationes secretas. *t.* Cùm dicit *Per Dominum,* jungit manus: Cùm dicit *IESVM Christum,* caput inclinat, *u.* quod facit in prima, & ultima Oratione, *x.* si plures sint.

H. Ubi iterum Cruci reverentiam facit, nisi eadem operâ dictam reverentiam, & inclinationem præscriptam facere velit.

I. Hu-

I. Humerorum scilicet inclinatione.

K. Ubi tamen, cum SS. nomina JESU & MARIÆ, aut Sanctorum, quorum Festum aut Commemoratio eo die agitur, proferuntur, non facit novam inclinationem capitis, cum prius illud jam inclinatum habeat.

L. Id est, à cornu Epistolæ incipiendo motum, & in medio Altaris finiendo.

M. Id est, mediâ inter altam & submissam.

N. Nisi Venerabile Sacramentum sit expositum; tunc enim non perficit circulum, sed per eandem viam ad medium revertitur.

O. Ubi tamen non facit Cruci reverentiam, cum non discesserit verè à medio, sed solum se converterit.

P. Etsi enim ordinariè à Ministro dicatur, non tamen hoc ita necessarium est, ut non ab aliis etiam dici possit, sicut in cantatis Officiis ad pleraque alia non Minister, sed Cantores respondent.

Q. Sed tunc prius prosequi, & absolvere debet suam propriam Orationem *Ut meum ac vestrum Sacrificium &c.* & tunc primùm inchoare Orationem *Suscipiat.*

R. Id est, Collectam, quæ ad distinctionem ab aliis partibus, & per Antonomasiam quodammodo Oratio vocatur.

S. Ut scilicet commodiùs legere possit secretas Orationes; quod si facere possit sine omni, vel certè non nisi modica capitis conversione, sine scrupulo omittere poterit istam conversionem corporis ad librum.

T. Vocantur hæ Orationes *Secretæ*, vel sine addito *Secretæ* non alia de causa, quàm quia secretò, id est, non alta voce, ut aliæ Orationes dicuntur.

V. Versùs Crucem, non versùs librum.

X. Cum hoc tamen discrimine, ut in prima Oratione clausulam integram secretò absolvat, in postrema verò tantùm usque ad illa verba *per omnia secula seculorum* prosequatur secretam recitationem.

VIII. Pervento autem y. in conclusione ultimæ Secretæ ad verba illa *Per omnia secula seculorum* exclusivè, Sacerdos stans in medio Altaris, depositis super

super eo manibus hinc inde extensis, dicit convenienti & intelligibili voce *z.* Præfationem. *a.* Cum dicit *Sursum corda*, elevat manus hinc inde extensas usque ad pectus, ita ut palma unius manus respiciat alteram. Cum dicit *Gratias agamus Domino*, jungit manus. Cum dicit *DEO nostro*, oculos elevat, & statim Cruci caput inclinat. Responso *Dignum & iustum est*, elevatis & extensis, ut prius, manibus prosequitur Præfationem propriam vel communem, ut tempus requirit. Cum dicit *Sanctus*, junctis ante pectus manibus, *b.* & inclinatus *c.* voce mediocri prosequitur, Ministro interim parvam Campanam pulsante. *d.* Cum dicit *Benedictus, qui venit in nomine Domini*, erigit se, & signum Crucis sibi producit à fronte ad pectus.

Y. Id est, postquam pervenit.

Z. Altâ videlicet, vel modulatâ, si canterur Officium, ut Populus, vel Minister, aut Cantores loco illius respondere possint *Amen*, & sic confirmare hâc voce illa, quæ Celebrans à DEO per secretas Orationes petivit.

A. Præfatio idem significat hoc loco juxta Alcuinum apud Gavantum p. 1. tit. 12. *lit. Z.* ac Prælocutio ante Canonem, quâ Populus excitetur ad majorem attentionem, eò quòd tunc incipiendus sit Canon sacer, ipsûmque Sacrificium paulò post offerendum.

B. Et non super Altare positus, ut non pauci faciunt contra clarum hunc textum.

C. Humerorum videlicet inclinatione.

D. Quam ter pulsari vult Gavantus p. 2. tit. 7. *lit. E.* cum aliqua distinctione ad laudem DEI ter Sancti; & ad excitandos audientium animos ad proxima Mysteria; sed, quia Rubrica hujus distinctionis mentionem non facit, reprehendi non possunt Ministri, qui uno continuo pulsu campanulam pulsant.

IX. In Missa solemni, dicto *Oremus*, Diaconus

Instruct. I.

P

&

& Subdiaconus accedunt ad Altare e. in cornu Epistolæ, Diaconus amovet Calicem, si est in Altari, vel, si est in Credentia, ut magis decet, accipit eum de manu Subdiaconi, qui illum cum Patena & Hostia coopertum Pallâ, & velo f. à collo sibi pendente, manu sinistra g. tenens, & alteram manum superponens velo, ne aliquid decidat, de Credentia detulit, comitatus ab Acolycho ampullas vini & aquæ portante, ipse Diaconus Calicem detegit, & dat h. Patenam cum Hostia Celebranti, osculando ejus manum i. Subdiaconus extergit Calicem Purificatorio, Diaconus acceptâ ampullâ k. vini de manu Subdiaconi, imponit vinum in Calice, Subdiaconus interim ampullam aquæ ostendens Celebranti dicit *Benedicite Pater Reverende*, qui facto versus eam signo Crucis dicit Orationem: *DEVS, qui humana &c.* interim Subdiaconus infundit paululum aquæ in Calicem, Diaconus eum Celebranti dat, l. & pedem Calicis tangens, seu brachium dextrum Celebrantis sustentans, m. cum eo dicit *Offerimus tibi, Domine &c.* quem postea positum in Altari, ut suprâ, pallâ cooperit; Subdiacono deinde stanti in cornu Epistolæ ponit in dextra manu Patenam, n. quam cooperit extremitate veli ab ejus humero pendentis, qui vadit post Celebrantem ante medium Altaris, & facta genuflexione ibi stat, sustinens eam elevatam usque ad finem Orationis Dominicæ, ut dicetur. In Missis autem Defunctorum, & in Feria sexta Parasceves o. Patena non tenetur à Subdiacono.

E. Factâ tamen priùs genuflexione in suis locis, ut notat Gavantus p. 2. tit. 7. lit. G.

F. Majori intellige, nam parvum velum in Credentia relinquit, ut Calix commodiùs portetur.

G. Nudâ, non velum simul apprehendente.

H. Nisi Populus sit communicandus, & ideo vas Hostijs repletum in Altari stet, tunc enim prius vas istud aperit, & collocat super Altare, antequam Patenam porrigat Celebranti, & illud elevat parumper juxta Cæremoniale Episcoporum l. 2. c. 29. dum Celebrans Hostiam offert; quâ depositâ, & ipse vas seu pyxidem deponit, cooperit, & post Calicem collocat, vel ad latus, si spatium tam angustum sit, ut post Calicem collocari non possit.

I. Sed prius Patenam, ut hîc monet Gavantus *lit. N.* conformiter alijs ejusmodi porrectionibus.

K. Prius tamen iterum Calicem sinistra manu tenens cum Purificatorio, sicut Celebrans ipse in Missa privata fecit. Tam Diaconus autem, quàm Subdiaconus accipit ampullam sine osculo.

L. Non nodo, sed pede eum apprehendens, ut commodius à Celebrante accipi queat.

M. Quod utrumque dextra manu peragit, non sinistra, uti nonnulli non satis decorè faciunt.

N. Ita, ut pars interior velut nobilior Subdiaconum respiciat.

O. Quia hic ritus lætitiâ de æterna vita significat, ut Gavantus *lit. R.* ex veteri Codice ostendit, atque adeò non convenit Missis Defunctorum.

X. Dicto *Veni Creator*, ut supra, Celebrans ministrante Diacono naviculam, & dicente *Benedicite Pater Reverende*, ponit incensum in thuribulum dicens *Per intercessionem*, ut in ordine Missæ. Deinde accepto thuribulo per manum Diaconi, nullam tunc Cruci faciens reverentiam, incensat oblata, p. ter ducens thuribulum super Calicem & Hostiam simul in modum Crucis q. & ter circum Calicem & Hostiam, scilicet bis à dextra ad sinistram r. & semel à sinistra ad dextram (Diacono interea pedem Calicis tenente manu dextra s.) dispensans verba in qualibet incensatione hoc modo: In prima in-

centratione *Incensum istud*. In secunda à te benedictum. In tertia *Ascendat ad te Domine*. In quarta & descendat super nos. In quinta & sexta *Misericordia tua*. Deinde factâ Cruci reverentiâ incensat Crucem & Altare, ut dictum est suprâ t. assistente eodem Diacono, interim dicens *Dirigatur Domine Oratio mea, u.* & cùm incensatur Crux, Diaconus amovet Calicem ad partem Epistolæ, & incensata Cruce reponit in suo loco. Cùm reddit thuribulum Diacono dicit *Accendat in nobis &c.* & incensatur ab eo; deinde Diaconus incensat Chorum x. & postremò Subdiaconum tenentem Patenam; & ipse Diaconus incensatur à Thuriferario, & Thuriferarius postea incensat Acolythos & Populum. Celebrans, postquam incensatus fuerit, lavat manus, ministrantibus Acolythis y. ampullam aquæ cum pelvicula & manutergio.

P. Sic vocantur Hostia & Calix vino instructus.

Q. Continuo tractu, & non tantùm per quatuor puncta à quatuor lateribus.

R. Intellige dextram & sinistram ipsius Celebrantis.

S. Ne tam facilè Calix evertatur.

T. Ante Introitum, ubi prima Incensatio est facta.

V. Ubi aliqui ad singulos ductus, singula verba dispensant; sed quia Rubricæ solos Versus dicendos esse asserunt, arbitrarium erit, eos continuâ vel interpolatâ pronuntiatione proferre.

X. Comite Thuriferario, & præcedente, ut notat Gavantus *lit. C.* Ubi etiam addit, eos, qui incensantur, non debere inniti suo sedili, sed quasi extra illud liberè stare, & mutuò invitare, antequam incensentur, uti ex Cæremoniali Episcoporum l. 1. c. 23. colligitur.

Y. Cum reverentijs debitis, & quasi osculis ampullæ & manutergij, antè & post, uti monet Gavantus *lit. E.* addens *Ad Orate Fratres* Subdiaconum respondere debere *Suscipiat.*

XI. Cùm

XI. Cùm dicitur Præfatio, Diaconus & Subdiaconus stant retrò post Celebrantem, & paulò antè, quàm dicatur *Sanctus*, accedunt ⁊ ad Altare, ubi cum Celebrante hinc inde *Sanctus a.* dicunt, & quæ sequuntur usque ad Canonem. *b.* Deinde Diaconus accedit ad sinistram Celebrantis; ei assistens, *c.* dum dicitur Canon, nisi alius Sacerdos assistat, quia tunc ipse staret ad dextram aliquantum post Celebrantem. Subdiaconus verò tunc stat post Celebrantem, *d.*

Z. Factâ in suis locis post Celebrantem genuflexione, quam rursus faciunt, si, ubi *Osanna in excelsis* ultimum dixerint, iterum recedunt.

A. Stantes intellige, non autem alternatim, sed simul cum Celebrante *Sanctus* dicentes.

B. Facientes cum Celebrante signum Crucis, ubi dicere inceperint *Benedictus*.

C. Id est, folia Missalis vertens, & manu librum tenens, ac, quæ dicenda sunt, indicans, non autem manus junctas tenens.

D. Sicut aliàs stare consuevit, scilicet in plano ante medium Altaris. Quod tamen de Diacono hoc loco dicitur, in paucis locis observatum vidi, utpote in quibus ipse stat post Celebrantem ante Subdiaconum, sicut, dum Præfationem canit Celebrans, stare jubetur.

TITULUS VIII.

DE CANONE MISSÆ VSQVE AD CONSECRATIONEM.

I. **F**inita Præfatione, ut suprâ, Sacerdos stans ante medium Altaris versus ad illud, aliquantulum *e.* elevat manus, oculisque elevatis ad DEUM, & sine mora devotè demissis, ac manibus junctis, & super Altare positis, profundè inclinatus incipit Canonem secretò dicens *Te igitur* &c. ut in Ordine Mis-

sa. Cùm dicit *uti accepta habeas ac benedicas*, priùs osculatur Altare in medio, deinde erigit se, & stat iunctis manibus ante pectus. Cùm dicit *Hæc dona, hæc munera, hæc sancta Sacrificia*, dextra manu signat ter communiter super Hostiam & Calicem. Deinde extensis manibus ante pectus prosequitur *inprimis, quæ tibi offerimus*.

E. Non ultra humeros, uti multi faciunt; nec demittendo manus, & è profundo sursum elevando.

II. Ubi dicit *Vna cum Famulo tuo Papa nostro*, exprimit nomen Papæ. f. Sede autem vacante verba prædicta omittuntur. Ubi dicitur *Antistite nostro*, specificatur nomen Patriarchæ, Archiepiscopi, vel Episcopi Ordinarij in propria Diœcesi g. & non alterius Superioris, etiamsi Celebrans sit omnino exemptus, vel sub alterius Episcopi Jurisdictione. Si verò Episcopus Ordinarius illius loci, in quo Missa celebratur, sit vita functus, prædicta verba omittuntur, quæ etiam omittuntur ab ijs, qui Romæ celebrant. h. Si Celebrans est Episcopus, Archiepiscopus, vel Patriarcha, omissis prædictis verbis, eorum loco dicit *me indigno Servo tuo*. Summus autem Pontifex, cùm celebrat, omissis verbis *una cum Famulo tuo Papa nostro, Antistite nostro*, dicit *una cum me indigno Famulo tuo, quem Gregi tuæ præesse voluisti*. Et continuant omnes, ut sequitur *omnibus Orthodoxis*.

F. Et caput inclinatur, sicut in collecta inclinare jubetur, cùm eadem utrobique sit causa inclinationis, uti rectè observat Gavantus p. 2. tit. 8. lit. M.

G. Per Diœcesin in hoc textu intelligenda est non ea, cui ipse Celebrans subjectus est, sed illa, cui Provincia, in qua celebratur, subdita est, uti ex verbis mox subjunctis patet. Quando autem hîc dicitur *Patriarcha, vel Archiepiscopi*, non intel-

intelligendi sunt Patriarchæ aut Archiepiscopi distincti ab Ordinario loci, sed ij, qui simul sunt Episcopi illius loci, in quo celebratur.

H. Quia Ordinarius Romanæ Urbis est ipse Pontifex.

III. Cùm dicit *Memento Domine i.* elevans, & jungens manus usque ad faciem *k.* vel pectus, sic junctis manibus stat paulisper in quiete *l.* demisso aliquantulum capite, faciens commemorationem vivorum Christi Fidelium ad suam voluntatem, quorum nomina, si vult, secretò commemoret, non tamen necesse est, ea exprimere, sed mente tantùm eorum memoriam habeat. Potest etiam Celebrans, si pro pluribus orare intendit, ne circumstantibus sit morosus, ante Missam in animo proponere sibi omnes illos tam vivos, quàm defunctos, pro quibus in ipsa Missa orare intendit, & hoc loco generaliter unico contextu ipsorum vivorum commemorationem facere, pro quibus ante Missam orare proposuit in Missa.

I. Quas voces non altâ, aut media voce profert, uti multi faciunt, sed submissâ duntaxat, uti reliqua subsequentiâ verba.

K. Non tamen admovendo ori, uti nonnulli non satis decenter faciunt, strictè nimis hunc textum interpretantes.

L. Id est, cessans ab oratione vocali, aut certè à pronuntiatione verborum in Ordine Missæ contentorum.

IV. Commemoratione Vivorum factâ, demissis *m.* & extensis, ut priùs, manibus continuat *o.* *omnium circumstantium.* Similiter stans prosequitur *Communicantes. n.* Cùm dicit *IESV Christi*, caput Cruci inclinat. In conclusione, quando dicit *Per eandem*, jungit manus. Cùm dicit *Hanc igitur oblationem*, expandit manus simul super Oblata. *o.* ita ut palmæ sint apertæ versus ac supra Calicem & Hostiam,

stiam, quas sic tenet usque ad verba illa *Per Christum Dominum nostrum*; tunc enim jungit manus, & sic prosequitur *Quam igitur oblationem tu, DEVS, in omnibus quæsumus, & cum dicit, benedictam, adscriptam, ratam,* communiter signat ter super Hostiam & Calicem simul; deinde cum dicit, *ut nobis corpus separatim signat semel super Hostiam tantum, p. & sanguis, super Calicem tantum;* deinde elevans & jungens manus prosequitur *fiat dilectissimi Filij tui Domini nostri IESV Christi, & inclinans Caput Crucis, extergit, si opus fuerit. q. pollices & indices super Corporale, & dicit secretò, ut priùs, Qui pridie, quàm pateretur, & accipiens pollice & indice dextræ manus Hostiam, & eam cum illis, ac indice ac pollice sinistræ manus tenens r. stans erectus ante medium Altaris dicit accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, elevansque ad cælum oculos, & statim demittens, dicit, & elevatis oculis in Cælum ad te DEVM Patrem suum Omnipotentem, caputque aliquantulum inclinans dicit tibi gratias agens, & tenens Hostiam inter pollicem & indicem sinistræ manus s. dextrâ producit signum Crucis super eam dicens benedixit, fregit, deditque Discipulis suis dicens: Accipite, & manducate ex hoc omnes.*

M. Si ante faciem junctas habuit; si enim ante pectus tantum, sicut Rubricæ liberum relinquunt, eas junxit, nullâ depressione manuum, sed sola extensione opus erit.

N. Id est, orationem, quæ sic incipit; quæ tamen, quia certis temporibus quoad aliqua verba circa initium variatur, ideo diligenter Ordo Missæ ante Canonem inspiciendus est, ut sciatur, quando nam ea variatio facienda sit. Sed & ad nomina Sanctorum in hac oratione diligenter attendendum est, ut, quando Festivus illorum dies celebratur, ad eorum nomen pronunciatum caput inclinetur.

O. Pol-

O. Pollicibus & indicibus infra palmas positus, ut communior praxis habet contra Gavantum & Dianam, qui putant, eos supra manum ponendos, eò quòd hoc videatur commodiùs fieri; sed contrarium experientur omnes, qui hanc eorum praxin imitari fuerint conati.

P. Ita tamen, ut hæc Crucis formatio æqualiter altè fiat, sicut priores tres communes formationes, quemadmodum Gavantus p. 2. tit. 7. lit. P. monet.

Q. Id est, si humidi fuerint, ut ait Gavantus hîc lit. y. unde, si nihil simile advertit, potest omittere absque scrupulo hanc extersionem; imò expedit eam omittere, ne frequentè extersione Corporalia sordida efficiantur.

R. Non super Altare positas, sed in aëre suspensas gerens manus, cùm Rubricæ, quæ alioqui diligenter monent, quando manus super Altare sint ponendæ, nihil hoc loco dicant de iisdem Altari imponendis.

S. Item in aëre suspensam tenens ob rationem prioræ litera indicatam. Neque hoc est contra Rubricistas veteres, dum una manus aliquid agit, alteram in aëre elevatam teneri; nam id solùm intelligendum est, quando illa manus non ipsa quoque in re aliqua tenenda, aut alio officio est occupata.

V. Si adsit vas cum alijs Hostijs consecrandis, antequam accipiat Hostiam, discooperit manu dextra Calicem, seu vas aliarum Hostiarum. t. Cùm autem finierit suprascripta verba, cubitis super Altare positus stans capite inclinato u. distinctè, reverenter x. & secretò profert verba Consecrationis super Hostiam, & simul super omnes, si plures sunt consecrandæ, & Hostiam suam pollicibus & indicibus tantùm tenens dicit: *Hoc est enim corpus meum.* Quibus prolatis, Celebrans tenens Hostiam inter pollices & indices prædictos super Altare, reliquis manuum digitis extensis & simul junctis (& Hostijs, si plures sint consecratæ, in loco, in quo à principio Missæ positæ sunt, super Corporali, vel in alio vase,

aut calice dimissis y.) genuflexus, & eam adorat. Tunc se erigens, quantum commodè potest, elevat in altum Hostiam a. & intentis in eam oculis (quod & in elevatione Calicis facit) Populo reverenter ostendit adorandam, & mox solâ manu dextra ipsam reverenter reponit super Corporale in eodem loco, unde eam levavit, & deinceps Pollices & Indices non disjungit, nisi quando Hostiam consecratam tangere, vel tractare debet, usque ad ablutionem digitorum post Communionem.

T. Priùs tamen illud ad se retrahens, ut sub consecratione illas Hostias juxta se habeat, ut monet Gavantus hinc lit. B.

V. Cùm in hoc loco nonnullis Rubricæ sibi repugnare videantur, dum cubitos super Altare poni, & caput tantum inclinari præcipiunt, quod, nisi Altare valde altum sit, fieri vix potest, ideo cubitos non integros ad nodum usque, sed medios Altari imponere oportet, ita ut capitis inclinatio sola faciliùs observari possit.

X. Id est, non nimis præproperè, nec etiam nimis tardè, unam vocem post alteram cum notabili mora, & sonoro anhelitu extrudendo potiùs, quam proferendo.

X. Si tamen priùs ad se retraxit, ibi eas relinquat, donec Hostiam deposuerit, & adorârit.

Z. Priùs tamen cubitos retrahens, & solas manus super Altari relinquens, ut commodiùs genuflexionem peragere possit.

A. Ita ut altitudo Hostiæ caput excedat, atque adeò à Populo faciliè videri possit.

VI. Repositâ Hostiâ super Corporali, genuflexus ipsam veneratur: si adsit vos aliarum Hostiarum, Patenâ vel Pallâ cooperit, ut supra. b. Interim dum Celebrans elevat Hostiam, accenso priùs in torticio (quod non extinguitur, nisi postquam Sacerdos Sanguinem sumpserit, vel alios communica-

verit,

verit, si qui erunt communicandi in Missa, Minister manu sinistra elevat fimbrias posteriores Planetæ, ne ipsum Celebrantem impediatur in elevatione brachiorum, quod & facit in elevatione Calicis, & manu dextra pullat campanulam ter. *c.* ad unamquamque elevationem, vel continuatè, quousque Sacerdos deponat Hostiam super Corporale, & similiter postea ad elevationem Calicis.

B. Et in loco, in quo à principio Missæ positæ fuerant, collocat.

C. Id est, semel, dum Sacerdos adorat Hostiam, vel Calicem; & semel, dum elevat; & semel, dum deponit illos.

VII. Celebrans adorato Sacramento surgit, & discooperit Calicem, in quem, si opus sit, extergit digitos, *e.* quod semper facit, si aliquod fragmentum digitis adhæreat, & stans erectus dicit *simili modo, postquam cœnatum est*, & ambabus manibus accipiens Calicem juxta nodum. *f.* infra cuppam, & aliquantulum illum elevans, ac statim deponens dicit *accipiens & hunc præclarum Calicem.* Cum dicit *item tibi gratias agens*, caput inclinat. Cum dicit *benedixit*, sinistrâ Calicem infra cuppam tenens, dextrâ signat super eum, & prosequens *dedatque Discipulis suis*, ambabus manibus tenens Calicem, videlicet sinistrâ pedem, dextrâ nodum infra Cuppam Cubitis super Altare positus. *g.* & capite inclinato, ptofert attentè, continuatè, & secretè, ut suprâ, verba Consecrationis Sanguinis *Hic est enim Calix.* Quibus dictis reponit Calicem super Corporale dicens secretò *Hæc quotiescunque feceritis.* *h.* genuflexus sanguinem adorat. Tum se erigit, & accipiens Calicem discoopertum cum Sanguine ambabus manibus, ut priùs, *i.* elevat eum, & erectum, quantum

commodè potest, ostendit Populo adorandum: mox ipsum reverenter reponit super Corporale in locum pristinum, & manu dextra Pallâ cooperit, ac genuflexus Sacramentum veneratur.

E. Id est, si fragmentum aliquod adhærere digitis putat, nec inconveniens est, particulam consecratam vino nondum consecrato misceri, cum id ipsum Theologi communiter faciendum esse asserant, si æger Hostiam integram deglutire non potest, tunc enim parvam particulam in vino offerendam ajunt.

F. Ita videlicet, ut Pollex & Index sint supra nodum, medius digitus ipsi nodo jungatur, postremi duo infra nodum Calicem apprehendant.

G. Eodem modo, sicut priori numero in Consecratione Hostiæ fieri debere dictum est.

H. Antequam elevet Calicem, ut rectè verba Rubricæ interpretatur Gavantus hîc *lit. M.*

I. Id est, sinistrâ pedem, & dextra nodum tenens, non autem ambabus manibus juxta nodum, ut aliqui volebant apud Gavantum *lit. O.*

VIII. In Missa solemnè ad finem Præfationis accenduntur duo saltem intorticia ab Acolythis, quæ extinguuntur post elevationem Calicis, nisi aliqui sint communicandi, & tunc extinguuntur post Communionem. In diebus etiam jejuniorum, & Missis pro Defunctis tenentur accensa usque ad Communionem. *l.* Cùm autem Celebrans dicit *Quam oblationem*, Diaconus ad ejus dextram accedit, & ibi in superiori gradu Altaris genuflexus, cùm Sacramentum elevatur, fimbrias Planetæ elevat, & quando opus est, se erigens, Calicem discooperit, & cooperit, & cum Celebrante genuflectit. Subdiaconus genuflectit in loco suo. *m.* Thuriferarius genuflexus in cornu Epistolæ ter incensat Hostiam, cùm elevatur, *n.* & similiter Calicem, posito incenso in

so in thuribulum absque benedictione. Reposito Calice Diaconus redit ad librum, nisi alius assistat. Cæteri surgunt, & stant in suis locis.

K. Quæ etiam elevantur, quando Celebrans Hostiam & Calicem elevat.

L. Nisi alicubi consuetudo habeat, ut statim post elevationem referantur ad Sacristiam, maximè in generali Communionem, in qua ipsi etiam Acolythi communicandi forent.

M. Id est, in infimo gradu, & in medio Altaris post Celebrantem, uti Gavantus *lit. R.* notat; qui etiam *lit. Q.* monet, ut Diaconus, si pyxis cum Hostijs consecratis adfit, ipsam detegat, & propè Hostiam in consecratione collocet, iterùmque post Hostiæ elevationem cooperiat, & in pristino loco deponat. Dum verò Celebrans Sanguinem consecrat, Diaconus adstare ipsi debet ex Alexandri VII. decreto.

N. Scilicet semel, cùm adoratur Hostia; & altera vice, cùm elevatur; & tertia vice, cùm deponitur; atque eodem modo, dum Calix elevatur.

TITULUS IX.

DE CANONE POST CONSECRATIONEM VSQUE AD ORATIONEM DOMINICAM.

I. **R**eposito Calice, & adorato, Sacerdos stans ante Altare extensis manibus ante pectus, dicit secretò *Vnde & memores*, Cùm dicit *de tuis donis ac datis*, jungit manus ante pectus, & cùm dicit *Hostiam puram, Hostiam sanctam, Hostiam immaculatam*, manu sinistra posita super Altare intra Corporale, dextrâ signat ter communiter super Hostiam & Calicem, & semel super Hostiam tantùm, & super Calicem tantùm, dicens *Panem sanctum vitæ æternæ, & Calicem Salutis perpetuæ*. Deinde stans, ut priùs, extensis manibus prosequitur *supra quæ propitio*. Cùm dicit *Supplices te rogamus*, inclinatur se o. ante medium
Alte-

Altaris, manibus junctis super illo positis *p.* Cùm dicit *ex hac Altaris participatione*, osculatur Altare, manibus hinc inde super Corporale positis. Cùm dicit *Sacrosanctum Filij tui*, jungit manus, & dexterâ signans semel super Hostiam tantum, & semel super Calicem, sinistrâ super Corporale positâ, dicit *Corpus & Sanguinem sumpseris*: & cùm dicit *omni benedictione celesti*, seipsum signat à fronte ad pectus signo Crucis, sinistrâ positâ infra pectus, & prosequitur *Et gratia repleamur*. Cùm dicit *Per eundem* jungit manus.

O. Profundè, uti in Ordine Missæ expressè habetur.

P. Non ut tota manus super Altare ponatur, uti non pauci faciunt, sed ut prioribus quatuor digitis super Corporale positis, duo postremi parvi digiti frontem Altaris tangent, quemadmodum sat claris verbis Rubricæ tit. 4. n. 1. indicant.

II. Cùm dicit *Memento Domine Famulorum, Famularumque tuarum*, extensis & junctis manibus ante pectus, & usque ad faciem elevatis, *q.* & intentis oculis in Sacramentum super Altare, facit Commemorationem Fidelium Defunctorum, de quibus sibi videtur, eodem modo, ut dictum est de Commemoratione Vivorum. Quâ Commemoratione facta stans, ut priùs, extensis manibus prosequitur *Ipsis Domine, & omnibus in Christo &c.* & in fine ad *Per eundem* jungit manus, & caput inclinat.

Q. Fortè particula copulativa *&* loco particule disjunctivæ vel substituta est, cùm in Commemoratione Vivorum jubeatur Celebrans manus junctas ante faciem vel pectus tenere.

III. Cùm dicit *Nobis quoque Peccatoribus*, vocem aliquantulum elevat, *r.* & dextra manu pectus sibi percutit *s.* sinistra manu super Corporale positâ,

fitâ, & prosequitur secretò *Famulis tuis* stans manibus extensis, ut priùs. Cùm dicit *Per Christum Dominum nostrum, per quem hæc omnia, Domine, semper bona creas*, jungit manus ante pectus: deinde dextra manu ter signans communiter super Hostiam & Calicem, dicit *Sanctificas, vivificas, benedicis, & præstas nobis*. Postea discooperit manu dextra Calicem, & genuflexus Sacramentum adorat; tum se erigit, & reverenter accipit Hostiam inter Pollicem & Indicem dextræ manus, & cum ea super Calicem, quem manu sinistra tenet circa nodum infra cuppam, signat ter à labio usque ad labium, dicens *Per ipsum, & cum ipso, & in ipso*: & similiter cum Hostia signat bis inter Calicem & pectus, incipiens à labio Calicis, & dicit *Est tibi DEO Patri Omnipotenti, in Unitate Spiritus sancti*. Deinde tenens manu dextra Hostiam super Calicem, sinistrâ Calicem, elevat eum aliquantulum simul cum Hostia dicens *Omnis honor & gloria*: & statim utrumque deponens, Hostiam deponit super Corporale, &, si opus sit, digitos extergit, ut suprâ, ac Pollices & Indices, ut priùs, jungens Calicem Pallâ cooperit.

R. Mediâ scilicet voce, quâ tamen sola hæc tria verba pronunciat.

S. Non tamen omnibus digitis, sed tribus postremis duntaxat.

T. Non pauci hanc triplicem Crucem faciunt intra Calicem, sed hoc non est necesse, cùm Rubrica tantùm jubeat fieri illas Cruces *super Calicem*.

IV. In Missa solemni, cùm Celebrans dicit *Per quem hæc omnia*, Diaconus factâ Sacramento genuflexione, accedit ad dexteram Celebrantis, & quando opus est, discooperit Calicem, & cum Celebrante adorat:

adorat : Similiter cooperit, & iterum genuflectit *u.*
 Cùm incipit *Pater noster*, idem vadit retrò post Celebrantem, factâ priùs Sacramento genuflexione, ubi stat, dum dicitur Oratio Dominica.

v. Quas tamen genuflexiones solus hîc Diaconus, non autem alij Ministri cum Celebrante faciunt, quia solus Diaconus propriè illi assistit, ut notat Gavantus p. 2. tit. 9. lit. N.

TITULUS X.

DE ORATIONE DOMINICA, ET ALIIS VSQVE AD FACTAM COMMUNIONEM.

I. Celebrans cooperto Calice, adoratóque Sacramento, erigit se, & manibus extensis hinc inde super Altare positus, dicit intelligibili voce *Per omnia secula seculorum*, & cùm dicit *Oremus*, jungit manus, caput Sacramento inclinans. Cùm incipit *Pater noster*, extendit manus, & stans oculis ad Sacramentum intentis, prosequitur usque ad finem. *x.* Responso à Ministro *Sed libera nos à malo*, & à Celebrante submissa voce *Amen*, manu dextera, Pollice & Indice non disjunctis, Patenam aliquantulum Purificatorio extergens, eum accipit inter Indicem & medium digitos, quam tenens super Altare *y.* erectam, sinistrâ super Corporale positâ, dicit secretò *Libera nos quæsumus*.

x. Id est, usque ad *Sed libera nos à malo* exclusive; hoc enim Minister dicit.

y. Ex hoc textu evincere volunt nonnulli, Patenam extra Corporale super Altari ponendam esse, cùm statim subjungant Rubricæ, sinistram manum super Corporale poni debere, atque adeò idem etiam de Patena dicturæ fuissent, si voluissent, eam super Corporale poni. Et fortè ideo etiam super solum Altare poni voluit, ne Corporale, quod ex tenui
 plerum-

plerumque materia perficitur, ex acie Patenæ stricturas accipiat. Sed communior praxis ferè Purificatorium super Corporale, & postea Patenam super Purificatorio ponit. Prior tamen opinio, & praxis Rubricis in sensu rigoroso conformior videtur, juxta quam accuratiores Rubricistæ Purificatorium extra Corporale, ut priùs fuerat, collocant, & super eo Patenam ponunt, ut & extra Corporale posita sit, & simul etiam verum sit, illam super Altari, saltem mediatè positam esse.

II. Antequam Celebrans dicat: *Da propitius pacem*, elevat manu dextra Patenā de Altari, & seipsum cum ea signat à fronte ad pectus signo Crucis dicens: *Da propitius pacem in diebus nostris*. Cùm signat se, manum sinistram ponit infra pectus: deinde Patenam ipsam osculatur, & prosequens, *ut ope Misericordiæ tuæ*, submittit Patenam Hostiæ, quam indice sinistro accommodat super Patenam, discooperit Calicem, & genuflexus Sacramentum adorat: tum se erigens, accipit Hostiam inter Pollicem & Indicem dextræ manus, & cum illis ac Pollice & Indice sinistræ manus eam super Calicem tenens reverenter frangit per medium, dicens: *Per Dominum nostrum IESUM Christum Filium tuum*, & mediam partem, quam inter Pollicem & Indicem dextræ manus tenet, ponit super Patenam: de alia media, quam sinistra manu tenet, frangit cum Pollice & Indice dextræ manus particulam prosequens, *Qui tecum vivit & regnat*, & eam inter ipsos dextræ manus Pollicem & Indicem retinens, partem majorem, quam sinistra tenet, adjungit *b. mediæ* super Patenam positæ, interim dicens, *In Unitate Spiritus sancti DEVS*, & particulam Hostiæ, quam in dextra manu retinuit, tenens super Calicem, quem sinistra per nodum infra Cuppam retinet, intelligibili voce dicit: *Per omnia*

Instruct. I.

Q

secu-

secula seculorum. R. Amen. & cum ipsa particula signans ter à labio ad labium Calicis dicit, *Pax Domini sit semper vobiscum.* Responso per Ministrum: *Et cum spiritu tuo,* particulam, quam dextra manu tenet, immittit in Calicem c. dicens secretò: *Hæc commixtio & consecratio Corporis.* Deinde Pollices & Indices super Calicem aliquantulum tergit, & jungit, Calicem Pallâ cooperit, & genuflexus Sacramentum adorat, surgit, & stans junctis manibus ante pectus, capite inclinato versùs Sacramentum d. dicit intelligibili voce: *Agnus DEI, qui tollis peccata mundi,* & dextrâ percutiens sibi pectus, sinistrâ super Corporale posita dicit: *Miserere nobis,* & deinde non jungit manus, sed iterum percutit sibi pectus e. cùm dicit secundò *Miserere nobis:* quod & tertio facit, cùm dicit, *Dona nobis pacem.*

Z. Non verò Purificatorio post osculum applicat, & purificat, ut aliqui sine necessitate faciunt.

A. Commodissimus frangendi modus est, ut in suprema, media, & infima parte medietatis ab initio fiat modica ruptura, & postea primùm tota Hostia frangatur; sic enim in duas æquales partes faciliùs dividitur; ob quam causam aliqui in Hostijs, quæ in Arropta (dem *Hostyelsen*) pinsuntur, à tergo fissuram in medio fieri curant.

B. Aliqui sic mediæ parti jungunt alteram mediam, ut tota rotunditas appareat; alij eandem super alteram non nihil ponunt, ut faciliùs, & sine fragmentorum periculo arripi postea possit; neutri contra Rubricas agunt, cùm hæc nihil circa hunc junctionis modum determinent.

C. Prope ipsum labium, ut, ubi Sanguinem sacrum sumpsit, cum vino in os certiùs influat, & non, ut aliàs, si in medio Calicis immittatur, in Calice hæreat.

D. Etsi hoc loco Rubricæ Capitis tantùm inclinati mentionem faciant; quia tamen in Ordine Missæ inclinatus esse jubetur Celebrans, ideo rectiùs Humerorum inclinatio facienda dicitur.

E. Non

E. Nonnulli post singulas percussiones manum dextram Altari imponunt, sed nulla est necessitas, si ita peragant has percussiones, ut, dum manum removēt à pectore, interea verba illa *Agnus DEI*, usque ad *Miserere*, vel *Dona nobis* absolvāt.

III. Tunc manibus junctis super Altare positus, oculisque ad Sacramentum intentis, inclinatus dicit secretò *Domine IESV Christe*. Quâ Oratione finita, si est daturus pacem, osculatur Altare in medio, & instrumentum pacis ei porrectum à Ministro juxta ipsum ad dextram, hoc est, in cornu Epistolæ genuflexo, & dicit *Pax tecum*, Minister respondet: *Et cum Spiritu tuo*. Si non adsit, qui hujusmodi instrumento Pacem recipiat à Celebrante, Pax non datur, etiamsi illius datio Missæ conveniat: nec osculatur Altare, sed dictâ præmissâ Oratione, statim subjungit alias Orationes, ut in Ordine Missæ.

IV. Si verò celebret pro Defunctis, non percutit pectus ad *Agnus DEI*, f. quia dicit, *Dona eis requiem*, nec dicit primam Orationem: *Domine IESV Christe, qui dixisti Apostolis tuis*. Non dat Pacem, g. sed dicit alias duas sequentes Orationes, *Domine IESV Christe, Fili DEI vivi, & Perceptio Corporis tui*. Quibus Orationibus dictis, genuflectens Sacramentum adorat, & se erigens dicit secretò: *Panem caelestem accipiam*. Quo dicto, dextera manu accipit de Patena *h.* reverenter ambas partes Hostiæ, & collocat inter Pollicem & Indicem sinistrae manus, *i.* quibus Patenam inter eundem Indicem & medium digitos supponit, & eâdem manu sinistra tenens partes hujusmodi super Patenam inter pectus & Calicem *k.* parùm inclinatus, dextrâ tribus vicibus percutit pectus suum, interim etiam tribus vicibus dicens voce aliquantulùm elevatâ, *l. Domine, non sum dignus, &*

secretò prosequitur, ut intres &c. Quibus tertio dictis, accipit ex sinistra ambas partes prædictæ Hostiæ inter Pollicem & Indicem dextræ manus, & cum illa supra Patenam signat seipsum signo Crucis, ita tamen, ut Hostia non egrediatur limites Patenæ, dicens: *Corpus Domini nostri IESU Christi custodiat animam meam in vitam æternam. Amen.* & se inclinans, cubitis super Altare positus reverenter easdem partes sumit: quibus sumptis deponit Patenam super Corporale, & erigens se junctis Indicibus & Pollicibus, ambas quoque manus ante faciem jungit, *m.* & aliquantulum quiescit in meditatione Sanctissimi Sacramenti. *n.* Deinde depositis manibus dicit secretò: *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi:* & interim discooperit Calicem, *o.* genuflectit, surgit, accipit Patenam, inspicit Corporale, *p.* colligit fragmenta cum Patena, si quæ sint in eo, Patenam quoque diligenter cum Pollice & Indice dextræ manus super Calicem extergit, & ipsos digitos, ne quid fragmentorum in eis remaneat.

F. Non tamen manus super Altare ponens, sed ante petus elevatas gerens, uti solebat, quando aliàs *Agnus DEI* dicebat.

G. Quia Pax est signum lætitiæ, atque adeò non convenit Missæ Defunctorum, ut Alcuinus apud Gavantum *lit. l.* discurret; aut, quia Defuncti jam quiescunt in Domino, adeoque non indigent appreciatione pacis, uti Durandus *ib. cit.* asserit.

H. Ita tamen, ut prius, sinistra manu eas ad extremitatem Patenæ promoveat.

I. Sive unam partem supra alteram ponendo, sive juxta se collocando, ita, ut circulus Hostiæ integer appareat, sicut aliqui faciunt.

K. Non super Altare cubitos aut manum imponens, cum Rubricæ hîc nihil hac de re dicant, quod tamen alioqui diligenter

ligerenter faciunt, si manus vel Cubiti super Altare ponendi sunt. Adde, quòd eadem Rubricæ paulò post dicant, cubitos (non unum duntaxat) supra Altare locandos esse, ergo priùs non sunt ibi ponendi.

L. Mediâ videlicet, quâ tamen non nisi verba illa: *Domine non sum dignus*: pronuncianda sunt.

M. Non tamen ori applicat, uti aliqui rigorosè nimis hunc locum interpretantes faciunt.

N. Id est, in pijs affectibus erga Christum tunc sibi præsentem eliciendis.

O. Pro qua genuflexione & Calicis detectione, generalis hæc regula assignari potest, quòd scilicet ante Consecrationem detectio debeat fieri post genuflexionem; post Consecrationem verò fieri debeat ante genuflexionem.

P. Num scilicet aliqua illic fragmenta hæreant.

V. Si verò adsunt Hostiæ consecratæ super Corporale positæ pro alio tempore conservandæ, factâ priùs genuflexione, reponit eas in vas ad hoc ordinatum, & diligenter advertit, ne aliquod fragmentum quantumcunque minimum remaneat super Corporale, quod si fuerit, accuratè reponit in Calicem. Post extersionem Patenæ junctis Pollicibus & Indicibus Calicem dextra manu infra nodum *q.* cuppæ accipit, sinistrâ Patenam dicens: *Calicem Salutaris*, & signans se signo Crucis cum Calice *r.* dicit: *Sanguis Domini nostri*, & manu sinistra supponens Patenam Calici, stans reverenter sumit totum Sanguinem cum particula posita. Quibus sumptis dicit secretò: *Quod ore sumpsimus*, & super Altare porrigit Calicem Ministro *s.* in cornu Epistolæ, quo vinum fundente se purificat: deinde vino & aquâ *t.* abluit Pollices & Indices super Calicem, quos abstergit Purificatorio, interim dicens: *Corpus tuum, Domine, quod sumpsi*, abluitionem sumit, & extergit os & Calicem Purificatorio: quo facto Puri-

ficatorium *u.* extendit super Calicem, & desuper Patenam, ac super Patena parvam Pallam, & plicato Corporali, quod reponit in Bursa, cooperit Calicem velo, & Bursam desuper ponit, & collocat in medio Altaris, ut in principio Missæ. *x.*

Q. Non supra nodum, id est, infra cuppam, aut in ipso nodo, sed infra illum, ut clarus habet Rubricæ textus, propterea fortè id præcipiens, ne manus sit nimis propingua ori, dum Calicem sumit.

R. Ita tamen, ut finistram cum Patena in Altari ponat, donec sumere Sanguinem incipiat: ipsam verò Crucem faciat à fronte ad pectus descendendo, sicut aliàs, cum seipsum manu signat, facere consuevit.

S. Nisi tam parvus sit Minister, ut super Altare brachia extendere non possit.

T. Non solo vino, uti aliqui faciunt, seducti ab Ordine Missæ, qui solius vini mentionem facit, dum Sacerdos se purificare jubetur, non attendentes autem, quòd nulla ibi ablutio digitorum vino solo faciendæ mentio fiat, sed alibi, quâ ratione fieri debeat, explicatum supponatur.

V. Aliqui tamen priùs Purificatorio Patenam extergunt, quod tolerari potest.

X. Nimirum regendo totum Calicem, ut ostendatur mysterium Passionis, seu ipsum Sacrificium peractum esse, uti Gratianus p. 2. tit. 16. n. 11. notat.

VI. Si qui sunt communicandi in Missa, Sacerdos post sumptionem sanguinis, antequam se purificet, facta genuflexione ponat particulas consecratas in pyxide; vel, si pauci sint communicandi, super Patenam; nisi à principio positæ fuerint in pyxide, vel alio Calice. Interim Minister ante eos extendit lintheum seu velum album, & pro eis facit confessionem dicens: *Confiteor DEO.* Tum Sacerdos iterum genuflectit, & manibus junctis vertens se ad Populum in cornu Evangelij dicit: *Misereatur vestri, & Indulgentiam, Absolutionem, & remissionem peccatorum vestrorum*

rorum &c. & manu dextra facit Crucem super eos. Postea genuflectens, accipit manu sinistra Pyxidem seu Patenam cum Sacramento, dextrâ verò sumit unam particulam, quâ inter pollicem & indicem tenet aliquantum elevatam super pyxidem seu Patenam, & conversus ad communicandos in medio Altaris, dicit: *Ecce Agnus DEI, ecce, qui tollit peccata mundi*: Deinde dicit. *z. Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur anima mea.* Quibus verbis tertio repetitis accedit ad eorum dextram, hoc est, ad latus Epistolæ, & unicuique porrigit Sacramentum, faciens cum eo signum Crucis super Pyxidem vel Patenam, & simul dicens: *Corpus Domini nostri IESU Christi custodiat animam tuam in vitam æternam. Amen.* a. Omnibus communicatis revertitur ad Altare nihil dicens. b. & non dat eis benedictionem, quia illam daturus est in fine Missæ. c. Si particule positæ erant super Corporale, extergit illud cum Patena, & si quæ in eo fuerint fragmenta, in Calicem immittit. Deinde dicit secretò, *Quod ore sumpsimus, Domine; & se purificat dicens: Corpus tuum, Domine, quod sumpsi; & alia facit, ut supra.* Minister autem dextra manu tenens vas cum vino ex aquâ, sinistrâ verò mappulam, aliquantò post Sacerdotem eis porrigit Purificationem, & mappulam ad os abstergendum.

Z. Vernaculâ linguâ, si ij, qui communicandi sunt, non calleant latinam linguam.

A. Aliqui juxta sua Ritualia Diœcesana etiam addunt *Pax tecum*, quod, etsi sit præter Rubricas, tolerari tamen potest, cum nihil indecentiæ in verbis illis appareat, sed potius apta sint pium sensum in animis communicantium generare.

Q 4

B. Nisi

B. Nisi aliqua Ritualia Diocesana aliquid dicendum præcipiant, sicuti Augustanum Rituale jubet, ut Antiphona *O sacrum convivium, cum versiculo: Panem de cælo &c.* atque oratione, *DEVS qui nobis sub Sacramento mirabili &c.* recitetur.

C. Ubi tamen iterum consuetudo loci observanda est; qualis est in Augustana Diocesi, in qua Sacerdos jubetur post Communionem reponere Sacramentum in Tabernaculo, & deinde extenta manu dextra benedicere ijs, qui communicarunt, dicens: *Benedictio DEI omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti descendat super vos, & maneat semper. Amen.* Aliqui tamen solo Sacramento, antequam illud in Tabernaculo ponant, dant benedictionem, quæ consuetudo ad Populi devotionem excitandam conformior videtur.

VII. Si in Altari remaneant particule in Calice, seu in alio vase usque ad finem Missæ, serventur ea, quæ in Feria quinta Cœnæ Domini præscribuntur circa finem Missæ. *d.*

D. Scilicet ut genuflectat, quodcumque accedit, vel recedit à medio Altaris, vel transit ante Sacramentum in pyxide vel alio vase reservatum.

VIII. In Missa solemnè Diaconus stans retrò post Celebrantem, cum in oratione Dominica dicitur, *& dimitte nobis debita nostra*, factâ ibidem genuflexione, vadit ad dexteram Celebrantis, & Subdiaconus circa finem Orationis Dominicæ, facta item genuflexione, revertitur ad Altare, & stans in cornu Epistolæ porrigit Patenam Diacono, qui eam discooperit, & Purificatorio abstergens dat Celebranti, illius manum osculando, & quando opus est, discooperit, & cooperit Calicem, & cum Celebrante adorat. Subdiaconus redditâ Patenâ, & deposito velo, quod ab humeris ejus pendeat, genuflectit, & descendit retrò post Celebrantem *e.* & cum dicitur *Pax Domini*, iterum genuflectens accedit

dit ad sinistram Celebrantis, & simul dicunt *Agnus DEI.* f. deinde factâ ibidem Sacramento genuflexione, redit post Celebrantem. Diaconus verò à dextris genuflexus expectat pacem, &, cùm Celebrans oscularur Altare, ipse se erigens simul osculatur illud extra Corporale, & à Celebrante dicente: *Pax tecum,* complexus accipit pacem, sinistris genis sibi invicem appropinquantibus. g. & ei respondet: *Et cum Spiritu tuo.* Postea iterum Sacramento in Altari adorato, vertit se ad Subdiaconū retrò post Celebrantem, & similiter dat ei pacem; Subdiaconus acceptâ pace à Diacono, & factâ Altaris genuflexione, comitatus ab Acolytha vadit ad Chorum, & dat pacem primo cujusque Ordinis, dignioribus priùs, deinde minùs dignis, & reversus ad Altare, facta genuflexione dat pacem Acolytha, qui ipsum comitaverat, qui & aliis Acolythis circa Altare dat pacem. h. deinde Subdiaconus vadit ad dexteram Celebrantis, &, quando opus est, discooperit Calicem, accipit ampullam vini, & infundit, quando Celebrans vult purificare. i. Diaconus post datam pacem Subdiacono vadit ad librum, &, dum Celebrans se communicat, stant ipse & Subdiaconus profundè inclinati. k. versus Altare.

E. In plano scilicet ante infimum gradum, nisi Altare multos haberet gradus, tum enim in penultimo post Celebrantem staret.

F. Ita tamen, ut simul etiam cum eodem pectus percutiât.

G. Et utroque brachio ab eo, qui dat pacem, super humeros posito, ut ordo Romanus habet; licet alicubi consuetudo sit, ut dextrum duntaxat brachium super humeros, sinistrum infra illos ponat.

H. Nisi fortè alicubi consuetudo sit, ut solus ille, qui pacem accepit, Ministro sibi proximo pacem tribuat.

I. Ad digitorum tamen abluionem etiam aquam affundere debet, sicut ex ijs, quæ n. 5. dicta sunt, colligitur.

K. Decet enim, ut, sicut Diaconus & Subdiaconus inferiores sunt Celebrante, ita etiam magis se humiliant.

IX. In Missa Pontificali Assistens accipit, & defert pacem, ut in cæremoniali habetur. l. Si in Missa solemni fiat Communio, omnia serventur, ut supra, sed prius communicet Diaconum & Subdiaconum, deinde alios per Ordinem, & Diaconus Purificationem eis ministret. m. Interim à Choro cantatur Antiphona, quæ dicitur Communio. n.

L. In quo tamen casu Gavantus p. 2. tit. 10. ait, Diaconum debere recipere pacem ante Clerum, & Subdiacono eam dare.

M. Nisi Patenam ex recepta alicubi consuetudine mento Communicantium supponere, & Celebrantem comitari debeat.

N. Aut alias cantiones de S. Sacramento, aut Christo.

TITULUS IX.

DE COMMVNIONE ET ORATIONIBVS POST COMMVNIONEM DICENDIS.

I. Celebrante purificato, dum Calicem collocat in Altari, liber Missalis defertur per Ministrum ad cornu Epistolæ, & collocatur, ut in Introitu. o. Ipse autem Minister genuflectit iuxta cornu Evangelij, ut in principio Missæ. p. Deinde Celebrans stans junctis manibus legit Antiphonam, quæ dicitur Communio. q. Quâ lectâ, junctis item manibus ante pectus vadit ad medium Altaris, & eo osculato, vertit se ad Populum à manu sinistra ad dexteram, & dicit *Dominus vobiscum*, & per eandem viam redit ad librum, & dicit Orationem post Communio-

unionem, eisdem modo, numero, & ordine, ut
 supra dictæ sunt Collectæ. Quibus finitis claudit li-
 brum, r. & jungens manus ante pectus revertitur
 ad medium Altaris, ubi eo osculato vertit se ad Po-
 pulum, & dicit, ut supra, *Dominus vobiscum*. Quo
 dicto stans junctis manibus ante pectus versùs Po-
 pulum dicit, si dicendum est, *Ite, Missa est*, & per
 eandem viam revertitur ad Altare. Si verò non sit
 dicendum, dicto *Dominus vobiscum*, revertitur eo-
 dem modo per eandem viam ad medium Altaris, ubi
 stans versùs illud, junctis ante pectus manibus di-
 cit, *Benedicamus Domino*. s. In Missis autem Defun-
 ctorum eodem modo stans versùs Altare dicit, *Re-
 quiescant in pace*. t.

O. Sic nempe, ut Celebrantem rectà versùs Altare stan-
 tem respiciat.

P. Intellige quoad latus, non autem quoad locum ipsum
 genuflexionis; nam in principio Missæ in plano flectebat,
 nunc verò in primo gradu flectere solet juxta communem
 praxin Ministrorum.

Q. *Communio* dicitur ea Antiphona, quia olim sub Po-
 puli Communionem cantabatur ad gratias DEO propter be-
 neficium Communionis agendas. Ipsæ verò Collectæ, quæ
 subjunguntur, *Postcommunio* vocantur in Missali, quia post
 Communionem peractam olim pro Communicatis diceban-
 tur, iisque gratia à DEO petebatur, ut beneficium Commu-
 nionis in salutem cederet; unde nulla alia tunc benedictio
 dabatur, ut ex Micrologo notat Gavantus p. 1. tit. 13. lit. I.

R. Etsi Gavantus hîc lit. F. manu dextrâ claudi librum
 velit, ita, ut pars libri clausa calicem respiciat; communis
 tamen praxis est, ut, quò commodiùs à Ministro accipi possit,
 sic claudatur, ut tergum libri Calicem respiciat.

S. Dicitur hoc *Benedicamus Domino* versùs Altare, quia
 ibi propriè residet Dominus, qui laudatur, & cui gratiæ a-
 guntur.

T. Quæ verba dicuntur pariter versùs Altare, quia non

Q 6

ad

ad Populum præsentem, sed ad Defunctos absentes pertinent. Dicuntur autem in plurali, etiamsi pro unico tantum Defuncto dicta sit Missa, uti notat Gavantus p. 1. tit. 13. lit. O.

II. In Quadragesima autem à Feria quarta Cinerum usque ad Feriam quartam Majoris Hebdomadæ, in Feriali Officio, postquam Celebrans dixit Orationes post Communionem cum suis solitis conclusionibus, antequam dicat, *Dominus vobiscum*, stans in eodem loco ante librum dicit, *Oremus, Humiliate Capita vestra DEO*, caput inclinans, & extensis manibus subjungit eâdem voce Orationem super Populum ibidem positam, *u.* quâ finitâ osculatur Altare, & vertens se ad Populum dicit, *Dominus vobiscum*, & alia, ut supra.

V. Cujus Orationis dicendæ hanc Rationem ex Micrologo reddit Gavantus hîc lit. N. quòd olim in fine Missæ Populo panis benedictus distribuebatur, quod quia in Quadragesima ob jejunium non licebat, pro pane dicta est alia Oratione super Populum. Sed hæc ratio probaret, etiam in alijs diebus jejuniorum similem Orationem dicendam fuisse, quod tamen constat non fieri, ideo rectius videtur dici, Ecclesiam hoc tempore hanc Orationem adjicere voluisse, ut nobis finem Quadragesimalis jejunii in memoriam revocaret, atque ad nosmetipsos coram DEO per pœnitentiam, & jejunium humiliandos excitaret.

III. In Missa solemnî Diaconus defert librum *x.* Missalis ad cornu Epistolæ, deinde vadit retrò post Celebrantem. Subdiaconus verò vadit ad cornu Evangelij, *y.* ubi Calicem mundat, aptat cum Purificatorio, Patenâ & Pallâ cooperit, plicat Corporale, reponit in Bursam, & illam ponit super Calicem coopertum velo, quem collocat in Altari, vel super Credentia, ut priùs: postea redit ad locum suum retrò post Diaconum, *z.* qui, cum dicit, *Ite, Missa est*, cum Celebrante vertit se ad Populum, *a.* & in Qua-

drage,

dragesima dicto per Celebrantem *Oremus*, b. Diaconus in cornu Epistolæ vertens se ad Populum, junctis manibus dicit, ut supra: *Humiliate capita vestra DEO*, c. quo dicto vertit se versùs Altare à tergo Celebrantis, & Celebrans dicit Orationem super Populum.

X. Defert autem Diaconus librum clausum, quem deinde aperit, ubi legenda est Communio. Sed & genuflexionem non omittit, quando transit ante medium Altaris.

Y. Itidem cum genuflexione in medio Altaris, ita tamen, ut superiorem gradum Diacono transcunti cedat.

Z. Genuflectens tamen iterum, quando accedit ad medium Altaris.

A. Nonnihil tamen ad latus, ne tergum Celebranti obvertat.

B. Ad ultimam scilicet Orationem, prout in Missali notatur.

C. Ubi tamen, quando se vertit, non opus est, genuflexionem facere, ut ait Gavantus hîc *lit. S.*

TITULUS XII.

DE BENEDICTIONE IN FINE MISSÆ, ET EVANGELIO S. IO ANNIS.

I. **D**ICTO *Ite Missa est*, vel, *Benedicamus Domino*, ut supra, Celebrans ante medium Altaris stans junctis manibus super eo, & capite inclinato, dicit secretò *Placeat tibi sancta Trinitas*, quo dicto, extensis manibus hinc inde super Altare positis, ipsum in medio osculatur: tum erigens se, adhuc stans versùs illud, elevat ad Cælum oculos, & manus, quas extendit, & jungit, d. caputque Cruci inclinans dicit intelligibili voce, *Benedicat vos Omnipotens DEVS*, & junctis manibus, ac demissis ad terram oculis, vertens se ad Populum à sinistro latere

ad

ad dextrum, extensâ manu dextrâ, junctisque digitis, & manu sinistrâ infra pectus positâ semel, e. benedicat Populo dicens: *Pater, Filius, Spiritus sanctus, &c. Amen.* & circulum perficiens f. accedit ad cornu Evangelij, ubi dicto *Dominus vobiscum*, & *&c.* *Et cum spiritu tuo*, pollice dextro signans primùm signo Crucis Altare, seu librû in principio Evangelij, g. deinde frontē & pectus, dicit h. *Initium S. Evangelij secundum Ioannem*, vel *Sequentia S. Evangelij*, ut dictum est in Rubricis generalibus, & *&c.* *Gloria tibi Domine*, junctis manibus legit Evangelium, *In principio*, vel aliud, ut convenit. i. Cùm dicit: *Et Verbum Caro factum est*, genuflectit versùs cornu Evangelij, & surgens prosequitur, ut priùs. Quo finito, Minister stans à parte Epistolæ respondet *DEO gratias*.

D. Extendit quidem elevando, jungit autem post elevationem.

E. Ad differentiam Episcoporum & Abbatum, qui ter benedicere solent.

F. Id est, non ampliùs ad medium Altaris rediens, sed ex integro se vertens.

G. Vel etiam ipsam Tabellam, si memoriæ suæ diffidens ex illa legit Evangelium.

H. Ita tamen, ut, dum Altare, vel librum, vel Tabellam signat, manum sinistram Altari; dum verò se signat, pectori apponat.

I. Id est, prout Festa & Feriæ occurrentes v. g. Dominicæ, Feriæ majores, & Vigiliæ, requirunt.

II. Si Celebrans in Altari vertit faciem ad Populum, non vertit se, sed stans, ut erat, benedicat Populo, ut suprâ, in medio Altaris, k. deinde accedit ad cornu Evangelij, & dicit Evangelium Sancti Joannis.

K. Puta, si Altare ad Orientem sit exstructum, ita ut, dum Celebrans versùs Altare stat, Populum ante oculos habeat.

III. Si

III. Si celebravit coram summo Pontifice, Cardinale, & Legato Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo in Provincia, Civitate, vel Diœcesi sua existente, Celebrans dicto: *Placeat tibi SS. Trinitas*, dicit: *Benedicat vos Omnipotens DEVS*, & convertens se ad Summum Pontificem genuflectit, ad Cardinalem verò, & Legatum, vel alium ex supradictis Prælati, capite inclinato, quasi licentiam benedicendi petens prosequitur: *Pater, Filius, & Spiritus sanctus*, benedicens astantes à parte, ubi non adest Pontifex, Cardinalis, Legatus, aut Prælati prædicti. Si autem celebravit coram Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo extra eorum Provinciam, Civitatem, aut Diœcesin constitutis, eis absque alio respectu, ut cæteris, qui intersunt, more consueto benedicat.

IV. Si autem celebravit pro Defunctis, dicto: *Placeat tibi SS. Trinitas*, ut supra, & osculato Altari, accedit ad cornu Evangelij, & dicit Evangelium S. Joannis, prætermissa benedictione, quæ in Missis Defunctorum non datur.

V. Finito Evangelio in fine Missæ, si celebravit coram Summo Pontifice, Cardinale, & Legato Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo, convertit se ad illum, coram quo ex prædictis celebravit, & facit reverentiam convenientem. l. Si non celebravit coram aliquo prædictorum, hujusmodi reverentiam prætermittit.

L. Modicâ scilicet genuflexione, vel profundâ Corporis inclinatione, prout mos est in loco, in quo celebrat.

VI. Quibus omnibus absolutis, extinguuntur per Ministrum candelæ, i. interim Sacerdos accipit sinistrâ Calicem, dexteram ponens super Bursam, ne aliquid

aliquid cadat, descendit ante infimum gradum Altaris, *n.* & ibi in medio vertens se ad illud, caput inclinat, *o.* vel, si in eo est Tabernaculum SS. Sacramenti, genuflectit, & factâ reverentiâ, accipit Birretum à Ministro, caput cooperit, ac præcedente eodem Ministro, eodem modo, quo venerat, redit ad Sacristiam, interim dicens Antiphonam *Trium Puerorum*, *p.* & Canticum *Benedicite*. Si verò dimissurus sit Paramenta apud Altare, ubi celebravit, finito Evangelio prædicto ibidem illis se exiit, & dicit Antiphonam *Trium Puerorum* cum Canticum *Benedicite*, & alijs Orationibus, ut suo loco ponuntur.

M. Extingui deberent juxta Gavantum hâc *lit. F.* primò in cornu Evangelij, deinde in cornu Epistolæ, ut Minister statim Missale cum Birreto Sacerdotis accipere possit; unde non bene faciunt Ministri, qui, dum Celebrans Evangelium legit, in cornu Epistolæ jam lumen extinguunt; nec enim lumina extingui debent ante finem Missæ; præstâtque Sacerdotem expectare, quàm aliquid non satis Rubricis conveniens agere.

N. Priùs tamen etiam, dum ab Altaris medio discedit, Cruci reverentiam faciens.

O. Cum profunda ipsius etiam Corporis inclinatione, uti ex alibi dictis de inclinatione ante Altare colligitur.

P. Quam tamen in Festis Duplicibus etiam ante Canticum integram recitat.

VII. In Missa solemnè Celebrans eadem voce & modo, quo in privatis Missis, semel tantùm benedicit Populo, nisi sit Episcopus, *q.* & dicto Evangelio secundùm Joannem, vel alio, ut supra, Ministrante Subdiacono librum, *r.* si opus est, discedit cum Ministris ordine & modo, quo venerat.

Q. Aut Abbas, qui ad modum Episcoporum ter etiam benedicere solet.

R. Id est, ad cornu Evangelij deferente, & folia, si opus est,

est, vertente; Diacono interea quasi medio inter Celebrantem & Subdiaconum, aliquantum tamen post Celebrantem, stante. Qui ambo ad benedictionem Celebrantis genuflectunt in supremo gradu ad bina latera Celebrantis, &, dum is benedictionem dat Populi, etiam ipsi sibi Crucis signum formant.

VIII. Episcopus autem ter benedicit Populo, etiam in Missis privatis, ut in Cæremoniali habetur.

TITULUS XIII.

PRECES IN RECESSU AB ALTARI
SACERDOTIBVS DICENDÆ.

Antiph. Trium puerorum cantemus Hymnum, &c.

Canticum trium puerorum. Dan. 3.

Benedicite omnia opera Domini Domino &c.

Psalm. 150. Laudate Dominum in Sanctis ejus.

Sumuntur ex Laudibus Dominicæ. Deinde repetitur Antiph.

Trium puerorum cantemus Hymnum: quem cantabant Sancti in camino ignis benedicentes Dominum.

Quæ Antiphona in Festis Duplicibus tantum Duplicatur: & in Missis, qua ritu Duplici, id est, sub una Oratione (etiam pro Defunctis) dicuntur: & tempore Paschali additur in fine, Alleluja.

Sacerdos dicit:

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison.

Pater noster.

✠. Et ne nos inducas in tentationem.

R. Sed libera nos à malo. Amen.

✠. Confiteantur tibi Domine omnia opera tua.

R. Et Sancti tui benedicant tibi.

✠. Exultabunt Sancti in Gloria.

R. Lætabuntur in cubilibus suis.

✠. Domine exaudi Orationem meam.

R. Et clamor meus ad te veniat.

✠. Dominus vobiscum.

R. Et cum Spiritu tuo.

Instruct. I.

R

O R E-

O R E M V S.

DEVS, qui tribus pueris mitigâsti flammâ ignium : concede propitius ; ut nos famulos tuos non exurat flamma vitiorum.

Actiones nostras, quæsumus Domine, aspirando præveni, & adjuvando prosequere : ut cuncta nostra oratio, & operatio à te semper incipiat, & per te cæpta finiatur.

DA nobis, quæsumus Domine, vitiorum nostrorum flammâs extinguere ; qui beato Laurentio tribuisti tormentorum suorum incendia superare. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

TITULUS XIV.

ORDO MISSÆ, ET EIVSDEM RVBRICÆ
EXPLICATIVVS IVXTA POSITÆ.

HActenus Rubricas Missæ Notis brevibus satis, ut opinor, sunt illustratæ. Quia tamen non omnibus placet, longiores ejusmodi explicationes perlegere, sed potius in compendio tam ipsum Missæ Ordinem, quàm Rubricas juxta quamvis Missæ partem positas habere volent, ideo ut huic etiam desiderio faciam satis, facilioremque Instructionis, quâ Sacerdotij Candidati in Cæremonijs Missæ instrui solent, praxin efficiam, eundem Ordinem cum Rubricis ex latere positus breviter etiam hîc inserere placuit, uti & in fine notas pro certis Missæ partibus adijcere, ut ijs, qui addiscere & Cantum & Cæremonias Missæ voluerint, & Missale non habuerint, hic libellus pro Missali servire queat. Quia verò plerumque etiam Neomystæ primam Missam de SS. Trinitate legunt, aut canunt, ideo hanc etiam præ reliquis eligam, & pro Exemplari huc apponam ; ex illa enim tanquam difficiliore faciliè etiam aliarum Missarum ritè dicendarum praxis addiscetur.

omnipotens DEVS, & dimissis peccatis vestris, perducatur vos ad vitam æternam. *R. Amen.*

9. Indulgentiam, absolutionem, & remissionem peccatorum nostrorum, tribuat nobis omnipotens & misericors Dominus. *R. Amen.*

10. DEVS tu conversus vivificabis nos. *R. in te.*

Ostende nobis Domine misericordiam tuam.

R. da nobis.

Domine exaudi Orationem meam.

R. ad te veniat.

Dominus vobiscum.

R. spiritu tuo.

11. Oremus.

12. Aufer à nobis, quaesumus Domine, iniquitates nostras: ut ad sancta sanctorum puris mereamur mentibus introire. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

13. Oramus te Domine, per merita Sanctorum tuorum:

R 3

14. Quo-

9. Signat se ad pectus à fronte.

10. Stans inclinatus junctis manib⁹ recitat clarâ voce usque ad Orationem: *Aufer à nobis &c.*

11. Extendit & jungit manus, ac clarâ voce dicit.

12. Dum dicit secretò *Aufer &c.* junctis manibus ascendit ad medium Altaris.

13. Inclinatus manibus junctis super Altare, itâ; ut parvi digiti solum Antipendii superiorum partem tangant, pollice dextro super sinistrum

14. Quorum Reliquiæ hîc sunt, & omnium Sanctorum : ut indulgere digneris omnia peccata mea. Amen.

INTROITVS.

15. Benedicta sit Sancta Trinitas, atque indivisa Unitas ; Confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suâ.

PSALMVS.

Domine Dominus noster: quàm admirabile est nomen tuum in universa terra.

16. Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto. Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

17. Benedicta sit Sancta Trinitas, atque indivisa Unitas : Confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suâ.

18. Kyrie eleison &c.

posito, (quæ omnia observantur semper, quoties manus junctæ super Altare ponuntur) dicit *Oramus.*

14. Osculatur Altare in medio, manibus extensis æqualiter hinc inde super eo positis.

15. Stans in cornu Epistolæ versus Altare, incipit Introitum intelligibili voce, simul signat se à fronte ad pectus, & junctis manibus prosequitur, ac ad nomen *Trinitas* caput inclinat.

16. Tenens junctas manus, *Caput* inclinatur versus Crucem.

17. Hic non se signat ; ut *Præter.* quo finito junctis manibus accedit ad medium Altaris.

18. In medio manibus junctis, intelligibili voce Sacerdos dicit : *Kyrie eleison. Chri-*

19. Gloria in excelsis.

20. DEO.

21. Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis, laudamus te, benedicimus te,

22. Adoramus te, glorificamus te,

22. Gratias agimus tibi propter magnā gloriam tuam, Domine DEVS, rex cœlestis, DEVS Pater Omnipotens, Domine Fili unigenite, 22. JESV Christe. Domine DEVS, Agnus DEI, Filius Patris. Qui tollis peccata mundi, miserere nobis. Qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram. 22. Qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis. Quoniā tu solus sanctus; Tu solus Dominus; Tu solus altissimus 22. Iesu Chri-

ste eleison. id est, bis Kyrie eleison. semel Christe eleison, & iterum bis Kyrie eleison, alternatim.

19. Intelligibili voce dicit: extendens, elevansque manus usque ad humeros.

20. Cū DEO dicit, jungit manus, & caput Cruci inclinat.

21. Erecto capite, manibus junctis ante pectus usque ad finem profectur.

22. Cū hæc dicit, caput Cruci inclinat.

22. Iterum.

22. Iterum.

22. Rursus.

22. rursus.

ste, 23. Cum S. ✠ Spiritu, in gloria DEI Patris, Amen.

24. Dominus vobiscū

25. Oremus.

26. Omnipotens sempiternæ DEVS, qui dediisti Famulis tuis in confessione veræ fidei, æternæ Trinitatis gloriam agnoscere, & in potentia Majestatis adorare Unitatem; quæsumus, ut ejusdem fidei firmitate ab omnibus semper maniamur adversis. Per Dominum nostrum JESUM Christum filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti, Deus per omnia sæcula sæculorum.

M. Amen.

27. Per Dominum nostrum

ctus, interim absolvit in gloria DEI Patris. Amen.

Deinde osculatur Altare, tum manibus junctis ante pectus demissis oculis vertens se à sinistro latere ad dexterum versus Populum &

24. Extendens ac jungens manus ante pectus voce intelligibili dicit; deinde junctis manibus per eandem viam revertitur ad librum.

25. Extendens ac jungens manus ante pectus, caput cruci inclinans dicit, Oremus.

26. Tum extendit manus ante pectus, ita, ut palma unius manus respiciat alteram, & digitis simul junctis, quorum summitas humerorum altitudinem, distantiamque non excedat (quod in omni extensione manuum ante pectus servatur) & recitat Ora-

27. Cum dicit per Dominum jungit manus, et tenet junctas usque ad finem,

28. JESUM,

si non dicatur per Dominum, sed qui vivis & regnas, tunc jungit, cum dicit in unitate.

28. Cum nomen JESU dicitur, inclinat caput versus Crucem, quod etiam fit, cum id legit in Epistola, & ubicunque nominatur nomen MARIAE vel SS. de quibus dicitur Missa, vel fit commemoratio, item cum fit Oratio pro Papa, ad nomen ejus semper inclinat caput, non tamen versus Crucem.

Epistola.

29. Lectio Epistolæ B. Pauli Apostoli ad Romanos.

O altitudo divitiarum Sapientię & Scientię DEI: quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles vię ejus? quis enim cognovit sensum Domini: aut quis Consiliarius ejus fuit? aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Ipsi honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

M. R. DEO gratias.

Graduale.

Benedictus es Domine

29. Oum dicit intelligibili voce Epistolam & Graduale, potest ponere manus ad arbitrium vel super librum, vel super Altare manibus, ita, ut palmę librum tangant; vel, ut placuerit, librum tenens.

qui intuevis abyssos, &
sedes super Cherubin.

Versus.

Benedictus es, Domine,
in firmamento cæli, &
laudabilis in sæcula, Al-
leluja, Alleluja.

Versus.

Benedictus es Domine
DEVS Patrum nostro-
rum, & laudabilis in sæ-
cula. Alleluja.

30. Munda cor meum,
ac labia mea, Omnipotens
Deus, qui labia Isaia
Prophetæ calculo mun-
dasti ignito: ita me tuâ
gratâ miseratione digna-
re mundare, ut sanctum
Evangelium tuum digne
valeam nuntiare. Per
Christum Dominum no-
strum, Amen.

Jube Domine benedicere

Dominus sit in corde
meo & labijs meis, ut di-
gne & competenter an-
nuntiationem Evangelii sui

31. Amen.

30. Lecto Graduali, redit
junctis manibus ad medium,
ibi stans junctis manibus an-
te pectus, elevatisque ad
DEVM oculis, & statim de-
missis, dicit secreto: *Mun-
da &c. Jube domine &c.* ma-
nus non ponit super Altare,
& dicit profunde inclinatus.

31. His omnibus absolu-
tis, vadit ad cornu Evange-
lii, stans

Brevibus Notis Illustrate.

50: in Ecclesijs benedicam te, Domine.

52. Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto.

Sicut erat in principio, & nunc, &c.

53. Suscipe Sancta TRINITAS hanc oblationem, quam tibi offerimus ob memoriam Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis IESU Christi Domini nostri: & in honorē B. Mariæ semper Virginis, & beati Joannis Baptistæ, & sanctorum Apostolorum, Petri & Pauli; & istorum, et omnium Sanctorum: ut illis proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem: & illi pro nobis intercedere dignentur in celis, quorū memoriam agimus in terris. Per Christum Dominum &c.

54. Orate Fratres: ut meum ac vestrum Sactificium, acceptabile fiat apud DEUM Patrem omnipotentem.

S

52. Ad Gloria Patri (quod omittitur in Missis Defunctorum, & in Missis de tempore à Dominica Passionis, usque ad Sabbatum sanctum exclusive) inclinatur caput Cruci, dici etiam potest, cum rediatur ad medium Altaris.

53. Lotus & extensis manibus, easdem ante pectus junctas tenens revertitur ad medium Altaris, ubi facta competente reverentia, stans, oculosque ad DEUM elevans, et statim demittens, manibus junctis super Altare, aliquantulum inclinatus dicit secreto: Suscipe &c.

54. Finita Oratione predicta, manibus hinc de extensis, & super Altare politis osculatur illud in medio junctis manibus ante pectus demissisque oculis ad terram à sinistra ad dextram vertit se ad populum, et verberat

M. Sulcipiat &c.
Amen.

55.

56. Per Dominum no-
strum Iesum Christum fi-
lium tuum, qui tecum vi-
vit et regnat in unitate
Spiritus Sancti DEUS.

57. Per omnia saecula
saeculorum

58. Dominus vobiscum.

59. Sursum corda.

60. Gratias agamus
Domino

55. sus eum extendens & jungens
manus dicit voce aliquantu-
lum elata: *Orate Fratres: &*
secretò absolvens perficit cir-
culum, (nisi proster Venera-
bile) & revertens junctis ma-
nibus ante pectus à manu
dextra ad medium Altaris: ubi
Minister suam Oratio-
nem absolverit, respondet, *A-*
men.

56. Dicit ex libro Oratio-
nes secretas, manibus exten-
sis, submissa voce, sine *Ore-*
mus, aut alia interpositione.

57. Cùm dicit *Per Dominum*,
jungit manus: cùm dicit *IE-*
SUM Christum, caput inclinat,
quod fit in prima, &, si sint
plures, in ultima etiam Ora-
tione.

58. Ubi in ultima Oratione
Secreta pervenerit ad verba:
Per omnia saecula exclusivè,
depositis super Altare mani-
bus hinc inde extensis, dicit
convenienti & intelligibili
voce, *Per omnia saecula &c.*

59. Deinde subjungit, eo-
dem modo tenens manus: *Do-*
minus vobiscum.

60. Cùm dicit: *Sursum cor-*
da, elevat manus hinc inde
extensas, usque ad pectus, ita
ut palma unius respiciat pal-
mam alterius manus.

60.

61. DEO nostro.

62. Verè dignum & iustum est &c.

63. Sanctus, sanctus, sanctus Dominus DEUS Sabaoth. Pleni sunt cæli & terra gloriâ tuâ, Osanna in excelsis.

64. Benedictus, qui venit in nomine Domini. Osanna in excelsis.

65. Te igitur Clementissime Pater, per JESUM Christum Filium tuum, Dominum nostrum, supplices rogamus,

66. ac petimus,

67. uti accepta habeas & benedicas

68. hæc † dona, hæc † munera, hæc † sancta Sacrificia illibata.

69. In primis, quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta Catholica, quam pacificare, custodire, adunare, & regere
S 2 dignè

61. Ad DEO nostro etiam oculos elevat, & statim Crucis caput inclinat.

62. Elevatis & extensis, ut prius, manibus prosequitur Præfationem pro tempore convenientem.

63. Dicit iunctis manibus ante pectus, & inclinatus (non super Altare manibus positus) voce mediocri prosequitur usque ad Canonem.

64. Erigit se, & signum Crucis sibi producit à fronte ad pectus.

65. Elevat aliquantulum manus, oculisque ad DEUM elevatis, ac statim demissis, manibusque iunctis super Altare positus, profundè inclinatus incipit Canonem secretò dicens *Te igitur &c.*

66. Post hæc verba osculatur Altare in medio.

67. Erigit se, jungit manus ante pectus.

68. Dextrâ ter signat super Hostiam & Calicem communiter, &

69. Extensis manibus ad pectus prosequitur.

digneris toto orbe terrarum.

70. Una cum famulo tuo Papa nostro N.

71. & Antistite nostro N. & omnibus Orthodoxis, atque Catholicæ & Apostolicæ Fidei cultoribus.

72. Memento Domine famulorum, famularumque tuarum,

73. Et omnium circumstarium, quorum tibi fides cognita est, & nota devotio, pro quibus tibi offerimus: vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis, pro se, suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis & incolu-

70. Exprimit nomen Papæ, & caput inclinatur. Sede autem vacante hæc verba omittuntur.

71. Exprimit nomen Ordinarij, seu Episcopi illius loci, in quo celebratur. Qui si vita functus est, ea verba omittuntur.

72. Cùm dicit *Memento* (quæ vox, uti & reliqua secretò dicenda est) elevans & jungens manus usque ad faciem, vel pectus, sic paulisper stat in quiete, demisso aliquantulum capite, faciens commemorationem vivorum ad suam voluntatem, vel singulariter rememorans (mente secretò nominans) vel communiter uno contextu ipsorum vivorum commemorationem faciens, pro quibus ante Missam orare proposuit.

73. Finito *Memento* demissis & extensis, ut priùs, manibus, continuat Orationem secretò.

columitatis suæ : tibi que reddunt vota sua æterno DEO, vivo & vero.

74. Communicantes, & memoriam venerantes, in primis gloriosæ semper Virginis Mariæ,

75. Genitricis DEI, & Domini nostri J E S U Christi,

76. sed & beatorum Apostolorum ac Martyrū tuorum

77. Petri & Pauli, Andree, Jacobi, Joannis, Thomæ, Jacobi, Philippi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Thadæi: Lini, Cleti, Clementis, Xysti, Cornelij, Cypriani, Laurentij, Chrysoconi, Joannis & Pauli, Cosmæ & Damiani, & omnium Sanctorum tuorum: quorum meritis, precibusque concedas, ut in omnib⁹ protectionis tuæ muniamur auxilio.

78. Per eundem Christum &c.

79. Hanc igitur oblationem servitutis nostræ,

S 3

sed

74. Silentio stans proficitur.

75. Caput inclinat.

76. Caput Cruci inclinat.

77. Ad nomina Sanctorum, qui hîc & infra n. 116. recensentur, cum pronunciat, caput inclinat, eo die, quo vel eorum facta est Commemoratio specialis, vel de ijs Misfa celebratur; etiam per Octavas. Gavant. p. 2. tit. 5. n. 2.

78. conjungens manus:

79. Expandit manus simul super Oblatam, ita, ut palmæ

sed & cunctæ familiæ
tuæ, quæsumus Domine,
ut placatus accipias: diés-
que nostros in tua pace
disponas, atque ab æter-
na damnatione nos eri-
pi, & in electorum tuorū
& jubeas grege numerari.

80. Per Christum Do-
minum nostrum. Amen.

Quam oblationem tu
fa DEUS in omnibus quæ-
q sumus

81. Bene † dictam ad-
scriptam, ratam, ratio-
nabilem, acceptabilem-
que facere digneris.

82. Ut nobis corpus,

83. Et Sanguis fiat.

84. Dilectissimi filij tui
Domini nostri.

85. JESU CHRISTI.

86. Qui pridie, quàm
pateretur,

87. Accipit panem in
sanctas ac venerabiles
manus suas,

88. Et elevatis oculis in
cælum ad te, *in* M Pa-

sint apertæ versus, ac super
Calicem & Hostiam, quas sic
tenet pollice dextro super si-
nistrum posito usque ad *Per*
Christum Dominum nostrum.
Amen.

80. Jungit manus, & profe-
quitur:

81. Communiter signat rex
super Hostiam & Calicem.

82. Separatim signat semel
super Hostiam tantum.

83. Et semel super Calicem
tantum.

84. Elevans & jungens ma-
nus

85. Inclinat caput Cruci.

86. Extergit, si opus fuerit,
pollices & indices super Cor-
porale.

87. Accipit pollice & indi-
ce dextræ Hostiam, & eam
cum illis, ac indice, & polli-
ce sinistrae manūs tenens
stans erectus.

88. Elevat ad cælum ocu-
los, & statim demittit.

erem suum omnipoten-
tem, tibi

89. Gratias agens.

90. Benedixit, fregit,
deditque discipulis suis,
dicens: Accipite & man-
ducate ex hoc omnes.

91. Hoc est enim
Corpus meum.

89. Caput aliquantulum in-
clinat.

90. Tenens Hostiam inter
pollicem & indicem sinistrae,
dextrâ producit signum Cru-
cis super ea. Si adsit vas cum
aliis Hostijs consecrandis
discooperit prius dextrâ vas
illud. Cùm finierit supradi-
cta verba,

91. Cubitis super Altare po-
situs, stans capite inclinato,
tenens Hostiam inter pollices
& indices utriusque manus,
manibus infernè conjunctis,
reliquis manuum digitis ex-
tensis, & simul quoque jun-
ctis, distinctè, reverenter, ac
secretò profert verba con-
secrationis super Hostiam, & si-
mul super omnes, si plures
sint consecrandæ. Prolati
verbis genuflexus adorat eam
erigens, elevat eam cum decenti
mora in altum Hostiam in-
tentis in eam oculis, ut com-
modè videri à populo & ado-
rari queat; peractâ elevatio-
ne, solâ dextrâ deinde reposi-
tam Hostiam super Corpora-
le, genuflexus iterum ado-
rat.

Deinceps pollices & indices
non disjungit, nisi quando
Hostiam consecratam tan-
gere debet.

92. Simili modo post-
quam coenatum est

S 4

93. Ac

hoc dicens *hoc dicens*

Pars VI. Rubrica de Ritibus Missæ

93. Accipiens & hunc præclarum Calicem, in sanctas ac venerabiles manus suas, item tibi

94. Gratiâ agens.

95. Benedixit, deditque Discipulis suis, dicens: Accipite, & bibite ex eo omnes.

96. Hic est enim calix Sanguinis Anei, novi & æterni Testamenti: mysterium fidei: qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

97. Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis.

93. Ambabus manibus accipit Calicem juxta nodum infra cuppam, & aliquantulum illum elevans, ac statim deponens

94. Caput inclinât.

95. Sinistrâ Calicem infra cuppam tenens, dextrâ signat super eum, & prosequitur, *ditique &c.*

96. Tenens sinistrâ pedem Calicis parùm elevatum, dextrâ nodum infra cuppam, cubitis super Altare positus, & capite inclinato profert verba consecrationis attentè, continuatè, & secretò. Quibus dictis reponit Calicem super Corporale.

97. Dicit secretò: *Hæc quotiescunque &c.* & interea genuflexus adorat S. Sanguinem reverenter; tum se erigit, & accipiens Calicem discoopertum cum S. Sanguine ambabus manibus, ut prius elevat eum, & erectum, quantum commodè potest, ostendit populo adorandû, intentis in eum oculis, mox ipsum

reverenter reponit super cor-
porale in locum pristinum
& manu dextra Pallâ coope-
rit, ac genuflexus Sacramen-
tum adorat.

98. Unde & memores,
Domine, nos servi tui,
sed & plebs tua sancta,
ejusdem Christi Filij tui
Domini nostri, tam bea-
tæ Passionis, nec non &
ab inferis Resurrectio-
nis, sed & in cælos glo-
riosa Ascensionis,

98. Extensis manibus ad
pectus dicit secretò: *Unde et.*

99. Offerimus præcla-
ræ Majestati tuæ de tuis
donis ac datis

99. Jungit manus.

100. Hostiam † puram,
Hostiam † sanctam, Ho-
stiam † immaculatam.

100. Manu sinistra posita
super Altare intra Corporale,
dextrâ signat ter communiter
supra Hostiam & Calicem.

101. Panem † sanctum
vitæ æternæ,

101. Semel supra Hostiam
tantum signat.

102. Et Calicem † sa-
lutaris perpetuæ.

102. Semel super cali-
cem tantum.

103. Supra quæ propi-
tio ac sereno vultu respi-
cere digneris: & accepta
habere, sicuti accepta ha-
bere dignatus es munera
pueri tui justi Abel, & Sa-
crificium Patriarchæ no-
stri Abrahamæ: & quod tibi
obtulit summus Sacerdos

103. Stans, ut prius exten-
sis manibus prosequitur.

S s tuus

tuus Melchisedech, sanctum Sacrificium, immaculatam Hostiam.

104. Supplices te rogamus, omnipotens DEUS: jube hæc perferri per manus sancti Angeli tui in sublime Altare tuum, in conspectu divinæ Majestatis tuæ: ut quotquot

105. ex hac Altaris participatione

106. Sacrosanctum Filij tui,

107. Corpus, &

108. Sanguinem sumserimus,

109. omni benedictione cælesti,

110. & gratiâ repleamur.

111. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

112. Memento etiam Domine famulorum, famularumque tuarum N.

N. qui nos præcesserunt cur signo fidei, & dormiunt in domino pacis.

113. I.

104. Profundè inclinatus, junctis manibus; & super Altare positus dicit *Supplices &c.*

105. Osculatur Altare manibus hinc inde super Corporale positus.

106. Jungit manus.

107. Dextrâ signat semel super Hostiam tantum.

108. Semel supra Calicem, finistrâ super Corporale positâ.

109. Seipsum signat à fronte ad pectus signo Crucis, finistrâ positâ infra pectus.

110. Prosequitur *& gratia &c.*

111. Jungit manus.

112. Secretò iterum vox *Memento* cum reliquis dicenda; & extensis & junctis manibus ante pectus, & usque ad faciem elevatis, & intentis oculis ad Sacramentum super Altare, facit commemoratio-

tionem fidelium defunctorum, de quibus sibi videtur, eodem modo, capite aliquantulum inclinato, (Gerlac.) ut dictum est de commemoratione vivorum. Manus autem primum junguntur post verba, *in somno pacis*: post quæ etiam fit pausa, pro memoria Defunctorum habenda.

113. Iphis, Domine, & omnib⁹ in Christo quiescentibus, locum refrigerij, lucis & pacis, ut indulgeas, deprecamur.

114. Per eundem &c.

115. Nobis quoque peccatoribus

116. famulis tuis de multitudine miseracionum tuarum sperantibus partem aliquam & societatem donare digneris, cum tuis sanctis Apostolis & Martyribus: cum Joanne, Stephano, Matthia, Barnaba, Ignatio, Alexandro, Marcellino, Petro, Felicitate, Perpetua, Agatha, Lucia, Agnete, Cecilia, Anastasia, & Omnibus Sanctis tuis: intra

S 6

quo-

113. Commemoratione facta, stans erectus, ut prius, extensis manibus iterum prosequitur *Iphis*.

114. Jungit manus, & caput inclinat.

115. Vocem aliquantulum elevat, & dextra manu sibi pectus percutit, sinistra posita super Corporale.

116. Prosequitur *famulis &c.* stans manibus extensis.

quorū nos cōfortiū nō æ-
stimator meriti, sed veniē
quęsum⁹ largitor admitte,

117. Per Christum Do-
minum nostrum,
Per quē hęc omnia, Do-
mine, semper bona creas,

118. sancti † ficas, vi-
vi † ficas, bene † dicis,

119. Et præstas nobis.

120. Per ip̄sum, & cum
ip̄so, & in ip̄so,

121. est tibi DEO Pa-
tri † omnipotenti, in uni-
tate Spiritus † Sancti,

122. Omnis honor &
gloria,

117. Jungis manus ante pec-
tus.

118. Signat communiter ter
super Hostiam & Calicem.

119. Discooperit manu dex-
tra Calicem, & genuflexus Sa-
cramentum adorat: tum se e-
rigit, & reverenter accipit
Hostiam inter pollicem, &
indicem dextræ manus, &
cum ea super Calicem, quem
manu sinistra tenet circa no-
dum infra cuppam,

120. Signat ter à labio ad
labium, Calicem tamen Ho-
stiā non contingat, dicens:
Per ipsum &c.

121. Et similiter cum Ho-
stia signat bis inter Calicem
& pectus, incipiens à labio
Calicis, & dicit: *est tibi &c.*

122. Tenens manu dextra
Hostiam super Calicem, ele-
vat eum aliquantulum simul
cum Hostia dicens: *omnis ho-
nor &c.* Et statim utrumque
deponens Hostiam collocat
super Corporale, & si opus sit
digitos extergit, ut supra; &
pollices & indices, ut prius
jungens, Calicem Pallā co-
operit, & genuflexus Sacra-
mentum adorat.

P A R S III.

AB ORATIONE DOMINICA
USQUE AD FINEM.

123. Per omnia sæcula
sæculorum.

124. Oremus. Præcep-
tis salutaribus moniti,
& divina institutione
formati audemus dicere:

125. Pater noster, &c.
in tentationem. *Min.* Sed
libera nos à malo.

126. Amen.

127. Libera nos, qua-
sumus Domine, ab omni-
bus malis, præteritis,
præ-

123. Cooperto Calice, ado-
ratóque Sacramento, erigit
se, & manibus extensis hinc
inde super Altare intra Cor-
porale positus, dicit intelli-
bili voce: *per omnia &c.*

124. Jungit manus, caput
Sacramento inclinans, cum
dicit: *Oremus.*

125. Extendit manus, & ⁱⁿ
stans oculis ad Sacramentum,
intentis, prosequitur usque ad
finem. Cum dicit: *Et ne nos
inducas &c.* non jungit ma-
nus; sed sinistra super Corpo-
rale posita, &

126. Dicto *Amen*, submissa
voce, manu dextra, pollice &
indice non disjunctis, Pate-
nam aliquantulum Purifica-
torio extergens, eam accipit
(si tamen facile tolli non
queat, sinistra manus subsidio
esse poterit, aliàs non adhi-
benda) inter indicem et me-
dium digitos: quam tenet
super Altare erectam.

127. Sinistrâ super corpo-
rale positâ, dicit *Secreto: li-
bera.*

præsentibus, & futuris :
& intercedente Beata &
gloriosa ^{semper} Virgine DEI Ge-
nitricæ MARIA,

128. cum beatis Apo-
stolis tuis Petro & Paulo,
atque Andrea, & omni-
bus Sanctis,

129. da propitius pa-
cem in diebus nostris,

130. Ut ope misericor-
diæ tuæ adjuti, & à pec-
cato simus semper liberi,
& ab omni perturbatio-
ne securi.

131. Per eundem Do-
minum nostrum JESUM
Christum filium tuum.

128. Elevat manu dextera
Patenam de Altari, & seipsum
cum ea signare incipit ad ea
verba: *cum beatis Apostolis*
&c. cum se signat, manum
sinistram ponit infra pectus:
deinde Patenam ipsam oscu-
latur.

129. Dicens: *Da propitius.*

130. Submittit Patenā Ho-
stia, quam indice sinistro ac-
comodat super Patenam su-
per Corporale positam, &, ut
communis mos est, partim
pedi Calicis innixam, ut po-
stea & partes Hostia, & Pate-
na ipsa, commodius accipi
possint; nec fragmenta à ter-
go Patenæ adhæreant: disco-
operit Calicem, & genuflexus
Sacramentum adorat; tum se
erigens, accipit Hostiam in-
ter pollicem & indicem dex-
tra manu, & cum illis, ac pol-
lice & indice sinistra manus
eam super Calicem tenens,

131. reverenter frangit per
medium à superiori parte in-
cipiens, & dicens: *Per eundem*
&c. Et mediam partem, quam
inter pollicem & indicem dex-
træ manus tenet, ponit super
Patenam.

Qui

qui ex voluntate Patris, cooperante Spiritu sancto per mortem tuam mundum vivificasti: libera me per hoc Sacrosanctum Corpus, & Sanguinem tuum, ab omnibus iniquitatibus meis, & universis malis: & fac me tuis semper inhaerere mandatis, & à te nunquam separari permittas: qui cum eodem DEO Patre & Spiritu sancto vivis & regnas DEUS in saecula saeculorum. Amen.

Perceptio Corporis tui Domine JESU Christe, quod ego indignus sumere praesumo, non mihi proveniat in judiciū, & condemnationem: sed pro tua pietate profit mihi ad tutamentum mentis & corporis, & ad medelam percipiendā. Qui vivis & regnas cum DEO Patre, in unitate Spiritus sancti DEUS per omnia saecula saeculorum.

145. Amen.

T

146. Pa-

Instruct. I.

In Missis Defunctorum ne datur Pax, neque dicitur praecedens Oratio.

Si est daturus Pacem, osculatur Altare in medio, & instrumentum Pacis ei porrectum à Ministro juxta ipsam ad dextram, hoc est, in cornu Epistolae genuflexo, & dicit: Pax tecum. Si non adsit, qui hujusmodi instrumento Pacem recipiat à Celebrante, Pax non datur, etiam si illius datio Missae conveniat: nec osculatur Altare, sed dicta praemissa Oratione, statim subjungit alias hinc praescriptas.

145. Quibus Orationibus dicitis genuflectens Sacra-

28

pr
&
gl
ni
I
st
at
bu

ce

L. 9.

ua

c

&

n

c

t

t

t

t

n

C

c

t

146. Panem cælestem accipiam, & nomen Domini invocabo.

147. Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur anima mea. 2. Domine, non sum &c. 3. Domine, non sum dignus &c.

148. anima &c.

149. Corpus Domini nostri Jesu Christi, custodiat animam meam in vitam æternam.

150. Amen.

151. Quæst.

mentum adorat, & se erigit. 146. Secretò dicit: *Patena &c.* quo dicto, dextrâ manû accipit de Patena reverentiam ambas partes Hostiæ, & locat inter pollicem & indicem sinistrae manus, quæ Patenam inter eundem pollicem & medium digitos ponit, & eadem manu sinistra tenens partes hujus super Patenam intra Calicem & pectus parùm inclinat, non tamen cubitum super Altari imponens, sed super cubitum inter pectus & Calicem tenens.

147. Dicit voce aliquantulum elata tribus vicibus: *Domine non sum dignus &c.* retrahens pedem reverentiam causâ, aut genu curvans tribus vicibus percussus suum.

148. Ex sinistra accipit ambas partes prædictas Hostiam inter pollicem & indicem dextræ manus,

149. Et cum illa super Patenam signat seipsum Crucis, (nondum à Rubrica erigere se iussus) ita tenet ut Hostia non egrediatur tenentis limites immotâ, dicit: *Corpus Domini &c.*

150. Se inclinans nunc

fundius, quàm antea, me-
corporis inclinatione, & cū-
bitis super Altare positis, re-
verenter easdem ambas par-
tes sumit: quibus sumptis de-
ponit Patenam super Corpo-
rale, ut supra n. 130. & eri-
gens se junctis indicibus &
pollicibus, ambas quoq; ma-
nus ante faciem jungit, & ali-
quantulum quiescit (non in-
clinato capite) in meditatio-
ne SS. Sacramenti.

151. Quid retribuam
Domino pro omnibus,
quæ retribuit mihi?

151. Deinde depositis ma-
nibus dicit secretò: *quid re-
tribuam &c.* & interim dis-
cooperit Calicem, genufle-
ctit, surgit, accipit Patenam
inspicit Corporale, colligit
fragmenta cum Patena, si quæ
sunt in eo, Patenam quoque
diligenter cum pollice & in-
dice dextræ manus super Ca-
licem extergit, & ipsos digi-
tos, ne quid fragmentorum in
eis remaneat.

Si verò adsint Hostiæ con-
secratae super Corporale posi-
tae pro alio tempore conser-
vandæ, facta prius genufle-
xione reponit eas in vas ad
hoc ordinatum, & diligenter
advertit, ne aliquod fragmē-
tum, quantumcunque mini-
mum, remaneat super Cor-
porale: quod si fuerit, cu-
ratè reponit in Calicem.

152. Calicem salutaris

Post extersionem Pa-

212
cipiam, & nomen Domini invocabo. Laudans invocabo Dominum, & ab inimicis meis salvus ero.

153. Sanguis Domini nostri Jesu Christi, custodiat animam meam in vitam æternam. Amen.

154. Quod ore sumpsimus, Domine, pura mente capiamus: & de morte temporali fiat nobis remedium sempiternum.

155. Corpus tuum Domine, quod sumpsi, & sanguis, quem potavi, adhæreat visceribus meis: & præsta, ut in me non remaneat scelerum macula, quem pura & sancta refecerunt Sacramenta. Qui vivis & regnas in sæcula sæculorum.

156. Amen.

157. Ecce

tenæ, junctis pollicibus & indicibus Calicem dextra manu infra nodum cuppæ accipit, sinistra Patenam dicens: *Calicem &c.*

153. Signans se signo Crucis cum Calice dicit: *Sanguis Domini &c.* & manu sinistra supponens Patenam Calici stans reverenter sumit totum sanguinem cum particula in Calice posita.

154. Sumpto S. Sanguine dicit secretò: *Quod ore sumpsimus.* Et super Altare (nisi Ministri parva statura aliud exigat) porrigit Calicem Ministro in cornu Epistolæ, vinum infundente, quo se purificat, supponens iterum Patenam Calici.

155. Deinde vino & aquâ, interim dicens: *Corpus tuum &c.* (manens in medio Altaris, non accedens ad cornu Epistolæ, juxta Gerlac. & Arnaudum; aut certè in habitu & reditu, faciens competentem reverentiam vel Crucis, vel S. Sacramento), ab ut pollices & indices super Calicem, quos abstergit Purificatorio:

156. Ablutionem sumit, sinistra supponens Purificatorium Calici, & extergit os, & Calicem Purificatorio: quo

facto, Purificatorium extendit super Calicem & desuper Patenam, ac super Patenam parvam Pallam, & cooperit Calicem velo, ac utrâq; manu adhibita, sinistrâ ad nodum, dextrâ super Calicem, remouet eum in sinistrum latus, ut plicari queat Corporale: tum dextra manu recipitur Bursa, quæ post insertum Corporale ita Calici imponitur, ut ejus apertura antrorsum, non ad latus respiciat: deinde acceptum denuò circa nodum sinistrâ manu Calicem, dextrâ desuper positâ, collocat in medio Altaris, & velum aptat, ut, sicuti in principio Missæ, totus Calix lateat.

Communio.

157. Benedicamus Deum cæli, & coram omnibus viventibus confitebimur ei: quia fecit nobiscum misericordiam suam.

157. Facit Cruci profundam reverentiam, & à medio ad cornu Epistolæ accedens stans manibus junctis, legit Communionem: *Ecce Virgo &c.* qua lecta junctis item manibus ante pectus vadit ad medium Altaris, & eo osculato vertit se ad Populum, à manu sinistra ad dextram, &

158. Dominus vobiscum.
Postcommunio.

158. dicit *Dominus &c.* & per eandem viam redit ad altare.

159. Oremus. Proficiat nobis ad salutem corporis et animæ, Domine Deus nos, hujus Sacramenti susceptio, &

159. dicit: *Oremus:* & ut supra Orationes eodem ordine, numero & modo, & dictæ sunt collectæ.

sempiternæ sanctæ Tri-
nitatis, ejusdemque in-
dividua Unitatis confes-
sio. Per Dominum &c.

160. Sæcula sæculorum.

161. Dominus vobis-
cum.

162. Ite Missa est. Vel

163. Benedicamus Do-
mino.

164. Requiescant in
pace.

160. Claudit librū, & jun-
gens manus ante pectus, re-
vertitur ad medium Altaris,
eoque osculato,

161. Vertit se, ut supra, &
dicit: *Dominus vobiscum.* quo
dicto stans, junctis manibus
versus Populum,

162. dicens, si dicendum
est, *Ite*, & per eandem viam
revertitur ad Altare. Si verò
non sit dicendum, revertitur
eodem modo per eandem
viam ad medium Altaris.

163. Ubi stans versus illud
junctis ad pectus manibus di-
cit: *Benedicamus.*

164. In Missis Defunctorū
eodem modo stans versus Al-
tare dicit: *Requiescant.*

In Quadragesima autem &
Feria 4. Cinerum usque ad
Feriam 4. majoris hebdoma-
dæ, in feriali Officio, postquā
Celebrans dixit Orationes
post Communionē cum suis
solitis conclusionibus an-
quam dicat: *Dominus vobis-
cum*, stans in eodem loco an-
te librum dicit: *Oremus, Hu-
miliate capita vestra D.E.O:*
caput inclinans Crucis, & ex-
tensis manibus subjungit ea-
dem voce, Orationem super

Populum ibidem positā: quā finitā osculatur Altare, & vertens se ad Populum dicit: *Dominus vobiscum*, & alia, ut supra.

165. Placeat tibi sancta TRINITAS obsequium servitutis meæ, & præsta: ut Sacrificium, quod oculis tuæ Majestatis indignus obtuli, tibi sit acceptabile, mihi que & omnibus, pro quibus illud obtuli, sit, te miserante, propitiabile. Per Christum Dominum nostrū.

165. Ante medium Altaris junctis manibus super eo, & capite inclinato dicit secreto, *Placeat &c.*

166. Amen.

166. Osculatur Altare, & elevatis oculis extendens, elevans, & jungens manus dicit: *Benedicat.*

167. Benedicat vos omnipotens Deus,

167. Caput Cruci inclinat, & versus ad Populum, semel tantum benedicens, etiam in Missis solemnibus,

168. Pater, & Filius, ✠ & Spiritus Sanctus, Amē.

168. Prosequitur: *Pater, & Filius &c.* vertens se dextrorsum ad cornu Evangelii si non proster Venerabile.

In Missis Defunctorū omititur benedictio, & dicto *placeat*, osculatur Altare, & statim

169. Dominus vobiscum.

169. Accedit ad cornu Evangelij dicens: *Dominus &c.*

170. Initium S. Evan-

170. Signat Altare sed tan-

gelij secundū Joannem.
In principio erat &c.

tum, si Venerabile non pro-
stat) vel librum, & se, ut supra
in Evangelio primo.

171. ET VERBUM CA-
RO FACTUM EST.

171. Genuflectit;

Minister. DEO gratias.

Finito Evangelio, rediens ad medium Altaris facit com-
petentem, vel Cruci, vel SS. Sacramento ibidem reveren-
tiam, & disposito Calice cum accipiens, infra infimum gra-
dum Altaris descendit, & vel profundè se Cruci iterum incli-
nat, aut coram SS. Sacramento genuflectit, discedensque ab
Altari Sacristiam versus, pro gratiarum actione dicit Antiph.
Trium puerorum &c.

TITULUS XV.

DE TONO IN HYMNO ANGELICO,
SYMBOLO, PRÆFATIONE, ORATIONE
DOMINICA, ET CLAVSVLA
MISSÆ ADHIBENDO.

ET si de Tono in Missa adhibendo p. 2. tit. 33.
Eufius sit actum; quia tamen ibidem quoad
Tonos hoc Titulo expressos, Neomystas ad Mis-
sale remiseram, hoc autem ab iisdem difficulter
interdum haberi potest; ideo, ut hoc etiam subsi-
dio non careant, placuit illos quoque Tonos
hoc loco breviter exprimere.

as) ? † ? (so
f

§. I. TO.

§. I.
TONVS IN HYMNO ANGELICO
ADHIBENDUS.

In Duplicibus, & solemnibus diebus.

Glo ria in excelsis DEO.

In Missis Beatae MARIÆ.

Glo ria in excelsis DEO.

*In Dominicis, Festis Semiduplicibus, & infra
Octavas, quæ non sunt B. Mariae.*

Glo ria in excelsis DEO.

In Festis Simplicibus.

Glo ria in excelsis DEO

§. II.

TONUS IN SYMBOLO USURPANDUS.

Credo in unum DEUM.

§. III.

TONUS IN PRÆFATIONE
ADHIBENDUS.

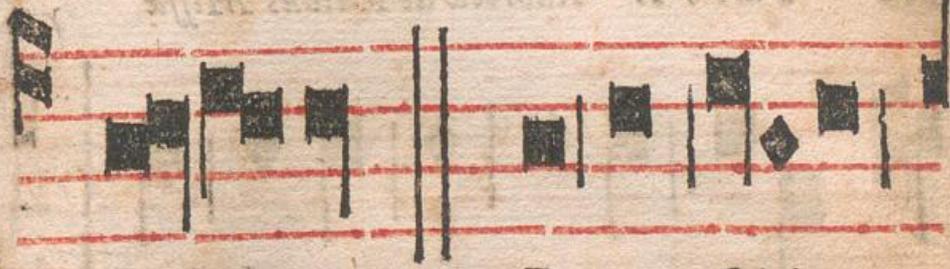
Varij quidem Toni pro Præfatione in Missali præscribuntur, pro diversitate scilicet Festorum; sed quia omnes quoad principales cadentias, ut vocant, conveniunt; ideo satis erit, si unus hoc loco inseratur, & ille quidem, qui ferè difficillimus est, & à Neomystis plerumque usurpari solet.

*Hæc Præfatio cum suo Cantu dicitur in Festis
Sanctissimæ Trinitatis.*

Per omnia sæcula sæculo.

rum. & Amen. ¶ Dominus
vobis-

vobiscum. R. Et cum spiritu

tu o. V. Sursum corda. R. Ha-

be mus ad Do mi num. V. Gra-

tias a ga mus Do mi no DE O

no stro. R. Dignum & justum est.

V 2

Verè

un-
pad
rit,
lli-

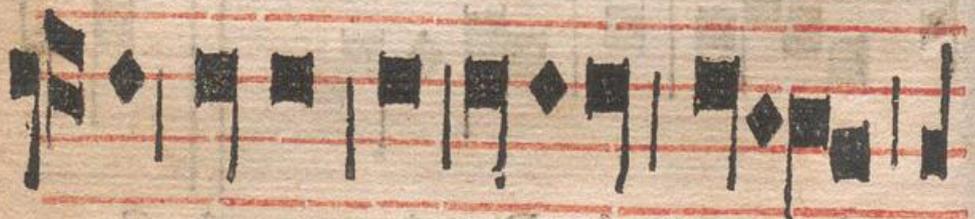
bif-

Verè dignum & justum est,

æquum & salutare nos ti-

bi semper & ubique gratias

agere, Domine sancte, Pater

omnipotens, æterne DEUS:

Qui

Qui cum unigenito Filio tuo,

& Spiritu sancto, unus es DEUS,

unus es Dominus. Non in

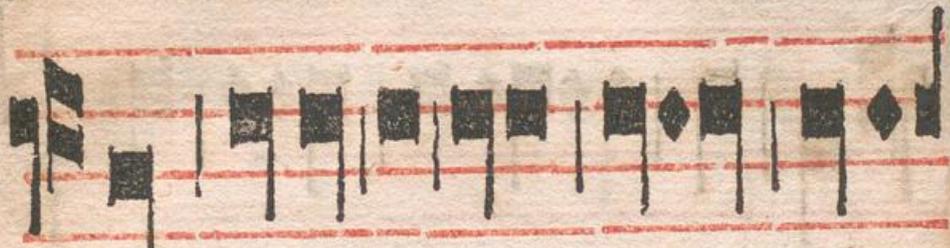
unius singularitate personarum, sed

in unius Trinitate substantiarum.

V 3

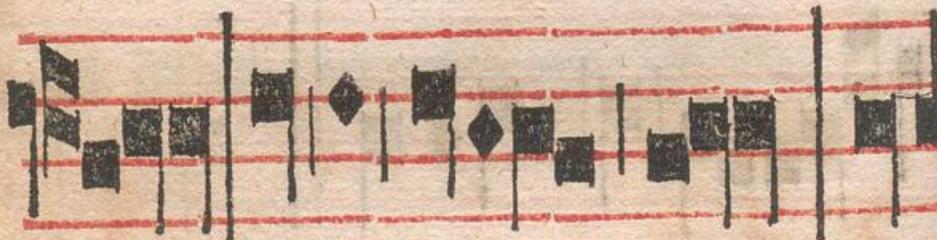
Quod

Quod enim de tua gloria reve-

lante te credimus, hoc de Filio

tuo, hoc de Spiritu sancto, si-

ne differentia discretio nis sen-

timus. Ut in confessione vera
sem.

sempiternæque De i ta tis, & in

personis pro pri e tas, & in ef sen-

tia u ni tas, & in majesta te ad-

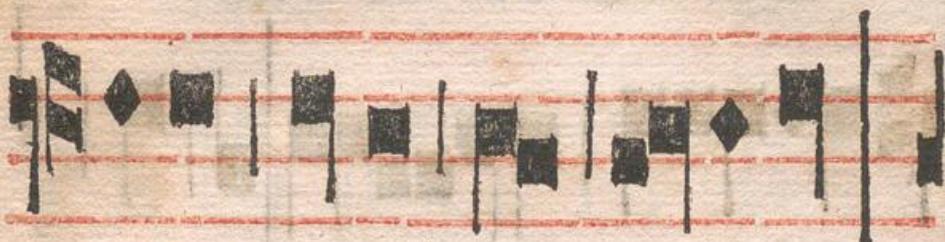

o re tur æ qua litas. Quam laudant

Angeli atque Arch an ge li, Che-
V 4 rubina

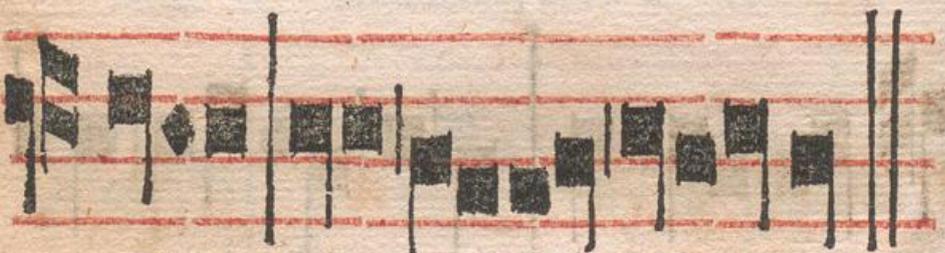
m.

rubim quoque ac Seraphim,

qui non cessant clamare quo-

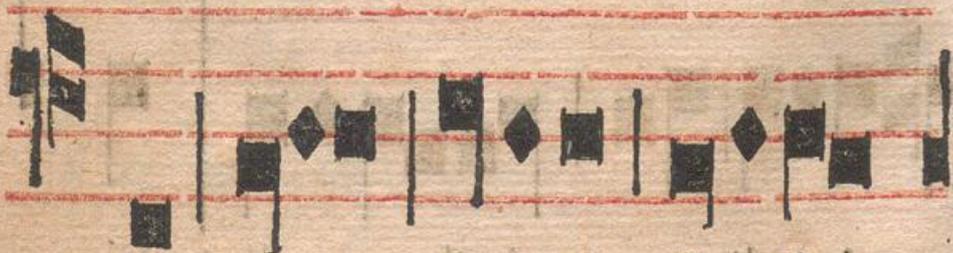

tidie, una voce dicentes.

§. V.

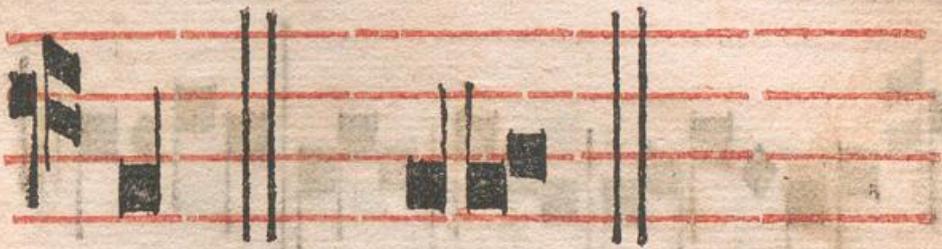
TONVS PRO ORATIONE DOMINICA.

Licet & hîc duo Toni, unus Festivus, & alter Ferialis præscribantur in Missali; quia tamen etiam hi modicè differunt, pariter sufficiet, unum duntaxat ex illis inferere.

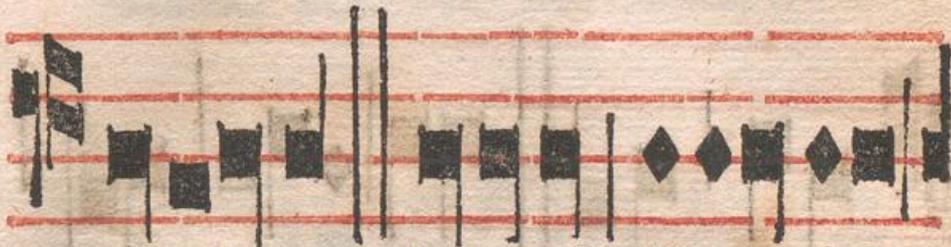

Per omnia sæcula sæculo-

rum.

rum. R. Amen.

O re mus. Præceptis saluta ribus

moniti, & di vi na in sti tu ti o ne

for ma ti au de mus di cere.

Pater noster, qui es in cælis.

V S

San-

Sanctificetur nomen tuum. Adveniat

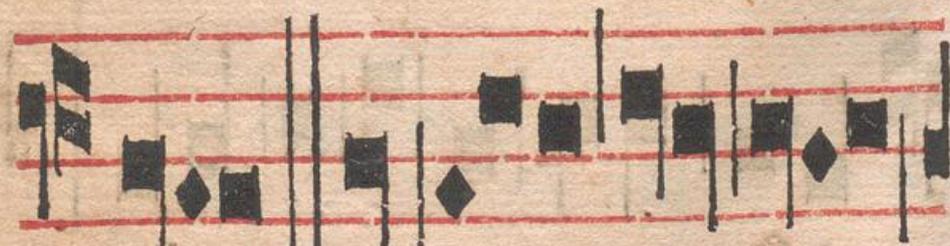
regnum tuum. Fiat voluntas tua,

sicut in cælo & in terra.

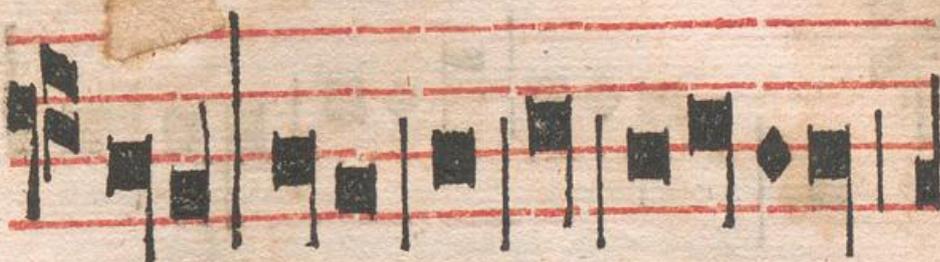

Panem nostrum quotidianum da nobis

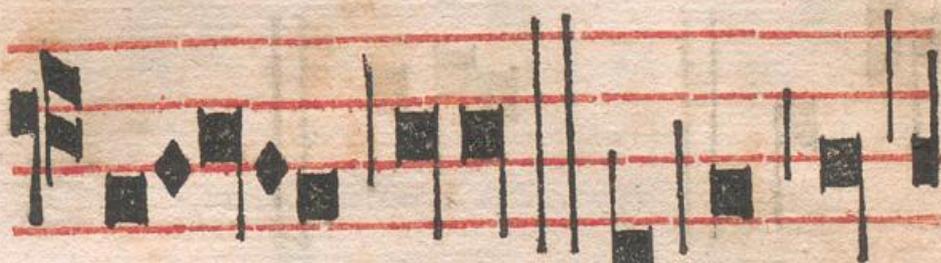

hodie. Et dimitte nobis debita

nostra,

nostra, sicut & nos dimittimus

debito ribus nostris. Et ne nos

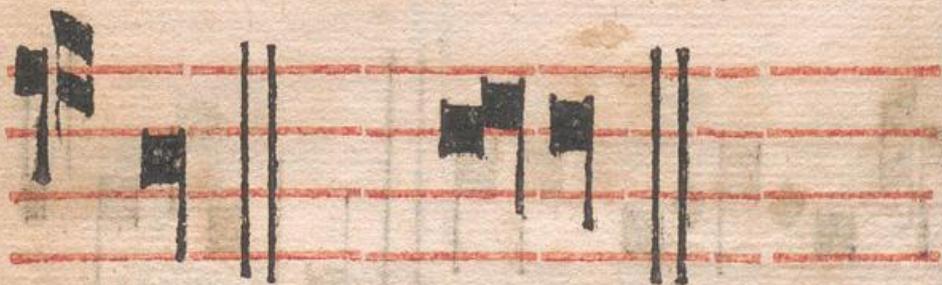
inducas in tentationem.

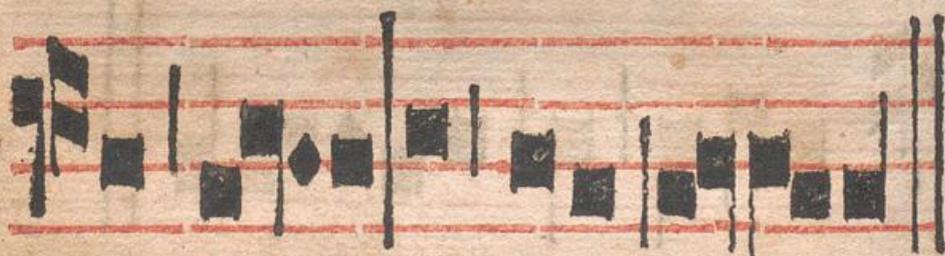
Rz. Sed libera nos a malo.

Per omnia sæcula sæculo-

rum. Et Amen.

Pax † Domini, sit † semper vobis † cum.

Et cum spiritu tuo.

§. V. TO.

§. V.

TONUS IN CLAUSULA MISSÆ
ADHIBENDUS.

Tempore Paschali, hoc est, à Missa Sabbati sancti
usque ad Sabbatum in Albis inclusivè.

I te Missa est, Al le lu ia,

The first line of musical notation consists of a five-line staff with red lines. It begins with a clef and a key signature of one flat (B-flat). The notes are square and connected by stems. The lyrics 'I te Missa est, Al le lu ia,' are written below the staff.

Al le lu ia.

The second line of musical notation continues the melody on a five-line staff with red lines. It begins with a clef and a key signature of one flat. The notes are square and connected by stems. The lyrics 'Al le lu ia.' are written below the staff.

In Festis Solemnibus.

I te e

The third line of musical notation consists of a five-line staff with red lines. It begins with a clef and a key signature of one flat. The notes are square and connected by stems. The lyrics 'I te e' are written below the staff.

c

The fourth line of musical notation consists of a five-line staff with red lines. It begins with a clef and a key signature of one flat. The notes are square and connected by stems. The lyrics 'c' are written below the staff.

In

30

e Miffa est.
In Festis Duplicibus.

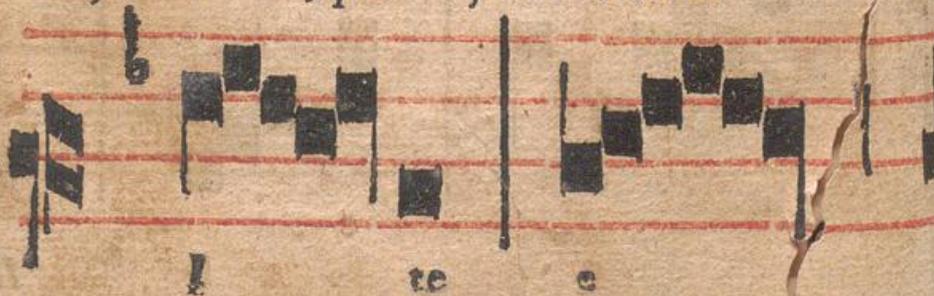
I te e

e Miffa est.
In Missis B. MARIÆ.

I te e Miffa est.
*In Dominicis infra annum, in Festis Semiduplicibus,
infra Octavas, quæ non sunt B. Mariæ.*

I te e

Mis sa est.

This block contains a single line of musical notation on a five-line red staff. The notes are represented by black squares and diamonds, with vertical stems indicating pitch and rhythm. The text 'Mis sa est.' is written below the staff.

In Festis Simplicibus.

I te Mis sa est.

This block contains a single line of musical notation on a five-line red staff. The notes are represented by black squares and diamonds, with vertical stems. The text 'I te Mis sa est.' is written below the staff.

In Dominicis Adventus & Quadragesimæ

Be ne di camus Do mino.

This block contains a single line of musical notation on a five-line red staff. The notes are represented by black squares and diamonds, with vertical stems. The text 'Be ne di camus Do mino.' is written below the staff.

In Ferijs.

Be ne di ca mus Do mino

This block contains a single line of musical notation on a five-line red staff. The notes are represented by black squares and diamonds, with vertical stems. The text 'Be ne di ca mus Do mino' is written below the staff.

*In Missa Vigilia Nativitatis
sanctorum*

in Feste

Bene-

In Missis Defunctorum.

CONCLUSIO TOTIVS INSTRVCTIONIS.

ATque hæc ferè sunt, quæ ad propositum huic Instructioni si nem explicanda videbantur. Quia tamen ea non semper ad manum haberi potest, & aliunde non parùm juvat, si ea, quæ varijs in locis non nisi sparsim sunt indicata, sub uno aspectu collecta proponantur, ideo operæ pretium visum est, ut sequentes Tabulæ ordinem Missæ tam pro Festis & Ferijs, quàm pro votivis clarè & methodicè exhibentes, ad calcem hujus Instructionis insererentur, ita tamen, ut etiam separari ab eadem, & si placuerit, per distincta folia Breviario imponi, aut alio modo servire queant.

E R R A T A.

In Dedicacione latere 4. lin. 12. dubiorumque. adde glucidatione. Fol. 135. lin. 25. dele Sebastiano. Reliqua errata leviora ipse Lector facilè corriget.

TABV-

TABVLÆ DIRECTIVÆ 313
 PRO SS. MISSÆ OFFICIO CELEBRANDO.
 In Dominicis per Annum.

Tempus	Co- lor	Missæ.	Gloria.	Cre- do.	Pæ- fatio	Benedi- ctio.	Oratio- nes.
Advent ^o	Viol.	Prop.	Omit:	Dici- tur.	Cō- mu- nis.	Benedi- camus.	2. DEUS, qui 3. Eccles. vel pro Papa.
Ab 8. E- pipha- niæ.	Vi- rid.	Prop.	Dici- tur.	Dici- tur.	Cō- mu- nis.	Ite.	2. DEUS, qui salutis, 3. Eccl. v. Pap.
à Septua- gesima	Viol.	Prop.	Omit:	Dici- tur.	Cō- mu- nis.	Benedi- camus.	2. A cunctis. 3. Ad libitum
A die Cine- rum.	Viol.	Prop.	Omit.	Dici- tur.	Qua- dra- ges.	Benedi- camus.	2. A cunctis. 3. pro vivis. & Defunct.
A Domi- nica Pas- sionis.	Viol.	Prop.	Omit:	Dici- tur.	De Cru- ce.	Benedi- camus.	2. Eccles. vel pro Papa.
Ab 8. Pa- schatis.	Alb.	Prop.	Dici- tur.	Dici- tur.	Pa- scha- lis.	Ite.	2. Concede 3. Eccles. vel pro Papa.
Ab 8. & Pent.	Vi- rid.	Prop.	Dici- tur.	Dici- tur.	Cō- mu- nis.	Ite.	2. A cunctis. 3. ad Libit.

In Ferijs.

Adven- tus.	Viol.	Do- mini- calis.	Omit:	O- mit:	Cō- mu- nis.	Benedi- camus.	Domini- cales.
ab 8. E- pipha- niæ.	Vi- rid.	Do- mini- calis.	Omit:	O- mit:	Cō- mu- nis.	Benedi- camus.	Domini- cales.
à Septua- ges.	Viol.	Do- mini- calis.	Omit:	O- mit:	Cō- mu- nis.	Benedi- camus.	Domini- cales.
à die Cin.	Viol.	Prop.	Omit:	O- mit:	Qua- drag.	Benedi- camus.	1. Prop. 2. & 3. Dom.

à Do-

A Dom. Passio- nis.	Viol.	Prop.	Omit:	O- mit:	De Cru- ce.	Benedi- camus.	1. Prop. 2. Eccles. vel pro Papa.
ab Octa. Pascha- tis.	Alb.	Dom.	Dicitur	O- mit:	Pa- scha- lis	Ite.	Domini- cales.
ab Octa. Pente- cost.	Vi- rid.	Dom.	Omit:	O- mit:	Cō- mu- nis.	Benedi- camus.	Domini- cales.

In Duplicibus.

Tempus.	Co- lor.	Missä.	Glo- ria.	Cre- do.	Præ- fatio	Benedi- ctio.	Oratio- nes.
Adven- tus.	Ru- Al-	Pro-	Sem-	Vt	Pro-	Ite,	2. Feria.
ab Octa. Epipha- nia.	ber bus	pu-	pe	nota-	pu-	Ite,	Vnica.
A Septua- gesima.	pro pro	a,	r	tur	a,	Ite,	Vnica.
A die Cine- rum.	Mar- non	vel	di-	c. ij.	vel	Ite, E- vangel, Feria.	2. Feria.
A Dom. Passio- nis.	Mar- ty-	Com-	ci-	Ru-	Dom-	Ite, E- vangel, Feria.	2. Feria.
ab Octa. Pascha- tis.	ty- ri- tyri-	mu-	tu	br-	mu-	Ite,	Vnica.
ab Octa. Pente- cost.	bas.	nis.	r;	carum.	nica.	Ite,	Vnica.

In Semiduplicibus.

Adven- tus.	Ru- Al-	Pro-	Sem-	Vt	Pro-	Ite:	2. Feria, 3. Deus, qui.
-------------	---------	------	------	----	------	------	-------------------------

Ab

Ab O ^{ct.} Epipha- nia.	ber, bus	pri-	pe	nota-	pi-	Ite :	2. & 3. Domin.
à Septua- gesima.	pro pro	a,	r,	tur	a,	Ite :	2. & 3. Domin.
à die Cine- rum.	non Mar-	vel	di-	c.ij.	vel	Ite, E- vang. Feria.	2. Feria. 3. A cunct.
à Domi- nica Passion.	Mar- ty-	Com-	ci-	Ru-	Do-	Ite, E- yangel. Feria.	2. Feria. 3. Eccles. vel pro Papa.
Ab O ^{ct.} Pascha- tis.	tyri- ri-	mu-	tu	br-	mini-	Ite :	2. & 3. Domin.
Ab O ^{ct.} Pente- cost.	bus. bus.	nis.	r.	carum,	ca.	Ite :	2. & 3. Domin.

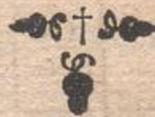
In Simplicibus.

Tempus	Colo- lor.	Missa.	Glo- ria.	Cre- do.	Præ- fatio	Benedi- ctio.	Ora- tio- nes.
Adven- tus.	Ce-	di-	t.	Fe-	ri-	x.	2. de Sancto. 3. Deus, qui.
Ab O ^{ct.} Epipha- nia.	Albus vel Rub.	Prop. vel com.	Dici- tur.	O- mit:	Cō- mu- nis,	Ite :	2. & 3. Dominica- les.
à Se- ptuaga- gesima.	Albus vel Rub.	Prop. vel com.	Dici- tur.	O- mit:	Cō- mu- nis.	Ite :	2. & 3. Dominica- les.
à die Ci- nerum.	Ce-	di-	t.	Fe-	ri-	x.	2. de Sancto 3. à cunctis.
à Dom. Passion.	Ce-	di-	t.	Fe-	ri-	x.	2. de Sancto tantum.
Ab O ^{ct.} Pasch.	Albus vel Rub.	Prop. vel com.	Dici- tur.	O- mit-	Pa- scha- lis,	Ite :	2. & 3. Dominica- les.
Ab O ^{ct.} Pent.	Albus vel Rub.	Prop. vel com.	Dici- tur.	O- mit:	Cō- mu- nis.	Ite :	2. & 3. Dominica- les.

In

In Missis Votivis.

Votiva.	Co- lor	Missä.	Gloria.	Cre- do.	Præ- fatio	Benedi- ctio.	Oratio- nes.
SS. Trin.	Al- bus.	Pro- pria.	Omit.	O- mit- titur	Pro- pria.	Benedi- camus.	2. & 3. diei currentis.
S. Spiri- tus.	Ru- ber.	Pro- pria.	Omit.	O- mit- titur.	Pro- pria.	Benedi- camus.	2. & 3. diei currentis.
SS. Ev- charist.	Al- bus.	Pro- pria.	Omit.	O- mit- titur.	De Nati- vitat.	Benedi- camus.	2. & 3. diei currentis.
S. Passio.	Viol.	Pro- pria.	Omitt:	O- mit.	De Cru- ce.	Benedi- camus.	2. & 3. diei currentis.
De sancta Cruce.	Ru- ber.	Pro- pria.	Omitt:	O- mit:	De Cru- ce.	Benedi- camus.	2. & 3. diei currentis.
De Beata Virgine.	Al- bus.	Pro- pria.	Omitt: extra Sabb.	O- mit.	Pro- pria.	Benedi- camus.	2. diei cur- rentis. 3. de S. Spiri.
SS. An- gel.	Al- bus.	Pro- pria.	Dict- tur.	O- mit-	Cō- mu- nis.	Ite,	2. & 3. diei currentis.
De SS. A- postolis.	Ru- ber.	Pro- pria.	Omitt:	O- mit.	De S. Apo- stol.	Benedi- camus.	2. & 3. diei currentis.
Temp. belli, & aliis.	Viol.	Pro- pria.	Omitt:	O- mit:	Cō- mu- nis.	Benedi- camus.	2. & 3. diei currentis.
Pro De- functis.	Ni- ger.	Pro- pria.	Omitt:	O- mitt:	Cō- mu- nis.	Requi- escant.	vna vel plur pro qualit. Missä.

INDEX TITVLORVM

In Instructione Practica de SS. Missæ

Sacrificio ritè offerendo.

P A R S I.

DE MISSA IN GENERE.

Titulus I. Quid, & quotuplex sit Missa.	Fol. 1
Tit. II. Quid circa Ritus in communi sit observandum.	2
§. 1. Quid, & quotuplices sint Ritus Missæ.	3
§. 2. Quid, & quotuplices Rubricæ sint.	5
§. 3. Quis modus in discendis Ritibus, & Rubricis sit observandus?	8
Tit. III. Quid circa Paramenta observandum sit?	10
§. 1. De Altari.	ibid.
§. 2. De Vestibus Celebrantis.	13
§. 3. De Calice.	14

P A R S II.

DE RITIBUS IN IPSA MISSA

O B S E R V A N D I S.

Titulus I. De præparatione Sacerdotis Celebraturi.	16
Tit. II. De Ritu seu devotione per totâ Missam observando.	19
Tit. III. De egressu ex Sacristia.	21
Tit. IV. De transitu coram Altaribus.	ibid.
Tit. V. De Accessu ad Altare.	23
Tit. VI. De Asperzione Aquæ benedictæ.	ibid.
Tit. VII. De principio Missæ.	25
Tit. VIII. De Incensatione.	27
Tit. IX. De Introitu.	32
Tit. X. De Hymno Angelico.	33
Tit. XI. De Orationibus.	43
Tit. XII. De Commemorationibus specialibus.	41
Tit. XIII. De Epistola.	42
Tit. XIV. De Graduali.	43
Tit. XV. De Evangelio.	44
Tit. XVI. De Concione.	46
Tit. XVII. De Symbolo.	ibid.
Tit. XVIII. De Offertorio.	49
Tit. XIX. De secretis Orationibus.	52
Tit. XX. De Præfatione.	53
Instruct. I.	X
	Tit. XXI.

Index Titulorum.

Tit. XXI. De Canone.	55
Tit. XXII. De Oratione Dominica & adjunctis.	56
Tit. XXIII. De Agnus DEI.	57
Tit. XXIV. De Pace danda.	ibid.
Tit. XXV. De Sumptione Hostiæ & Calicis.	59
Tit. XXVI. De Laicorum Communionem.	67
Tit. XXVII. De Purificatione & Ablutione.	65
Tit. XXVIII. De Communionem & Postcommunionem.	66
Tit. XXIX. De Benedictionem.	68
Tit. XXX. De Evangelio ultimo.	ibid.
Tit. XXXI. De regressu ad Sacristiam.	69
Tit. XXXII. Compendium supradictarum Cæremoniarum.	70
§. 1. De Corporis inclinationibus.	ibid.
§. 2. De Manuum Cæremoniis.	73
§. 3. De Oculorum Cæremoniis.	76
§. 4. De Vocis elevationem.	77
Tit. XXXIII. De Tono Missarum.	79
Tit. XXXIV. De Organi pulsationem.	94
Tit. XXXV. De quibusdam defectibus in Celebrationem Missæ occurrentibus corrigendis.	96

P A R S III.

DE MINISTRORUM OFFICIIS.

Titulus I. De Officio Diaconi.	99
§. 1. Quid in egressu usque ad Offertorium ei sit observandum.	ibid.
§. 2. Quid ab Offertorio usque ad finem observandum.	104
Tit. II. De Officio Subdiaconi.	107
Tit. III. De Officio Cæremoniarum.	111
Tit. IV. De Substituti Officio.	113
Tit. V. De Officio Thuriferarum.	117
Tit. VI. De Officio Ceroferariorum.	119
Tit. VII. De Officio Acolythorum.	121
Tit. VIII. De Officio Ministri in privata Missa.	123

P A R S IV.

DE MISSIS PARTICULARIBUS.

Titulus I. De Missis coram Ven. Sacramento exposito legendis.	129
Tit. II. De Missis votivis.	130
§. 1. Quo tempore dici possint.	131
§. 2. Quo tempore dici possint.	131

Index Titulorum.

55	§. 2. <i>Quæ Missa dicenda sit.</i>	134
56	§. 3. <i>Quæ partes dicenda, vel omittenda.</i>	136
57	Tit. III. De Missis pro Defunctis.	137
ibid.	§. 1. <i>Quando dici possint.</i>	ibid.
59	§. 2. <i>Quid observandum sit in talibus Missis.</i>	138
67	§. 3. <i>Quomodo Absolutio peragenda sit.</i>	141
61	Tit. IV. De Missis Vigiliarum.	142
66	Tit. V. De Missis primis novorum Sacerdotum.	143
68	Tit. VI. De Missa coram Episcopo celebrari solita.	145
ibid.	Tit. VII. De Missis Nativitatis Christi.	147
69	Tit. VIII. De Missa Purificationis B. Virginis.	148
70	Tit. IX. De Septuagesima, aliisq; sequentibus Dominicis.	149
ibid.	Tit. X. De Feria quarta Cinerum.	151
73	Tit. XI. De Dominica Passionis.	152
76	Tit. XII. De Dominica Palmarum.	ibid.
77	Tit. XIII. De Missa Cœnæ Domini.	155
79	Tit. XIV. De Officio Feriæ sextæ Parasceves.	158
94	Tit. XV. De Sabbato sancto.	167
96	Tit. XVI. De Missis tempore Paschali.	175

P A R S V.

**DE BENEDICTIONIBVS ET PRO-
C E S S I O N I B V S.**

99	Titulus I. De Benedictionibus.	176
ibid.	Tit. II. De Processionibus.	177

P A R S VI.

**CONTINENS RVBRICAS DE RITV CELE-
BRANDI MISSAM BREVI BV S NOTIS
I L L V S T R A T A S.**

104	Titulus I. De præparatione Sacerdotis Celebraturi.	181
107	Tit. II. De ingressu Sacerdotis ad Altare.	191
111	Tit. III. De principio Missæ, & confessione facienda.	195
119	Tit. IV. De Introitu, Kyrie eleison, & Gloria in excelsis.	200
121	Tit. V. De Oratione.	206
123	Tit. VI. De Epistola, Graduali, & aliis usq; ad Offertoriū.	206
125	Tit. VII. De Offertorio, & aliis usque ad Canonem.	218
127	Tit. VIII. De Canone Missæ usque ad Consecrationem.	229
131	Tit. IX. De Canone post Consecrationem usque ad Ora- tionem Dominicam.	237

Index Titulorum.

Tit. X.	De Oratione Dominica, & alijs usque ad factam Communionem.	240
Tit. XI.	De Communionem, & Orationibus post Com- munionem dicendis.	250
Tit. XII.	De Benedictione in fine Missæ, & Evangelio S. Joannis.	253
	III. Preces in recessu ab Altari Sacerdotibus dicendæ.	257
	IV. Ordo Missæ, & ejusdem Rubricæ explicatiùs juxta positæ.	258
	Rs I. <i>A principio Missæ usque ad Offertorium.</i>	259
	Rs II. <i>Ab Offertorio usque ad Orationem Dominicã.</i>	269
	Rs III. <i>Ab Oratione Dominica usque ad finem.</i>	285
	V. De Tono in Hymno Angelico, Symbolo, Præfatione, Oratione Dominica, & Clau- sula Missæ adhibendo.	296

I N D E X
R E R U M P O T I O R U M
In hoc libello contentarum.

A.	
Benedictio digitorum an solo vino licite fiat.	65
Processus ad Altare quomodo faciendus.	23
Prolythorum Officium in Missa solemni.	121
Signus DEI quando, & quomodo dicendum.	57
Unde dicta.	188
Altare quid, & quotuplex.	10
Quomodo extruendum.	ibid.
Quomodo ornandum.	11
Amictus unde dictus.	188
an necessarius.	13
Antependium an requiratur ad Missam.	12
Antistes qualis in Canone nominandus.	230
Aquæ benedictæ aspersio quomodo faciendâ.	23
B.	
Benedictio in Missa quando, & quomodo faciendâ.	68
Benedictiones Sacræ quid sint, & quomodo faciendæ.	176
Bursa quid sit, & quid circa eam observandum.	ibid.

Index rerum potiorum.

C.

240	Cæremoniarij Officium.	112
	Calix qualis requiratur ad Missam.	14
250	Quomodo exsecratur, & consecratur.	15
	Campanula ad <i>Sanctus</i> quoties pulsanda.	225
253	Quoties ad Elevationem.	235.
	Candelæ ad Missam quot & quales necessariae.	12
257	Quando extinguendæ à Ministro Altaris.	256
S	Canon quomodo dicendus.	54
258	Cereus Paschalis quando extinguendus, & removendus.	15
259	Capitis inclinatio quando facienda.	7
269	Ceroferariorum Officium in Missa solemni.	1
285	Ciborium unde dictum.	21
	Cinerum Feria unde dicta.	1
	Quid in ea observandum.	1
296	Cingulum in Missa an, & quale necessarium.	1
	Collectæ quid sint.	—
	Color Paramentorum qualis esse debeat.	—
	Commemoratio Vivorum quomodo faciendæ.	—
	Commemorationes speciales quomodo faciendæ.	—
	Communio quid sit.	61. & 24
	Communio Laicorum quando, & quomodo peragenda.	23
65	<i>Communicantes</i> quando dicendum.	10
23	Compendium Cæremoniarum Missæ.	7
121	Concio quando & quomodo habenda.	4
57	Corporale quid sit, & unde dictum.	18
188	Corporis inclinationes quotuplices sint.	3. & 2
10	Credentia quid sit.	19
ibid.	Crucis signum cur fiat ad Introitum.	20
11	Crux an in Missa requiratur.	1
188		
13	D.	
14	Defectus Missæ quomodo corrigendi.	9
230	Devotio in Missa qualis adhibenda.	15
23	Diaconi Officium in Missa solemni.	7
	Dominica Palmarum unde dicta, & quid in ea obser-	
68	vandum.	153
176	Dominica Passionis unde appelletur, & quid circa eam	
ibid.	observandum.	16
Cære-	X 3	Egres-

Index rerum potiorum.

E.

Egressus è Sacristia quomodo faciendus.

Epistola unde dicta.

Quando, & quomodo dicenda.

Evangelium primum quomodo in Missa dicendum.

Evangelium ultimum quale esse debeat.

G.

Genuflexio quando, & quomodo facienda.

Graduale quando, & quomodo dicendum.

H.

Hostia cur solus panis consecrandus vocetur.

Quomodo frangenda.

Humeralis quid, & unde dictum.

an necessarium.

Humerorum inclinatio quando facienda.

Hymnus Angelicus quando dicendus.

I.

Incensatio quomodo facienda.

Inflexio Corporis quotuplex.

Introitus quando, & quomodo dicendus.

L.

Liber Evangelij cui ad osculum deferendus.

Lotio Manuum quomodo necessaria ad Missam. 17. & 187

M.

Manipulus quid, & unde dictus.

an necessarius ad Missam.

Manuum dispositio quotuplex in Missa. 3. & 7

Mappa Altaris qualis esse debeat.

Matutinum an Missæ præmittendum.

Ministri in particulari Missa Officium.

Missæ quid, & quotuplex.

Missæ an prævidenda.

Missæ Cœnæ Domini qualiter dicenda.

Missæ Conventualis quæ dicenda.

Missæ coram Episcopo quomodo dicenda.

Missæ coram Ven. Sacramento quomodo dicenda.

Missæ pro Defunctis qualiter & quando dicenda.

Missæ de Nativitate Domini quomodo dicenda.

Index rerum potiorum.

	Missæ Neomystrarum quomodo dicenda.	143
21	Missæ Purificationis quomodo dicenda.	148
210	Missæ solemnis quæ dicenda.	1
41	Missæ tempore Paschali quomodo dicendæ.	175
44	Missæ Vigiliarum quomodo dicenda.	142
61	Missæ votivæ quomodo & quando dicendæ.	131
	Missale an necessarium sit ad Missam.	12
71	Modus in discendis Ritibus & Rubricis observandus.	8
41	O.	
	Oculorum Cæremoniæ quot, & quales in Missa adhibendæ.	5. & 76
219	Offertorium quando, & quomodo dicendum.	49
244	Orationes ante Missam quæ dicendæ.	17
188	Orationes in Missa quæ, & quomodo dicendæ.	35
13	Orationes post Missam, quæ dicendæ.	257
71	Oratio Dominica quando, & quomodo in Missa dicenda.	56
31	Quomodo cantanda.	
27	Ordo Missæ cum Rubricis juxta positus.	259
70	Organum quando pulsandum.	94
31	P.	
	Palla quid, & unde dicta.	185. & 219
212	Paramenta quando sint mutanda.	13
& 187	Parasceves Officium quomodo peragendum.	158
	Passio Domini quomodo cantanda.	154
18	Patena unde dicta.	219
1	Qualis esse debeat.	15
3. & 7	Pax quomodo danda.	57
1	Postcommunio quid sit.	251
18	Quomodo dicenda.	46
12	Præfatio qualis dici debeat.	53
	Præparatio ante Missam qualis adhibenda.	16
1	Preces in sacris vestibus induendis quales dicendæ.	188
15	Principium Missæ quomodo faciendum.	25
	Processio quid, & quomodo instituenda.	177
14	Profunda inclinatio quando facienda.	72
12	<i>Y</i> mus <i>Iudica</i> cur non dicatur in Missis Defunctorum.	198
157	ificatio quomodo facienda.	65
14	ificatorium quid sit.	220
Missæ	Quale esse debeat,	14. & 185
		Regres-

Index rerum potiorum.

R.

- Regressus ad Sacristiam quomodo faciendus. 69
Ritus Missæ quid, & quotuplex. 2
Quomodo facile addiscendus. 8
Rochetum quid sit. 187
Rubricæ quid sint, & quotuplices. 5
Rubricæ de Ritu celebrandi Missam brevibus Notis
illustratæ. 181

S.

- Sabbati sancti Officium quomodo dicendum. 167
Secretæ Orationes quænam, & cur dicantur. 54
Septuagesima unde dicta. 143
Statuæ Sanctorum an incensandæ. 201
Stola unde dicta, & an necessaria in Missa. 183
Subdiaconi Officium. 107
Substituti Officium. 115
Sumptio Hostiæ & Calicis quomodo peragenda. 59
Superpelliceum quid, & unde dictum. 187
Symbolum quando dicendum. 46

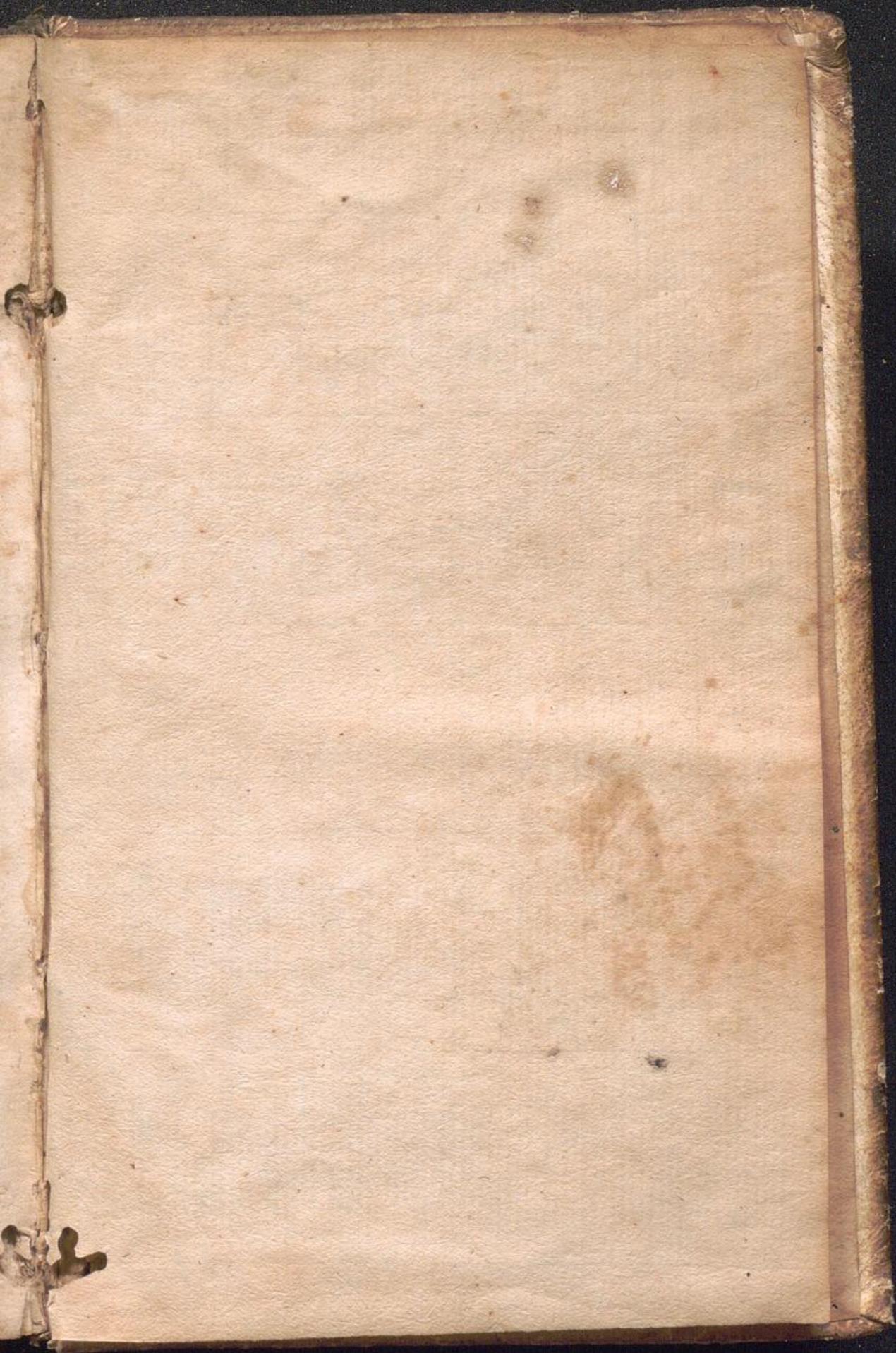
T.

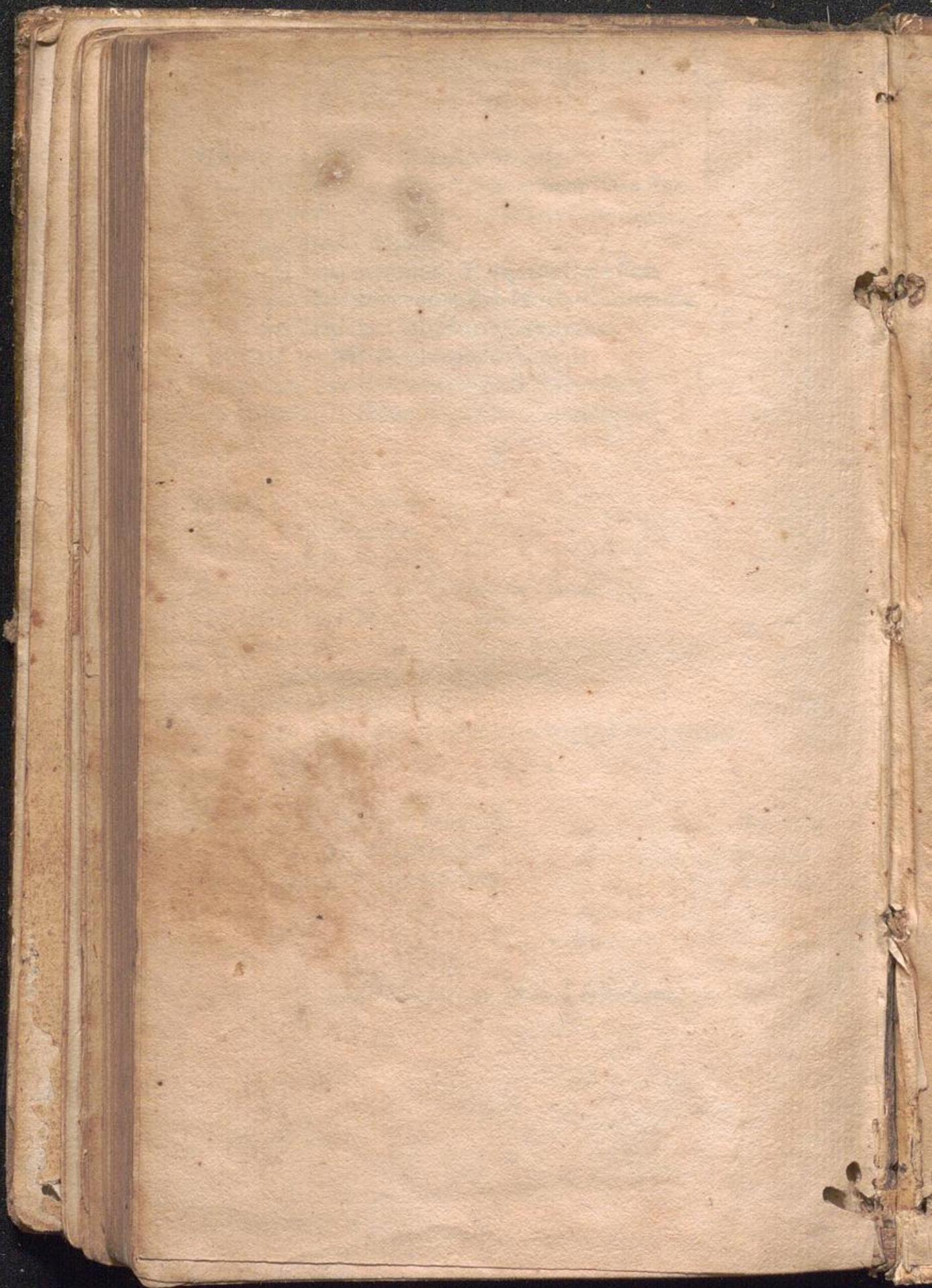
- Tabella Secretarum an necessaria. 11
Thuriferarij Officium. 117
Thurificatio quomodo peragenda. 21
Thus quomodo imponendum. 27
Tonus Missæ quid & quotuplex. 71
Tonus Præfationis, & Orationis Dom. & Hymni Angelici. 211
Tractus quid sit, & unde dictus. 41
Quando dicatur. 21
Transitus coram Altari quomodo faciendus. 21

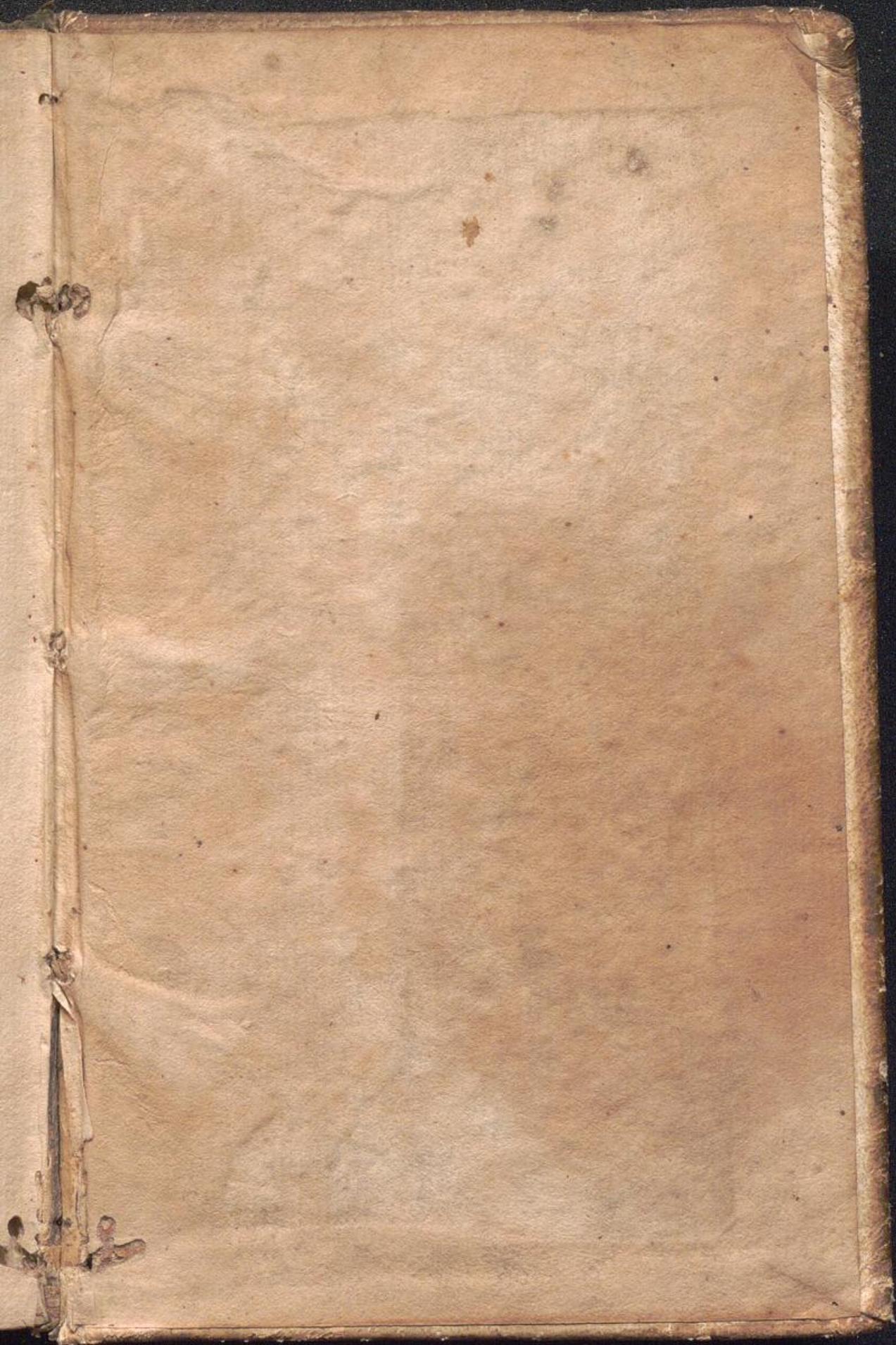
V.

- Velum Calicis quale esse debeat. 1
Vestes quæ requirantur ad Missam. 1
Quomodo induendæ. 19
Quæ illarum necessitas. 5. & 77
Vox in Missa quotuplex. 21

Ad majorem DE I Gloriam.

Th
2829